

Parapluherziening Cultuurhistorie - 2023

Bijlagen toelichting



Vastgesteld

Inhoudsopgave

Bijlagen toelichting	5
Bijlage 1 Bedrijventerreinen cultuurhistorisch waardevolle panden	6
Bijlage 2 Doetinchem centrum cultuurhistorisch waardevolle panden	45
Bijlage 3 Doetinchem oost cultuurhistorisch waardevolle panden	105
Bijlage 4 Doetinchem west cultuurhistorisch waardevolle panden	174
Bijlage 5 Gaanderen cultuurhistorisch waardevolle panden	213
Bijlage 6 Langerak cultuurhistorisch waardevolle panden	254
Bijlage 7 Wehl en Nieuw-Wehl cultuurhistorisch waardevolle panden	275
Bijlage 8 Adressenlijst cultuurhistorisch waardevolle objecten stedelijk gebied gemeente Doetinchem	321
Bijlage 9 Nota van inspraak	324

Bijlagen toelichting

Bijlage 1 Bedrijventerreinen cultuurhistorisch waardevolle panden

BEDRIJVENTERREINEN

cultuurhistorisch waardevolle panden



BELFORT
cultuurhistorie en monumenten

colofon

Bedrijventerreinen, cultuurhistorisch
waardevolle panden

© Belfort Cultuurhistorie en Monumenten,
Doetinchem 25 oktober 2021

Belfort Cultuurhistorie en Monumenten
Stevinlaan 28, 7002 HD Doetinchem
www.belfortcultuurhistorie.nl
www.tijdbeeld.com

i.s.m. ARCX buro voor monumentenzorg en
cultuurhistorie

opdrachtgever: gemeente Doetinchem

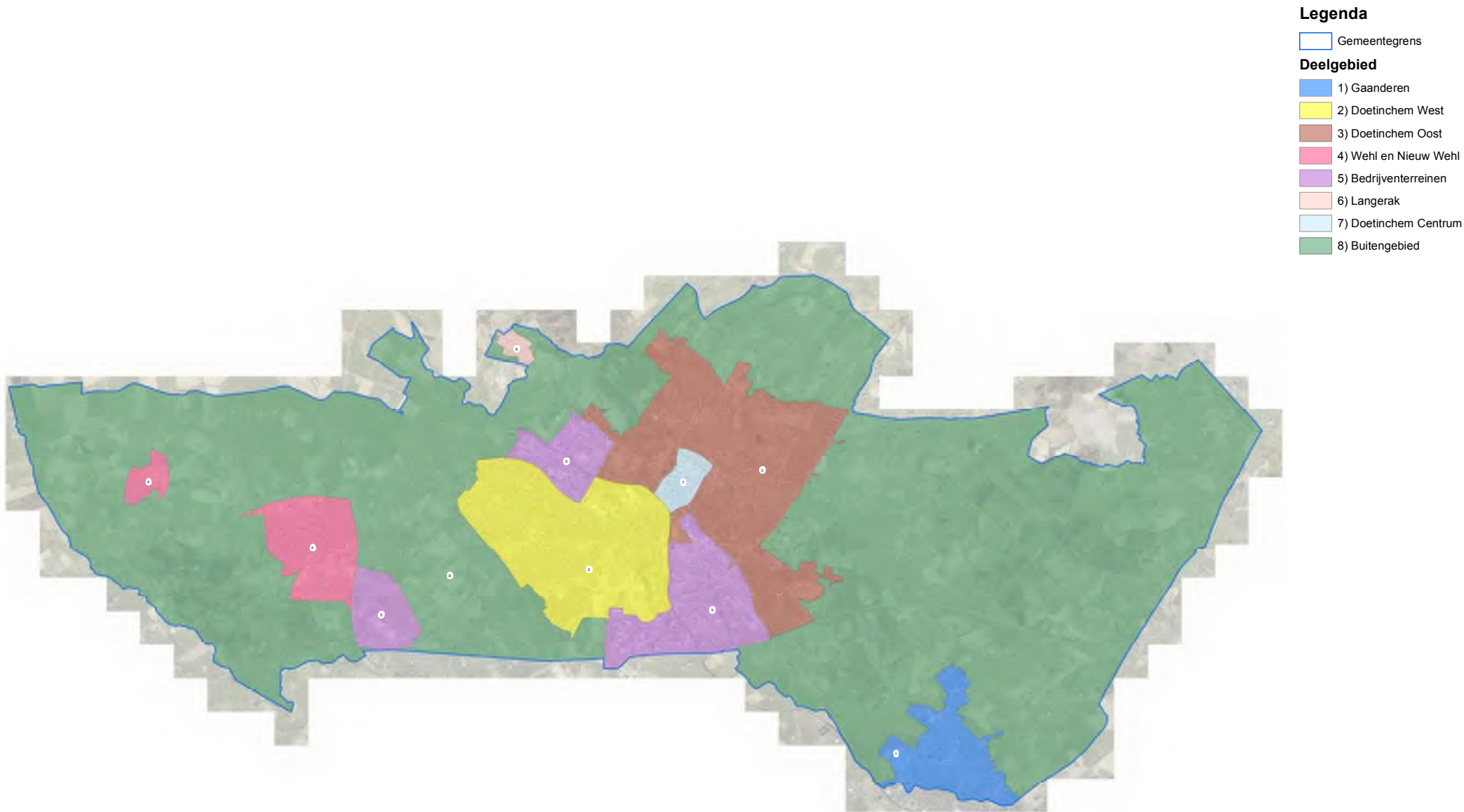
inventarisatie, fotografie en beschrijvingen:
Jacco Vromen en Peter Boer

rapportage: Jacco Vromen

Belfort heeft zijn best gedaan de rechten
met betrekking tot de illustraties te regelen
volgens de bepalingen van de Auteurswet.
Zij die desondanks menen zekere rechten te
kunnen doen gelden, worden verzocht
contact op te nemen.

INHOUD

1. INLEIDING	4
2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE	9
BRONNEN EN LITERATUUR	22
3. ADRESSENLIJST	23
4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN	24



1. INLEIDING

aanleiding

Met het oog op de totstandkoming van het omgevingsplan wordt door de gemeente Doetinchem de actualisatie van bestemmingsplannen in de kernen voorbereid. Een vast onderdeel betreft een paragraaf over de aanwezige- of te verwachten cultuurhistorische waarden in het plangebied. Panden die op dit moment geen monumentenstatus hebben, maar wel beschermenswaardig zijn, kunnen in het bestemmingsplan de functie-aanduiding 'cultuurhistorisch waardevol' krijgen. Dit betekent dat ze niet zonder vergunning mogen worden gesloopt. Om beter zicht te krijgen op potentieel cultuurhistorisch waardevolle objecten is aan *Belfort Cultuurhistorie en Monumenten* gevraagd een inventarisatie en waardering uit te voeren in de deelgebieden Doetinchem Centrum, Doetinchem Oost, Doetinchem West, Bedrijventerreinen, Langerak, Gaanderen, Wehl en Nieuw Wehl. Deze rapportage biedt een actueel overzicht van cultuurhistorisch waardevolle objecten in het deelgebied Bedrijventerreinen en voorziet

in een beknopte waardering en beschrijving per object.

methode en werkwijze

Het onderzoek is in de periode juni 2019 t/m maart 2020 uitgevoerd in samenwerking met *ARCX buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie*. Op basis van literatuuronderzoek, bestaande cultuurhistorische rapportages, beperkt archiefonderzoek en historische kaartvergelijking is begonnen met het maken van een beknopte gebiedsanalyse van Bedrijventerreinen. Deze analyse geeft een overzicht van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling en context van het betreffende gebied en vormt de inhoudelijke basis voor de waardering van individuele objecten. Vervolgens zijn de cultuurhistorisch waardevolle objecten in beeld gebracht door middel van een veldverkenning vanaf de openbare wegen en paden en door het raadplegen van de betreffende bouwdoSSIERS. De door de gemeente samengestelde groslijst met potentieel cultuurhistorisch waardevolle panden van 14

januari 2019 heeft als startpunt gediend voor de inventarisatie. In het algemeen is de periode tot en met de wederopbouw (ca. 1965) geïnventariseerd. In een enkel geval zijn ook panden van kort na die periode bekeken, omdat deze in de groslijst van de gemeente waren opgenomen. Alle panden die op deze lijst stonden, aangevuld met objecten die op het moment van onderzoek al de status 'cultuurhistorisch waardevol' hadden, zijn beoordeeld. Daarnaast zijn enkele panden toegevoegd die niet op de lijst stonden, maar gedurende het onderzoek wel als cultuurhistorisch waardevol zijn geselecteerd. Begraafplaatsen zijn uitgezonderd van het onderzoek. De panden die bij dit onderzoek niet als cultuurhistorisch waardevol zijn beoordeeld, zijn voorzien van het advies 'niet geselecteerd'. Tot slot zijn ook rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten binnen de kernen in de lijst opgenomen.

De rapportage bestaat uit drie onderdelen:

- de historische gebiedsanalyse
- een adressenlijst met beoordeelde objecten
- de beschrijvingen met waardering van de individuele cultuurhistorisch waardevolle objecten

selectiecriteria

Van de gebouwen die geselecteerd zijn als cultuurhistorisch waardevol is een beknopte beschrijving met waardering gemaakt. Het door de gemeente Doetinchem gehanteerde *Kader selectie en waardering cultuurhistorische objecten en gebieden*, afgeleid van onder meer de landelijke *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, heeft hierbij als leidraad gediend. De gebruikte waarderingscriteria zijn: cultuurhistorische waarden, architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige/ensemble/landschappelijke waarden. In de beschrijvingen van de cultuurhistorisch waardevolle panden wordt met nummers verwezen naar de subcriteria die bij de desbetreffende panden van toepassing zijn. Hieronder volgt een integraal overzicht van de waarderings- en selectiecriteria.

I Cultuurhistorische waarden

1. Nederzettingsgeschiedenis: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een geografische, landschappelijke, beleidsmatige en/of bestuurlijke ontwikkeling.
2. Sociaal-economische waarde: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een sociaal-historische, economische, technische of religieuze ontwikkeling.
3. Innovatieve waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege innovatieve waarde of pionierskarakter.
4. Historische waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege de bijzondere plaatselijke, regionale en/of landelijke herinneringswaarde; bekende bewoners, beroepen, bijzondere activiteiten en/of gebeurtenissen.

II Architectuurhistorische waarden

1. Ontwerper: bijzonder belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar.
2. Esthetiek: bijzonder belang van het object/complex vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

3. Detaillering: bijzonder belang van het object/complex vanwege het materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale (toegepaste) kunst.
4. Interieur: bijzonder belang van het object/complex vanwege de interieurfwerking (in samenhang met het exterieur). *Dit subcriterium speelt in dit onderzoek een ondergeschikte rol, omdat de inventarisatie vanaf de openbare weg is uitgevoerd.*
5. Bouwstijl: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant - al dan niet met plaatselijke variaties.
6. Bouwtype: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een functionele en/of typologische ontwikkeling.
7. Bouwtechniek: bijzonder belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur, bouwhistorie en/of bouwtechniek.
8. Historische gelaagdheid: bijzonder belang van het object/complex voor de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

III Stedenbouwkundige waarden, ensemblewaarden en landschappelijke waarden

1. Concept: belang van het object/complex/gebied als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, stedenbouwkundig, landschappelijk van belang is voor Doetinchem.
2. Gegroeid geheel: bijzondere beeldbepalende betekenis van het object vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van Doetinchem.
3. Verkaveling: bijzondere betekenis van het object/landschap vanwege de wijze van verkaveling/inrichting van de openbare ruimte/specifieke functies en/of de relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, wegen en/of water (vormgeving).
4. Silhouet: bijzondere betekenis van het object/complex/gebied voor het aanzicht van Doetinchem.
5. Ensemble: bijzondere betekenis van het object vanwege de situering en/of de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, park/tuin, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie.

6. Openbare ruimte: belang van het object/complex/gebied vanwege de ruimtelijke kwaliteiten.

beschrijvingen

De rapporten van de cultuurhistorisch waardevolle panden zijn zo opgezet dat de materiële, behoudenswaardige onderdelen zijn verwerkt in de beschrijving. Hieruit volgt wat de karakteristieke hoofdvorm is en welke elementen van belang zijn voor het aangezicht. Afhankelijk van de architectuur, is de ene beschrijving langer en specifiekere dan de andere. De beschrijving gaat vooral in op de hoofdvorm, de materialisatie van het exterieur en de gevelindeling. Elementen die vrij recent zijn vernieuwd of gemoderniseerd zijn niet in de beschrijving opgenomen of worden in enkele gevallen ter verduidelijking specifiek vermeld als 'modern' (bijvoorbeeld bij een vernieuwde winkelpui). Er is in de beschrijving geen sprake van hiërarchie tussen bijvoorbeeld de architectuurhistorische waarde van een deur ten opzichte van een raam, of van een dakkapel ten opzichte van een luifel. De afzonderlijke elementen bepalen samen de materiële architectuurhistorische waarde.

waardering

De totale cultuurhistorische waarde van individuele panden wordt bepaald door een samenspel of combinatie van de drie hoofdwaarden of hoofdcriteria. Bij de selectie heeft de betekenis van het betreffende pand als fysieke drager van een specifieke lokale herinnering, historische gebeurtenis of ontwikkeling een belangrijke rol gespeeld. Deze lokale historische context van Doetinchem, Gaanderen, Wehl en Nieuw-Wehl wordt in grote lijnen uiteengezet bij de inleiding van de rapporten en gewaardeerd onder 'cultuurhistorische waarden'.

Bij de architectuurhistorische waarde is met name gekeken naar de gaafheid (authenticiteit) en/of zeldzaamheid van de uiterlijke verschijningsvorm van het betreffende gebouw in de gemeente Doetinchem. Dit heeft er toe geleid dat enkele panden, die in het verleden bij diverse quickscans en inventarisaties als beeldbepalend of cultuurhistorisch waardevol zijn aangeduid, bij dit onderzoek (gemeentebreed) niet geselecteerd zijn. Bij een deel van deze panden is de cultuurhistorische waarde in de loop der jaren aangetast door latere verbouwingen en zijn ze daarom niet geselecteerd. Bij een

ander deel van deze panden lag de cultuurhistorische waarde hoofdzakelijk in het aanzien van een heel gebied of omvangrijk stedenbouwkundig ensemble en minder in de bijzondere architectuurhistorische waarde van het individuele object. Voorbeelden zijn de naoorlogse gevelwanden in traditionalistische architectuur (wederopbouw) aan en rond het Simonsplein in de binnenstad en het complex woningen aan de Van der Grijnstraat in Doetinchem. Voor deze categorie panden is eventuele gebiedsgerichte waardering en bescherming meer geschikt. Dit geldt ook voor andere historisch-stedenbouwkundige ensembles die op het moment van onderzoek nog geen status van 'cultuurhistorisch waardevol' bezaten. Representatieve voorbeelden zijn villawijk De Pas, het Worppelein, tuinwijk 'Kleintjeskamp' en de naoorlogse woonwijken in Doetinchem en de bijzondere ruimtelijke structuur van Gaanderen.

plangebied

Het deelgebied Bedrijventerreinen bestaat uit de bedrijventerreinen 'A18 Bedrijvenpark' (p. 6 rechts), 'De Huet' en 'Keppelseweg' (p. 6 links), 'Verheulswede', 'Stationspoort' en 'Wijnbergen' (p. 5).







Kadastraal minuutplan Stad Doetinchem sectie B uit 1832. Links van de binnenstad de landbouwgronden van het Zandslag, rechts de 'Stadstuinen' en de uitgestrekte weidegronden van het Hamburgerbroek. De Oude IJssel is nog niet gekanaliseerd en is slecht bevaarbaar.

2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE

weidegronden langs de Oude IJssel

Tot ver in de tweede helft van de 19^e eeuw voltrokken bedrijfsmatige activiteiten in Doetinchem zich nog vrijwel volledig binnen de wallen en grachten van de oude binnenstad. Buiten de verdedigingswerken van de relatief kleine stad stond slechts een aantal windmolens, een watermolen en een enkele steenoven. De gebieden waar zich pas vanaf het einde van de 19e eeuw industrie zou vestigen - aan weerszijden van de binnenstad langs de Oude IJssel - waren tot die tijd grotendeels onbebouwd. Het hier gelegen 'Zandslag' en 'Hamburgerbroek' werd ingezet voor agrarische doeleinden, de lagere gronden langs de rivier waren hoofdzakelijk in gebruik als weide. Het Hamburgerbroek grensde aan de noordzijde aan de net buiten de stadsgracht gelegen 'stadstuinen': moestuinen en kwekerijen voor de stedelingen.

verbindingen over land en water

De Oude IJssel was in deze periode nog niet gekanaliseerd en slecht bevaarbaar. Ter

plaats van het Hamburgerbroek lag lange tijd een doodlopende riviertak en evenwijdig aan de Oude IJssel stroomde aan de zuidzijde de Harreveldsche Tochtsloot, verbonden met de Grote- en Kleine Spanjaardskolk.

Al in 1834 gingen stemmen op om de bevaarbaarheid van de Oude IJssel te verbeteren, maar pas in 1889-1904 werden concrete maatregelen genomen die zouden leiden tot een scheepvaartkanaal voor vaartuigen tot 150 ton tussen Doetinchem en Doesburg. Bij het Hamburgerbroek kwam



een loskade voor schepen. Verdere verbetering volgde tussen 1943 en 1963,



Topografische kaarten uit ca. 1910 van het gebied ten zuiden van de Keppelseweg (links) en tussen de Terborgseweg en de Oude IJssel (rechts). De in 1885 geopende spoorlijn doorsnijdt het Hamburgerbroek. Op de rechteroever van de Oude IJssel is gestippeld een weg aangegeven met bruggen over de rivierarmen.

waarbij de rivier geschikt werd gemaakt om met schepen tot 500 ton door te varen tot aan Ulft.

Ook met de landwegen was het in het begin van de 19e eeuw nog slecht gesteld. De weg tussen Doesburg en Terborg was in zodanig slechte staat, dat Doetinchem buiten de hoofdroutes vanuit Arnhem en Zutphen naar Duitsland was komen te liggen. In de eerste helft van de 19e eeuw kwam de verbetering van het wegensysteem op gang. Zo werd de weg Doesburg-Doetinchem-Terborg in 1826 bestraat en in 1843 nogmaals verbeterd.

de ontwikkeling van Doetinchem als regionaal centrum

De groei van de stad en haar bevolking en de toenemende welvaart in de late 19e eeuw is enerzijds te danken aan verbeterde verbindingen, maar is ook sterk beïnvloed door een aantal instanties en personen. Onder leiding van dominee Jan van Dijk groeide Doetinchem geleidelijk uit tot centrum van onderwijs. Om voor zijn zendingsgemeente een blad te maken, trok Van Dijk de jonge Haarlemse drukker Cornelis Misset aan. Misset richtte een drukkerij/uitgeverij op en trad als initiatiefnemer op bij de ruimtelijke



De eerste aanzet tot industrialisatie langs de Oude IJssel werd gegeven in de jaren '60 van de 19e eeuw direct ten noorden van de binnenstad. In 1863 verrees op de wal tussen de binnengracht en de buitengracht een gasfabriek. Het terrein zou later de naam Gaswal krijgen. Naast de gasfabriek lag de in 1845 opgerichte houtzaagmolen van G.J. Horsting, waar in 1861 de eerste stoommachine van Doetinchem werd geïnstalleerd. De houtwerf zou zich uitstrekken tussen de Keppelseweg en de Oude IJssel, waar langs het oude jaagpad drie aanlegsteigers lagen. Linksonder is een klein deel van de houthaven De Ank te zien, waarvan een deel later in gebruik is genomen als jachthaven. Ten noorden van het houtbedrijf lagen vanaf 1881 de gebouwen van de Geldersche Stoomtram-Maatschappij (GSTM).

ontwikkeling van de stad. Door de verbetering van de bevaarbaarheid van de Oude IJssel, de verharding van landwegen en met name door de aanleg van de spoorlijn Zevenaar-Doetinchem-Winterswijk

in 1885 ontwikkelde Doetinchem zich tot infrastructureel knooppunt in de regio. Bij de kruising van de spoorlijn met de Terborgseweg werd een treinstation gebouwd. Naast de invloed van het

treinverkeer, was ook de opening van de tramlijnen tussen Dieren, Doetinchem en Terborg (1881-1882) en tussen Zutphen, Doetinchem en Emmerich (1902) van groot belang. Dit had een aanzuigende werking op de vestiging van industrie. Hoewel in de tweede helft van de 19^e eeuw al de eerste aanzetten tot industrialisatie werden gegeven, zou Doetinchem zich pas na 1900 ontwikkelen tot een industriestad van regionale betekenis.

industrie op het Hamburgerbroek

Ter voorbereiding op de samenvoeging van Stad- en Ambt Doetinchem maakte Ir. W.F.C. Schaap in 1918 een uitbreidingsplan voor de nieuw te vormen gemeente. Een belangrijk onderdeel van het plan was de realisatie van een industrie- en handelsterrein tussen de Terborgseweg en de Oude IJssel, ter plaatse van het Hamburgerbroek. In de kranten werd op ruime schaal reclame gemaakt voor het nieuwe industriegebied, 'prachtig gelegen aan spoor, tram en water (...), totaal

groot 20 hectare, voor te vestigen industrie'. Gedurende het interbellum zou een deel van dit plan verwezenlijkt worden en verrezen op de voormalige weidegronden nabij het spoor diverse fabrieken. De als spin-off van de vele ijzergieterijen in de regio ontstane metaalindustrie voerde de boventoon. De rivierarmen van de Oude IJssel werden gedempt en tijdens de economische crisis in de jaren '30 zorgden tachtig werklozen in het kader van de werkverschaffing voor de ophoging van de gronden langs de rivieroever. Hiervoor werd zand gebruikt dat afkomstig was van de afgegraven rivierduinen in Gaanderen.

Al eerder waren de ten noorden van het Hamburgerbroek gelegen oude stadstuinen ontsloten door enkele dwarsstraten vanaf de Terborgseweg: de Spinbaan, Melkweg en Stationsstraat, verwijzend naar de activiteiten ter plaatse.

Aan de Melkweg liet het bedrijf van G. Martens en Zoon in 1918 een nieuwe brandkasten- en kluisdeurenfabriek bouwen. Aan deze straat lag reeds de constructiewerkplaats van W. Haverkamp. Aan de zuidzijde van het spoor vestigde de bekende industrieel R.W.H.H. Crull uit Hengelo de electromotorenfabriek 'De Vijf' (Verenigde IJzer Fabrieken). Na een



Schetsontwerp van het Hamburgerbroek uit 1918 van Ir. W.F.C. Schaap. Het plan zou nooit op deze wijze gerealiseerd worden, maar tussen 1918 en 1940 ontwikkelde met name het gebied tussen de Terborgseweg en de spoorlijn zich tot industrieterrein.



Luchtfoto van Doetinchem vanuit het noorden uit 1928, met boven de voormalige weidegebieden van Hamburgerbroek. Aan weerszijden van de spoorweg zijn inmiddels de fabrieken De VIJF (1) en Becon (2) gebouwd, met links het station (3). Aan de Melkweg staat onder andere de Brandkastenfabriek van Martens (4). Links daarvan de lintbebouwing aan de Terborgseweg (5).

korte periode vol rampspoed - stormschade in 1925, overstroming in 1926, brand in 1928 en de beurskrach in 1929 - ging het bedrijf in 1933 failliet. De gebouwen werden in gebruik genomen door de rubberfabriek van N.V. Vredestein, waar voornamelijk fietsbanden gemaakt werden. Direct ten noorden van het spoor werd in 1921 de emailleerfabriek en zinkerij Berk-Beccon opgericht. Aan de Spinbaan startte W.M. Eijmers in 1925 een bedrijf dat na de Tweede Wereldoorlog werd uitgebreid tot machinefabriek. In de jaren '30 zagen onder andere de Timmer- en Meubelfabriek van de Gebr. Agterhof (1935) op de oostoever van de rivier, de Papierfabriek (1937) aan de Terborgseweg en de Internationale Spinpot Exploitatie Maatschappij ISEM (1938) aan de Melkweg het licht.



Foto van de Electromotorenfabriek De VIJF uit 1925-1929. De fabriek werd na 1933 overgenomen door N.V. Vredestein, waarna een verbouwing volgde. Het complex werd in 1937 en na de Tweede Wereldoorlog uitgebreid. In de huidige situatie resteert alleen nog de schoorsteen en het bijbehorende ketelhuis.



Briefhoofd uit 1937 van de emailleerfabriek en zinkerij N.V. Beccon. De firma werd in 1921 opgericht door P.F.M. Becking en P.A. Conijn (Beccon) als dochteronderneming van De Berk in Kampen. De fabriek ten noorden van de spoorlijn werd uitgebreid in 1930 en 1967, maar moest uiteindelijk in 1992 haar deuren sluiten. Vervolgens volgde sloop van de bedrijfsgebouwen.



Luchtfoto van de Papierfabriek aan de Terborgseweg uit 1952, die tot op heden nog in werking is. De fabriek werd in 1937 opgericht door G. en B.C.H. van Veen in samenwerking met de uitgeversmaatschappij van Misset. Na de Tweede Wereldoorlog groeide het bedrijf en verrees een aparte verwerkingsafdeling (1946), een papieropslagloods (1948), een kantoorgebouw (1954), een machinehal (1962). Rond 1950 werkten hier ruim honderd werknemers. Later nam de Papierfabriek ook de gebouwen van brandkastenfabriek Martens aan de Melkweg (op de foto boven de schoorsteen) en delen van de fabriek van Beccon in gebruik.

industrie tussen Keppelseweg en Oude IJssel

Het uitbreidingsplan van 1918 voorzag tevens in een industriegebied aan de noordzijde van de binnenstad: 'Stroomafwaarts van de brug is langs de rivier een kade gedacht en tussen deze kade en den nieuwen grooten verkeersweg naar den weg naar Doesburg [waarschijnlijk wordt hiermee de IJsselstraat bedoeld] zijn hoofdzakelijk terreinen voor klein-industrie gedacht, welke terreinen niet zoozeer behoefte aan onmiddellijke spoorwegaansluitingen hebben'. Hier verrees de 'Eerste Nederlandsche Maatschappij voor Houtconstructies', later afgekort tot NV. Nemaho. De fabriek pionierde in de houtbranche met de vervaardiging van gelijmde houten spanten, die in vele gebouwen in binnen- en buitenland werden toegepast. Het gebied ten oosten van de IJsselstraat werd al vanaf de 19^e eeuw ingenomen door de houtzagerij van G.J. Horsting (1845), de gasfabriek (1863) en de opstallen van de Geldersche Stoomtram-Maatschappij (GSTM). Na de aansluiting van Doetinchem op het Provinciale elektriciteitsnet in 1919, werd in 1935 een stuk verderop aan de Keppelseweg een onderstation met dienstwoningen van de PGEM gebouwd.



Het in 1935 gebouwde en omstreeks 1950 uitgebreide onderstation van de PGEM op de kruising van de Keppelseweg en de Energieweg.

industrialisatie Hamburgerbroek na de Tweede Wereldoorlog

Na de Tweede Wereldoorlog onderging het Hamburgerbroek een tweede industrialisatiegolf. Naast de bestaande Industriestraat, kwam in 1948 de Ambachtstraat gereed. De grote lijnen voor de verdere ontwikkeling van het industrieterrein in zuidelijke richting waren uitgezet in het Plan in Onderdelen voor de stad Doetinchem van 1953. Als uitwerking hiervoor volgde omstreeks 1960 een afzonderlijk plan voor het industrieterrein Hamburgerbroek. Het plan voorzag in de aanleg van de Fabrieksstraat (1956), de aanleg van goederenspoorlijnen evenwijdig aan de Havenstraat en de herinrichting van het stationsplein. Het zuidelijk deel van



Uitbreidingsplan in Onderdelen Hamburgerbroek, 1959-'60.

Hamburgerbroek kwam echt tot ontwikkeling met de aanleg van de Nijverheidsweg in 1965. Naast diverse uitbreidingen van bestaande fabrieken, vestigden zich na de Tweede Wereldoorlog vele nieuwe bedrijven op het industrieterrein, waaronder:



Foto uit de jaren '50 van de 20^e eeuw van het pas voltooide bedrijfsgebouw van het Bureau Op- en Overslagbedrijf, vanaf 1968 Cebeco-Handelsraad.

Aannemersbedrijf J.F. Böhmer (1945, Fabriekstraat 20-21), de smederij en constructiewerkplaats van Chr. Lammers (1946, Ambachtstraat 18), Komeetstaal Metaalwarenfabriek (1947, Industriestraat 1), Reparatiewerkplaats voor electromotoren 'Erika' (1948, Spinbaan 19), het Centraal Bureau Op- en Overslagbedrijf (1955 en later, Havenstraat 10), Bakkerijfabriek Vinkenborg (ca. 1960, Melkweg 8) en de Gas Maatschappij Oost-Gelderland of Gamog (1970, Industriestraat 32).



Luchtfoto van het Hamburgerbroek uit het derde kwart van de 20^e eeuw ter hoogte van de spoorlijn, met langs de Oude IJssel de Havenstraat en geheel links het begin van de Industriestraat. Midden in beeld het fabriekscomplex van Beccon.

nieuwbouw Nemaho aan het Zaagmolenpad

Aan de noordzijde van de binnenstad was de fabriek van Nemaho te klein geworden om aan de toenemende vraag naar gelijmde houten spanten te voldoen. In 1941 begon men daarom met de bouw van een nieuwe grotere fabriek aan het Zaagmolenpad, die in 1942 in gebruik werd genomen. Enkele maanden later werd de nieuwe fabriek gevorderd door de Duitse bezetter. Het Duitse bedrijf Diederichs Flugzeugbau zou hier onder andere militaire zweefvliegtuigen repareren. Nemaho moest hierdoor

noodgedwongen terugkeren naar de oude bedrijfspanden aan de IJsselstraat. Tegen het einde van de oorlog legde een geallieerd bombardement de nieuwe fabriek aan het Zaagmolenpad in de as. Na de bevrijding volgde in 1946 een wederopbouwplan voor de houtfabriek van Nemaho, waarna uitbreidingen volgden in de jaren '50 en '60. De oude fabriek aan de IJsselstraat werd kort na de Tweede Wereldoorlog gekocht en vernieuwd door N.V. Philips, die hier aanvankelijk grammofoonplaten en later condensatoren produceerden.

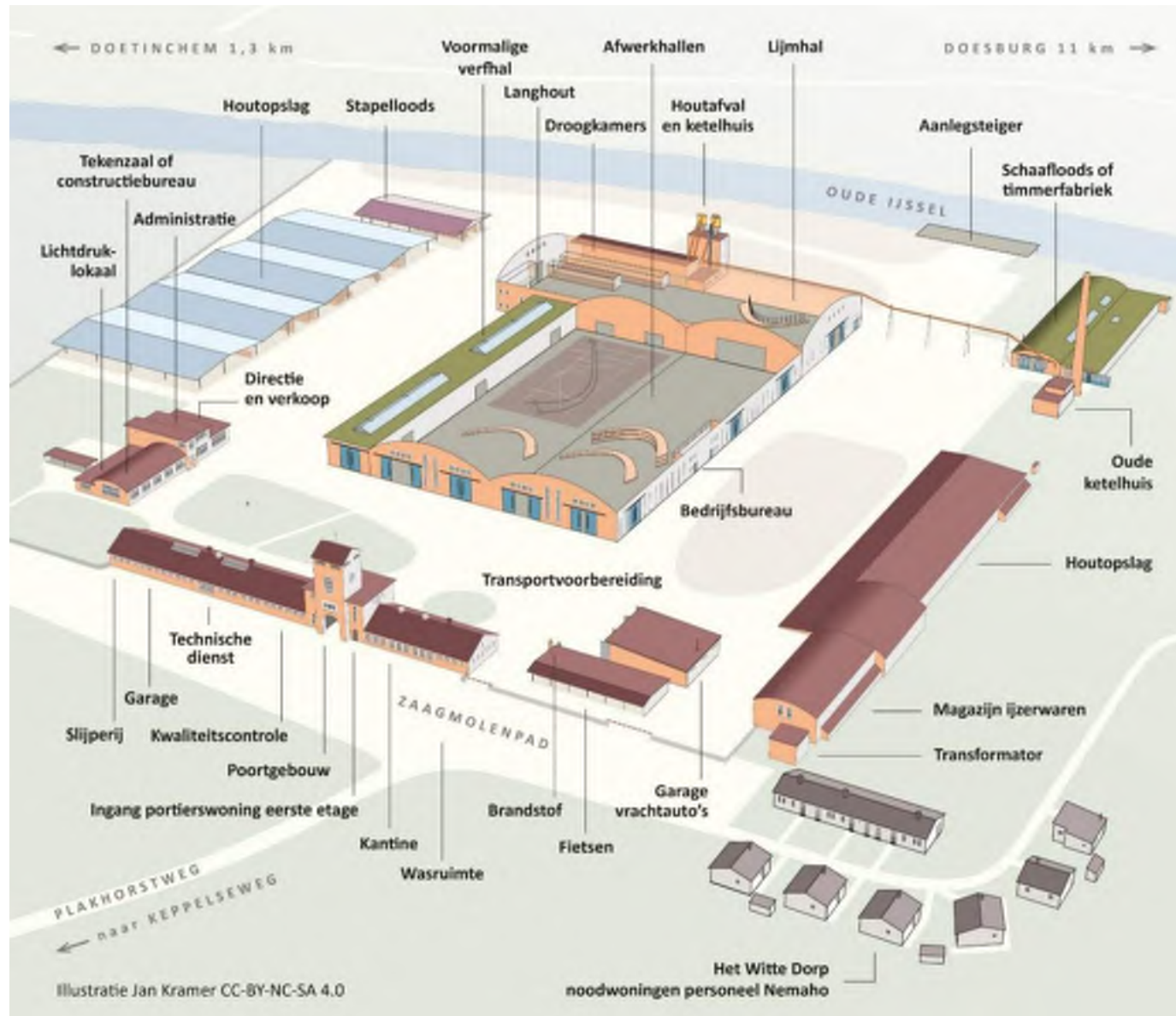
In 1961 stelde de gemeenteraad het Uitbreidingsplan in Onderdelen 'Keppelseweg' vast. Het plan moest zorgen voor extra capaciteit, omdat het terrein Hamburgerbroek vrijwel geheel was uitgegeven. De meeste bedrijven vestigden zich hier pas vanaf de jaren '70. Het plan zorgde voor een economische impuls aan de noord-westzijde van de stad.



Uitbreidingsplan in Onderdelen Industrierrein Keppelseweg, 1959-'61.



De kort na de Tweede Wereldoorlog gerealiseerde nieuwbouw van de fabriek van Nemaho aan het Zaagmolenpad, foto uit ca. 1960.



Overzicht van het fabriekscapex van N.V. Nemaho in 1967. De noodwoningen moesten in 1968 worden afgebroken vanwege de aanleg van het nieuwe stratenplan van het bedrijventerrein Keppelseweg.

latere ontwikkelingen

Vanaf de jaren '80 van de vorige eeuw leidde concurrentie van lage-lonen-landen, globalisering, schaalvergroting en toenemende aandacht voor milieu-eisen een nieuwe ontwikkelingsfase in. Verschillende (met name grote) fabrieken gingen failliet, anderen vestigden zich elders of verplaatsten hun bedrijf naar nieuw ontwikkelde industrieterreinen aan de randen van de inmiddels sterk gegroeide stad: de bedrijventerreinen 'Verheulswede', 'De Huet' en 'Wijnbergen'. Om het vestigingsklimaat in Doetinchem voor bedrijven te verbeteren, liet de gemeente extra bruggen over de Oude IJssel aanleggen. De Energiebrug (Energieweg) verbond de bedrijventerreinen Keppelseweg en De Huet en de industriegebieden van Verheulswede en Wijnbergen werden gekoppeld door de aanleg van de Wijnbergseweg (Bedrijvenweg).

De gesloten fabriekscomplexen van Vredestein, Becon en Philips werden grotendeels gesloopt. De ontstane gaten in het stedelijk weefsel zijn inmiddels opgevuld met kantoor- of woningbouw. Het oude treinstation maakte in 1983 plaats voor een nieuw station naar ontwerp van P.A.M. Kilsdonk. Meer recent is op het



Topografische kaart van zuid-oost Doetinchem voor 1965, de Bedrijvenweg en het industrieterrein Verheulswede zijn nog niet aangelegd.



Topografische kaart van zuid-oost Doetinchem van ca. 1980. Bedrijventerrein Verheulswede is in ontwikkeling.

Hamburgerbroek een nieuw woongebied ontwikkeld onder de naam Iseldoks en is bij Wehl het A18 Bedrijvenpark aangelegd.



Topografische kaarten van het gebied rond de bedrijventerreinen Keppelseweg en De Huet uit ca. 1965, 1980 en 1995.

BRONNEN EN LITERATUUR

archieven

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
1117 Architectenbureau Ovink te
Doetinchem, 1867-1980, inv.nrs 796 en 809.

literatuur

Boer, P. en K. van Dam, *Stadsrand
Doetinchem: cultuurhistorische analyse en
waardering van de buitenrand van het
stadscentrum*, ARCX en SB4, Doesburg en
Wageningen 2012.

Boogman, J.C. en S. Oosterhaven,
Geschiedenis van Doetinchem, Zutphen
1986.

Dinkla, A., en W.P. Nederkoorn jr., *Oud
Doetinchem vanuit de lucht*, Hoogeveen z.j.

Kramer, J., *Nemaho ging me aan het hart*,
Oud-directeuren, oud-werknemers en
andere betrokkenen vertellen over Nemaho,
de Doetinchemse fabriek voor gelijkde

houten spanten 1921-2009, Deel I.,
Doetinchem 2015.

Meijel, L. van, *Hamburgerbroek: quickscan
cultuurhistorische waarden*, Nijmegen 2011.

Stenvert, R., *Inventarisatie industrieel
erfgoed Doetinchem*, BBA Bureau voor
Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis,
Utrecht 2009.

afbeeldingen

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Dinkla en Nederkoorn, z.j.
Kramer, 2015
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

www.topotijdreis.nl

3. ADRESSENLIJST

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Ambachtstraat 10	Doetinchem	150	Geen	Metaalwarenfabriek	Cultuurhistorisch waardevol
Ambachtstraat 22	Doetinchem	149	Geen	Schoot Natuursteen	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 131	Doetinchem	14	RM	Onderstation PGEM	n.v.t.
Havenstraat 1	Doetinchem	77 en 116	GM	Schoorsteen en ketelhuis Vredestein	n.v.t.
Havenstraat 5	Doetinchem	145	Geen	Handelsvennootschap Lymar	Cultuurhistorisch waardevol
Havenstraat 10	Doetinchem	419	Geen	Op- en Overslagbedrijf	Cultuurhistorisch waardevol
Plakhorstweg 17	Doetinchem	395	Geen	Fabriekshal	Niet geselecteerd
Spinbaan 11-17	Doetinchem	421	Geen	Machinefabriek en woning	Cultuurhistorisch waardevol
Spinbaan 21A	Doetinchem	396	Geen	Bedrijfspan	Niet geselecteerd
Spinbaan 23	Doetinchem	397	Geen	Groenteveiling	Niet geselecteerd
Stationsplein 8	Doetinchem	398	Geen	Station	Cultuurhistorisch waardevol
Stationsstraat 50 X	Doetinchem	280	Geen	Trafo	Niet geselecteerd
Terborgseweg 40 / Melkweg 1	Doetinchem	179 en 180	Beeldbepalend pand	Stalhouderij, garagebedrijf en woning	n.v.t.
Terborgseweg 44	Doetinchem	363	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Terborgseweg 148	Doetinchem	362	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Zaagmolenpad 45	Doetinchem	153	Geen	N.V. Nemaho	Cultuurhistorisch waardevol

4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 150
Adres: Ambachtstraat 10, Industriestraat 1, 7005AM Doetinchem
Oorspronkelijke functie: metaalbewerkingsbedrijf (Komeetstaal)
Opdrachtgever: Komeetstaal
Ontwerp- en bouwjaren: 1947 met latere uitbreidingen
Architect: H. Thijssen Doetinchem
Datum: 10 december 2019



inleiding

In 1947 stichtten A.A. en M.E. Merk de metaalwarenfabriek 'Komeetstaal'. De fabriek legde zich toe op de productie van verspanende gereedschappen voor de metaalverwerkende industrie. In de jaren '40, '50 en '60 werd het bedrijf een aantal malen uitgebreid, o.a. naar ontwerpen van H.J.L. Ovink en G.A. Derksen. Het bedrijf is in 2008 verplaatst naar de Fabrieksstraat.

beschrijving

Fabrieksgebouw gesitueerd op een ruim terrein op de hoek van de Ambachtstraat en de Industriestraat. Het verdiepingloze gebouw heeft een in hoofdvorm T-vormige plattegrond en een plat dak. De gevels zijn uitgevoerd in schoon metselwerk en worden afgesloten met een overstekend boeiboord. Centraal op het dak is een lange zadeldakvormige lichtstraat geplaatst. Aan de Industriestraat twee risalerende iets hogere bouwvolumes, met in het rechter deel de hoofdtoegang in de vorm van met beton omkaderde dubbele deuren, geaccentueerd met een gebogen luifel ondersteund door een stalen portaal. Boven de luifel is een vierledig bovenlicht aangebracht.

De gevels zijn voorzien van grote gekoppelde puien, opgebouwd uit (aan de voorzijde) gemoderniseerde vensters met een roedeverdeling.

Langs het gebouw zijn parkeerplaatsen aangelegd, omzoomd met gazons en afgezet met heggen en langs de straat met een bomenrij.

Rechts achter staat tegen het gebouw een in schoon metselwerk uitgevoerd transformatorhuisje van de v.m. PGEM. Deze trafo heeft een plat betonnen dak met daar op een gemetseld ventilatiekanaal. In de rechter gevel twee stalen deuren, waarvan de rechter boven een betonnen bordes op uitkragend metselwerk geplaatst is.

waardering

Ambachtstraat 10, Industriestraat 1 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het fabrieksgebouw is sociaal-economisch van belang vanwege de bijdrage aan de ontwikkeling en uitbreiding van de gespecialiseerde metaalverwerkende industrie die zich vanaf de eerste helft van de 20^e eeuw in Doetinchem vestigde. Het gebouw is verder van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan de in 1947 opgerichte metaalwarenfabriek 'Komeetstaal'.

architectuurhistorische waarde (II.1 en II.6)

Het complex is een gaaf bewaard voorbeeld van een met één bouwlaag onder een plat dak vormgegeven fabrieksgebouw uit de late jaren '40 van de 20^e eeuw. De vormgeving van latere uitbreidingen is afgestemd op het oorspronkelijke deel zodat een uniform architectonisch beeld ontstaan is. Het gebouw levert verder een belangrijke bijdrage aan het oeuvre van de regionaal bekende architect H. Thijssen uit Doetinchem.

stedenbouwkundige waarden (III.4 en III.6)

De fabriek maakt deel uit van het na de Tweede Wereldoorlog sterk ontwikkelde industrieterrein Hamburgerbroek en levert vanwege de situering en de groene invulling van de terrein een belangrijke bijdrage aan het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 149
Adres: Ambachtstraat 22, 7005AM Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Steenhouwerswerkplaats (Schoot Natuursteen)
Opdrachtgever: Steenhouwerij v.h. G.J. Schoot
Ontwerp- en bouwjaren: 1947
Architect: G.J. Graafsma Doetinchem
Datum: 12 december 2019



inleiding

Dit natuursteenbedrijf werd rond 1920 opgericht. In 1947 verrees aan de Ambachtstraat een nieuwe werkplaats.

beschrijving

Op een ruim terrein op de hoek van de Ambachtstraat en de Fabriekstraat gebouwde loods met een rechthoekige plattegrond en voorzien van een zadeldak gedekt met golfplaten. Op de nok zijn drie dakopbouwen geplaatst met aan voor- en achterzijde drieledige vensters met een roedeverdeling.

De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk en voorzien van gemoderniseerde vensters onder overstekende betonlateien. In de voorgevel zijn twee bedrijfsdeuren aangebracht waarvan de rechter gemoderniseerd is. In de linker zijgevel is in de top een rond venster met stalen raam met een roedeverdeling aangebracht.

waardering

Ambachtstraat 22 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het fabrieksgebouw is sociaal-economisch van belang vanwege de bijdrage aan de ontwikkeling en uitbreiding van de bouw- en steenhouwersnijverheid na de Tweede Wereldoorlog in Doetinchem. Het gebouw is verder van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan Steenhouwerij v.h. G.J. Schoot.

architectuurhistorische waarde (II.1 en II.6)

Het gebouw is van belang als voorbeeld van een sober vormgegeven werkplaats uit de late jaren '40 van de 20^e eeuw. Het gebouw levert verder een bijdrage aan het oeuvre van architect G.J. Graafsma uit Doetinchem.

stedenbouwkundige waarden (III.4 en III.6)

De fabriek maakt deel uit van het na de Tweede Wereldoorlog sterk ontwikkelde industrieterrein Hamburgerbroek en levert vanwege de situering en het open voorterrein een belangrijke bijdrage aan het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 145
Adres: Havenstraat 5, 7005AG Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Magazijn, kantoren en woning N.V. Lymar
Opdrachtgever: Handelsonderneming Lymar
Ontwerp- en bouwjaren: 1955, 1963
Architect: H.J.L. Ovink en G.A.H. Clerx
Datum: 10 december 2019



inleiding

In 1955 werd in opdracht van Handelsonderneming "Lymar", een groothandel in levensmiddelen, een magazijn met kantoor en woonhuis gebouwd aan de Havenstraat. De grossierderij was eerder gevestigd aan de Varsseveldseweg. Het ontwerp voor het complex was van het architectenbureau H.J.L. Ovink & Zn., destijds geleid door H.J.L. Ovink (jr.) en G.A.H. Clerx. De kantoren bevonden zich aan de voorzijde (noordzijde), met ten zuiden daarvan een grote open magazijnruimte voor de opslag van levensmiddelen. Aan de oostzijde had het magazijn een grote expeditieruimte. Aan deze kant bevonden zich ook twee aanbouwen waarin de kantine, een werkplaats, emballageruimte en aparte opslagplaatsen voor tabak, suikerwerken en kaas ondergebracht waren. Aan de noordoostzijde werd tegen de hal een bedrijfswooning gebouwd. Naar ontwerp van A. Zwaan werd de expeditie in 1963 ter plaatse van de expeditieruimte (oostzijde) een stuk uitgebreid.

beschrijving

Magazijnhal met kantooruimte en aangebouwde voormalige woning op een langgerekte rechthoekige plattegrond. Het magazijn en de kantoren zijn samengebracht onder een zadeldak met lichtstraat. De voormalige woning aan de noordoostzijde van de hal heeft een flauw hellend lessenaardak en de langgerekte aanbouw aan de oostzijde is voorzien van een plat dak. Het grote zadeldak van de hal wordt gedragen door gelamineerde houten spanten (Nemaho) die op gemetselde poeren staan. De gevels zijn rondom opgetrokken in schoon metselwerk. De voorgevel van de hal is uitgevoerd als puntgevel in een betonnen kader en is asymmetrisch ingedeeld. Een bordestrap leidt naar de rechts van het midden gesitueerde hoofdentree in een betonnen kader, bestaande uit dubbele houten glasdeuren met roedeverdeling en gekoppelde bovenlichten. De gevel bevat verder vijf grote houten vensters met gekoppelde ramen onder een doorlopende betonnen latei. De buitenste ramen van elk venster is voorzien van een bovenraam. In de top een tweeruits venster in een gemetseld kader. De voorgevel van de links aangebouwde woning is voorzien van houten vensters met gekoppelde ramen onder rollagen. Rechts van het midden de voordeur met bovenlicht in een smal betonnen kader, toegankelijk via een bakstenen trap met stalen leuningen. De rechter zijgevel van de hal bevat aan de linkerzijde twee vensters ter plaatse van de voormalige kantoren. Het overige deel van de gevel is ingedeeld met drie grote bedrijfstoegangen en kleine, van diefijzers voorziene vensters onder rollagen en met bakstenen onderdorpels. De achtergevel van de hal is uitgevoerd als puntgevel in een betonnen kader en bevat in de top een ronde voormalige vensteropening. Tegen de gevel staan vier gemetselde steunberen. De linker zijgevel is aan de rechterzijde ingedeeld met gekoppelde houten vensters ter plaatse van de voormalige woning. Hier bevindt zich tevens een zij-ingang, bereikbaar via een bordestrap met stalen leuning. De gevel bevat verder grote bedrijfstoegangen, kleine vensters met diefijzers en een vooruitgeschoven portaal ter plaatse van de voormalige expeditie.

waardering

Havenstraat 5 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2, I.3 en I.4)

Het complex is van belang vanwege de tastbare herinnering aan de regionale distributie van levensmiddelen. De bouw van het grote magazijn getuigt van de schaalvergroting van de



Handelsonderneming Lymar en de toename van op- en overslagcapaciteit in de levensmiddelenindustrie.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.6 en II.7)

Het complex is een gaaf bewaard voorbeeld van een vroeg naoorlogse (magazijn)hal met kantoren en woning. Het complex is van belang vanwege het materiaalgebruik. De draagconstructie van de hal uit 1955 is van belang voor de geschiedenis van de bouwtechniek. Het complex vormt een belangrijk onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem en omgeving zeer bekende architecten H.L.J. Ovink (jr.) en G.A.H. Clerx.

stedenbouwkundige waarden (III.2 en III.5)

Het complex is beeldbepalend vanwege het bouwvolume, de utilitaire vormgeving en de situering langs de Havenstraat en vanwege de ligging op een groot terrein nabij het spoor. Het complex maakt deel uit van het na de Tweede Wereldoorlog sterk ontwikkelde industrieterrein Hamburgerbroek.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 419
Adres: Havenstraat 10, 7005AG Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Veevoederfabriek
Opdrachtgever: Centraal Bureau Rotterdam en Op- en Overslagbedrijf Doetinchem
Ontwerp- en bouwjaren: 1955, 1956 en 1967
Architect: J.G.A. Heineman (1955), Centraal Bureau (1967)
Datum: 10 december 2019



inleiding

Vanaf de late 19^e eeuw leiden de invoer van goedkoop graan uit de Verenigde Staten, de introductie van kunstmest en de toenemende mechanisatie in de landbouw in Nederland tot grotere oogsten en grotere veestapels. Met name de introductie van de combine was van groot belang. Boeren verenigden zich steeds vaker in coöperaties en er is sprake van een groeiende behoefte aan beter veevoer en meer en grotere opslagcapaciteit. Regionale coöperaties zijn in een verzuiide maatschappij lid van verschillende landelijke/overkoepelende 'topcoöperaties', zoals het (hervormde) Centraal Bureau uit Rotterdam of de Aartsdiocesane Rooms-Katholieke Boeren- en Tuindersbond (A.B.T.B.) uit Arnhem. In de loop van de 20^e eeuw neemt de invloed en het takenpakket van deze overkoepelende coöperaties toe en bemiddelen, handelen en produceren zij steeds vaker voor de regionale coöperaties. Dit zorgt voor schaalvergroting en de oprichting en uitbreiding van nieuwe gebouwencomplexen voor de opslag en verwerking van grote hoeveelheden bulkgoederen.

In 1955 krijgen het Centraal Bureau uit Rotterdam en Op en Overslagbedrijf Doetinchem vergunning voor de bouw van een veevoederfabriek aan de Havenstraat op het industrieterrein Hamburgerbroek. Aan de andere kant van de Oude IJssel verrees in dezelfde periode als katholieke tegenhanger een silogebouw van de A.B.T.B., dit gebouwencomplex is recent gesloopt. Architect J.G.A. Heineman uit Velp, die meerdere vergelijkbare silo's in Oost-Nederland heeft ontworpen, ontwierp voor het Centraal Bureau een gebouw met silocellen in de silotoren en haaks daarop aansluitend de fabriekshal waar de maalderij was ondergebracht. De constructie (silocellen en kolommen) werd in beton uitgevoerd en het gebouw werd voorzien van een bakstenen gevelbekleding. Graan en grondstoffen werden hoofdzakelijk over de Oude IJssel aangevoerd. Aan de noordzijde van het gebouw diende een restant van een oude rivierarm als haven.

In 1956 bouwde men een kantoorgebouw en een weegbrug ten noorden van het silogebouw aan de haven en werd de fabriekshal aan de zuidzijde uitgebreid. In 1959 volgde de bouw van een vrijstaand grondstoffenmagazijn aan de zuidzijde van het terrein. Deze werd in 1968 met een nieuwe palletloods verbonden met het silogebouw. In 1967 vond een belangrijke verbouwing van het silogebouw plaats in opdracht van de Verenigde Landbouw Coöperatie Zuidelijke Achterhoek G.A. Het Centraal Bureau uit Rotterdam maakte het ontwerp, waarbij de capaciteit van de bestaande met baksteen beklede silotoren werd uitgebreid met een betonnen hoogbouw aan de noordzijde. In het laatste kwart van de 20^e eeuw en in het begin van de 21^e eeuw volgden nog diverse latere verbouwingen en uitbreidingen, met name aan de zijde van de Oude IJssel. Het bedrijf was inmiddels voortgezet onder de naam Cebeco 'De Oude IJsselstreek'. Na de fusie van Cebeco met de Handelsraad legde de fabriek zich toe op de productie van huisdiervoeders als onderdeel van het bedrijf Provimi Pet Food NL BV.

beschrijving

Silogebouw uit 1955 met uitbreidingen in 1956 en 1967, gebouwd op een ruim terrein op een L-vormige plattegrond. Aan de noordzijde van het gebouw ligt een smalle haven. Het silogebouw uit 1955 bestaat uit een fabriekshal van twee bouwlagen en een kelder onder een plat dak en een aangebouwde kleine en grote silotoren met boven de begane grond dubbele rijen met gewapend betonnen silocellen onder een plat dak. Aan de westzijde van de grote silotoren bevindt zich het iets hoger opgetrokken trappenhuis. De gevels van dit oorspronkelijke silogebouw zijn bekleed met geelbruine baksteen. De oostgevel bevat op regelmatige afstand van elkaar geplaatste vierkante vensters (enkele en reeksen van twee en drie) met betonnen



Onderdorpels. In de oostgevel bevindt zich op de begane grond van de silotoren een sculptuur van een ploegende boer uit de bouwtijd. In de zuidgevel van de silotoren zijn bovenin vierkante vensters in een betonnen kader opgenomen. Tegen het met bakstenen beklede silogebouw staat een hoge silotoren uit 1967, met boven de begane grond een dubbele rij gewapend betonnen silocellen met (gemoderniseerde) dakopbouw/cellendak onder een plat dak. Het betonskelet vormt tegelijkertijd het kader van de gevels van gewapend beton.

waardering

Havenstraat 10 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het gebouw is van belang vanwege de tastbare herinnering aan de ontwikkeling en schaalvergroting van de coöperatieve landbouw- en veevoederindustrie na de Tweede Wereldoorlog in Nederland in het algemeen en in Doetinchem in het bijzonder.

Het gebouw is van belang vanwege het zeer herkenbare historische gebruik als voormalige veevoederfabriek. Ook de haven vertegenwoordigt een gebruikshistorische waarde.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.6 en II.7)

Het complex is van belang vanwege de relatief gaaf bewaard gebleven oorspronkelijke veevoederfabriek met silotorens uit 1955, uitgebreid in 1956 en met aangebouwde silotoren uit 1967. De betonconstructie van de silocellen is van belang voor de geschiedenis van de bouwtechniek. Verder is het gebouw van belang vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis, het materiaalgebruik en het kunstwerk in de oostgevel. De oorspronkelijke veevoederfabriek vormt een belangrijk onderdeel van het oeuvre van de landelijk zeer bekende architect J.G.A. Heineman uit Velp.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3, III.4 en III.5)

De veevoederfabriek maakt deel uit van het na de Tweede Wereldoorlog sterk ontwikkelde industrieterrein Hamburgerbroek. Het gebouw is zeer beeldbepalend vanwege het bouwvolume, de situering op de oostoever van de Oude IJssel nabij het spoor en vanwege het karakteristieke silhouet (*landmark*). Het silogebouw staat in directe historisch-ruimtelijke relatie tot de noordelijk gelegen haven, tevens restant van een oude rivierarm.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 421
Adres: Spinbaan 11-17, 7005AD
Oorspronkelijke functie: smederij - machinefabriek (Eijmers)
Opdrachtgever: W. M. Eijmers
Ontwerp- en bouwjaren: 1925 met latere uitbreidingen
Architect: J.A.H. Stap, H. Stein en F.A. Bruininkweerd, Doetinchem
Datum: 23 december 2019



inleiding

In 1925 begon W.M. Eijmers een smederij aan de Spinbaan, die later uitgroeide tot een machinefabriek. In 1947 deed Eijmers de gemeente Doetinchem een aanbod om een nieuw magazijn te bouwen en dit tijdelijk te verhuren als brandweerkazerne. In de jaren '50, '60 en '70 werd het bedrijf een aantal malen uitgebreid en werd de naastgelegen woning aangekocht die in 1930 door architect Stap ontworpen was voor slager R. Mulder.

beschrijving

Het oudste deel van het gebouwencomplex bestaat uit twee gekoppelde verdiepingloze bakstenen gebouwen met een zadeldak aan de oostzijde van het terrein. Aan de zuidzijde hiervan staat een woning, in schoon metselwerk opgetrokken op een rechthoekige plattegrond. De woning heeft boven de begane grond een zolder onder een zadeldak. De zijgevels worden afgesloten met een omlopende uitkragende goot. De asymmetrisch ingedeelde voorgevel heeft boven de voordeur een luifel, rechts van de voordeur is een erker met bovenlichten onder een plat overstekend dak aangebracht. In de geveltop is een drieledig venster met daar boven een klein verticaal venster geplaatst. Het dak is gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen, met op beide dakschilden 'EIJMERS' geschilderd.

Aan de rechter zijde staat achter op het terrein de in 1955 gebouwde smederij die in de richting van de straat aansluit op de in 1947 gebouwde brandweerkazerne. Deze is later uitgebreid en voorzien van een breder zadeldak. De voormalige bedrijfsopeningen tekenen zich nog in het metselwerk van de voorgevel af.

waardering

Het complex van Eijmers is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het gebouwencomplex is sociaal-economisch van belang vanwege de bijdrage aan de ontwikkeling en uitbreiding van de gespecialiseerde metaalverwerkende industrie die zich vanaf de eerste helft van de 20^e eeuw in Doetinchem vestigde. Het gebouw is verder van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan de in 1925 opgerichte smederij/machinefabriek 'Eijmers'.

architectuurhistorische waarde (II.1 en II.8)

Het complex is een gaaf bewaard voorbeeld van een in één bouwlaag onder hellende daken vormgegeven bedrijfscomplex uit het tweede en derde kwart van de 20^e eeuw. De latere uitbreidingen zijn individueel en gevarieerd vormgegeven, het op deze wijze ontstane architectonische beeld is van belang vanwege de afleesbaarheid van de (bouw)geschiedenis. Het gebouw levert verder een belangrijke bijdrage aan het oeuvre van de regionaal bekende architecten Stap, Stein en Bruininkweerd, allen uit Doetinchem.

stedenbouwkundige waarden (III.4 en III.6)

De fabriek levert vanwege de situering en onderlinge ordening van de gebouwen een belangrijke bijdrage aan het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 398
Adres: Stationsplein 8, 7005AK Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Station
Opdrachtgever: N.V. Nederlandse Spoorwegen
Ontwerp- en bouwjaren: 1983
Architect: P.A.M. Kilsdonk
Datum: 20 september 2021



inleiding

De spoorlijn Winterswijk - Zevenaar is aangelegd door de Geldersch-Overijsselsche Lokaalspoorwegmaatschappij (GOLS) en in 1884 in gebruik genomen. Nabij de ontstane spoorkruising met de Terborgseweg werd aan de noordzijde van het spoor in 1885 een station geopend. Het oude station maakte in 1983 plaats voor het huidige stationsgebouw, ontworpen door P.A.M. Kilsdonk die in 1978-1992 als architect werkte bij de NS. Het nieuwe, transparante en veel kleinere station was geheel gericht op reizigersvervoer en kreeg bewust geen duidelijke voor- of achterkant, maar werd voorzien van gelijkwaardige gevels. Door de combinatie van massieve wanden en massief ogende dakoverstekken met grote terugliggende puien met veel glas, lopen exterieur en interieur (binnen en buiten) in elkaar over. De architectuur verraadt invloeden van het structuralisme en High Tech. Aan de westzijde kwam een transformatorhuisje te staan. Dick de Wit maakte het kunstwerk 'Wachters', een abstracte verbeelding van drie wachtende reizigers, dat direct ten westen van het station aan het spoor staat.

beschrijving

Het stationsgebouw heeft een asymmetrische plattegrond en is opgebouwd uit vier in- en uitspringende, blokvormige bouwvolumes die verschillend van hoogte zijn. Drie van de vier volumes zijn verdiepingloos en voorzien van platte daken met forse dakoverstekken. Het vierde bouwvolume aan de noordzijde telt drie bouwlagen onder een plat dak en bestaat uit een smal, hoog en gesloten blok dat als een toren boven de andere bouwvolumes uitsteekt. De ruimtes tussen de verschillende dakvlakken zijn door lichtstraten met elkaar verbonden. Het gevelbeeld van het stationsgebouw wordt gedomineerd door de massief ogende dakoverstekken met brede dakranden die zijn uitgevoerd in beton brut. Het beton is na het storten niet afgewerkt en vertoont de latafdrukken van de bekisting. Daar waar de dakoverstekken aansluiten op de buitenmuren is een inspringende rand van zwarte tegeltjes aangebracht. De terugliggende gevels zijn opgebouwd uit een combinatie van met Portugees graniet (10x10 cm) uitgevoerde buitenmuren en grote lichtblauw gelakte stalen puien met veel glas. De puien staan op met Portugees graniet uitgevoerde plinten, steken tussen de bouwvolumes door tot boven de daken en vormen daar stalen lichtstraten. De stationstoren bevat in een aan de noord-, oost- en westzijde omlopend kader aan alle drie de zijden een stationsklok. Ten oosten van het stationsgebouw staat een transformatorhuisje op een vierkante plattegrond met een plat dak. De gevels zijn uitgevoerd in Portugees graniet, met aan de onderzijde in de voegen uitgespaarde ventilatiesleuven. De entree in de noordgevel bestaat uit een stalen deur in een stalen kozijn met hardstenen onderdorpel. De overige gevels zijn blind. Ten westen van het stationsgebouw staat het kunstwerk 'Wachters' van kunstenaar Dick de Wit. Het kunstwerk verbeeldt op abstracte wijze wachtende reizigers en bestaat uit drie objecten op smalle taps toelopende 'poten' en met de 'hoofden' gericht naar het spoor. De objecten zijn voorzien van grote vlakken in roze en in blauw- en groentinten.

waardering

Stationsplein 8 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (1.2 en 1.4)

Het stationsgebouw is van belang vanwege het herkenbare historische gebruik op een locatie waar al sinds de opening van de spoorlijn Zevenaar - Winterswijk in 1884-'85 een station heeft



gestaan. Het stationsgebouw met transformatorhuisje en kunstwerk herinnert aan de modernisering van de stationsomgeving in de jaren '80 van de vorige eeuw, een tijd waarin bij de NS weer meer aandacht (en budget) kwam voor de vormgeving van stations en bijbehorende kunstwerken.

architectuurhistorische waarde (II.1 en II.6)

Het complex is van belang als uniek, zeldzaam en gaaf bewaard voorbeeld van een stationsgebouw met transformatorhuisje uit de jaren '80 van de vorige eeuw, met invloeden van structuralisme en High Tech. Het stationsgebouw is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, het materiaalgebruik en vanwege de relatief gaaf bewaard gebleven indeling en interieurafwerking. Het station vormt als vroeg ontwerp van P.A.M. Kilsdonk (1954) en vanwege de unieke architectuur een belangrijk onderdeel van zijn oeuvre. Het kunstwerk 'Wachters' is van belang als onderdeel van het oeuvre van kunstenaar Dick de Wit (1949).

stedenbouwkundige waarden (III.4 en III.6)

Het station is van stedenbouwkundige waarde als beeldbepalende markering van een belangrijk verkeersknooppunt: spoorlijn en Terborgseweg. Vanwege de solitaire ligging en de opvallende vormgeving is het gebouw van bijzondere betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse. Het station vormt een waardevol historisch ensemble met het transformatorhuisje, het kunstwerk 'Wachters' en met de spoorlijn Zevenaar - Winterswijk.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 362
Adres: Terborgseweg 148, 7005BD
Oorspronkelijke functie: woning 'De Berkenhof'
Opdrachtgever: ir. R. Meulenhoff
Ontwerp- en bouwjaren: 1937
Architect: -
Datum: 18 december 2019



inleiding

De vrijstaande villa 'De Berkenhof' werd in 1937 in opdracht van ir. R. Meulenhoff gebouwd in een traditionalistische bouwstijl. Meulenhoff werd in 1935 benoemd tot directeur van de NV Waterleiding Oost Gelderland, hij speelde een belangrijke rol bij de aanleg en ontwikkeling van het waterleidingnet in de Achterhoek. Het kantoor van de waterleidingmaatschappij was nabij gelegen op de hoek van de Emmastraat en de Terborgseweg.

In de voorgevel van de woning is een 'eerste steen' gemetseld met het opschrift 'Liesbeth 26-4-1937'. Liesbeth was de destijds 10-jarige dochter van Meulenhoff.

beschrijving

De woning is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en telt twee bouwlagen onder een met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekt zadeldak. De gevels zijn uitgevoerd als schoon metselwerk in kettingverband. De voorgevel wordt afgesloten met een dakoverstek in de vorm van een eenvoudige mastgoot op klossen en is asymmetrisch ingedeeld met in het midden de voordeur in een ondiepe met een rondboog afgesloten portiek. De vensters hebben zwarte keramische lekdorpels en zijn afgesloten met betonlateien en voorzien van (diagonaal) opgeklapte luiken. De draaiende delen en de vensters van het toilet, badkamer, kelder en trappenhuis zijn uitgevoerd met stalen ramen. Laatstgenoemden met een roedeverdeling en gevuld met kathedraalglass-in-lood. Centraal op de gevel is het opschrift 'De Berkenhof' aangebracht.

Aan de rechter zijde is een garage onder een zadeldak aangebouwd. De garage is voorzien van dubbele (diagonaal) opgeklapte deuren en een loopdeur. De ruime tuin is aan de straatzijde afgezet met een eenvoudig stalen buizenhek op een voetmuur met naast de inrit lage gemetselde peilers.

waardering

Terborgseweg 148 voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het complex is van belang vanwege de indirecte verwijzing naar de ontwikkeling en aanleg van het drinkwaternet in Oost Gelderland vanaf de jaren '30 van de vorige eeuw. De bouw herinnert aan de belangrijke en invloedrijke bouwheer ir. R. Meulenhoff die vanaf 1935 directeur was van de Waterleiding Oost Gelderland.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is een representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een kort voor de Tweede Wereldoorlog gebouwde representatieve villa. Het huis is van belang vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp, het materiaalgebruik en de zorgvuldige detaillering daarvan in stijl van het traditionalisme (Delftse School).

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is vanwege de situering van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 153
Adres: Zaagmolenpad 45-47, 7008AG Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Fabriek voor gelijmde houten spanten
Opdrachtgever: N.V. Nemaho
Ontwerp- en bouwjaren: 1941, 1946 (wederopbouw) en latere uitbreidingen
Architect: Eigen beheer Nemaho, H. Stein
Datum: 11 december 2019



inleiding

In 1920 stichtte de bekende Twentse industrieel Rento Hofstede Crull in Doetinchem de electromotorenfabriek 'De Vijf' (later in gebruik genomen door Vredestein). Uit het contact tussen door Hofstede Crull ingeschakelde Duitse technici en houtzagerij Horsting ontstond in 1921 de 'Eerste Nederlandsche Maatschappij voor Houtconstructies', later afgekort tot NV. Nemaho. De fabriek kwam te staan op een terrein aan de IJsselstraat aan de zuidzijde van de Keppelseweg. Nemaho pionierde in de Nederlandse houtbranche met de door de firma Hertzner ontwikkelde vervaardiging van gebogen gelamineerde spanten. Deze waren zeer geschikt voor de toepassing in grote open ruimtes, zoals kerken, zwembaden, opslagloodsen en fabriekshallen. Vanwege de enorm toegenomen vraag naar Nemaho spanten bouwde men in 1941 een nieuwe grotere fabriek op terrein 'De Plakhorst' aan het huidige Zaagmolenpad, onder toezicht van architect H. Stein. Het ontwerp is in eigen beheer gemaakt en ondertekend met 'G.L.'. De fabriek werd in 1942 in gebruik genomen, maar werd enkele maanden na de opening gevorderd door de Duitse bezetter. Het Duitse bedrijf Diederichs Flugzeugbau zou hier onder andere militaire zweefvliegtuigen repareren. Op 19 maart 1945 legde een geallieerd bombardement een groot deel van de nieuwe fabriek in de as. Het kantoorgebouw en een deel van het hoofd- en toegangsgebouw bleef gespaard. Na de bevrijding volgde in 1946 een wederopbouwplan voor de grote fabriekshal en een deel van het poortgebouw naar ontwerp van H. Stein. Tot de herbouw behoorde ook de bouw van een ijzermagazijn. Later volgden diverse uitbreidingen. 1950: garage en fabrieksschoorsteen (gesloopt), verfhil. 1952-1954: uitbreiding schaafloods, nieuwe lijmhil (in 1960 na brand herbouwd), 1966-'67: houtopslagplaatsen oostzijde, 1971: uitbreiding trafo, 1976: bouw droogkamer, spanensilo en schoorsteen achter de lijmhil (gesloopt). Recent is het kantoorgebouw uit 1941 gesloopt.

beschrijving

A. Hoofd- en toegangsgebouw op rechthoekige, langwerpige plattegrond met linker vleugel uit 1941 en het middengedeelte met poort en rechter zijvleugel uit 1946. In de linker vleugel was o.a. de technische dienst ondergebracht, de rechter vleugel bevatte de kantine en een wasruimte. Oorspronkelijk was de poort een stuk hoger opgetrokken onder een zadeldak en was de linker zijvleugel een stuk langer. Het gebouw bestaat in hoofdzaak uit twee vleugels van gelijke lengte die in elkaar verlengde liggen en van elkaar gescheiden zijn door een poort met onderdoorgang. De vleugels tellen beiden één bouwlaag onder een zadeldak. Op de nok van beide zadeldaken staat een gemetselde schoorsteen. Het middengedeelte met de poort steekt met een extra bouwlaag boven het dak van de vleugels uit en heeft een plat dak. Het gebouw watert af via brede, overstekende bakgoten. De gevels zijn rondom uitgevoerd in schoon metselwerk met een trasraam, waarbij de vleugels zijn opgetrokken in bruingele baksteen en het middengedeelte met poort in roodbruine baksteen. De gevels zijn voor zover zichtbaar voorzien van op regelmatige afstand geplaatste houten vensters. De voorgevel van het middengedeelte bevat centraal de poort in een middenrisaliet met een brede onderdoorgang onder een rondboog. In de doorrit is een tegeltableau met voorstelling van het fabrieksproces aangebracht. Rechts van de onderdoorgang een houten deur als toegang naar de voormalige portierswoning op de verdieping.

B. Fabriekshallen, bestaande uit twee afwerkhallen uit 1946 onder boogdaken, een links aangebouwde voormalige verfhil uit 1950 onder een plat dak en haaks hierop aan de achterzijde de in 1960 herbouwde lijmhil onder een boogdak. De daken van de afwerkhallen en de verfhil zijn voorzien van lichtstraten. Zeer waarschijnlijk zijn in de hallen de door Nemaho zelf vervaardigde gelamineerde houten spanten toegepast. De gevels van de fabriekshallen zijn



Kantoorgebouw (A)

beperkt zichtbaar en zijn omkleed met schoon metselwerk in halfsteens verband. In de noordgevel bevinden zich brede bedrijfstoegangen met ter plaatse van de afwerkhallen boven de toegangen vier tweeruits vensters en tussen de toegangen smalle, hoge vensters. In de zijgevels zijn brede bedrijfstoegangen geplaatst met daartussen regelmatig geplaatste smalle, hoge vensters.

C. IJzermagazijn uit 1946-1950, gebouwd op een rechthoekige plattegrond van één bouwlaag onder een boogdak. De rechter zijgevel is uitgevoerd in schoon metselwerk. De linker zijgevel was voorzien van liggende vensters en (blauw geverfde) houten schuifdeuren, maar is later net als de voorgevel afgedekt met een moderne gevelbekleding. Zeer waarschijnlijk zijn de door Nemaho zelf vervaardigde gelamineerde houten spanten toegepast in de constructie.

waardering

Zaagmolenpad 45-47 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2, I.3 en I.4)

Het complex is van bovenregionaal belang vanwege de directe herinnering aan de 'Eerste Nederlandsche Maatschappij voor Houtconstructies' (Nemaho), die hier vanaf 1941 tot zeer recent was gevestigd. De Nemaho was landelijk en zelfs internationaal georiënteerd en was in Nederland pionier op het gebied van de vervaardiging van gelamineerde houten spanten. De bewaard gebleven fabriekshallen bieden samen met het poortgebouw en het ijzermagazijn inzicht in het voormalige productieproces. De herbouw van het fabriekscomplex in 1946 herinnert op tastbare wijze aan het geallieerde bombardement op Doetinchem op 19 maart 1945 en de daaropvolgende wederopbouw van het complex.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.6 en II.7)

Het complex is typologisch van belang vanwege het herkenbare hoofdgebouw uit 1941/1946, het bewaard gebleven ijzermagazijn en de relatief gaaf bewaard gebleven fabriekshallen uit de periode 1946-1960. Het ensemble is van belang vanwege de utilitaire vormgeving en deels oorspronkelijke gevelindeling, het materiaalgebruik, de geschiedenis van de bouwtechniek en de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis. Het betreft een voor Nederland unieke en zeldzame combinatie van een producent van bouwconstructies die zijn fabriek in eigen beheer bouwde en zijn eigen producten (gelamineerde houten spanten) daarbij heeft toegepast.

stedenbouwkundige waarden (III.2 en III.5)

Het hoofd- en poortgebouw, de fabriekshallen en het ijzermagazijn vormen samen een waardevol historisch industrieel ensemble, ook in relatie tot de overige fabrieksbebouwing van Nemaho: de timmerwerkplaats, trafogebouw en houtopslagloodsen.

Het fabriekscomplex is beeldbepalend vanwege de situering op een zeer groot terrein op de noordoever van de Oude IJssel, de omvang van de fabriekshallen en vanwege de samenhang tussen de verschillende bouwvolumes.



Fabriekshal (B)



IJzermagazijn (C)



Fabriekshal (B)

Bijlage 2 Doetinchem centrum cultuurhistorisch waardevolle panden

DOETINCHEM CENTRUM

cultuurhistorisch waardevolle panden



BELFORT

cultuurhistorie en monumenten

colofon

Doetinchem Centrum, cultuurhistorisch
waardevolle panden

© Belfort Cultuurhistorie en Monumenten,
Doetinchem 25 oktober 2021

Belfort Cultuurhistorie en Monumenten
Stevinlaan 28, 7002 HD Doetinchem
www.belfortcultuurhistorie.nl
www.tijdbeeld.com

i.s.m. ARCX buro voor monumentenzorg en
cultuurhistorie

opdrachtgever: gemeente Doetinchem

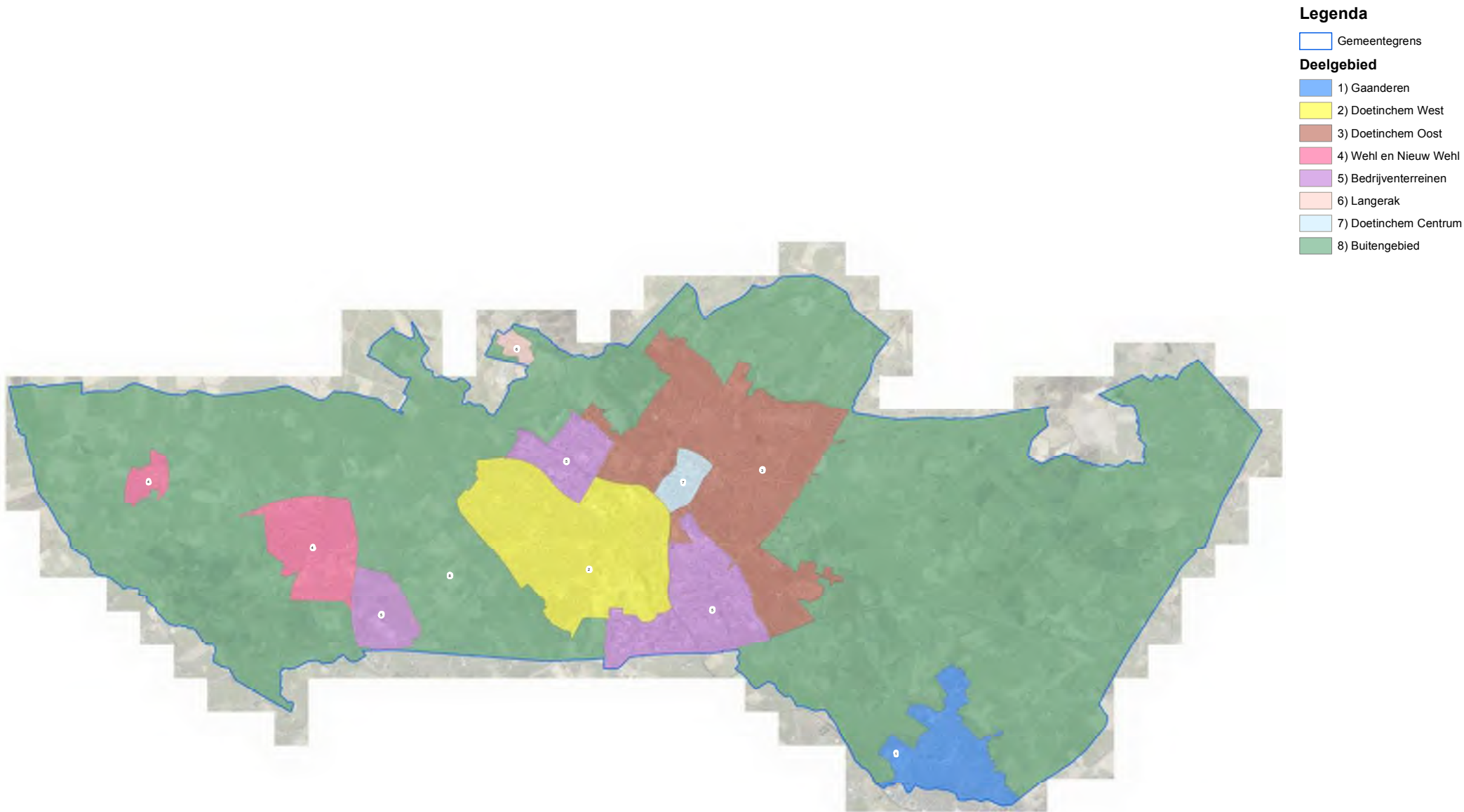
inventarisatie, fotografie en beschrijvingen:
Jacco Vromen en Peter Boer

rapportage: Jacco Vromen

Belfort heeft zijn best gedaan de rechten
met betrekking tot de illustraties te regelen
volgens de bepalingen van de Auteurswet.
Zij die desondanks menen zekere rechten te
kunnen doen gelden, worden verzocht
contact op te nemen.

INHOUD

1. INLEIDING	4
2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE	8
BRONNEN EN LITERATUUR	31
3. ADRESSENLIJST	32
4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN	36



1. INLEIDING

aanleiding

Met het oog op de totstandkoming van het omgevingsplan wordt door de gemeente Doetinchem de actualisatie van bestemmingsplannen in de kernen voorbereid. Een vast onderdeel betreft een paragraaf over de aanwezige- of te verwachten cultuurhistorische waarden in het plangebied. Panden die op dit moment geen monumentenstatus hebben, maar wel beschermenswaardig zijn, kunnen in het bestemmingsplan de functie-aanduiding 'cultuurhistorisch waardevol' krijgen. Dit betekent dat ze niet zonder vergunning mogen worden gesloopt. Om beter zicht te krijgen op potentieel cultuurhistorisch waardevolle objecten is aan *Belfort Cultuurhistorie en Monumenten* gevraagd een inventarisatie en waardering uit te voeren in de deelgebieden Doetinchem Centrum, Doetinchem Oost, Doetinchem West, Bedrijventerreinen, Langerak, Gaanderen, Wehl en Nieuw Wehl. Deze rapportage biedt een actueel overzicht van cultuurhistorisch waardevolle objecten in het deelgebied Doetinchem Centrum en voorziet

in een beknopte waardering en beschrijving per object.

methode en werkwijze

Het onderzoek is in de periode juni 2019 t/m maart 2020 uitgevoerd in samenwerking met *ARCX buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie*. Op basis van literatuuronderzoek, bestaande cultuurhistorische rapportages, beperkt archiefonderzoek en historische kaartvergelijking is begonnen met het maken van een beknopte gebiedsanalyse van Doetinchem Centrum. Deze analyse geeft een overzicht van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling en context van het betreffende gebied en vormt de inhoudelijke basis voor de waardering van individuele objecten. Vervolgens zijn de cultuurhistorisch waardevolle objecten in beeld gebracht door middel van een veldverkenning vanaf de openbare wegen en paden en door het raadplegen van de betreffende bouwdoSSIERS. De door de gemeente samengestelde groslijst met potentieel cultuurhistorisch waardevolle panden van 14

januari 2019 heeft als startpunt gediend voor de inventarisatie. In het algemeen is de periode tot en met de wederopbouw (ca. 1965) geïnventariseerd. In een enkel geval zijn ook panden van kort na die periode bekeken, omdat deze in de groslijst van de gemeente waren opgenomen. Alle panden die op deze lijst stonden, aangevuld met objecten die op het moment van onderzoek al de status 'cultuurhistorisch waardevol' hadden, zijn beoordeeld. Daarnaast zijn enkele panden toegevoegd die niet op de lijst stonden, maar gedurende het onderzoek wel als cultuurhistorisch waardevol zijn geselecteerd. Begraafplaatsen zijn uitgezonderd van het onderzoek. De panden die bij dit onderzoek niet als cultuurhistorisch waardevol zijn beoordeeld, zijn voorzien van het advies 'niet geselecteerd'. Tot slot zijn ook rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten binnen de kernen in de lijst opgenomen.

De rapportage bestaat uit drie onderdelen:

- de historische gebiedsanalyse
- een adressenlijst met beoordeelde objecten
- de beschrijvingen met waardering van de individuele cultuurhistorisch waardevolle objecten

selectiecriteria

Van de gebouwen die geselecteerd zijn als cultuurhistorisch waardevol is een beknopte beschrijving met waardering gemaakt. Het door de gemeente Doetinchem gehanteerde *Kader selectie en waardering cultuurhistorische objecten en gebieden*, afgeleid van onder meer de landelijke *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, heeft hierbij als leidraad gediend. De gebruikte waarderingscriteria zijn: cultuurhistorische waarden, architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige/ensemble/landschappelijke waarden. In de beschrijvingen van de cultuurhistorisch waardevolle panden wordt met nummers verwezen naar de subcriteria die bij de desbetreffende panden van toepassing zijn. Hieronder volgt een integraal overzicht van de waarderings- en selectiecriteria.

I Cultuurhistorische waarden

1. Nederzettingsgeschiedenis: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een geografische, landschappelijke, beleidsmatige en/of bestuurlijke ontwikkeling.
2. Sociaal-economische waarde: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een sociaal-historische, economische, technische of religieuze ontwikkeling.
3. Innovatieve waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege innovatieve waarde of pionierskarakter.
4. Historische waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege de bijzondere plaatselijke, regionale en/of landelijke herinneringswaarde; bekende bewoners, beroepen, bijzondere activiteiten en/of gebeurtenissen.

II Architectuurhistorische waarden

1. Ontwerper: bijzonder belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar.
2. Esthetiek: bijzonder belang van het object/complex vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

3. Detaillering: bijzonder belang van het object/complex vanwege het materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale (toegepaste) kunst.
4. Interieur: bijzonder belang van het object/complex vanwege de interieurfwerking (in samenhang met het exterieur). *Dit subcriterium speelt in dit onderzoek een ondergeschikte rol, omdat de inventarisatie vanaf de openbare weg is uitgevoerd.*
5. Bouwstijl: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant - al dan niet met plaatselijke variaties.
6. Bouwtype: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een functionele en/of typologische ontwikkeling.
7. Bouwtechniek: bijzonder belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur, bouwhistorie en/of bouwtechniek.
8. Historische gelaagdheid: bijzonder belang van het object/complex voor de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

III Stedenbouwkundige waarden, ensemblewaarden en landschappelijke waarden

1. Concept: belang van het object/complex/gebied als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, stedenbouwkundig, landschappelijk van belang is voor Doetinchem.
2. Gegroeid geheel: bijzondere beeldbepalende betekenis van het object vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van Doetinchem.
3. Verkaveling: bijzondere betekenis van het object/landschap vanwege de wijze van verkaveling/inrichting van de openbare ruimte/specifieke functies en/of de relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, wegen en/of water (vormgeving).
4. Silhouet: bijzondere betekenis van het object/complex/gebied voor het aanzicht van Doetinchem.
5. Ensemble: bijzondere betekenis van het object vanwege de situering en/of de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, park/tuin, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie.

6. Openbare ruimte: belang van het object/complex/gebied vanwege de ruimtelijke kwaliteiten.

beschrijvingen

De rapporten van de cultuurhistorisch waardevolle panden zijn zo opgezet dat de materiële, behoudenswaardige onderdelen zijn verwerkt in de beschrijving. Hieruit volgt wat de karakteristieke hoofdvorm is en welke elementen van belang zijn voor het aangezicht. Afhankelijk van de architectuur, is de ene beschrijving langer en specifiekere dan de andere. De beschrijving gaat vooral in op de hoofdvorm, de materialisatie van het exterieur en de gevelindeling. Elementen die vrij recent zijn vernieuwd of gemoderniseerd zijn niet in de beschrijving opgenomen of worden in enkele gevallen ter verduidelijking specifiek vermeld als 'modern' (bijvoorbeeld bij een vernieuwde winkelpui). Er is in de beschrijving geen sprake van hiërarchie tussen bijvoorbeeld de architectuurhistorische waarde van een deur ten opzichte van een raam, of van een dakkapel ten opzichte van een luifel. De afzonderlijke elementen bepalen samen de materiële architectuurhistorische waarde.

waardering

De totale cultuurhistorische waarde van individuele panden wordt bepaald door een samenspel of combinatie van de drie hoofdwaarden of hoofdcriteria. Bij de selectie heeft de betekenis van het betreffende pand als fysieke drager van een specifieke lokale herinnering, historische gebeurtenis of ontwikkeling een belangrijke rol gespeeld. Deze lokale historische context van Doetinchem, Gaanderen, Wehl en Nieuw-Wehl wordt in grote lijnen uiteengezet bij de inleiding van de rapporten en gewaardeerd onder 'cultuurhistorische waarden'.

Bij de architectuurhistorische waarde is met name gekeken naar de gaafheid (authenticiteit) en/of zeldzaamheid van de uiterlijke verschijningsvorm van het betreffende gebouw in de gemeente Doetinchem. Dit heeft er toe geleid dat enkele panden, die in het verleden bij diverse quickscans en inventarisaties als beeldbepalend of cultuurhistorisch waardevol zijn aangeduid, bij dit onderzoek (gemeentebreed) niet geselecteerd zijn. Bij een deel van deze panden is de cultuurhistorische waarde in de loop der jaren aangetast door latere verbouwingen en zijn ze daarom niet geselecteerd. Bij een

ander deel van deze panden lag de cultuurhistorische waarde hoofdzakelijk in het aanzien van een heel gebied of omvangrijk stedenbouwkundig ensemble en minder in de bijzondere architectuurhistorische waarde van het individuele object. Voorbeelden zijn de naoorlogse gevelwanden in traditionalistische architectuur (wederopbouw) aan en rond het Simonsplein in de binnenstad en het complex woningen aan de Van der Grijnstraat in Doetinchem. Voor deze categorie panden is eventuele gebiedsgerichte waardering en bescherming meer geschikt. Dit geldt ook voor andere historisch-stedenbouwkundige ensembles die op het moment van onderzoek nog geen status van 'cultuurhistorisch waardevol' bezaten. Representatieve voorbeelden zijn villawijk De Pas, het Worppelein, tuinwijk 'Kleintjeskamp' en de naoorlogse woonwijken in Doetinchem en de bijzondere ruimtelijke structuur van Gaanderen.

plangebied

Het deelgebied Doetinchem Centrum bestaat uit de historische binnenstad aan de Oude IJssel en een gebied ten noordwesten daarvan. Het plangebied wordt in het noorden begrensd door de J.F.

Kennedylaan, in het oosten door de Rozengaardseweg/Raadhuisstraat, in het zuiden door de IJsselkade en de Oude IJssel en in het westen door de Europaweg.



Doetekum



Plattegrond van Doetinchem en omgeving door Jacob van Deventer uit ca. 1560

2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE

stroomgebied van de Oude IJssel

Door duizenden jaren van grind- en zandafzetting door de Oude IJssel is aan weerszijden van de rivier een rivierduinlandschap ontstaan. De rivier voerde zijn water af door een zeer brede riviervlakte, waarin zich ondiepe stroomgeulen en (hoger) gelegen rivierduinen vormden. Op de noordelijke rivieroever ontstond bij de monding van de Slinge in de Oude IJssel in de middeleeuwen een nederzetting die Deutinghem, Deutekom of Doetekum werd genoemd. De vroegste vermelding dateert uit een oorkonde uit 838 na Chr. Hieruit blijkt dat in dat jaar op de plaats van het latere Doetinchem al een nederzetting met kerk bestond.

De Oude IJssel vormde de belangrijkste vaarverbinding naar het oosten, in de richting van Westfalen en naar het westen in de richting van Doesburg. Aanvankelijk had

de stad de beschikking over een veerverbinding over de rivier, maar reeds voor 1560 kon men via een vaste brug de Oude IJssel oversteken.

de middeleeuwse binnenstad

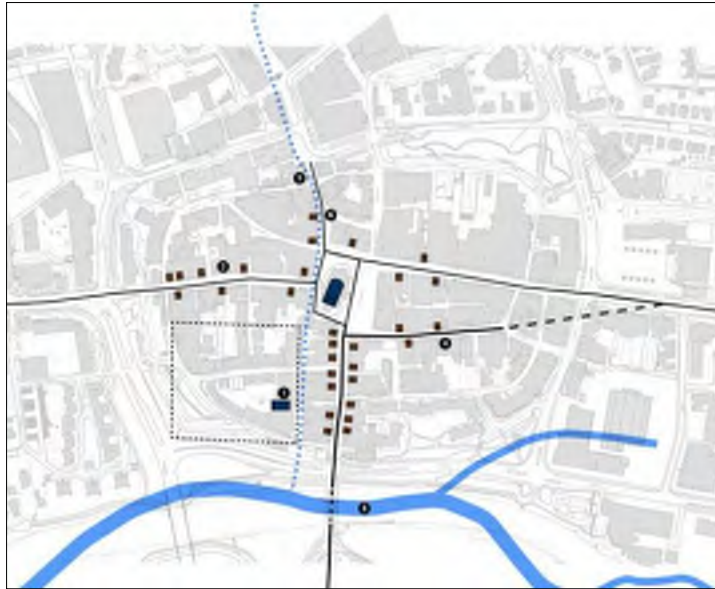
Doetinchem ontwikkelde zich in de Late Middeleeuwen tot een stad vanuit een ten westen van de Waterstraat gelegen hof van de Graaf van Gelre (het goed Brewinck) en een aangrenzende handelsnederzetting rond de Grutstraat. In de 13^e eeuw werd het terrein van de graaf van Gelre opgesplitst en bouwden particulieren huizen langs de Waterstraat. Over deze vroegste nederzetting is verder niet veel bekend.¹

Aanvankelijk lag de oostelijke begrenzing van de stad nog niet definitief vast. Mogelijk vormde de Synagogestraat een vroege begrenzing en is bij de bouw van de Hamburgerpoort aan het begin van de 14^e eeuw de bestaande stad een stuk









uitgebreid. Dit zou ook de naam Nieuwstad kunnen verklaren. Voorafgaand aan deze uitbreiding vormde de Boliestraat mogelijk de belangrijkste route van het stadscentrum in oostelijke richting.

In het begin van de 13^e eeuw kreeg Doetinchem stadsrechten. Aanvankelijk was het stedelijke gebied beschermd met een houten palissade, in combinatie met een wal en een gracht. De Slinge voerde overtollig water uit het achterland in de richting van de Oude IJssel. Er zijn een aantal aanwijzingen dat deze beek aanvankelijk langs de Heezenstraat en aan de westzijde van de Waterstraat door de stad stroomde om nabij de Waterpoort in de rivier te stromen. Later stroomde de Slinge aan de noordoostzijde van de stad in de stadsgracht, waarlangs het water rond de stad werd geleid. Dit deel van de beek werd na de Tweede Wereldoorlog overkluisd.

¹ De teksten over de ruimtelijke ontwikkeling van de middeleeuwse stad zijn grotendeels ontleend aan het rapport *Stadsrand Doetinchem: cultuurhistorische analyse en waardering van de buitenrand van het stadscentrum* van ARCX en SB4 uit 2012.



Schetsmatige weergaven van Doetinchem (van linksboven naar rechtsonder) omstreeks 1200, 1560, 1832 en 1885. Tekeningen ontleend aan ARCX en SB4, *Stadsrand Doetinchem: cultuurhistorische analyse en waardering van de buitenrand van het stadscentrum*, 2012.

-  bebouwing (indicatief)
-  bijzondere bebouwing (indicatief)
-  water (indicatief)
-  wederopgebouwd (indicatief)
-  wegtracé
-  stadsmuur met torens en poorten
-  verdwenen tracé (indicatief)
-  spoortracé tram
-  gebied (indicatief)

verdedigingswerken rond het 'Ei'

De kenmerkende eivorm van de historische stad is pas aan het het eind van de 13^e eeuw ontstaan. In die tijd werd de stad voorzien van een bakstenen stadsmuur met aan de buitenzijde een brede gracht. De stadsmuur was voorzien van vier stadspoorten, de Hamburgerpoort, de Heezenpoort, de Gruitpoort en de Waterpoort. De Waterpoort gaf toegang naar het veer over de Oude IJssel.

Ten gevolge van het steeds effectiever wordende geschut werd in het begin van de 16^e eeuw voor de gracht een wal opgeworpen en een buitengracht gegraven. Voor de bestaande stadspoorten kwamen buitenpoorten. In de tweede helft van de 16^e eeuw werd de wal voorzien van een zevental rondelen. Gedurende de Tachtigjarige Oorlog blijven de verdedigingswerken intact, ondanks de wisselende bezetting van Spaanse en Staatse troepen. Tijdens het rampjaar 1672 bezetten Franse troepen de stad. Bij hun vertrek in mei 1674 brengen zij substantiële schade aan de vesting aan die vervolgens niet meer hersteld zal worden, maar wel in opzet nog lange tijd gehandhaafd blijft.



Links: Door Nicolaes van Geelkercken in 1654 getekende stadsplattegrond van Doetinchem. De stad is inmiddels voorzien van een buitenwal en -gracht, buitenpoorten en rondelen.

Onder: Gezicht op de stad vanaf de zuidzijde van de Oude IJssel, in 1743 getekend naar een origineel van Jan de Beijer. De stad is volledig omringd door verdedigingswerken.





Onder de Terborgseweg, voor de kruising met de Raadhuisstraat is in 2019 een deel van het buitenpoortcomplex opgegraven dat voor de Hamburger binnenpoort lag. De meest in het oog springende vondst is het opgegraven deel van een kazemat die in de buitengracht lag en voorzien was van een aantal schietgaten. (Foto van de Historische Vereniging Deutekom) De inzet links toont het complex van de Hamburger binnen- en buitenpoort in 1743.

stad met een agrarisch karakter

De middeleeuwse stad kent een bescheiden dynamiek, in Doetinchem blijft agrarische bedrijvigheid lange tijd het belangrijkste bestaansmiddel. Ook binnen de stadsmuren worden eenden, ganzen, varkens schapen en duiven gehouden en langs de spaarzaam bebouwde stadsranden liggen moestuinen en boomgaarden. Ook direct buiten de stad waren tuinen gelegen, aan de noordzijde herinnert bijvoorbeeld de naam van het Hovenstraatje hieraan.

De bebouwing had een open karakter en bestond voor een groot deel uit houten vakwerkhuisen. De belangrijkste bebouwing



Afbeelding van de Markt (Simonsplein) met de Catharinakerk in 1743

concentreert zich nog lange tijd langs de hoofdstraten die uitkomen op het centrale marktplein naast de St. Catharinakerk. Voor ruimtelijke ontwikkelingen bood de stad binnen de middeleeuwse stadsmuur nog voldoende ruimte.

sloop vestingwerken en stadsuitbreiding

In de tweede helft van de 19^e eeuw werden de vestingwerken gesloopt en de buitengrachten ten behoeve van stadsuitbreidingen gedempt. De Hamburgerpoort werd in de tweede helft van



Kadastrale minuutkaart van de binnenstad van Doetinchem uit 1832. Binnen de grenzen van de verdedigingswerken was nog voldoende ruimte.



Ansichtkaart uit 1908 van de Burgemeester van Nispenstraat, met rechts de kerk en pastorie van de Nederlandsch hervormde Zendinggemeente.



Op initiatief van Dominee Jan van Dijk werd niet alleen een kerk gebouwd, maar verrezen ook een christelijke lagere school, de Groen van Prinsterer normaalschool en het Gymnasium.



Foto van de Plantsoenstraat omstreeks 1900 met rechts de laat 19e-eeuwse villabebouwing en links het plantsoen. Op de voorgrond het bruggetje over de Slinge. Deze beek werd hier pas na 1945 gedempt.

de 19^e eeuw afgebroken, de Gruitpoort volgt als laatste in 1862. Van de Heezenpoort en de Waterpoort is het exacte jaar waarin zij gesloopt zijn onbekend. Tussen de Gruitpoort en de Waterpoort bleven de binnen- en de buitengracht aanvankelijk bestaan en werd alleen de wal voor een deel afgegraven. Op het voormalige rondeel in de wal tussen de Waterpoort en de Hamburgerpoort verrees ter plaatse van een in 1850 afgebrande standerdmolen de huidige walmolen. De binnengracht werd hier gedempt. De binnengracht die vanaf het noordelijke Plantsoen, langs de Nieuwstad, achter de Burgemeester van Nispenstraat en langs de Gaswal achter de muurhuizen in de Kapoeniestraat liep, werd pas in 1934

gedempt in het kader van de werkverschaffing. Het vrijkomende terrein werd voor een deel toegevoegd aan de ondiepe achtertuinen van de aangrenzende huizen.

In de loop van de 19^e raakte de bebouwing in het stadscentrum steeds verder verdicht. Kort na 1880 vond de eerste echte stadsuitbreiding buiten het 'Ei' plaats. Op initiatief van de uit Franeker afkomstige predikant Jan van Dijk werden op voormalige vestinggrond aan de huidige Burgemeester van Nispenstraat in deze periode een aantal nieuwe scholen en een kerk (Predik het Evangelie) gesticht. Buiten de voormalige vestingwerken ontstond zo

aan de Plantsoenstraat en de Burgemeester Van Nispenstraat een aaneensluitend ensemble van villa's en bijzondere bebouwing in het groen. Langs de uitvalswegen richting omliggende dorpen en buurtschappen reeg de bebouwing zich vanaf het einde van de 19^e eeuw geleidelijk aaneen tot linten: Hofstraat/Ds. van Dijkweg, Dr Huber Noodtstraat en Rozengaardseweg. De ontwikkeling van (villa)bebouwing aan de Hofstraat en Ds. van Dijkweg (voorheen Ruimzichtseweg) werd gestimuleerd door de aanleg van de tramlijn richting Zutphen-Emmerik langs deze weg (1902), de vestiging van de gebouwen van de bijbehorende Tramweg Maatschappij en de directe nabijheid van internaat Ruimzicht.

de ontwikkeling van Doetinchem als regionaal centrum

De groei van de stad en haar bevolking en de toenemende welvaart in de late 19^e eeuw is enerzijds te danken aan verbeterde verbindingen, maar is ook sterk beïnvloed door een aantal instanties en personen. Onder leiding van dominee Jan van Dijk groeide Doetinchem geleidelijk uit tot centrum van onderwijs. Om voor zijn zendingsgemeente een blad te maken, trok Van Dijk de jonge Haarlemse drukker Cornelis Misset aan. Misset richtte een drukkerij/uitgeverij op en trad als initiatiefnemer op bij de ruimtelijke ontwikkeling van de stad.

Door de verbetering van de bevaarbaarheid van de Oude IJssel, de verharding van landwegen, de exploitatie van tramlijnen en de aanleg van de spoorlijn Zevenaar-Doetinchem-Winterswijk in 1885 ontwikkelde Doetinchem zich tot infrastructureel knooppunt in de regio. Dit leidde tot een toename van de bevolking en de welvaart. Ook de aansluiting op het elektriciteitsnet en de komst van waterleiding leidt tot een aanzienlijke verbetering van de leefomstandigheden. Hoewel in de tweede helft van de 19^e eeuw al de eerste aanzetten tot industrialisatie werden gegeven, zou

Doetinchem zich pas na 1900 ontwikkelen tot een industriestad van regionale betekenis. Tegelijkertijd bevestigden de bloeiende veemarkt en de opkomst van de productie van conserven en vleesverwerkende industrieën het beeld van een stad met een groot agrarisch achterland.

Door industriële productiemethoden en verbeterde transportmogelijkheden gingen winkeliers zich tegen het einde van de 19^e eeuw in toenemende mate richten op het aanbieden van hoogwaardige (consumptie)goederen, zoals bijvoorbeeld kleding, serviesgoed, huisraad en keukengerei. De presentatie van goederen gaat een steeds belangrijker rol spelen en daarvoor ontstaan vanaf grofweg 1860 de eerste winkelpuien, voorzien van etalages met veel glas. Deze ontwikkeling zou met name na de Tweede Wereldoorlog het beeld van de hoofdstraten ingrijpend veranderen. Winkels vormden aanvankelijk zeker geen concurrentie voor de bestaande markten, beide vormen van bedrijvigheid versterkten elkaar. Het kernwinkelgebied besloeg hoofdzakelijk de aanloopstraten naar de Markt (Simonsplein).

concentratie van bedrijvigheid langs de stadsrand

In de loop van de 19^e eeuw hadden industriële activiteiten en de opslag in pakhuizen zich vanwege hun vervuiling en geluidsoverlast grotendeels verplaatst naar de periferie van de binnenstad. Zo hadden de gebroeders Van Zadelhoff een vleeswarenfabriek achter hun slagerswinkel aan de Grutstraat, lag aan de Waterstraat/ Gasthuisstraat vanaf 1846 de Doetinchemse Stoom-Likeur en Pomeranzenspiritus-Fabriek van Philip Perlstein, stichtten Maurits en Justus Mogendorff omstreeks 1910 een fabrieksgebouw aan de Gart Seevinckgang en bezette Cornelis Misset met zijn drukkerij door achtereenvolgende uitbreidingen vanaf 1886 vrijwel het gehele bouwblok tussen Waterstraat, IJsselkade, Gasthuisstraat en Prinsenhof.

planmatige uitbreiding en volkshuisvesting

De Woningwet van 1901 en de naderende samenvoeging van de gemeenten Stad- en Ambt Doetinchem in 1920 waren een impuls voor een meer planmatige groei van de stad. De nieuwe gemeente Doetinchem telde in 1921 twaalfduizend inwoners, een aantal dat voor de Tweede Wereldoorlog zou doorgroeien tot tot ongeveer 17.500.



Luchtfoto van Doetinchem uit 1928 vanuit het noorden. Helemaal onderaan het tracé van de Hofstraat, met ten westen daarvan (rechts) de gebouwen van de Tramwegmaatschappij Zutphen-Emmerik. Direct ten noorden (onder) van de binnenstad de lintbebouwing aan de Plantsoenstraat en Dr Huber Noodtstraat.



Boven: Foto van de zuidzijde van de Markt (Simonsplein), met in de achtergrond het 18e-eeuwse raadhuis bij de doorgang naar de Boliestraat.

Onder: Foto van de Grutstraat in de jaren '30 van de vorige eeuw in de richting van de St. Catharinakerk.



Boven: Foto van de Heezenstraat uit de eerste helft van de 20e eeuw.

Onder: Foto van de Boliestraat in de jaren '30 van de 20e eeuw in de richting van het Simonsplein.



Boven: Foto van de Hamburgerstraat uit 1912 vanaf de Terborgseweg in de richting van het Simonsplein.

Onder: Foto van het noordoostelijk deel van de Waterstraat in de richting van de Oude IJssel, met de toren van de R.K. kerk.

Als gevolg van de sterke bevolkingsgroei werd de gemeente verplicht tot het opstellen van een uitbreidingsplan. Reeds in 1911-'12 trof de gemeente hiervoor de eerste voorbereidingen. In 1918 werd de Arnhemse stedenbouwkundige Ir. W.F.C. Schaap ingeschakeld. Hij maakte een ontwerpplan, in 1925 verder uitgewerkt in een 'Plan van Uitbreiding van de Kom der Gemeente en de Aangrenzende Gedeelten'. Dit plan werd een jaar later vastgesteld. Het geprojecteerde stratenplan met ringwegen is nooit op deze wijze tot stand gekomen, maar de uitgangspunten van het plan van Schaap (scheiding industrie en wonen en planmatige woningbouw) vormden wel het kader voor de ruimtelijke ontwikkeling van Doetinchem gedurende het interbellum.

Intussen had de Woningwet uit 1901 geleid tot de oprichting van de lokale woningbouwverenigingen 'Vereeniging tot Verbetering der Volkshuisvesting' (1909) en 'De Goede Woning' (1920). Laatstgenoemde vereniging liet in het stichtingsjaar al veertien blokjes met geschakelde arbeiderswoningen bouwen aan de Paul Krugerlaan. In 1922 ontwierp architect P. Hamers de Tuinwijk 'Kleintjeskamp' in opdracht van de Vereeniging tot Verbetering der Volkshuisvesting. De arbeidersbuurt op



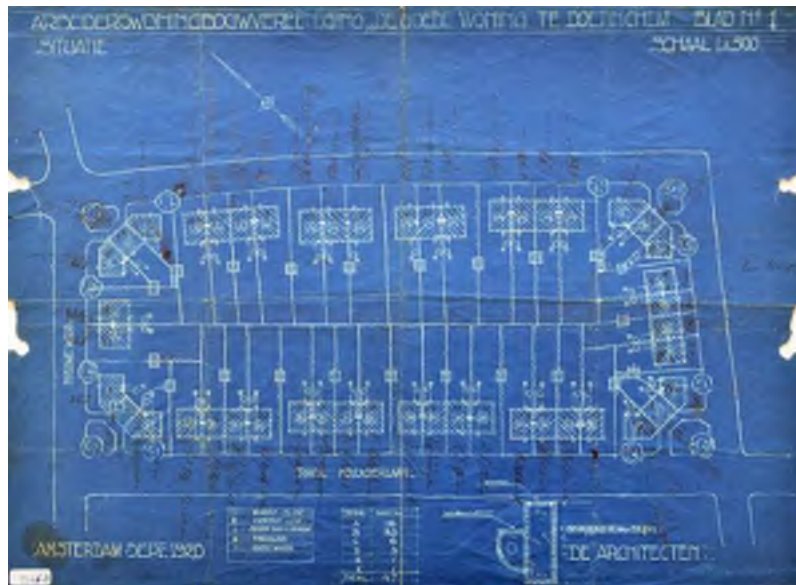
Uitbreidingsplan van Doetinchem uit 1928 van ir. W.F.C. Schaap.

de IJkenberg werd kort daarna uitgebreid met honderd extra woningen tussen de IJkenbergerweg en de Nieuweweg (later gesloopt). Deze noordelijke, uitgerekte stadsuitbreiding sloot aan bij de arbeiderswoningen die in het begin van de 20^e eeuw langs de Hofstraat en het zuidelijk deel van de Nieuweweg waren gerealiseerd. Hier waren tevens twee protestantse kerken gebouwd aan de kruising van de Hofstraat met de Ds. van Dijkweg en aan de Nieuweweg. Een derde (gereformeerde)

kerk stond aan het begin van de Hofstraat, naast de 'School met den Bijbel'. In 1980 is dit oude kerkgebouw vervangen door nieuwbouw voor het Apostolisch Genootschap.

Tussen de Nieuweweg, Paul Krugerlaan, Rozengaardseweg en Dr. Huber Noodtstraat bleef tot in de jaren '60 van de 20^e eeuw een drassig, agrarisch gebied onbebouwd, 'De Veentjes' genoemd. In de binnenstad zelf vond er tussen 1900 en 1945 op pandniveau veel vernieuwing en verandering

plaats, maar veranderde het in de 19^e eeuw ontstane beeld van de stad op hoofdlijnen niet ingrijpend. Een wijziging op structuurniveau was de aanleg van de Adelaarstraat, waarmee de Boliestraat met de IJsselkade werd verbonden.



Bouwtekening uit 1920 van een complex van veertien blokken met arbeiderswoningen aan de Paul Krugerlaan van 'De Goede Woning'.



Foto uit 1976 van de planmatige woningbouw aan de Nieuweweg in de richting van de huidige J.F. Kennedylaan.

Tweede Wereldoorlog en wederopbouw²

Doetinchem kwam redelijk ongeschonden door de Tweede Wereldoorlog, tot kort voor de bevrijding het noodlot toesloeg. In maart 1945 werd de stad in vijf dagen tijd getroffen door drie bombardementen, uitgevoerd door geallieerde bommenwerpers. De binnenstad veranderde in een grote rokende puinhoop en ongeveer 170 inwoners verloren het leven. Belangrijke gebouwen, zoals de Catharinakerk, de Gasthuiskapel en het raadhuis werden grotendeels verwoest. Daarnaast ging ook een belangrijk deel van de historische woon-, winkel- en bedrijfsbebouwing in vlammen op. De 'schadekaart' en oude luchtfoto's laten zien hoe de bombardementen met name het centrale en zuidoostelijk deel van het stadscentrum hadden weggevaagd.

De eerste jaren na de bevrijding stonden vooral in het teken van puinruimen, herstelwerkzaamheden en planontwikkeling. Na het puinruimen onteigende de gemeente Doetinchem de betreffende percelen om zo een efficiëntere verkaveling en een iets aangepast stratenpatroon mogelijk te maken. Gedupeerden konden kiezen voor

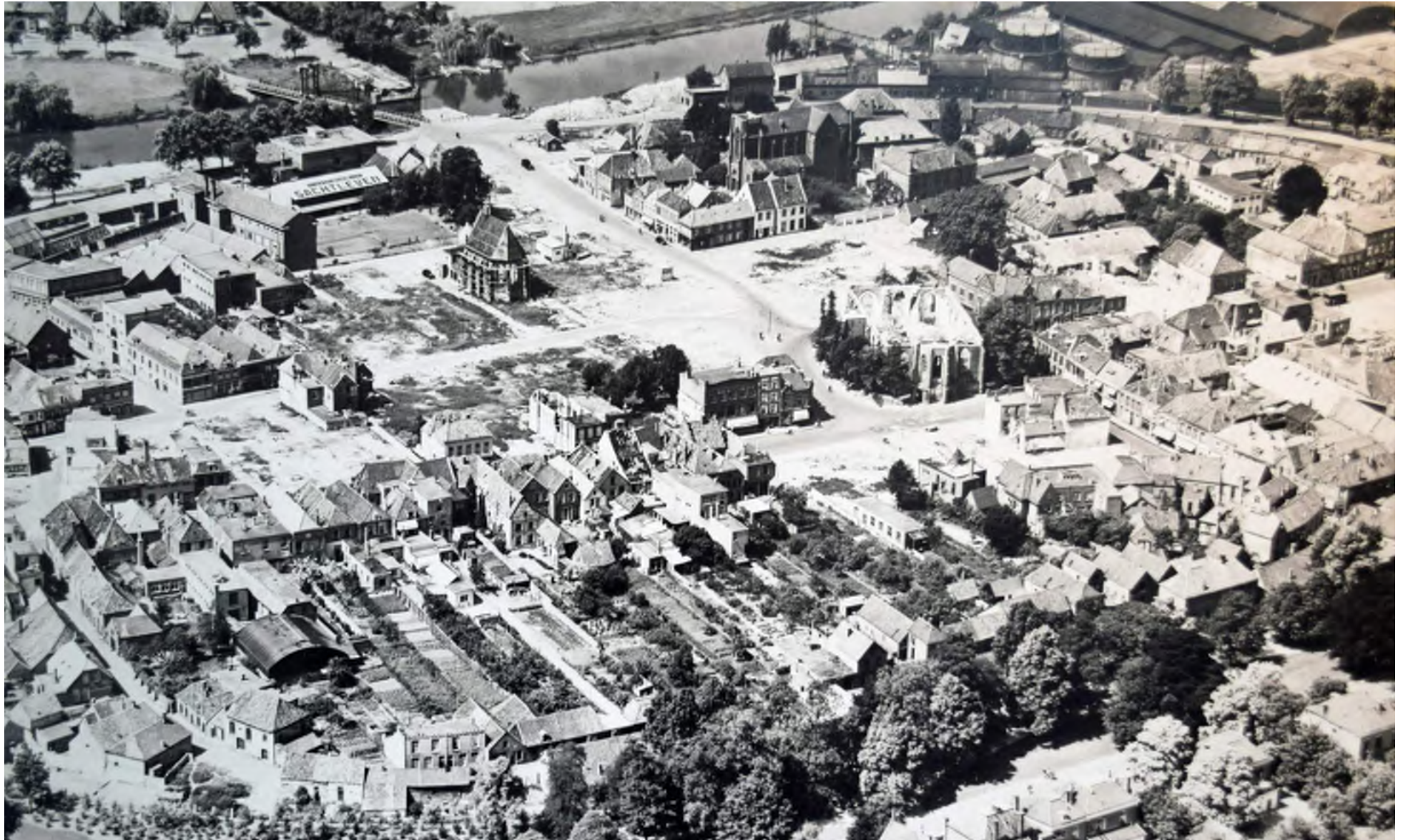


Kaart van de vooroorlogse situatie van de binnenstad met daarop aangegeven welke gebouwen licht beschadigd (groen), zwaar beschadigd (blauw) en verwoest (rood) waren.

herbouw op dezelfde plek of op een nieuwe locatie in het wederopbouwplan. De wederopbouw zelf werd landelijk strak

geregisseerd door het Rijk. De plannen voor Doetinchem werden beoordeeld door Pieter Verhagen vanuit het *College van Algemeene*

² De teksten over het bombardement en de wederopbouw zijn grotendeels ontleend aan de rapporten *Cultuurhistorische verkenning: binnenstad Doetinchem (1940-1965)* van Van Meijel adviseurs in cultuurhistorie uit 2009 en *Stadsrand Doetinchem: cultuurhistorische analyse en waardering van de buitenrand van het stadscentrum* van ARCX en SB4 uit 2012.

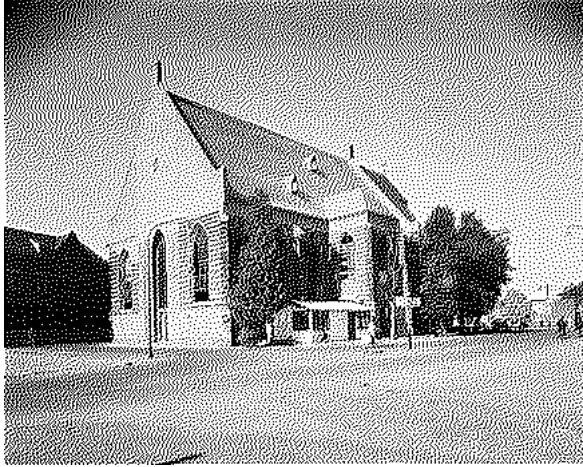


De gehavende binnenstad van Doetinchem na het puinruimen in 1947. De bombardementen hebben vooral de omgeving van de Catharinakerk en de Gasthuiskapel weggevaagd.



Beelden van de verwoesting als gevolg van de geallieerde bombardementen. Van linksboven naar rechtsonder: Waterstraat, omgeving Catharinakerk, omgeving Gasthuiskapel en raadhuis, hoek Simonsplein-Heezenstraat.





Commissarissen voor den Wederopbouw. Johannes Albertus Kuiper werd aangesteld om vanuit het Streekbureau als supervisor over de architectuur te waken. Beide architecten werkten volgens de principes van de Delftse School (Traditionalisme, als tegenhanger van het Nieuwe Bouwen). De Doetinchemse stedenbouwkundige en architect Franciscus Bruininkweerd was belast met het ontwerp van het wederopbouwplan.



De Catharinakerk (de toren is later buiten tegen de kerk herbouwd) en Gasthuiskapel werden kort na de oorlog gerestaureerd/herbouwd.

Na een periode van plannen maken behandelde de Doetinchemse gemeenteraad op 23 januari 1947 het wederopbouwplan. Na enkele aanpassingen, waarbij onder meer aandacht was voor de opruiming van krotten aan de Nieuwstad, Walstraat en Kapoeniestraat, werd het plan op 16 maart 1949 vastgesteld. In grote lijnen ging het wederopbouwplan uit van het herstellen van de stadskern, het omleggen van het doorgaande verkeer via de Gaswal, de IJsselkade en de latere Raadhuisweg en het saneren van de vroegere wallen en het bebouwen daarvan met nieuwe vrijstaande bebouwing. Dankzij het behoud van de historische hoofdstraten en het herstel van enkele monumentale gebouwen (St. Catharinakerk, Gasthuiskapel) bleef de historische structuur

in de binnenstad herkenbaar. Het oude stadsbeeld werd op 'historiserende' wijze hersteld met hoofdzakelijk Traditionalistische architectuur. Wel vond er door de nieuwbouw schaalvergroting plaats, werden het Simonsplein en aanloopstraten verruimd door het terugleggen van oude roolijnen en legde men expeditiestraten aan voor de bevoorrading van winkels in de bouwblokken achter de Hamburgerstraat en de Boliestraat. Ook de geplande raadhuishof rond de gerestaureerde Gasthuiskapel devalueerde uiteindelijk tot een expeditieterrein achter de nieuwbouw van hotel 'De Graafschap'.

De verwoeste synagoge en R.K. kerk aan de Waterstraat en het zwaar beschadigde 18^e-eeuwse raadhuis aan de Markt werden niet herbouwd. De gemeentelijke diensten vonden tijdelijk onderdak in een noodgemeentehuis aan de Burgemeester Tenkinkstraat. De realisatie van een nieuw gemeentehuis zou nog jaren op zich laten wachten. Uiteindelijk werd pas in 1969 aan de huidige Raadhuisstraat een nieuw raadhuis naar ontwerp van prof. ir. P.H. Tauber geopend.



Wederopbouwplan van de stad zoals goedgekeurd in 1947. De bestaande bebouwing is rood, nieuw geprojecteerde bebouwing is oranje weergegeven. In geel zijn t.b.v. de invulling van openbare ruimte onteigende percelen gemarkeerd. Het terugleggen van de rooilijnen rond de kerk zorgde voor een betere doorstroming van het verkeer. De inzet rechts bevat het aanvullende wijzigingsplan voor het gedeelte ten zuidoosten van de Waterstraat.



Beelden van de kort na de Tweede Wereldoorlog herbouwde stadshart van Doetinchem. De lege plekken zijn opgevuld met hoofdzakelijk traditionalistische architectuur. Van linksboven naar rechtsonder: winkel-woonhuizen Simonsplein-Hamburgerstraat, Hotel de Graafschap aan de zuidzijde van het Simonsplein, Overling's Bank en winkel-woonhuizen Simonsplein-Waterstraat, winkel-woonhuizen in de Boliestraat.





Enkele voorbeelden van modernistische wederopbouwarchitectuur in het centrum, gebouwd in de jaren '60 van de 20^e eeuw.

Linksboven: Recent gesloopte showroom en voorlichtingsgebouw van de PGEM (Provinciale Geldersche Electriciteitsmaatschappij) in de Grutstraat.

Rechtsboven: Winkelpand van C&A op de hoek van de Hamburgerstraat en Raadhuisstraat.

Linksonder: Winkel, woning en magazijn van de fa. Meubelfabriek Mogendorff op de hoek van het Simonsplein en de Hamburgerstraat. Later vestigde De Twentsche Bank zich in een deel van het gebouw.



Luchtfoto uit 1962 van het noorden van Doetinchem, met in het midden de nog onbebouwde gronden in De Veentjes en de kruising van de Dr. Huber Noodtstraat en de Raadhuisstraat. Rechts de volkshuisvesting aan de Nieuweweg, Paul Krugerlaan en de vooroorlogse bebouwing aan de Steinlaan. Linksonder het Veemarkterrein.

Ontwikkeling van De Veentjes³

Bij de gewenste uitbreiding van de binnenstad na de Tweede Wereldoorlog liet de gemeente haar oog vallen op het gebied direct ten noorden van het stadscentrum. Hier lag namelijk nog de relatief grote, onbebouwde restructuur van De Veentjes. Het Uitbreidingsplan in Onderdelen 'De Veentjes' werd in 1959 door de gemeenteraad vastgesteld en beoogde een beter economisch en cultureel klimaat in Doetinchem te scheppen. Het plan was vooral ontworpen om ontwikkelingsmogelijkheden in de toekomst veilig te stellen. De gunstig gelegen bouwgronden boden ruimte voor extra stedelijke voorzieningen. De uitvoering begon in de tweede helft van de jaren '60. Om een rechtstreekse verbinding tot stand te brengen, werd een doorbraak geforceerd in het verlengde van de Heezenstraat (ten koste van enkele panden). De nieuwe verbindingsweg eindigde in een dwarsstraat (tracé Amphionstraat), waaraan in 1968 het Amphion Theater met Schouwburgplein werd gebouwd. De schouwburg was ontworpen door architect W. Davidse, die in 1976 ook het ontwerp zou verzorgen voor de nieuwe bibliotheek aan de Raadhuisstraat.



Uitbreidingsplan De Veentjes uit 1958-1960.

Tegenover de splitsing Plantsoenstraat-Heezenstraat maakte de bestaande villabebouwing in 1967 plaats voor een nieuw blok met winkels en bovenwoningen. In het 'Kernplan Doetinchem' uit 1975 werd De Veentjes aangewezen als uitbreidingslocatie voor winkelvevoorzieningen.

Eind jaren '70 startte men met de bouw van een winkelcentrum met woningen. Deze uitbreiding op De Veentjes bleek zowel ruimtelijk als economisch niet erg succesvol. In 2007 maakte de directeur van Schouwburg Amphion bekend dat er aan de Hofstraat een nieuw gebouw in gebruik

³ Meijel, L. van, *De Veentjes: quickscan cultuurhistorische waarden*, Van Meijel adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen 2010.



Foto uit 1978 van het op 19 april 1968 geopende Amphion Theater in het nieuwe stadsdeel De Veentjes.



Begin jaren '70 maakte de Haagse architect Wim Davidse een ontwerp voor een bibliotheek aan de Raadhuisstraat in structuralistische stijl.

genomen zou worden. De schouwburg op De Veentjes werd gesloopt en het nieuwe Amphion werd in 2010 geopend. Het winkelgebied is recent omgevormd tot woongebied in een parkachtige omgeving.

stadsvernieuwing in en rond de binnenstad

In de tweede helft van de 20^e eeuw was vooral langs de randen van het stadscentrum de verkrotting en verpaupering verder toegenomen. In het kielzog van de wederopbouw werd in het kader van de stadssanering en krotopruijing de meeste bebouwing in de voormalige walstraten gesaneerd. Voor een deel heeft nieuwbouw de ontstane gaten opgevuld, maar op

diverse plekken bieden open ruimten zicht op de 'achterkanten' van het bouwblok. De stad breidde zich inmiddels fors uit aan de andere oever van de Oude IJssel en het groeiende autogebruik stelde nieuwe eisen aan de bereikbaarheid en ontsluiting van het stadscentrum. Met de opening van de nieuwe Europabrug over de Oude IJssel in 1976 en de aansluitende Europaweg (ter plaatse van de gedempte buitengracht) in combinatie met de aanleg van een brede autoring op de Gaswal/IJsselkade Raadhuisstraat, werd tegemoet gekomen aan de eisen van de nieuwe tijd. De binnenstad transformeerde in een modern uitgaans- en winkelcentrum. De woonfunctie werd voor een belangrijk deel

teruggedrongen naar de stadsrand en naar de nieuwe uitbreidingswijken. Nijverheid en kleine industrieën verdwenen vrijwel geheel uit het centrum. Sinds 1965 vonden met name aan de stadsrand belangrijke ingrepen in het stedelijk weefsel van de binnenstad plaats. Enkele voorbeelden zijn: de totstandkoming van grootschalige woonbebouwing tussen de Gasthuisstraat en de IJsselkade en in de Kapoeniestraat, het bouwen van een winkelgalerij op de hoek van de Hamburgerstraat en Raadhuisstraat, de bouw van de Walveste en het Cultureel Centrum 'De Gruitpoort', de bouw van het appartementengebouw aan de

Waterstraat en de historiserende reconstructie van de bebouwing van het Lyceumkwartier aan de Burgemeester van Nispenstraat. Wijzigingen op structuurniveau betroffen de doorbraken van de Heezenpoort en de Catharinastraat, het aanleggen en bebouwen van de Van Capellenstraat en het doortrekken van de Nieuwstad naar de Raadhuisstraat. Op dit moment is de realisatie van een nieuw (horeca)plein ter plaatse van het gesloopte, voormalige voorlichtingsgebouw en showroom van de PGEM aan de Grutstraat in uitvoering.



Moderne winkel- en kantoorpanden uit ca. 1990 aan de Raadhuisstraat, een voorbeeld van relatief recente stadsvernieuwing aan de rand van het centrum. De foto is in 1998 genomen vanaf het gemeentehuis, in de binnenstad staan drie grote hijskranen.

BRONNEN EN LITERATUUR

literatuur

Boer, P. en K. van Dam, *Stadsrand Doetinchem: cultuurhistorische analyse en waardering van de buitenrand van het stadscentrum*, ARCX en SB4, 2012.

Boogman, J.C. en S. Oosterhaven, *Geschiedenis van Doetinchem*, Zutphen 1986.

Dinkla, A., en W.P. Nederkoorn jr., *Oud Doetinchem vanuit de lucht*, Hoogeveen z.j.

Meijel, L. van, *Cultuurhistorische verkenning binnenstad Doetinchem (1940-1965)*, Van Meijel adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen 2009.

Meijel, L. van, *Cultuurhistorische verkenning woonwijken Doetinchem (1940-1965)*, Van Meijel adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen 2010.

Meijel, L. van, *Binnenstad: quickscan cultuurhistorische waarden*, Van Meijel adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen 2010.

Meijel, L. van, *De Veentjes: quickscan cultuurhistorische waarden*, Van Meijel adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen 2010.

afbeeldingen

Boer, P. en K. van Dam, *Stadsrand Doetinchem*.

Dinkla, A. en W.P. Nederkoorn, *Oud Doetinchem vanuit de lucht*.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Gelders Archief
Google Maps
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

3. ADRESSENLIJST

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Boliestraat 1, 1A en 3	Doetinchem	440	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Boliestraat 38	Doetinchem	144 en 155	CHW	Winkel met pakhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Burgemeester van Nispenstraat 2	Doetinchem	7	RM	Postkantoor met directeurswoning	n.v.t.
Burgemeester van Nispenstraat 6-12	Doetinchem	71	GM	Woonhuis	n.v.t.
Burgemeester van Nispenstraat 14	Doetinchem	48	GM	Woonhuis	n.v.t.
Burgemeester van Nispenstraat 19	Doetinchem	5	RM	Kerk en pastorie	n.v.t.
Dr Huber Noodtstraat 1-9	Doetinchem	432	Geen	Woonhuizen	Cultuurhistorisch waardevol
Ds. van Dijkweg 14	Doetinchem	50	GM	Boerderij	n.v.t.
Gasthuissteeg 2	Doetinchem	12	RM	Gasthuiskapel	n.v.t.
Gasthuisstraat 11	Doetinchem	337	CHW	Pakhuis	Niet geselecteerd
Gasthuisstraat 13	Doetinchem	331	CHW	Pakhuis	Niet geselecteerd
Grutstraat 1	Doetinchem	67	GM	Bankgebouw	n.v.t.
Grutstraat 3	Doetinchem	424	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Grutstraat 14	Doetinchem	70 en 135	GM	Winkel-woonhuis	n.v.t.
Grutstraat 16	Doetinchem	134	GM	Slagerij-woonhuis	n.v.t.
Grutstraat 31	Doetinchem	148	CHW	Kantoor PGEM	Niet geselecteerd
Grutstraat 43	Doetinchem	133	GM	Winkel (voorgevel)	n.v.t.

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Grutstraat 44	Doetinchem	68	GM	Woonhuis	n.v.t.
Grutstraat 45	Doetinchem	425	Geen	Winkel-woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Grutstraat 49	Doetinchem	69 en 79	GM	Woonhuis	n.v.t.
Hamburgerstraat 1	Doetinchem	441	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Hamburgerstraat 4-6 / Simonsplein 7-8	Doetinchem	426	Geen	Winkel, kantoor en woning	Cultuurhistorisch waardevol
Hamburgerstraat 12 X 01	Doetinchem	276	Geen	Trafo	Cultuurhistorisch waardevol
Hamburgerstraat 17	Doetinchem	136	GM	Winkel (voorgevel)	n.v.t.
Hamburgerstraat 71	Doetinchem	334	Geen	Bioscoop	Cultuurhistorisch waardevol
Heezenstraat 6	Doetinchem	442	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Heezenstraat 12-14	Doetinchem	332-333	Geen	Winkel-woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Hovenstraatje 8	Doetinchem	143	CHW	Telefooncentrale	Cultuurhistorisch waardevol
IJsselkade 30	Doetinchem	8	RM	Walmolen	n.v.t.
Kapoeniestraat 4	Doetinchem	80	GM	Woonhuis	n.v.t.
Kapoeniestraat 6	Doetinchem	82	GM	Woonhuis	n.v.t.
Kapoeniestraat 52	Doetinchem	302	Geen	Pakhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Korte Heezenstraat 1 en 1A	Doetinchem	443	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Korte Heezenstraat 3, 5 en 5A	Doetinchem	444	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Korte Heezenstraat 9A	Doetinchem	445	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Korte Heezenstraat 11	Doetinchem	446	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Korte Kapoeniestraat 1 B	Doetinchem	76	GM	Woonhuis	n.v.t.
Korte Kapoeniestraat tussen 3-5 en 9-11	Doetinchem	138	GM	Gevelstenen	n.v.t.

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Korte Kapoeniestraat 56	Doetinchem	13	RM	Woonhuis	n.v.t.
Nieuwstad 73	Doetinchem	137	GM	Pakhuis	n.v.t.
Nieuwstad 76	Doetinchem	6	RM	't Gevang	n.v.t.
Plantsoenstraat 73	Doetinchem	75	GM	Woonhuis	n.v.t.
Plantsoenstraat 75	Doetinchem	422	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Plantsoenstraat 77	Doetinchem	81	GM	Woonhuis	n.v.t.
Plantsoenstraat 81	Doetinchem	423	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Plantsoenstraat 83	Doetinchem	341	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Plantsoenstraat 87	Doetinchem	342	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Plantsoenstraat 89	Doetinchem	84	GM	Woonhuis	n.v.t.
Plantsoenstraat 91	Doetinchem	51	GM	Woonhuis	n.v.t.
Plantsoenstraat 93	Doetinchem	283	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Raadhuisstraat 25	Doetinchem	370	Geen	Bibliotheek	Cultuurhistorisch waardevol
Simonsplein 3	Doetinchem	447	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Simonsplein 4	Doetinchem	448	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Simonsplein 9	Doetinchem	449	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Simonsplein 10	Doetinchem	450	CHW	Winkel-woonhuis	Niet geselecteerd
Simonsplein 12	Doetinchem	451	CHW	Hotel De Graafschap	Niet geselecteerd
Simonsplein 15-17	Doetinchem	147	CHW	Bankgebouw	Cultuurhistorisch waardevol
Simonsplein 25	Doetinchem	1	RM	Kerk	n.v.t.
Synagogestraat 3-7	Doetinchem	427	Geen	Woonhuizen	Cultuurhistorisch waardevol
Walstraat 37	Doetinchem	20	GM	Woonhuizen Gasthuis	n.v.t.
Walstraat 39	Doetinchem	21	GM	Woonhuizen Gasthuis	n.v.t.

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Walstraat 41	Doetinchem	72	GM	Woonhuizen Gasthuis	n.v.t.
Walstraat 43	Doetinchem	23	GM	Woonhuizen Gasthuis	n.v.t.
Walstraat 45	Doetinchem	22	GM	Woonhuizen Gasthuis	n.v.t.
Waterstraat 3	Doetinchem	452	CHW	Hotel De Graafschap	Niet geselecteerd
Waterstraat 11 (bij)	Doetinchem	368	Geen	Brug	Cultuurhistorisch waardevol
Waterstraat 28	Doetinchem	73	GM	Woonhuis	n.v.t.

4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 144 en 155
Adres: Boliestraat 38, Gart Seevinckgang 2-10, 7001BC
Oorspronkelijke functie: Meubelmagazijn
Opdrachtgever: Maurits en Justus Mogendorff
Ontwerp- en bouwjaren: 1915
Architect: Architectenbureau Ovink Doetinchem
Datum: 22 januari 2020



inleiding

In 1913 stichtten Maurits en Justus Mogendorff een meubelmagazijn aan de Gart Seevinckgang. Uit december 1915 bleef een ontwerptekening voor nieuwbouw van het deel van het gebouw aan de Boliestraat bewaard, getekend door architectenbureau Ovink uit Doetinchem. Enkele jaren later vond aan de achterzijde een uitbreiding plaats met een pakhuis. Na de oorlog werd het bedrijf voortgezet aan Hamburgerstraat 6 en Simonsplein 8.

beschrijving

Op de hoek van de Boliestraat en de Gart Seevinckgang gebouwd pand, opgebouwd uit twee delen. Met de voorgevel aan de Boliestraat een gebouw op een rechthoekige plattegrond dat twee bouwlagen onder een mansardedak telt. Aan de achterzijde grenst hieraan een hoger bouwdeel, gebouwd op een min of meer vierkante plattegrond dat vier bouwlagen telt onder een plat dak. De bakstenen gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk. De gevels van het voorste deel worden aan de bovenzijde afgesloten met een geprofileerde gootlijst op klossen en een met geel siermetselwerk gedecoreerd fries. In de gevels zijn banden en stroken geel siermetselwerk opgenomen. De Vlaamse gevel aan de straatzijde is op de verdieping drie vensterassen breed. De vensters worden afgesloten met strekken. Boven de voormalige hijsopening is een houten hijsbalk aangebracht.

De voorgevel van het achterste deel aan de Gart Seevinckgang is drie vensterassen breed. De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten met een gemetselde rollaag die afgedekt is met rode keramische muurafdekkingen. Daar onder is een fries uitgespaard. Hierop in reliëf in kalkzandsteen de teksten: 'MEUBELN ENGROS' (voorgevel) en 'Fa M. MOGENDORFF' (zijgevels) aangebracht. Onder de dakvoet van de in witte kalkzandsteen uitgevoerde achtergevel is het opschrift 'MEUBELN ENGROS' uitgespaard. Boven de voormalige hijsopeningen bevat de daklijst een stalen hijsbalk. De vensters zijn in licht verdiepte velden geplaatst en worden aan de boven- en onderzijde afgesloten met rollagen. Op de begane grond in het midden een brede dichtgezette bedrijfsdeur, afgesloten met een betonnen latei met daarin in reliëf het opschrift 'Fa M. MOGENDORFF'.

waardering

Boliestraat 38, Gart Seevinckgang 2-10 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is sociaal-economisch van belang als representatief voorbeeld van de ontwikkeling van de groot- en detailhandel aan de rand van het stadscentrum van Doetinchem en vanwege de directe verwijzing naar de bedrijfsactiviteiten van de familie Mogendorff.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.5 en II.6)

Het pand is van belang voor het oeuvre van architectenbureau Ovink, vormgegeven in een traditioneel-ambachtelijke bouwstijl met invloeden uit het rationalisme en neorenaissance. De uitbreiding is van belang als pakhuis met aan het expressionisme verwante decoraties in baksteen.

stedenbouwkundige waarde (III.4)

Het pand is van betekenis vanwege het dominante silhouet van de daken, met name het van opschriften voorziene achterste deel vormt een zeer herkenbaar onderdeel van het lokale stadsbeeld.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 368
Adres: Waterstraat - Gaswal
Oorspronkelijke functie: brug over de Oude IJssel
Opdrachtgever: Gemeente Doetinchem
Ontwerp- en bouwjaren: 1948-1951
Architect: Ingenieursbureau vh J. van Hasselt & de Koning, Nijmegen
Datum: 28 januari 2020



inleiding

De in 1937 over de Oude IJssel gebouwde hefbrug werd in 1945 door het terugtrekkende Duitse leger opgeblazen. Bovenstrooms werd door de geallieerden een baileybrug gebouwd die later voorzien werd van een hefdeel. Om de vrije scheepvaart te garanderen en het toenemende wegverkeer af te wikkelen werd in 1948 ter plaatse van de oude brug een nieuwe ophaalbrug ontworpen die eind januari 1951 in gebruik genomen werd.

beschrijving

De brug is opgebouwd uit twee vaste aanbruggen en een klap- of ophaalbrug. De brugdelen rusten op twee bakstenen landhoofden en twee bakstenen peilers in de rivier. De beide aanbruggen zijn van beton vervaardigd, de stalen ophaalbrug heeft vrijstaande hameestijlen en een balans met een geklonken balanskist. Het hefmechanisme via twee panamawielen wordt elektrisch aangedreven. Het val heeft een symmetrisch dwarsprofiel met een centrale rijbaan en daarnaast verhoogde fiets- en voetgangersstroken. Tegen de kantliggers van de brug is een leuning aangebracht, opgebouwd uit stalen profielen.

waardering

De brug over de Oude IJssel is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

De brug is een belangrijke schakel in de lokale infrastructuur en levert een belangrijke bijdrage aan de verbinding van de stadsdelen op de linker en rechter rivieroever en de bevaarbaarheid van de Oude IJssel. De brug verwijst verder naar de strijd in de nadagen van de tweede Wereldoorlog en de wederopbouw in de jaren daarna.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2 en II.6.)

Bij het ontwerp van de brug speelde naast een vrije doorvaarthoogte ook de esthetische waarde van het ontwerp een belangrijke rol. De brug is van belang voor het oeuvre van Ingenieursbureau vh J. van Hasselt & de Koning.

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.4 en III.5)

De brug markeert de historische plaats waar de centrale as van de historische stad de rivier kruist en is in die zin stedenbouwkundig van groot belang. De brug vormt met de rivier een ensemble en levert vanwege de situering aan de rand van de stedelijke bebouwing een belangrijke bijdrage aan het stadsbeeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 432
Adres: Dr. Huber Noodstraat 1, 3, 5, 7 en 9, Hovenstraatje 1 en 3, 7001DS
Oorspronkelijke functie: geschakelde herenhuizen
Opdrachtgever: H. Geurden
Ontwerp- en bouwjaren: 1903
Architect: H. Geurden, Doetinchem
Datum: 30 januari 2020



inleiding

De Doetinchemse architect Hendrikus Geurden bouwde waarschijnlijk naar eigen ontwerp en voor eigen rekening in 1903 vijf geschakelde herenhuizen aan de Dr. Huber Noodstraat. In de middelste geveltop staat abusievelijk het jaartal 1908 als stichtingsjaar. Geurden hield deze huizen in bezit tot 1921.

beschrijving

Op een rechthoekige plattegrond gebouwd blok met geschakelde woningen met twee bouwlagen onder een afgeplat schilddak, gedekt met gesmoorde gegolfde Friese pannen. Aan de achterzijde verdiepingloze aanbouwen met een plat dak. In de voor- en zijschilden staat een reeks dakkapellen met een zinken tentdak. De voorgevel is 15 vensterassen breed. De middelste drie venstersassen en de eerste en laatste twee vensterassen zijn licht risalerend en afgesloten met een geschouderde tuitgevel. De in schoon metselwerk opgetrokken voor- en zijgevels hebben een horizontale geleiding met geprofileerde water- en cordonlijsten en een gootlijst boven een uitkragend fries opgebouwd uit siermetselwerk. Ter hoogte van de boven-, onder- en wisseldorpel van de vensters op de verdieping zijn gevelbanden in kalkzandsteen aangebracht. De vensteropeningen zijn afgesloten met segmentbogen, hanekammen en rondbogen met aanzet- en sluitstenen. In het fries van de linker topgevel is het opschrift 'Maurice' aangebracht.

waardering

Dr. Huber Noodstraat 1, 3, 5, 7 en 9 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (1.2 en 1.4)

De huizen zijn als complex van belang vanwege de herinnering aan de stadsuitbreiding van Doetinchem na de slechting van de vestingwerken in de tweede helft van de 19^e eeuw.

architectuurhistorische waarde (2.6)

Het pand is van belang als representatief en voor Doetinchem zeldzaam voorbeeld van complexmatig gebouwde geschakelde herenhuizen uit de vroege 20^e eeuw. De panden zijn als complex van belang vanwege de uniformiteit in massa en schaal en de esthetische kwaliteiten van het ontwerp in neorenaissance stijl. Het complex is verder van belang voor het oeuvre van de Doetinchemse architect Hendrikus Geurden.

stedenbouwkundige waarde (3.2 en 3.4)

Het huizenblok vormt aan de noordelijke uitvalsweg van de stad een belangrijke verbinding van het aaneengesloten ensemble van laat 19^e-eeuwse woonhuizen aan de Plantsoenstraat en de Burgemeester van Nispenstraat met de Dr. Huber Noodstraat. De woningen zijn verder van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 424
Adres: Grutstraat 3, 7001BW Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonhuis
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: 19^e eeuw
Architect: -
Datum: 17 januari 2020



inleiding

De verschijningsvorm van het voornam stadswoonhuis aan de Grutstraat is waarschijnlijk tot stand gekomen in de tweede helft van de 19^e eeuw. Het casco is waarschijnlijk ouder. In het begin van de 19^e eeuw woonde hier Hendrik Ketjen, die Officier ter Zee was. Vervolgens was het huis eigendom van likeurstoker Carel Ketjen. Van 1951 tot 1967 diende het pand als woon- en werkruimte van tandarts Hut. Later is het woonhuis bij het naastgelegen bankgebouw getrokken, waarbij de dakkapel, attiek en de consoles op de kroonlijst zijn verdwenen. Voor de entree lag oorspronkelijk een stoep.

beschrijving

Breed pand in de zuidelijke gevelwand van de Grutstraat, gebouwd op een rechthoekige plattegrond. De hoofdbouw aan de straat telt twee bouwlagen en een zolder onder een met gesmoorde muldenpannen gedekt (dwarsgeplaatst) schilddak. De voorgevel van vier vensterassen is asymmetrisch ingedeeld en deels opgetrokken in schoon metselwerk in kruisverband. De hoeken zijn uitgevoerd met gepleisterde hoekkettingen. De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten met een omlopende geprofileerde lijst en aan de onderzijde door een hoge plint van hardsteen. Ter plaatse van de vensters steekt de plint iets uit met gedecoreerde velden. Rechts van het midden de entree in een gepleisterde vensteras. De gevelopeningen op de begane grond zijn voorzien van een omlijsting van smalle pilasters met gietijzeren kapiteeltjes, met daarboven een gebogen fronton met cartouche. De frontons sluiten met gepleisterde velden aan op de cordonlijst. De vensters op de verdieping zijn afgesloten met strekken waarop rijk gedecoreerde stucornamenten zijn geplaatst.

waardering

Grutstraat 3 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het gebouw is van belang vanwege het herkenbare historische gebruik als voornam stadswoonhuis en vanwege de plaatselijke herinneringswaarde als woning van de welgestelde familie Ketjen.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het gebouw is een herkenbaar en in Doetinchem zeer zeldzaam voorbeeld van een voornam stadswoonhuis uit de 19^e eeuw met rijke decoraties in eclectische stijl. Het pand is van belang vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp, het materiaalgebruik en de ornamentiek.

stedenbouwkundige waarden (III.3 en III.4)

Het pand maakt deel uit van de bewaard gebleven historische bebouwing en verkaveling aan de Grutstraat en is vanwege de rijke vormgeving en de situering nabij de Catharinakerk van beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 425
Adres: Grutstraat 45, 7001BW Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonhuis
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: Late middeleeuwen en later
Architect: -
Datum: 17 september 2021



inleiding

De percelering van het westelijke deel van de Grutstraat vindt zijn oorsprong in de late middeleeuwen. Het huis is waarschijnlijk gebouwd of ingrijpend verbouwd in de 16^e- of 17^e eeuw. Uit deze periode bleef in ieder geval een deel van de verdiepingsbalklaag aan de achterzijde bewaard. Deze bestaat uit een eiken moerbalk waarin eiken kinderbinten zijn opgelegd. Bij de oplegging in de bouwmuren wordt de moerbalk ondersteund door gesneden sleutelstukken. De sleutelstukken zijn uitgevoerd met een rijk olijfprofiel met gedecoreerde voluten. De voorgevel met blokbepleistering is in het laatste kwart van de 19^e eeuw tot stand gekomen. Het pand grensde aan de linkerzijde oorspronkelijk aan een steeg die naar een achtergelegen open binnenterrein leidde. Deze steeg werd in de late 19^e eeuw overbouwd na de bouw van de huidige linker belending. De indeling op de begane grond is meerdere keren gemoderniseerd, waarbij doorbraken zijn gemaakt naar beide buurpanden.

beschrijving

Pand in de zuidelijke gevelwand van de Grutstraat, gebouwd op een rechthoekige plattegrond. Het huis telt twee bouwlagen onder een met gesmoorde pannen gedekt schilddak. De voorgevel is een gepleisterde lijstgevel met drie vensterassen die aan de bovenzijde wordt afgesloten door een kroonlijst. Op de verdieping is de gevel afgewerkt met een blokbepleistering met schijnvoegen. De vensters zijn aan de bovenzijde afgesloten met gepleisterde strekken. Centraal in het voorste dakschild is een houten dakkapel geplaatst die door de kroonlijst en goot steekt.

waardering

Grutstraat 45 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1)

Grutstraat 45 is van plaatselijke betekenis als pand met bewaard gebleven onderdelen van een laatmiddeleeuws casco. Het pand is van cultuurhistorisch belang vanwege de tastbare herinnering aan de ontwikkeling en bebouwing van Doetinchem na de grote stadsbrand van 1527.

architectuurhistorische waarde (II.3, II.5, II.6, II.7 en II.8)

Het pand is van belang als herkenbaar en voor Doetinchem zeer zeldzaam voorbeeld van stadswoonhuis, waarvan de hoofdconstructie (deels) teruggaat tot de 16^e- of 17^e eeuw. Het pand is van belang vanwege de geschiedenis van de bouwtechniek, de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis en is van grote bouwhistorische waarde vanwege de ouderdom van de samengestelde eiken verdiepingsbalklaag.

stedenbouwkundige waarden (III.2 en III.3)

Het huis is van betekenis vanwege de situering in het deel van de Grutstraat waarvan de percelering en bebouwing teruggaat tot de late middeleeuwen en welke niet door oorlogsgeweld, wederopbouw en stadssanering in de vorige eeuw is aangetast.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 426
Adres: Hamburgerstraat 4 en 6 / Simonsplein 7-8, 7001AK Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Winkel, bank en woning
Opdrachtgever: H.W. Smits (1919) en Fa. Mogendorff (1952 en 1961)
Ontwerp- en bouwjaren: 1919 en 1952 (nr. 6) en 1961 (nr. 4)
Architect: B. Ovink (1919), G.A.H. Clerx en H.J.L. Ovink jr. (1961)
Datum: 17 januari 2020



inleiding

Het bouwblok tussen de Hamburgerstraat en de Boliestraat werd in maart 1945 door het geallieerde bombardement vrijwel geheel verwoest, net als een groot deel van de rest van de binnenstad. De bebouwing op de hoek van de Hamburgerstraat en de Markt (Simonsplein) bleef echter totale verwoesting bespaard. Aan de Hamburgerstraat (nr. 6) was hier in 1919 het modemagazijn van G.J. Keller grondig verbouwd met o.a. een nieuwe voorgevel van de winkel. Het ontwerp was van Bernard Ovink. De aangrenzende bebouwing op de hoek werd in 1949 door de gemeente onteigend en uiteindelijk gesloopt om de wederopbouw van het blok aan de Markt met een teruggeschoven rooilijn mogelijk te maken. Op deze prominente plek vestigde zich de grote Doetinchemse meubelzaak van de firma Mogendorff. Het bedrijf was voor de Tweede Wereldoorlog gevestigd aan de Gart Seevinckgang/Boliestraat. Eigenaren Maurits Mogendorff (1868-1941) en Justus Mogendorff (1897-1943) werden tijdens de oorlog door de Duitse bezetters gedeporteerd naar Sobibor en zijn daar omgekomen. Na de bevrijding werden de bedrijfsactiviteiten van de meubelzaak voortgezet aan de Hamburgerstraat. Daartoe werd eerst Hamburgerstraat 6 in gebruik genomen als winkel met toonzaal. Er volgde een verbouwing in 1952, waarbij de huidige gevelindeling boven de begane grond tot stand kwam. In de jaren daarna ontwikkelt de firma Mogendorff meerdere plannen voor uitbreiding op de hoek van de Markt (nr. 4). In 1961 verrijst hier uiteindelijk modernistische nieuwbouw, met op de begane grond links een uitbreiding van de winkel en rechts een vestiging van de Twentsche Bank. Op de verdiepingen worden magazijnen en bovenwoningen gemaakt. Later was hier de Graafschapbode gevestigd.

beschrijving

Hamburgerstraat 6 is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en telt drie bouwlagen onder een plat dak. De voorgevel bevat op de begane grond een moderne winkelpui. De verdiepingen worden grotendeels ingenomen door een dubbele rij van vijf grote houten vensters in een betonnen kader. De vensters op de tweede verdieping zijn uitgevoerd als vierruits vensters. De borstweringen tussen deze vensters zijn voorzien van kleine ruitvormige decoraties. Rondom het betonnen kader is de gevel opgetrokken in schoon metselwerk, aan de bovenzijde afgesloten met een betonnen lijst die in het midden onderbroken wordt en een flauw hellend 'fronton' vormt. In de top is expressionistisch siermetselwerk aangebracht: tandlijst onder de daklijst, siermetselwerk in vijf getrapte toelopende velden in de top en smalle verticale stroken met overhoeks geplaatste bakstenen op de eerste en tweede verdieping. In de top zijn gepleisterde blokken aangebracht in de hoeken en in het middelste veld siermetselwerk (met een opening voor een vlaggenmast). De rechter zijgevel is aan de voorzijde opgetrokken met groen-grijs geglazuurde bakstenen.

Hamburgerstraat 4 / Simonsplein 7-8 is gebouwd op een L-vormige plattegrond en telt drie bouwlagen onder een plat dak. Het volume waarin de verdiepingen ondergebracht zijn onderscheidt zich van de terugliggende winkelzone op de begane grond. De pui op de begane grond zijn gemoderniseerd. De bovenbouw rust op de uitkragende verdiepingvloer van gewapend beton. De voorgevel bestaat in zijn geheel uit een vliesgevel met grote gekoppelde vensters in een aluminium raamwerk. De vensters zijn om en om voorzien van naar buiten kleppende middenramen. Op drie plaatsen geven dubbele deuren toegang tot een klein balkon. De linker en rechter zijgevel zijn opgetrokken in zandkleurig geglazuurde bakstenen, met in de linker zijgevel twee liggende vensters in een opgelegd kader.



waardering

Hamburgerstraat 4 en Hamburgerstraat 6 / Simonsplein 7-8 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1, I.2, I.3 en I.4)

Hamburgerstraat 4 / Simonsplein 7-8 is van belang vanwege de tastbare herinnering aan de wederopbouw van de Doetinchemse binnenstad na de geallieerde bombardementen in maart 1945. Het verschil tussen de grotendeels in de jaren '50 in traditionalistische stijl gebouwde panden aan het Simonsplein en de modernistische nieuwbouw voor de firma Mogendorff uit 1961 geeft blijk van een architectuurhistorische (vernieuwende) ontwikkeling in de eindfase van de wederopbouw van het centrum. Het complex als geheel is van belang vanwege de herinnering aan de ontwikkeling van de grote Doetinchemse meubelzaak Mogendorff, die zich na de dood van de joodse eigenaren Maurits en Justus Mogendorff vestigde op deze prominente plek aan het Simonsplein.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6, II.7 en II.8)

Hamburgerstraat 4 / Simonsplein 7-8 is van belang als zeldzaam en gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een modernistisch winkelpand (met bank) met bovenwoningen. Het pand is van belang vanwege het vernieuwende ontwerp uit 1961 van het Doetinchemse architectenbureau van G.A.H. Clerx en H.J.L. Ovink jr. en vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, het materiaalgebruik en voor de geschiedenis van de architectuur, bouwhistorie en bouwtechniek.

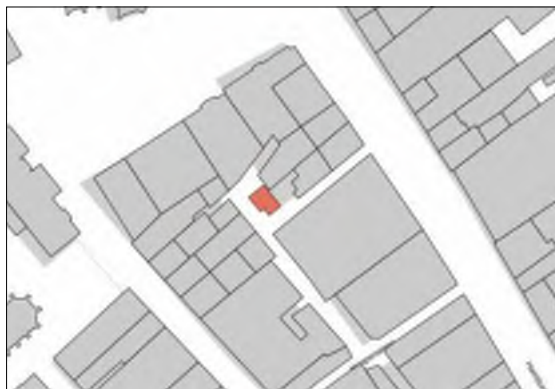
Hamburgerstraat 6 is van belang als herkenbaar en in Doetinchem zeldzaam voorbeeld van een groot winkelpand uit het interbellum in expressionistische stijl, met vensterindeling uit 1952. Het pand is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, het materiaalgebruik en de detaillering. Het gebouw vormt een wezenlijk onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem zeer bekende architect B. Ovink. Het complex als geheel is van belang vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis op deze locatie.

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.2, III.3, III.4 en III.5)

Hamburgerstraat 6 vormt samen met Hamburgerstraat 4 / Simonsplein 7-8 een waardevol ensemble vanwege de historisch-ruimtelijke relatie. Het complex is vanwege de situering op de hoek van het Simonsplein en vanwege de onderscheidende bouwvolumes en vormgeving zeer beeldbepalend voor het ruimtelijke beeld ter plaatse. Het hoekpand uit 1961 vormt de laatste opvulling van de na de Tweede Wereldoorlog herbouwde zuidelijke gevelwand van het Simonsplein.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 276
Adres: Hamburgerstraat 12 X 01, 7001AK Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Transformatorhuisje
Opdrachtgever: PGEM
Ontwerp- en bouwjaren: 1954
Architect: PGEM (in eigen beheer)
Datum: 8 januari 2020



inleiding

Gedurende de wederopbouw van de Doetinchemse binnenstad na de Tweede Wereldoorlog wijzigde men de indeling van het grotendeels verwoeste bouwblok tussen de Markt (Simonsplein), Hamburgerstraat en Boliestraat. Vanuit de bestaande Hoopensteeg werd (naar moderne inzichten) dwars door het nieuwe bouwblok een expeditiestraat aangelegd, zodat de bevoorrading van de winkels niet langer in de winkelstraten zelf plaatsvond. Ter verbetering en uitbreiding van het bestaande laagspanningsnet bouwde de NV Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij (PGEM) in 1954 in de expeditiestraat een nieuw transformatorhuisje.

beschrijving

Trafohuisje op een nagenoeg rechthoekige plattegrond en afgedekt met een plat dak van gewapend beton met dakoverstek. Op het dak staat een gemetselde ventilatieschacht onder plat dak met rondom ventilatieroosters. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in Noords verband. De plintzone is afgesloten met een betonband. Het interieur is ingedeeld in drie ruimten, een ondiepe laagspanningsruimte aan de oostzijde, een hoogspanningsruimte aan de westzijde en een transformatorruimte aan de zuidzijde. Deze ruimtes zijn afzonderlijk toegankelijk via vlakke stalen deuren in een betonnen kader. Bovenin de gevels zijn vierkante vensters geplaatst in een betonnen kader, gevuld met kathedraalglas. Onder de dakrand bevinden zich kleine liggende ventilatieroosters.

De westgevel bevat links de toegang tot de hoogspanningsruimte. Rechts springt de gevel in, ter plaatse van een betonnen bordes met deur naar de transformatorruimte. De noordgevel bevat links de toegangsdeur naar de laagspanningsruimte. Bovenin de gevel is een modern ventilatierooster geplaatst. De oostgevel en de zuidgevel zijn behoudens de kleine vierkante vensters aan de oostzijde blind, met aan de zuidzijde centraal het opschrift PGEM in smeedijzeren letters.

waardering

Hamburgerstraat 12 X 01 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

Het transformatorhuisje is van belang als uitdrukking van de groei en de ontwikkeling van het Provinciale electriciteitsnet.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.6 en II.7.)

Het transformatorhuisje is van belang als gaaf bewaard voorbeeld van een standaardontwerp van de PGEM in traditionalistische bouwstijl. Het pand is verder van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en het materiaalgebruik.

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.2, III.3 en III.5)

Het transformatorhuisje is van belang als beeldbepalend onderdeel van de expeditiestraat in het bouwblok tussen het Simonsplein, de Hamburgerstraat en de Boliestraat. Deze stedenbouwkundige structuur is na de Tweede Wereldoorlog tot stand gekomen en vormde een wezenlijk onderdeel van het wederopbouwplan van de binnenstad.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 334
Adres: Hamburgerstraat 71, 7001AJ Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Bioscoop
Opdrachtgever: Bioscoop Maatschappij "Luxor"
Ontwerp- en bouwjaren: 1934
Architect: B. Ovink
Datum: 7 januari 2020



inleiding

De voormalige bioscoop aan de Hamburgerstraat is in 1919 gebouwd voor de bioscoopmaatschappij "Luxor" en heeft tot in de jaren '80 van de 20^e eeuw als zodanig gefunctioneerd. Het ontwerp is gemaakt door architect Bernard Ovink van het architectenbureau H.J.L. Ovink en Zoon. Oorspronkelijk was de onderpui voorzien van vier entree's met centraal een dubbele toegang. De rechter deur gaf toegang tot de bioscoopzaal op de begane grond. De entreehal aan de voorzijde bevatte tevens het trappenhuis dat het balkon ontsloot. De onderpui is later meerdere malen vernieuwd. Ook het oorspronkelijke bioscoopinterieur heeft plaats gemaakt voor een nieuwe indeling ten behoeve van opeenvolgende winkels.

beschrijving

Voormalige bioscoop, gebouwd op een rechthoekige plattegrond, voorzien van een schilddak aan de voorzijde en zadeldaken aan de achterzijde. In het voorste dakschild is een gemoderniseerde dakkapel opgenomen. De voorgevel is opgetrokken in schoon metselwerk in kruisverband (later groen geschilderd). De gevel kent een sterke verticale geleding in drie vensterassen (één brede in het midden en twee smalle aan weerszijden) en wordt aan de bovenzijde afgesloten door een bakgoot op eenvoudige houten klossen. De gevel is voorzien van smalle vensteropeningen met gestileerde lekdorpels en lateien. Deze vensteropeningen zijn verdiept aangebracht in terugliggende gevelvlakken en gescheiden door lisenen. Elke vensteras is aan de bovenzijde afgesloten met een doorlopende gedecoreerde latei. De decoratieve onderdelen, waaronder de decoraties in vierkant bovenin de gevel, zijn uitgevoerd in expressionistische stijl (invloeden van art deco en Amsterdamse School). De achtergevel is grotendeels blind en gepleisterd.

waardering

Hamburgerstraat 71 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het gebouw is van groot belang vanwege de tastbare herinnering aan de oudste bioscoop van Doetinchem (Luxor), die hier vanaf 1919 was gevestigd. Het pand herinnert aan de ontwikkeling van de moderne massacultuur in Doetinchem en de enorme toename van filmvertoning in vaste (nieuw gebouwde) bioscopen na de Eerste Wereldoorlog.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is een zeldzaam en relatief gaaf bewaard representatief voorbeeld van een bioscoop van Luxor uit het interbellum. Het gebouw is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, het materiaalgebruik en de ornamentiek. De voormalige bioscoop vormt een belangrijk onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem zeer bekende architect Bernard Ovink.

stedenbouwkundige waarden (III.2)

Het pand maakt onderdeel uit van de bebouwing van de Hamburgerstraat van voor de Tweede Wereldoorlog en is vanwege de vormgeving van beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 332-333
Adres: Heezenstraat 12-14, 7001BR
Oorspronkelijke functie: onbekend
Opdrachtgever: Dhr. Liewes (verbouwing 1905)
Ontwerp- en bouwjaren: Onbekend, verbouwing onderpui in 1905
Architect: Architectenbureau Ovink Doetinchem
Datum: 24 januari 2020



inleiding

De percelering van het huizenblok omsloten door Nieuwstad, Heezenstraat en Korte Heezenstraat vindt zijn oorsprong in de late middeleeuwen. Bij de bombardementen in het voorjaar van 1945 is dit deel van de stad niet direct getroffen, de kern van de bebouwing ter plaatse is ontstaan na de grote stadsbrand van 1527. Uit 1905 bleef een ingekleurde ontwerptekening van een nieuwe winkelpui bewaard, getekend door architectenbureau Ovink uit Doetinchem. Ovink tekende voor Liewes een nieuwe pui met in de toegangsportiek de voordeuren van twee winkels.

beschrijving

Het huis is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en telt twee bouwlagen onder een dwars geplaatst zadeldak. Het dak is gedekt met gesmoorde oud-Hollandse dakpannen. De symmetrisch ingedeelde voorgevel is opgetrokken in schoon metselwerk (geschilderd) en wordt aan de bovenzijde afgesloten met een kroonlijst. De gevel wordt links en rechts beëindigd met pilasters, afgewerkt met een blokpleistering. De begane grond wordt over de gehele breedte ingenomen door een later gewijzigd winkelpui, links en rechts beëindigd met gemetselde pilasters met siermetselwerk. De bovenliggende gevel wordt opgevangen door een samengestelde ijzeren I-lijger, links en rechts van de portiek ondersteund door gietijzeren kolommen. Dit kader is ingevuld met links en rechts een brede etalage met links en rechts van de centrale portiek kwartronde puien op een lage gemetselde borstwering. Deze etalagevensters zijn voorzien van afgeschoorde gedeelde bovenlichten, waarvan de openingen afgesloten zijn met keperbogen en gevuld zijn met gekleurd glas-in-lood in een geometrisch patroon. Op de verdieping heeft de gevel drie ongedeelde schuifvensters, waarvan de bovenlichten gevuld zijn met eenvoudig gekleurd glas-in-lood. Deze vensters zijn aan de bovenzijde afgesloten met segmentbogen en aan de onderzijde met lekdorpels.

waardering

Heezenstraat 12-14 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.3)

Het huis is van belang als bewaard gebleven voorbeeld van een aan het begin van de vorige eeuw gemoderniseerd winkelpand.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2 en II.3)

Het huis is vanwege de in 1905 ontworpen winkelpui van belang voor het oeuvre van architectenbureau Ovink. Deze winkelpui is vormgegeven in een destijds populaire stijl met een mix aan herkenbare elementen uit het eclecticisme en de art-nouveau in combinatie met eigentijdse materialen en constructieprincipes.

stedenbouwkundige waarde (III.2)

Het huis is van betekenis vanwege de situering in een huizenblok waarvan de bebouwing is ontstaan na de grote stadsbrand van 1527 en dat niet door oorlogsgeweld, wederopbouw en stadssanering in de vorige eeuw aangetast is.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 143
Adres: Hovenstraatje 8, 7001LD Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Telefooncentrale
Opdrachtgever: PTT
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1949, 1966 en 1975
Architect: G. Pothoven
Datum: 17 januari 2020



inleiding

De telefoondienst was in Doetinchem aanvankelijk ondergebracht in het uit 1920 daterende postkantoor aan de Burgemeester van Nispenstraat. Vanwege de automatisering van het telefoonnet, de groei daarvan en de regiofunctie van Doetinchem, had de PTT na de Tweede Wereldoorlog behoefte aan een grote telefooncentrale in de stad. Kort voor 1950 kwam aan het Hovenstraatje straat een nieuw telefoongebouw tot stand naar ontwerp van architect G. Pothoven uit Amersfoort. De telefooncentrale bestond oorspronkelijk uit één rechthoekige vleugel (zuidzijde). Deze werd in 1966 uitgebreid met een tweede vleugel (oostzijde) naar plannen van C.A. Wijnhorst van de Rijksgebouwendienst. Een derde vleugel (westzijde) kwam in 1975 tot stand, ontworpen door het architectenbureau van G. Pothoven (1915-1997). De straalmast verrees in 1987.

beschrijving

Telefooncentrale, gebouwd op een T-vormige plattegrond met boven een kelder twee bouwlagen en een zolder onder met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekte zadeldaken en een schilddak. De twee latere vleugels aan de oost- en westzijde zijn onder een kleine hoekverdraaiing geplaatst, zodat de hoekverandering van het oorspronkelijke gebouw zichtbaar is. Op de nok van de zuidvleugel staat een gemetselde schoorsteen met spaarvelden. De gevels zijn boven een plint opgetrokken in schoon metselwerk in Noords verband en worden aan de bovenzijde afgesloten met getrappt uitkragende rollagen. Op de hoeken vormen uitkragende blokken 'hoekpilasters'. De zuidelijke en oostelijke kopgevels zijn uitgevoerd als topgevel met bakstenen fronton. De voorgevel van de zuidvleugel bevat centraal op de begane grond een kunststenen entreeportaal met koperen dakje. Daarboven een hoog verticaal venster in kunststenen omlijsting ter plaatse van het trappenhuis. Decoratieve vensters aan de linkerzijde en rechts naast de entree een omkaderde tegel met het logo van de PTT. In het fronton een boogvenster met roedeverdeling. Op de begane grond en de verdieping van de oost- en westgevel van de zuidvleugel bevinden zich kleine en grote rechthoekige vensters in kunststenen omlijstingen. De achtergevel van de zuidvleugel sluit aan bij de noordgevels van de latere uitbreidingen en bevat op de verdieping een hoog laad- en losluik met hijsbalk en op de begane grond vensters met kunststenen omlijsting.

waardering

Hovenstraatje 8 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het gebouw is van belang vanwege de ontwikkeling in het telefoonverkeer in de loop van de 20^e eeuw en de regiofunctie die Doetinchem daarin vervulde.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het gebouw is een herkenbaar en relatief gaaf bewaard voorbeeld van een vroeg-naoorlogse telefooncentrale in Delftse Schoolarchitectuur met klassieke stijlinvloeden. De latere uitbreidingen zijn in dezelfde stijl vormgegeven. De telefooncentrale is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, het materiaalgebruik en de ornamentiek. Het gebouw vormt een belangrijk onderdeel van het oeuvre van architect G. Pothoven uit Amersfoort.



stedenbouwkundige waarden (III.5)

De telefooncentrale is vanwege het bouwvolume en de vormgeving van beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse en vormt vanwege de historisch-functionele relatie een ensemble met het voormalige postkantoor aan de Burgemeester van Nispenstraat.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 302
Adres: Kapoeniestraat 52, 7001CB
Oorspronkelijke functie: stalling en pakhuis
Opdrachtgever: J. Sachtleven N.V.
Ontwerp- en bouwjaren: kort voor 1911
Architect: onbekend
Datum: 24 januari 2020



inleiding

Johanna Gerharda van Hengel, weduwe van Gerrit Hendrik Sachtleven, stichtte in 1867 een kruidenierszaak in de Waterstraat. De winkel breidde snel uit en Sachtleven richtte zich daarnaast tevens op de handel in granen en veevoerders. Later had men ook een koffiebranderij. Het veevoer werd met een eigen bezorgdienst rondgebracht. De paarden en wagens waren ondergebracht in een kort voor 1911 tegenover de winkel in de Kapoeniestraat gebouwde schuur.

beschrijving

De schuur is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en telt één bouwlaag onder een zadeldak. De beide topgevels worden afgesloten met overstekende windveren met waterborden. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in kruisverband. De voorgevel heeft een gepleisterde plint en wordt afgesloten met een goot op klossen. In het voorste dakschild zijn drie forse dakkapellen met overstekende zadeldaken en met pakhuisdeuren die de goot onderbreken geplaatst. De gevel heeft openingen met verschillende afmetingen, afgesloten met lateien opgebouwd uit ijzeren profielbalken. In de tusselliggende muurdammen zijn twee kleine vensters met ramen met een roedeverdeling aangebracht. In de beide topgevels zijn gietijzeren rozetvensters geplaatst. De achtergevel bevat drie kleine gevelopeningen onder segmentbogen met in de linker een gietijzeren venster met roedeverdeling.

waardering

Kapoeniestraat 52 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is sociaal-economisch van belang als representatief voorbeeld van de ontwikkeling van de groot- en detailhandel in het stadscentrum van Doetinchem en vanwege de directe verwijzing naar de bedrijfsactiviteiten van de familie Sachtleven.

architectuurhistorische waarde (II.6)

De schuur is van belang als utilitair vormgegeven kleinschalig bedrijfsgebouw met als functie pakhuis en paarden- en wagenstalling.

stedenbouwkundige waarde (III.2 en III.4)

Het pand is van betekenis vanwege de situering aan de rand van het stadscentrum nabij de Oude IJssel die verbonden is met de economische ontwikkeling van de stad in de tweede helft van de 19e en de eerste helft van de 20e eeuw. De schuur levert vanwege de solitaire situering aan de rand van de stedelijke bebouwing een belangrijke bijdrage aan het stadsbeeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 422, 423, 341 en 283
Adres: Plantsoenstraat 75, 81, 83-85 en 93, 7001AB Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonhuizen
Opdrachtgever: Doetinchemse Bouwmaatschappij (75, 81, 83-85) en P.G. Roodhuijzen (93)
Ontwerp- en bouwjaren: 1886 en later
Architect: H.J.L. (Jan) Ovink sr.
Datum: 7 januari 2020



inleiding

De Plantsoenstraat is in de tweede helft van de 19^e eeuw ontstaan ter plaatse van de geslechte stadswal en de gedempte buitengracht. De terreinen aan de noordzijde van de buitengracht waren daarvoor in gebruik als tuin met op twee plaatsen een (thee)koepel. Na de aanleg van een plantsoen op de voormalige vestinggronden tussen de straat en de binnengracht/stadsrand verrezen omstreeks 1885 aan de noordzijde van de Plantsoenstraat zeven vrijstaande woonhuizen voor welgestelde inwoners. Kort daarna aan de oostzijde van Plantsoenstraat 77 nog twee huizen gebouwd, zodat hier een rijtje van drie woonhuizen ontstond. Bijna alle villa's werden gebouwd in opdracht van de Doetinchemse Bouwmaatschappij, alle naar ontwerp van stadsarchitect H.J.L. (Jan) Ovink (1836-1925) in eclectische stijl. Tot in de eerste helft van de 20^e eeuw stroomde aan de oostzijde van de Plantsoenstraat de Slinge langs het plantsoen, met een bruggetje ter hoogte van de huidige Raadhuisstraat. De beek mondde voorheen uit in de in 1934 gedempte binnengracht en is later 'gerioleerd'.

beschrijving

Hieronder volgt een korte beschrijving per pand. De overige villa's aan de Plantsoenstraat maken eveneens deel uit van het historisch ensemble, maar zijn beschermd als gemeentelijk monument.

Plantsoenstraat 75

Vrijstaand woonhuis van twee bouwlagen en een zolder onder een met gesmoorde keramische pannen gedekt schilddak. De gevels met cordonlijst zijn boven een gepleisterde plint opgetrokken in roodbruine baksteen in kruisverband. De hoeken zijn voorzien van pilasters die doorlopen in de geprofileerde en gekorniste kroonlijst. In de hoekpilasters zijn banden van grijsbruine steen aangebracht. Deze steen is tevens toegepast in de segmentbogen van de gevelopeningen in de zijgevels. De voorgevel is asymmetrisch ingedeeld met vier vensterassen en links van het midden de hoofdentree. Deze bevat een dubbele houten paneeldeur met bovenlicht en gietijzeren roosters. De vensters in de voorgevel zijn voorzien van persiennes en gepleisterde hoek- en sluitstenen in de segmentbogen. De borstweringen onder de vensters op de verdieping zijn gevuld met balusters. In de linker zijgevel bevindt zich centraal op de begane grond een zij-entree, verder twee vensters en op zolderniveau een rond venster met stervormige tracering. De rechter zijgevel is behoudens één venster op de begane grond blind. De aanbouw aan de achterzijde is later tot stand gekomen. De eerste bewoner van de villa was Dr. Schwartz, verbonden aan het Lyceum. Latere bewoners waren predikant V. Stuart en T. Zadelhoff. Na de Tweede Wereldoorlog is het pand in gebruik genomen als arbeidsbureau. Later is de villa betrokken door makelaardij Ten Cate/Ten Hag.

Plantsoenstraat 81

Woonhuis van twee bouwlagen en een zolder onder een met gesmoorde keramische pannen gedekt schilddak. De voorgevel met cordonlijst is opgetrokken in roodbruine baksteen in kruisverband en wordt afgesloten met een geprofileerde kroonlijst. De voorgevel is asymmetrisch ingedeeld met drie vensterassen en rechts op de begane grond de hoofdentree, toegankelijk via twee hardstenen treden en bestaande uit dubbele houten paneeldeuren met bovenlicht. Vensters voorzien van persiennes en gepleisterde hoek- en sluitstenen. In het pand was in 1887 een school voor M.U.L.O. gevestigd.

Plantsoenstraat 75, 79, 81, 83-85 en 93
(422, 423, 341 en 283)



Plantsoenstraat 75



Plantsoenstraat 81

Plantsoenstraat 83-85

Pand van twee bouwlagen en een zolder onder een met rode muldenpannen gedekt schilddak. Op het dak staan aan de achterzijde twee gemetselde schoorstenen. Tegen de rechter zijgevel staat een éénlaagse aanbouw uit 1912 op een taps toelopende plattegrond. Dit is de voormalige werkplaats/garage van rijwielabriek De Pijl van B. Bulten, later entree van de bank. De voorgevel is uitgevoerd in schoon metselwerk in kruisverband en is later wit geschilderd. De gevel is symmetrisch ingedeeld met vier vensterassen en lisenen in het midden en op de hoeken. Op de hoeken kragen de lisenen uit en steken ze als torentjes boven de gootlijst uit. Onder de dakrand en ter markering van de verdieping zijn uitkragende tandlijsten aangebracht. De vensters zijn voorzien van segmentbogen en steenachtige onderdorpels met op de begane grond bakstenen lekdorpels. De vensters zijn op de begane grond uitgevoerd als stolpvensters met tweeruits bovenlichten en op de verdieping als zesruits vensters met geprofileerde middenstijl. In de voorgevel van de rechter aanbouw is in 1951 een houten toegangsdeur met bovenlicht opgenomen in een zwaar betonnen kader. Ook de betonnen daklijst dateert uit deze periode. Nadat hier in 1891 een kweekschool werd ondergebracht was (een deel van) het pand vanaf 1912 in gebruik als rijwielabriek en showroom van B. Bulten. Later was hier een kleuterschool ondergebracht. In 1952 kwam er een vestiging van Overlings Bank, later Nutsspaarbank.

Plantsoenstraat 93

Vrijstaand woonhuis van twee bouwlagen en een zolder onder een met gesmoorde keramische pannen gedekt schilddak. Linksvoor is op het dak een classicistisch vormgegeven dakkapel geplaatst. De gevels zijn boven een gepleisterde plint opgetrokken in roodbruine baksteen in kruisverband met banden, ontlastingsbogen en siermetselwerk in de boogtrommels in bruinrijze steen. De gevels zijn afgesloten met een kroonlijst. De voorgevel springt aan de rechterzijde in en bevat centraal de hoofdentree. In de linker zijgevel bevindt zich centraal een zij-entree en op zolderniveau een rond venster met stervormige tracering. Op verdiepningsniveau is hier in 1967 een venster dichtgezet. De huidige erker in de rechter zijgevel en de aanbouw aan de achterzijde zijn relatief recent tot stand gekomen. Het woonhuis van P.G. Roodhuyzen is vanaf 1911 achtereenvolgens in gebruik geweest als pastorie van de Evangelische Lutherse Gemeente, als praktijk met woning van tandarts H.C. Visser (1942-1946), als zusterhuis van het nabijgelegen Algemene Ziekenhuis (1951-1967?) en als bankgebouw van de Nederlandsche Middenstandsbank.

waardering

Plantsoenstraat 75, 81, 83-85 en 93 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1, I.2 en I.4)

De woonhuizen zijn als complex van belang vanwege de herinnering aan één van de vroegste stadsuitbreidingen van Doetinchem na de slechting van de vestingwerken in de tweede helft van de 19^e eeuw. De panden zijn daarnaast individueel van belang vanwege de diverse gebruiksgeschiedenis, van woonhuis tot school, bedrijf en bankgebouw.



Plantsoenstraat 83-85



Plantsoenstraat 93

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

De woonhuizen zijn van belang als representatief en voor Doetinchem zeer zeldzaam voorbeeld van aaneengesloten villabebouwing uit de late 19^e eeuw. De panden zijn als complex van belang vanwege de gelijkvormige massa-opbouw en schaal. De panden zijn op individueel niveau in verschillende gradaties van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en vanwege de detaillering in eclectische stijl. Plantsoenstraat 83-85 is van belang vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis. De woonhuizen vormen verder een zeer belangrijk onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem zeer bekende (stads)architect H.J.L. (Jan) Ovink.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

De panden vormen een zeer belangrijk onderdeel van het gaaf bewaard gebleven aaneengesloten ensemble van laat 19^e-eeuwse voornamen woonhuizen aan de Plantsoenstraat. De huizen staan in historisch-ruimtelijke zin in directe relatie tot het zuidelijk gelegen plantsoen en zijn vanwege de situering en de vormgeving van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 342
Adres: Plantsoenstraat 87, 7001AB Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonhuis ('Casa Cara')
Opdrachtgever: P. van de Velde
Ontwerp- en bouwjaren: 1884
Architect: H.J.L. (Jan) Ovink sr.
Datum: 20 september 2021



inleiding

De Plantsoenstraat is in de tweede helft van de 19^e eeuw ontstaan ter plaatse van de afgegraven stadswal en de gedempte buitengracht. Na de aanleg van een plantsoen op de voormalige vestinggronden tussen de straat en de binnengracht/stadsrand verzezen omstreeks 1885 aan de noordzijde van de Plantsoenstraat zeven vrijstaande woonhuizen voor welgestelde inwoners. Bijna alle villa's werden gebouwd in opdracht van de Doetinchemse Bouwmaatschappij, alle naar ontwerp van stadsarchitect H.J.L. (Jan) Ovink (1836-1925). Tot in de eerste helft van de 20^e eeuw stroomde aan de oostzijde van de Plantsoenstraat de Slinge langs het plantsoen, met een bruggetje ter hoogte van de huidige Raadhuisstraat.

Plantsoenstraat 87 werd in 1884 gebouwd als woonhuis voor P. van de Velde, die docent was aan het Gymnasium. In 1915 werd de woning uitgebreid met een toilet en bergruimte tegen de linker zijgevel, werd de bergplaats aan de achterzijde vergroot en liet men tegen de achtergevel een serre bouwen. Na 1959 verrees achter de woning een magazijn voor fabrikant J. Hof. Later waren hier de lokalen van DOC opleidingen gevestigd. In 1988 vond een uitbreiding van het opleidingsinstituut plaats. Met de bouw van extra lokalen raakte de ruimte tussen het voormalige magazijn en de villa bebouwd en werden beide bouwmassa's met elkaar verbonden.

beschrijving

Het vrijstaande woonhuis is gebouwd op een samengestelde plattegrond en telt boven een kelder twee bouwlagen. Het gebouw is asymmetrisch van opzet en bestaat uit drie vleugels met elk een eigen zadeldak. De daken zijn overwegend met gesmoorde Oud-Hollandse pannen gedekt. De gevels zijn boven een gepleisterde plint opgetrokken in machinale baksteen in kruisverband. Met grijze verf zijn banden aangebracht en aanzet- en sluitstenen van ontlastingsbogen geaccentueerd. De gevels bevatten op de begane grond en verdieping staande en gekoppelde vensters in houten kozijnen, op de begane grond en verdieping met (grijs geschilderde) boogvelden. Deze vensters waren oorspronkelijk waarschijnlijk allen uitgevoerd met schuiframen. In de geveltoppen zijn kleinere vensters aangebracht, variërend in vorm. De topgevels zijn voorzien van overstekende windveren met waterborden, sierspanten met rijk gedecoreerd houtsnijwerk en een geprofileerde gevelmakelaar. De houten bakgoten van de dakoverstekken worden ondersteund door geprofileerde korbelen. Onder deze korbelen en ter plaatse van de verdiepingsvloer zijn dubbele uitkragende bakstenen lijsten aangebracht. In de topgevel links aan de voorzijde is met gesmede letters het opschrift 'CASA CARA' aangebracht. In het snijwerk tussen de windveren van de topgevel is het jaartal 1884 uitgespaard. De achtergevel bestaat uit twee topgevels en is op de begane grond deels ingebouwd, deels uitgebouwd.

waardering

Plantsoenstraat 87 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1, I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de herinnering aan één van de vroegste stadsuitbreidingen van Doetinchem na het afbreken van de vestingwerken in de tweede helft van de 19^e eeuw. Het gebouw is verder van belang vanwege de sterke herkenbaarheid van het historisch gebruik als voornamelijk woonhuis. Dit uit zich vanaf de openbare weg in het bouwvolume en het zorgvuldig vormgegeven exterieur.



architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang als representatief, gaaf bewaard en voor Doetinchem zeldzaam voorbeeld van een villa uit de late 19^e eeuw met invloeden van de neorenaissance en chaletstijl. Het gebouw is verder van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, de detaillering en het materiaalgebruik van het exterieur. Het woonhuis vormt verder een belangrijk onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem zeer bekende (stads)architect H.J.L. (Jan) Ovink.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

Het pand vormt een zeer belangrijk onderdeel van het gaaf bewaard gebleven aaneengesloten ensemble van laat 19^e-eeuwse voorname woonhuizen aan de Plantsoenstraat. Het huis staat in historisch-ruimtelijke zin in directe relatie tot het zuidelijk gelegen plantsoen en is vanwege de situering en de vormgeving van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 370
Adres: Raadhuisstraat 25, 7001EX Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Bibliotheek en leeszaal
Opdrachtgever: Gemeente Doetinchem
Ontwerp- en bouwjaren: 1974-1976
Architect: W. Davidse
Datum: 17 september 2021



inleiding

Ter vervanging van de gesloopte Openbare Leeszaal op de hoek van de Hofstraat en Keppelseweg werd in 1975-'76 aan de Raadhuisstraat een nieuwe bibliotheek gebouwd op het terrein waar tot 1966 het Wilhelminaziekenhuis had gestaan. Het gebouw werd ontworpen door de Haagse architect Wim Davidse in structuralistische stijl en gebouwd door aannemer S.W.J. van de Kemp. De bibliotheek kreeg een indeling met de uitleen-, lees- en studieruimtes voor volwassenen op de begane grond. De jeugd kon voor boeken en leesruimte terecht op de verdieping, waar tevens een vertelruimte, zaal voor groepsactiviteiten en kantoren waren ondergebracht. Drie vides zorgden voor een ruime toetreding van daglicht en voorzagen in visueel contact tussen ouders op de begane grond en kinderen op de verdieping. In 2016 kreeg de bibliotheek een herbestemming als Innovatiecentrum 'De Steck'. Er volgde een verbouwing, waarbij de gevels van betonsteen zwart en oranje geschilderd werden, de hardhouten kozijnen werden vervangen door moderne vensters en de interieurafwerking voor een deel werd gemoderniseerd.

beschrijving

De voormalige bibliotheek is gebouwd op een grillige, asymmetrische plattegrond met een getrapte contour en telt twee bouwlagen onder een plat dak. Het pand is opgebouwd uit meerdere in- en uitspringende, blokvormige bouwvolumes van verschillende afmetingen. Ter plaatse van de trappen naar de verdieping staan tegen de oost-, west- en zuidwestgevel drie betonnen aanbouwen onder een lessenaarsdak. Centraal op het dak zijn vier betonnen daklichten met hellende daken tegen elkaar geplaatst in de vorm van een windmolen. De bibliotheek was oorspronkelijk toegankelijk via twee entrees in de noord- en oostgevel, de eerstgenoemde entree is recent dichtgezet. De (voormalige) entrees liggen iets terug onder een brede betonnen luifel die op de verdieping als dakterras functioneert. De gewapend betonbalken van de betonvloeren worden gedragen door kolommen van gewapend beton, die tevens in de constructie van de gevels zijn opgenomen. Het betonskelet is ter plaatse van de in- en uitspringende gevels gecombineerd met (oorspronkelijk niet geschilderde) MBI betonsteen. De in het zicht gelaten onderdelen van het betonskelet, de aanbouwen onder lessenaarsdaken, luifels en daklichten zijn uitgevoerd in beton brut. Het beton is na het storten niet afgewerkt en vertoont de latafdrukken van de bekisting. De lessenaarsdaken van de aanbouwen en de daklichten zijn nog voorzien van hardhouten kozijnen en dakramen uit de bouwtijd. Het gebouw staat op een plateau dat is bestraat met donkergrijze, kleine zeshoekige betonstenen. De aanwezige niveauverschillen worden overbrugd met betonnen trapjes en banden met kwartronde hoeken die aansluiten bij de in beton brut uitgevoerde plantenbakken en lage keer- en zitmuurtjes.

waardering

Raadhuisstraat 25 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (1.4)

Het pand is van belang vanwege de herkenbaarheid van (en de herinnering aan) het historisch gebruik als openbare leeszaal en bibliotheek.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.4, II.5, II.6 en II.7)

De voormalige bibliotheek is van belang als een relatief gaaf en voor Doetinchem zeer zeldzaam voorbeeld van een openbaar gebouw in structuralistische stijl uit de jaren '70 van de vorige eeuw. Het gebouw is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, waarbij het exterieur, interieur en de direct aangrenzende buitenruimte sterk met elkaar verbonden zijn en in elkaar overlopen. Het pand is verder van belang vanwege de detaillering en het materiaalgebruik. De voormalige bibliotheek vormt een belangrijk onderdeel van het oeuvre van architect Wim Davidse.

stedenbouwkundige waarden (III.3 en III.6)

Het gebouw is vanwege de vormgeving, het volume en de situering, vrijstaand op een ruim perceel, van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse. Door de mee ontworpen direct aangrenzende buitenruimte is het gebouw 'verankerd' in zijn omgeving.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 147
Adres: Simonsplein 15, 16 en 17, 7001BM
Oorspronkelijke functie: Bankgebouw met bovenwoning van 'Overlings Bank'
Opdrachtgever: A.J. Overling
Ontwerp- en bouwjaren: 1953
Architect: P. de Vries Doetinchem
Datum: 22 januari 2020



inleiding

Overlings Bank, gevestigd in de Waterstraat, werd bij de geallieerde bombardementen van de stad in maart 1945 geheel verwoest. In december 1953 wordt door A.J. Overling een bouwaanvraag voor nieuwbouw van de bank ingediend, opgesteld door architect P. de Vries uit Doetinchem.

beschrijving

Het pand is op de hoek van de Waterstraat en de Omdraai gebouwd op een L-vormige plattegrond met aan het Simonsplein een volume gebouwd op een rechthoekige plattegrond met boven een kelder drie bouwlagen onder een schilddak. Aan de zijde van de Omdraai is daar tegenaan een bouwvolume op een vierkante plattegrond gebouwd. Dit deel telt boven de kelder twee bouwlagen onder een schilddak. De bakstenen gevels zijn met een rode handvormsteen opgetrokken in een variatie op kettingverband in schoon metselwerk. De plintzone van de gevels is afgezet met een geprofileerde natuurstenen band. De bovenzijde van de gevels wordt afgesloten met een goot op geprofileerde klossen boven een overhoekse muizentand. Het dak is gedekt met bruin genuanceerde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Op de uiteinden van de nok van het deel aan het Simonsplein staan forse gemetselde schoorstenen. De verdiepinghoge gevelopeningen op de begane grond zijn omkaderd met natuursteen. De vensters op de verdiepingen bestaan uit houten kozijnen met stalen ramen met een roede-verdeling. Alle vensteropeningen zijn aan de bovenzijde afgesloten met een rollaag. De lekdorpels van de vensters op de eerste en tweede verdieping bestaan uit zwarte ceramische raamdorpelstenen. De gevel aan het Simonsplein is vier vensterassen breed. De toegangsportiek op de hoek is toegankelijk via drie met kwartsiet beklede treden. De portiek wordt afgesloten met een gemetselde rondboog met natuurstenen aanzetstenen en dag- stukken. De voormalige diensttoegang geheel links is op de begane grond in een ondiepe portiek geplaatst en bevat een klein trapeziumvormig bovenlicht met een stalen kozijn gevuld met glas-in-lood. Deze portiek is toegankelijk via drie met kwartsiet beklede treden. De dagkanten en het kader van de portiek zijn afgewerkt met natuursteen. Op de verdieping bevat de rechter gevelopening een balkon, met een natuurstenen vloerplaat rustend op twee consoles en afgezet met een smeedijzeren balkonhek. Geheel links ter hoogte van het trappenhuis boven elkaar twee vensters, gevuld met eenvoudig glas-in-lood. In het dakschild staat een dakkapel met een met zink gedekt zadeldak en een venster met roede-verdeling. De gevel aan de Omdraai bestaat uit een hoger deel aan de zijde van het Simonsplein en rechts daarvan een iets terugliggend lager deel. Het venster geheel links op de verdieping is gevuld met eenvoudig glas-in-lood. Boven de goot van het linker deel staat een eenvoudige dakkapel met een met zink gedekt zadeldak en een venster met roede-verdeling.

waardering

Simonsplein 15, 16 en 17 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het gebouw is van belang als representatief voorbeeld van de naoorlogse economische ontwikkeling van het lokale bankwezen en vormt een herinnering aan de bankiersfamilie Overling. Het is typologisch van belang als voorbeeld van een bankgebouw met bijbehorende directiewoning.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2 en II.3)

Het gebouw is van belang vanwege de bouwstijl in een eenvoudige variant van het traditionalisme (Delftse School). Het pand is verder van betekenis voor het oeuvre van de ontwerper P. de Vries.

stedenbouwkundige waarde (III.1, III.2 en III.5)

Het voormalige bankgebouw is van belang als onderdeel van het naoorlogse wederopbouwplan. Het gebouw is beeldbepalend voor de overgang tussen Waterstraat en Omdraai/Markt en heeft een sterke historisch-ruimtelijke relatie met de bebouwing in de directe omgeving van de Catharinakerk.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 427
Adres: Synagogestraat 3, 5 en 7, 7001AG
Oorspronkelijke functie: schuur en stalling
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: voor 1832
Architect: -
Datum: 29 januari 2020



inleiding

Synagogestraat 3, 5 en 7 was oorspronkelijk een schuur die op het langgerekte achtererf van Hamburgerstraat 55 stond. Omstreeks 1887 kreeg de schuur een nieuwe indeling en werd de ruimte verbouwd tot drie geschakelde arbeiderswoningen die als beleggingsobject verschillende eigenaren hadden.

beschrijving

Het gebouw heeft een rechthoekige plattegrond en telt één bouwlaag onder een schilddak. In de rechter eindgevel zijn een ankerbalk en een korbeel van een eiken ankerbalkgebint waarneembaar. Deze onderdelen verwijzen naar het oorspronkelijke houtskelet van de schuur, opgebouwd uit een reeks ankerbalkgebinten die de vloeren en de kapconstructie ondersteunden en waarvan de gebintstijlen in de voor- en achtergevel opgenomen waren. De plaats van de gevelankers in de voorgevel verwijst naar de plaats van de overige gebinten.

waardering

Synagogestraat 3, 5 en 7 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de bewaard gebleven onderdelen van het houtskelet van het gebouw bestaande uit ankerbalkgebinten, vloeren en de kapconstructie.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het pand is historisch van belang vanwege de ruimtelijke verwijzing naar de oorspronkelijke functie als schuur behorend bij het hoofdhuis op de hoek van de Hamburgerstraat.

architectuurhistorische waarde (II.7)

De pand is van belang vanwege de bewaard gebleven onderdelen van het oorspronkelijke houtskelet.

stedenbouwkundige waarde (III.2)

De voormalige schuur levert als aan een zijstraat gesitueerd achterhuis van de stedelijke bebouwing aan de hoofdstraat een belangrijke bijdrage aan de herkenbaarheid van de ruimtelijke ontwikkeling van het stadsbeeld ter plaatse.

Bijlage 3 Doetinchem oost cultuurhistorisch waardevolle panden

DOETINCHEM OOST

cultuurhistorisch waardevolle panden



BELFORT

cultuurhistorie en monumenten

colofon

Doetinchem Oost, cultuurhistorisch
waardevolle panden

© Belfort Cultuurhistorie en Monumenten,
Doetinchem 25 oktober 2021

Belfort Cultuurhistorie en Monumenten
Stevinlaan 28, 7002 HD Doetinchem
www.belfortcultuurhistorie.nl
www.tijdbeeld.com

i.s.m. ARCX buro voor monumentenzorg en
cultuurhistorie

opdrachtgever: gemeente Doetinchem

inventarisatie, fotografie en beschrijvingen:
Jacco Vromen en Peter Boer


rapportage: Jacco Vromen

Belfort heeft zijn best gedaan de rechten
met betrekking tot de illustraties te regelen
volgens de bepalingen van de Auteurswet.
Zij die desondanks menen zekere rechten te
kunnen doen gelden, worden verzocht
contact op te nemen.


INHOUD


1. INLEIDING	4
2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE	9
BRONNEN EN LITERATUUR	31
3. ADRESSENLIJST	32
4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN	43

Legenda


 Gemeentegrens


Deelgebied

 1) Gaanderen


 2) Doetinchem West


 3) Doetinchem Oost

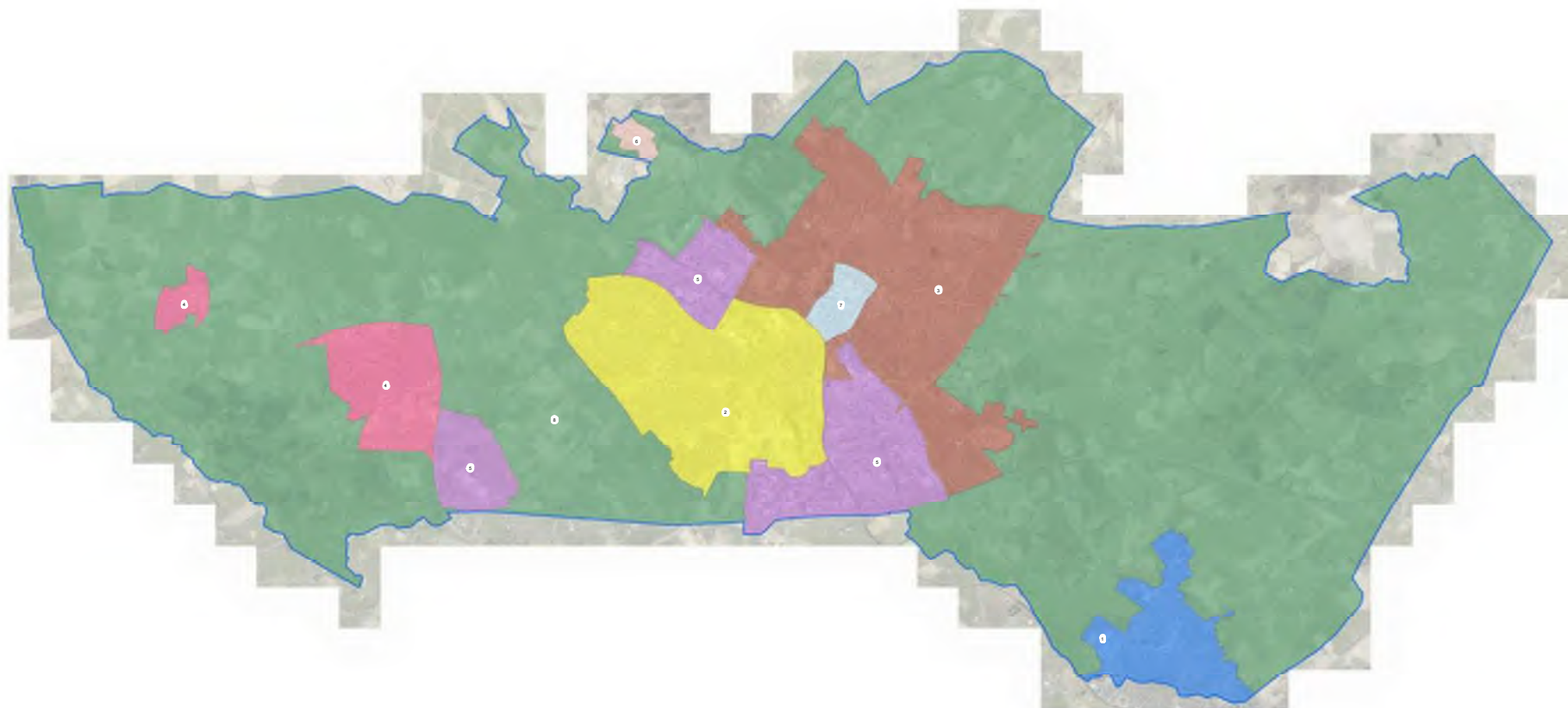
 4) Wehl en Nieuw Wehl

 5) Bedrijventerreinen

 6) Langerak

 7) Doetinchem Centrum

 8) Buitengebied



1. INLEIDING

aanleiding

Met het oog op de totstandkoming van het omgevingsplan wordt door de gemeente Doetinchem de actualisatie van bestemmingsplannen in de kernen voorbereid. Een vast onderdeel betreft een paragraaf over de aanwezige- of te verwachten cultuurhistorische waarden in het plangebied. Panden die op dit moment geen monumentenstatus hebben, maar wel beschermenswaardig zijn, kunnen in het bestemmingsplan de functie-aanduiding 'cultuurhistorisch waardevol' krijgen. Dit betekent dat ze niet zonder vergunning mogen worden gesloopt. Om beter zicht te krijgen op potentieel cultuurhistorisch waardevolle objecten is aan *Belfort Cultuurhistorie en Monumenten* gevraagd een inventarisatie en waardering uit te voeren in de deelgebieden Doetinchem Centrum, Doetinchem Oost, Doetinchem West, Bedrijventerreinen, Langerak, Gaanderen, Wehl en Nieuw Wehl. Deze rapportage biedt een actueel overzicht van cultuurhistorisch waardevolle objecten in het deelgebied Doetinchem Oost en voorziet

in een beknopte waardering en beschrijving per object.

methode en werkwijze

Het onderzoek is in de periode juni 2019 t/m maart 2020 uitgevoerd in samenwerking met *ARCX buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie*. Op basis van literatuuronderzoek, bestaande cultuurhistorische rapportages, beperkt archiefonderzoek en historische kaartvergelijking is begonnen met het maken van een beknopte gebiedsanalyse van Doetinchem Oost. Deze analyse geeft een overzicht van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling en context van het betreffende gebied en vormt de inhoudelijke basis voor de waardering van individuele objecten. Vervolgens zijn de cultuurhistorisch waardevolle objecten in beeld gebracht door middel van een veldverkenning vanaf de openbare wegen en paden en door het raadplegen van de betreffende bouwdoSSIERS. De door de gemeente samengestelde groslijst met potentieel cultuurhistorisch waardevolle panden van 14

januari 2019 heeft als startpunt gediend voor de inventarisatie. In het algemeen is de periode tot en met de wederopbouw (ca. 1965) geïnventariseerd. In een enkel geval zijn ook panden van kort na die periode bekeken, omdat deze in de groslijst van de gemeente waren opgenomen. Alle panden die op deze lijst stonden, aangevuld met objecten die op het moment van onderzoek al de status 'cultuurhistorisch waardevol' hadden, zijn beoordeeld. Daarnaast zijn enkele panden toegevoegd die niet op de lijst stonden, maar gedurende het onderzoek wel als cultuurhistorisch waardevol zijn geselecteerd. Begraafplaatsen zijn uitgezonderd van het onderzoek. De panden die bij dit onderzoek niet als cultuurhistorisch waardevol zijn beoordeeld, zijn voorzien van het advies 'niet geselecteerd'. Tot slot zijn ook rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten binnen de kernen in de lijst opgenomen.

De rapportage bestaat uit drie onderdelen:

- de historische gebiedsanalyse
- een adressenlijst met beoordeelde objecten
- de beschrijvingen met waardering van de individuele cultuurhistorisch waardevolle objecten

selectiecriteria

Van de gebouwen die geselecteerd zijn als cultuurhistorisch waardevol is een beknopte beschrijving met waardering gemaakt. Het door de gemeente Doetinchem gehanteerde *Kader selectie en waardering cultuurhistorische objecten en gebieden*, afgeleid van onder meer de landelijke *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, heeft hierbij als leidraad gediend. De gebruikte waarderingscriteria zijn: cultuurhistorische waarden, architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige/ensemble/landschappelijke waarden. In de beschrijvingen van de cultuurhistorisch waardevolle panden wordt met nummers verwezen naar de subcriteria die bij de desbetreffende panden van toepassing zijn. Hieronder volgt een integraal overzicht van de waarderings- en selectiecriteria.

I Cultuurhistorische waarden

1. Nederzettingsgeschiedenis: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een geografische, landschappelijke, beleidsmatige en/of bestuurlijke ontwikkeling.
2. Sociaal-economische waarde: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een sociaal-historische, economische, technische of religieuze ontwikkeling.
3. Innovatieve waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege innovatieve waarde of pionierskarakter.
4. Historische waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege de bijzondere plaatselijke, regionale en/of landelijke herinneringswaarde; bekende bewoners, beroepen, bijzondere activiteiten en/of gebeurtenissen.

II Architectuurhistorische waarden

1. Ontwerper: bijzonder belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar.
2. Esthetiek: bijzonder belang van het object/complex vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

3. Detaillering: bijzonder belang van het object/complex vanwege het materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale (toegepaste) kunst.
4. Interieur: bijzonder belang van het object/complex vanwege de interieurfwerking (in samenhang met het exterieur). *Dit subcriterium speelt in dit onderzoek een ondergeschikte rol, omdat de inventarisatie vanaf de openbare weg is uitgevoerd.*
5. Bouwstijl: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant - al dan niet met plaatselijke variaties.
6. Bouwtype: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een functionele en/of typologische ontwikkeling.
7. Bouwtechniek: bijzonder belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur, bouwhistorie en/of bouwtechniek.
8. Historische gelaagdheid: bijzonder belang van het object/complex voor de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

III Stedenbouwkundige waarden, ensemblewaarden en landschappelijke waarden

1. Concept: belang van het object/complex/gebied als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, stedenbouwkundig, landschappelijk van belang is voor Doetinchem.
2. Gegroeid geheel: bijzondere beeldbepalende betekenis van het object vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van Doetinchem.
3. Verkaveling: bijzondere betekenis van het object/landschap vanwege de wijze van verkaveling/inrichting van de openbare ruimte/specifieke functies en/of de relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, wegen en/of water (vormgeving).
4. Silhouet: bijzondere betekenis van het object/complex/gebied voor het aanzicht van Doetinchem.
5. Ensemble: bijzondere betekenis van het object vanwege de situering en/of de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, park/tuin, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie.

6. Openbare ruimte: belang van het object/complex/gebied vanwege de ruimtelijke kwaliteiten.

beschrijvingen

De rapporten van de cultuurhistorisch waardevolle panden zijn zo opgezet dat de materiële, behoudenswaardige onderdelen zijn verwerkt in de beschrijving. Hieruit volgt wat de karakteristieke hoofdvorm is en welke elementen van belang zijn voor het aangezicht. Afhankelijk van de architectuur, is de ene beschrijving langer en specifiekere dan de andere. De beschrijving gaat vooral in op de hoofdvorm, de materialisatie van het exterieur en de gevelindeling. Elementen die vrij recent zijn vernieuwd of gemoderniseerd zijn niet in de beschrijving opgenomen of worden in enkele gevallen ter verduidelijking specifiek vermeld als 'modern' (bijvoorbeeld bij een vernieuwde winkelpui). Er is in de beschrijving geen sprake van hiërarchie tussen bijvoorbeeld de architectuurhistorische waarde van een deur ten opzichte van een raam, of van een dakkapel ten opzichte van een luifel. De afzonderlijke elementen bepalen samen de materiële architectuurhistorische waarde.

waardering

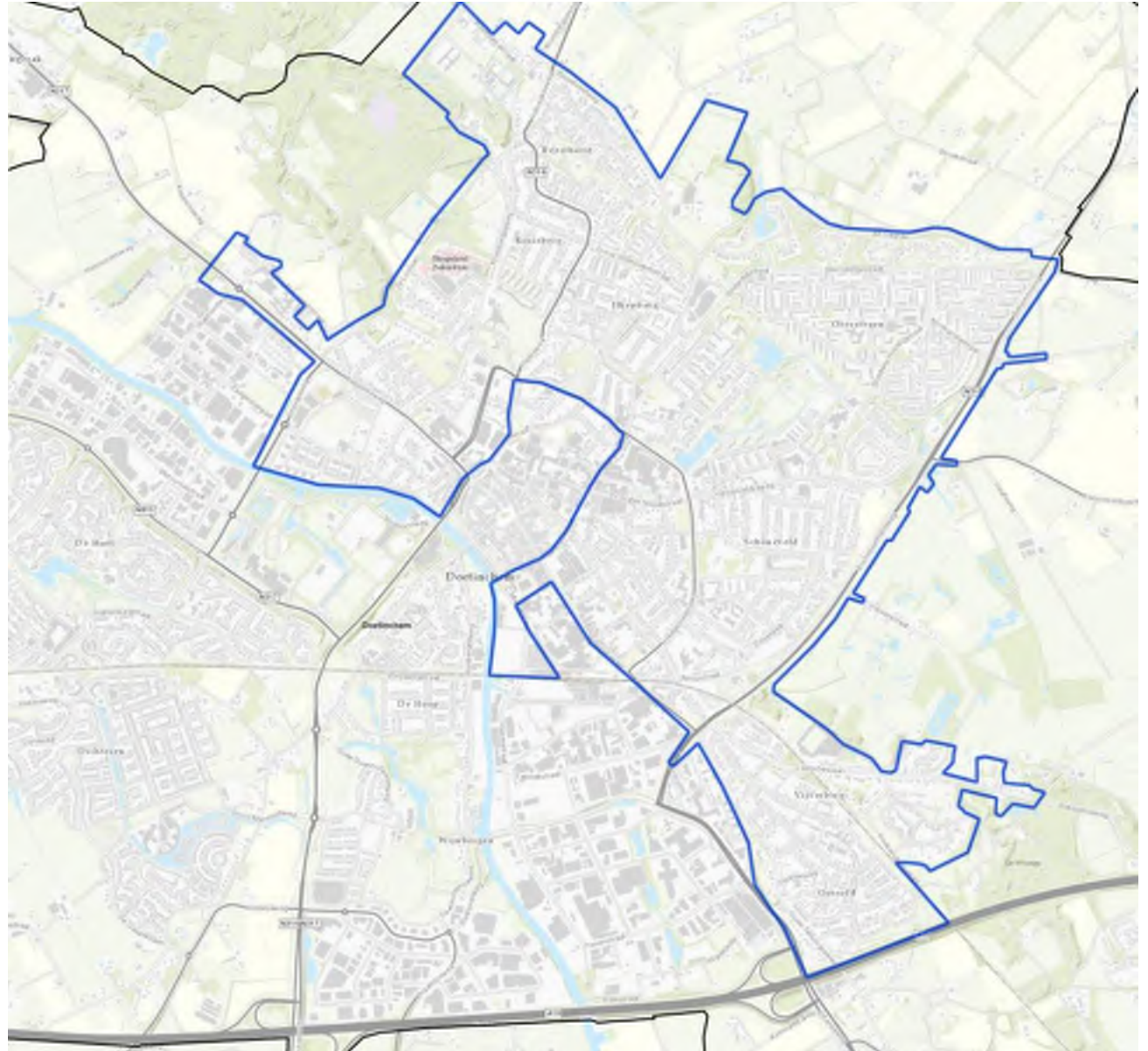
De totale cultuurhistorische waarde van individuele panden wordt bepaald door een samenspel of combinatie van de drie hoofdwaarden of hoofdcriteria. Bij de selectie heeft de betekenis van het betreffende pand als fysieke drager van een specifieke lokale herinnering, historische gebeurtenis of ontwikkeling een belangrijke rol gespeeld. Deze lokale historische context van Doetinchem, Gaanderen, Wehl en Nieuw-Wehl wordt in grote lijnen uiteengezet bij de inleiding van de rapporten en gewaardeerd onder 'cultuurhistorische waarden'.

Bij de architectuurhistorische waarde is met name gekeken naar de gaafheid (authenticiteit) en/of zeldzaamheid van de uiterlijke verschijningsvorm van het betreffende gebouw in de gemeente Doetinchem. Dit heeft er toe geleid dat enkele panden, die in het verleden bij diverse quickscans en inventarisaties als beeldbepalend of cultuurhistorisch waardevol zijn aangeduid, bij dit onderzoek (gemeentebreed) niet geselecteerd zijn. Bij een deel van deze panden is de cultuurhistorische waarde in de loop der jaren aangetast door latere verbouwingen en zijn ze daarom niet geselecteerd. Bij een

ander deel van deze panden lag de cultuurhistorische waarde hoofdzakelijk in het aanzien van een heel gebied of omvangrijk stedenbouwkundig ensemble en minder in de bijzondere architectuurhistorische waarde van het individuele object. Voorbeelden zijn de naoorlogse gevelwanden in traditionalistische architectuur (wederopbouw) aan en rond het Simonsplein in de binnenstad en het complex woningen aan de Van der Grijnstraat in Doetinchem. Voor deze categorie panden is eventuele gebiedsgerichte waardering en bescherming meer geschikt. Dit geldt ook voor andere historisch-stedenbouwkundige ensembles die op het moment van onderzoek nog geen status van 'cultuurhistorisch waardevol' bezaten. Representatieve voorbeelden zijn villawijk De Pas, het Worppelein, tuinwijk 'Kleintjeskamp' en de naoorlogse woonwijken in Doetinchem en de bijzondere ruimtelijke structuur van Gaanderen.

plangebied

Het deelgebied Doetinchem Oost bestaat uit de bebouwde kom van Doetinchem rondom het centrum/de Veentjes en rond de bedrijventerreinen Keppelseweg en Verheulswede, aan de noord- en oostzijde van de Oude IJssel. Doetinchem Oost omvat de wijken Overstegen, Schöneveld, Oosseld (en Vijverberg), Noord (Bezelhorst, De Happert Leerinkstraat, De Happert Ziekenhuis, De IJkenberg, De Kruisberg, Het Loo en De Pas) en een deel van de wijk Centrum (Torenallee, IJsseltuin en Heelweg).



Het verzamelplan van de kadastrale minuutkaart van Stad Doetinchem uit 1832. Het gebied buiten de stadsgrachten van de binnenstad is grotendeels onbebouwd. Belangrijke nog bestaande wegen zijn herkenbaar, evenals de 'beestenmarkt' en de verdwenen buitenplaats Slingevliet aan de Slinge.



2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE

rivierduinen en dekzandruggen

Door duizenden jaren van grind- en zandafzetting door de Oude IJssel is aan weerszijden van de rivier een rivierduinlandschap ontstaan. De rivier voerde zijn water af door een zeer brede riviervlakte, waarin zich ondiepe stroomgeulen en hoger gelegen rivierduinen vormden. Het rivierduin bij Doetinchem is noordwest-zuidoost georiënteerd, met hoge stuifzandduinen in de omgeving van de Vijverberg en de Kruisberg. Aan de noordoostzijde van Doetinchem is het landschap gevormd door dekzanden. Hier liggen ter plaatse van de wijken Bezelhorst, Overstegen en Schöneveld de uitlopers van de Achterhoekse stuwwalgorde.

Op de noordelijke rivieroever ontstond bij de monding van de Slinge in de Oude IJssel in de middeleeuwen een nederzetting die Deutinghem, Deutekom of Doetekum werd genoemd. De vroegste vermelding dateert uit een oorkonde uit 838 na Chr. Hieruit blijkt dat in dat jaar op de plaats van het latere

Doetinchem al een nederzetting met kerk bestond. De Oude IJssel vormde de belangrijkste vaarverbinding naar het oosten, in de richting van Westfalen en naar het westen in de richting van Doesburg.

spaarzame bebouwing in het buitengebied

Het stedelijk leven van Doetinchem speelde zich tot ver in de 19^e eeuw hoofdzakelijk af binnen de ommuurde en omgrachte middeleeuwse binnenstad. Buiten de stadspoorten doorkruisten onverharde zandwegen een uitgestrekt agrarisch gebied. De spaarzame bebouwing in het deelgebied Doetinchem Oost bestond tot 1850 hoofdzakelijk uit verspreid gelegen boerderijen. Daarnaast bevonden zich in het gebied een klooster, enkele molens, buitenplaatsen en een havenzate.

langs de weg van Doesburg naar Terborg

De belangrijkste wegverbinding was de hoofdroute van Doesburg naar het Duitse achterland die via Doetinchem liep. In de

huidige situatie gaat het om het tracé van de Keppelseweg en de Terborgseweg. Van enige vorm van lintbebouwing langs beide wegen is in de eerste helft van de 19^e eeuw nog geen sprake. Wel leidden plannen uit het begin van die eeuw uiteindelijk in 1826 tot de bestrating van de weg van Doesburg naar de Duitse grens en volgde verdere verbetering omstreeks 1845. De lager gelegen gronden op de noordoever van de Oude IJssel waren voornamelijk in gebruik als weidegrond. In de omgeving van het Zaagmolenpad stond aan de Oude IJssel de houtzaagmolen van houtkoper Willem Strüben.

richting De Kruisberg en Zelhem

De belangrijkste uitvalswegen in noordelijke richting waren de Kruisbergseweg richting het 18^e-eeuwse landgoed De Kruisberg en de (Oude) Rozengaardseweg die naar boerderij Rozengaard en verder richting Zelhem leidde. Ten oosten van de weg naar De Kruisberg stond ter hoogte van de huidige Leerinkstraat het klooster Sion. Dit



Ter hoogte van de huidige flats aan de Leerinkstraat lag ten oosten van de Kruisbergseweg in de 15^e eeuw het klooster Sion, hier weergegeven op de kaart van Jacob van Deventer uit ca. 1560.

nonnenklooster was in 1471 gesticht door de zusters Augustinessen, die daarvoor een vestiging in de stad hadden. Het klooster verdween een eeuw later alweer van de kaart, de sloopstenen werden naar verluid hergebruikt ten behoeve van de stedelijke verdedigingswerken. Het enige dat op het kloosterterrein nog restte in de 19^e eeuw was een boerderij die de naam 'Het Klooster' droeg. Tegenover klooster Sion, aan de andere kant van de Kruisbergseweg, was in de 16^e eeuw in de buurschap Langerak de havezate Hagen gebouwd. Het omgrachte huis werd later 'De Kelder' genoemd. Rondom De Kruisberg, havezate Hagen en het klooster Sion was de bebouwing dun bezaaid en lieten de betreffende vooraanstaande eigenaren hun



Kaart van havezate Hagen (later kasteel de Kelder genoemd) en de bijbehorende bebouwing en landerijen uit 1790. De kaart biedt inzicht in de 18^e-eeuwse situatie tussen de Oude IJssel (linksboven) en de kern van het landgoed aan de huidige 2e Loolaan.

invloed gelden. De landbouw- en bosgronden op het rivierduin waren eeuwenlang grotendeels in handen van deze grootgrondbezitters en hun opvolgers.

Op de kadastrale minuutkaart van 1832 zijn ook de huidige tracé's van de Ds. van Dijkweg, de Hofstraat en de Nieuweweg reeds te herkennen. Het gaat in de 19^e eeuw



Noordelijke uitsnede van de kadastrale minuutkaart van Ambt-Doetinchem uit 1832. Naast de havezate Hagen en De Kruisberg bestaat de bebouwing overwegend uit boerderijen, waarvan de namen later zijn overgenomen voor wijken en gebouwen: De Bezelhorst, Rozengaard, Trommelslag, Uilenhof en Overstegen.

nog om ondergeschikte binnenwegen die toegang geven tot de hoger gelegen akkers op de IJkenberg. Bij de splitsing van deze wegen werd in 1829 de Stadsbegraafplaats in gebruik genomen. De aanleg was een direct gevolg van het verbod op het begraven in kerken en binnen de bebouwde kom van grotere steden en dorpen per 1 januari 1829. In datzelfde jaar werd op de grens tussen Stad- en Ambt- Doetinchem de Ambtsbegraafplaats aangelegd. De oudste begraafplaats in het deelgebied is echter de Joodse begraafplaats die iets ten noorden van het Stadskerkhof aan de voet van de IJkenberg ligt. De vroegste graven op dit kerkhof dateren uit 1818 en 1824.

rond de Houtkamp

In oostelijke richting kwamen de huidige Dr. Huber Noodtstraat en de Houtkampstraat samen tot de weg van Doetinchem naar Varsseveld, zie ook de kaart op pagina 6. Voor de (veel) latere aanleg van de Raadhuisstraat boog het tracé van de Houtkampstraat naar het zuiden, om buiten de Hamburgerpoort aan te sluiten op de weg naar Terborg. Het driehoekige terrein voorbij de splitsing van de twee wegen naar Varsseveld was reeds in het begin van de 19^e eeuw in gebruik als beestenmarkt en stond vanwege de nabijgelegen



Het uit 1798 daterende Huis Slingevliet werd in 1963 afgebroken t.b.v. de aanleg van de J.F. Kennedylaan en de uitbreiding van het St. Jozefziekenhuis. De Notenlaan is een restant van de toegangsweg.



Voor de bouw van Villa 't Veldhoen in 1905 stond aan de weg naar Varsseveld een herberg annex boerderij 'Het Veldhoentje'.

‘Holtkampsche Molen’ bekend als de ‘Houtkamp’. Ook het Glazenmakerswegje maakt deel uit van de historische wegenstructuur en sloot aan op de weg naar den Holten (Holterweg), eindigend bij de boerderijen Den kleinen- en Den grooten Holten. Aan de westzijde van de beestenmarkt stroomde langs de Rozengaardseweg de Slinge die in het zuiden aansloot op de stadsgracht en in het noordoosten deel uitmaakte van de omgrachting van de in 1798 door de familie Verhuell aangelegde buitenplaats Slingevliet.

de ontwikkeling van Doetinchem als regionaal centrum

De groei van Doetinchem en haar bevolking en de toenemende welvaart in de tweede helft van de 19^e eeuw is enerzijds te danken aan verbeterde verbindingen, maar is ook sterk beïnvloed door een aantal instanties en personen. Onder leiding van dominee Jan van Dijk groeide Doetinchem vanaf zijn komst in 1862 geleidelijk uit tot centrum van onderwijs. Naast de ontwikkeling van een kerk en onderwijsgebouwen aan de Burgemeester van Nispenstraat, kocht Van Dijk in 1868 tevens het landhuis ‘Ruimzicht’. Het pand werd ingericht als internaat voor begaafde leerlingen van de Latijnse School

(predikantenopleiding) en onderging in 1885 een uitbreiding en verbouwing om het toenemende aantal kwekelingen op te vangen. Het omringende park kreeg een aanleg in Engelse landschapsstijl en een educatieve functie als arboretum met theekoepel. Om voor zijn zendingsgemeente een blad te maken, trok Van Dijk de jonge Haarlemse drukker Cornelis Misset Sr. aan. Misset richtte een drukkerij/uitgeverij op en trad net als de dominee samen met zijn zoons als initiatiefnemer op bij de ruimtelijke ontwikkeling van de stad.

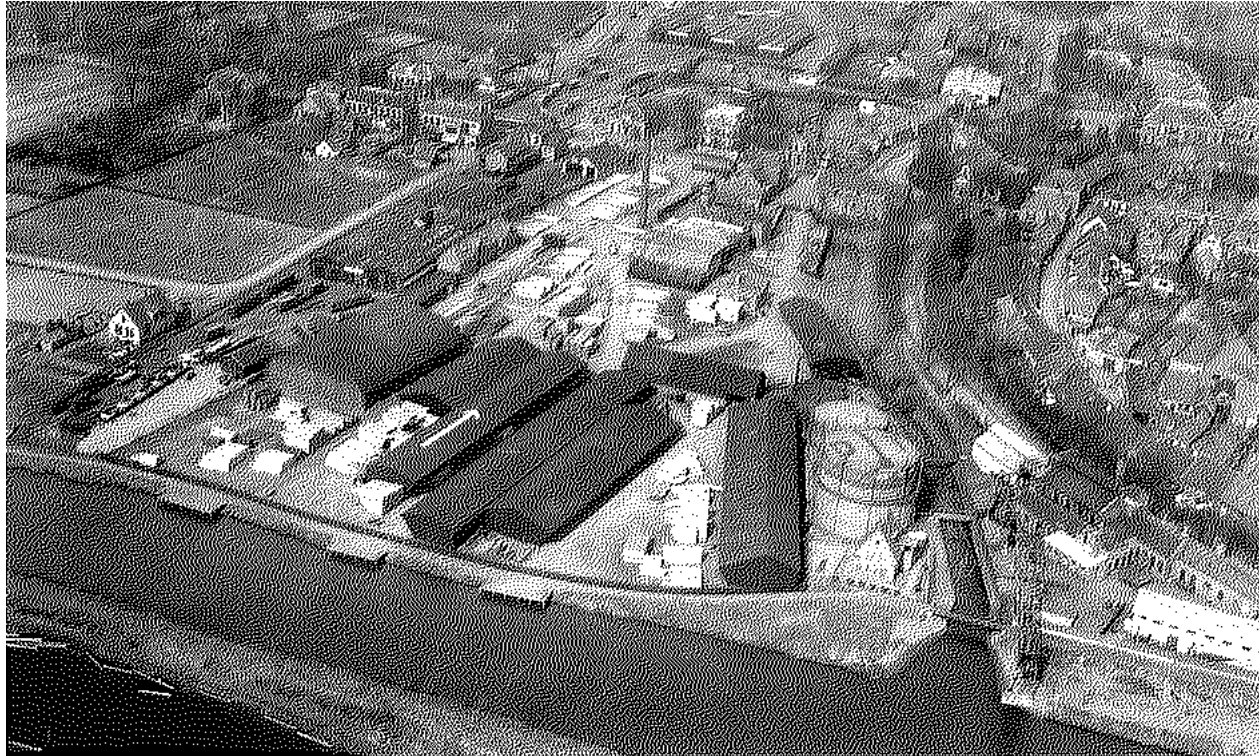
Door de verbetering van de bevaarbaarheid van de Oude IJssel, de verharding van landwegen, de exploitatie van tramlijnen en de aanleg van de spoorlijn Zevenaar-Doetinchem-Winterswijk in 1885 ontwikkelde Doetinchem zich tot infrastructureel knooppunt in de regio. Tot 1972 was er vanuit Doetinchem tevens een aftakking van de spoorlijn naar Ruurlo, die langs de Spoorstraat in noordelijke richting afboog richting Zelhem. De ontsluiting via het spoor en de opening van tramverbindingen met Dieren en Terborg (1881-1882) en tussen Zutphen, Doetinchem en Emmerich (1902) hadden een aanzuigende werking op de vestiging van industrie en leidden tot een toename van de bevolking en de welvaart.



Luchtopname vanuit het vliegtuigje van Misset uit 1937 van villa Ruimzicht aan de destijds nog kronkelende Kruisbergseweg.

Zo verrees in 1911 aan de noordzijde van het spoor Zuivelfabriek ‘De Oude IJssel’. Ook de oprichting van de gemeentelijke Gasfabriek op de Gaswal in 1863, de aansluiting op het elektriciteitsnet in 1919 en de komst van waterleiding in 1936 zorgden voor een aanzienlijke verbetering van de leefomstandigheden.

Hoewel in de tweede helft van de 19^e eeuw al de eerste aanzetten tot industrialisatie werden gegeven, zou Doetinchem zich pas na 1900 ontwikkelen tot een industriestad van regionale betekenis. Tegelijkertijd bevestigde de bloeiende veemarkt het beeld van een stad met een groot agrarisch achterland.



Zicht op het stationsgebouw (vroeger tramhotel en stalhouderij) en de kantoren van de GSTM aan de Keppelseweg.

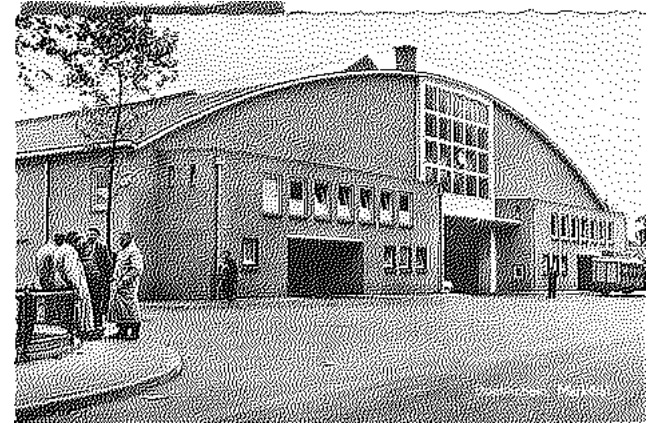


De huidige Hofstraat ter hoogte van de Burgemeester van Nispenstraat in het begin van de 20^e eeuw, met links het emplacement van de stoomtramverbinding Zutphen-Emmerich.

De eerste aanzet tot industrialisatie langs de Oude IJssel werd gegeven in de jaren '60 van de 19^e eeuw direct ten noorden van de binnenstad. In 1863 verrees op de wal tussen de binnengracht en de buitengracht een gasfabriek. Het terrein zou later de naam Gaswal krijgen. Naast de gasfabriek lag de in 1845 opgerichte houtzaagmolen van G.J. Horsting, waar in 1861 de eerste stoommachine van Doetinchem werd geïnstalleerd. De houtwerf zou zich uitstrekken tussen de Keppelseweg en de Oude IJssel, waar langs het oude jaagpad drie aanlegsteigers lagen. Ten noorden van het houtbedrijf lagen vanaf 1881 de gebouwen van de Geldersche Stoomtram-Maatschappij (GSTM) en aan de huidige Hofstraat verrees in 1902 het emplacement van de stoomtramverbinding Zutphen-Emmerich (ZE). Doetinchem ontwikkelde zich geleidelijk tot het regionale centrum van streekvervoer. In 1934 gingen de twee tramweg-maatschappijen op in de Gelderse Tramwegen (GTW). Tot 1977 verzorgde de GTW het streekvervoer in de gehele Achterhoek en Oost-Betuwe, waarbij de trams al voor de Tweede Wereldoorlog grotendeels door autobussen werden vervangen. Het emplacement van ZE deed later dienst als busstation.



In 1881 werd in Doetinchem de *Vereniging tot Bevordering van het Marktwezen* opgericht, die in samenwerking met de gemeente een grote bijdrage leverde aan de ontwikkeling en groei van de (bestaande) veemarkt. In 1908 besloot de gemeenteraad om op de Houtkamp om de twee weken een markt voor runderen, schapen, geiten en paarden te houden. In 1911 werd ook de biggenmarkt verplaatst naar het terrein. De veemarkt op de Houtkamp groeide na de Tweede Wereldoorlog in omvang uit tot de vijfde veemarkt van Nederland. Rond het marktterrein onder andere een ambachtsschool, winkeltjes en café's.



Na de Tweede Wereldoorlog werd er elke dinsdag veemarkt gehouden. Door verdere groei en om kleinvee een overkapping te bieden werd besloten om een markthal te bouwen. Deze werd op 16 mei 1957 geopend. Als gevolg van de MKZ-crisis moest de veemarkt sluiten en werd de markthal uiteindelijk in 2008 gesloopt.



De in 1911 opgerichte Zuivelfabriek 'De Oude IJssel' op de hoek van de Zuivelweg en de Spoorstraat. In 1983 is de fabriek gesloopt en vervangen door woningen.



Terborgseweg in de richting van de binnenstad in de eerste helft van de 20^e eeuw.



Foto uit 1904 van de huidige Dr. Huber Noodtstraat in westelijke richting met het voormalige bruggetje over de Slinge ter hoogte van de Rozengaardseweg.



In 1866 opende na een verbouwing en uitbreiding van het bestaande landhuis het Rijksopvoedingsgesticht De Kruisberg.



Het lint van dienstwoningen van De Kruisberg aan de Kruisbergseweg, gebouwd in de periode 1899-1912.

verdichting van bebouwingslinten

De bevolkingsgroei werd aanvankelijk opvangen door de intensivering van bebouwing langs de bestaande uitvalswegen. In de richting van de omliggende buurschappen en dorpen reeg de bebouwing zich vanaf het einde van de 19^e eeuw geleidelijk aaneen tot linten langs de Keppelseweg, Dr. Huber Noodtstraat, (oude) Rozengaardseweg, Houtkampstraat, Varsseveldseweg en Terborgseweg.

Het hoofdgebouw van het voormalige landgoed De Kruisberg was in 1863 aankocht door het Rijk en in de navolgende jaren getransformeerd tot opvoedingsgesticht. In de periode 1899-1912 verrees van de penitentiaire inrichting langs de Kruisbergseweg een reeks dienstwoningen. De ontwikkeling van (villa)bebouwing aan de Hofstraat en Ds. van Dijkweg werd gestimuleerd door de directe nabijheid van internaat Ruimzicht, de aanleg van de tramlijn en de vestiging van de gebouwen van de Tramweg Maatschappij Zutphen-Emmerik vanaf 1902. Aan de zuidzijde van de Keppelseweg stonden vanaf 1881 het haltegebouw, kantoor en de loodsen van de Geldersche Stoomtramweg Maatschappij.



Uitbreidingsplan van Doetinchem uit 1928 van ir. W.F.C. Schaap.

planmatige uitbreiding en volkshuisvesting

De Woningwet van 1901 en de naderende samenvoeging van de gemeenten Stad- en Ambt Doetinchem in 1920 waren een belangrijke impuls voor een meer planmatige groei van de stad. De nieuwe gemeente Doetinchem telde in 1921 twaalfduizend inwoners, een aantal dat voor de Tweede Wereldoorlog zou doorgroeien tot ongeveer 17.500. Als gevolg van de sterke bevolkingsgroei werd de gemeente verplicht tot het opstellen van een uitbreidingsplan. Reeds in 1911-'12 trof de gemeente hiervoor de eerste voorbereidingen. In 1918 werd de Arnhemse stedenbouwkundige Ir. W.F.C. Schaap ingeschakeld. Hij maakte een ontwerpplan, in 1925 verder uitgewerkt in een 'Plan van Uitbreiding van de Kom der Gemeente en de Aangrenzende Gedeelten'. Dit plan werd een jaar later vastgesteld. Het geprojecteerde stratenplan met ringwegen is nooit op deze wijze tot stand gekomen, maar de uitgangspunten van het plan van Schaap (scheiding industrie en wonen en planmatige woningbouw) vormden wel het kader voor de ruimtelijke ontwikkeling van Doetinchem gedurende het interbellum. Het uitbreidingsplan voorzag bijvoorbeeld in de aanleg van een industriegebied aan de



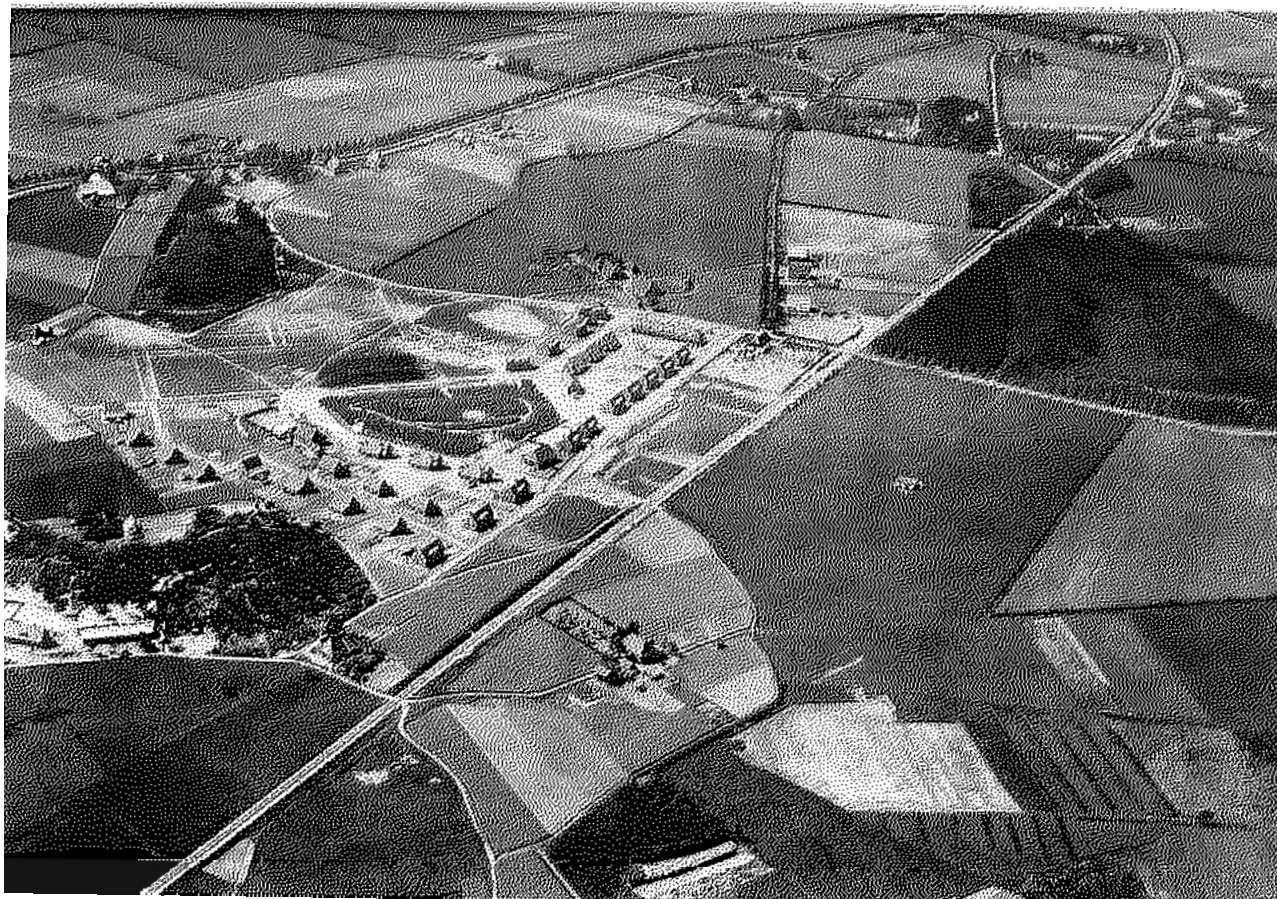
De winkel van D.J. Vervelde aan de IJkenbergerweg in de tuinwijk 'Kleintjeskamp' omstreeks 1930.

noordzijde van de stad. Hier verrees in 1921 de fabriek van de 'Eerste Nederlandse Maatschappij voor Houtconstructies', later afgekort tot NV. Nemaho. Het bedrijf pionierde in de houtbranche met de vervaardiging van gelijmde (gebogen) houten spanten, die in vele gebouwen in binnen- en buitenland werden toegepast. In 1947 werd het terrein aan de IJsselstraat in gebruik genomen door de N.V. Philips gloeilampenfabriek uit Eindhoven, voornamelijk voor de productie van keramische condensatoren. Aan de IJsselstraat, Torenallee kwamen complexen arbeiderswoningen tot stand. In het begin van de 20^e eeuw waren reeds arbeiderswoningen gebouwd aan de noordzijde van de Keppelseweg.



Ontwerp van architect P.H. Hamers voor de tuinwijk 'Kleintjeskamp' op de IJkenberg.

Intussen had de Woningwet uit 1901 geleid tot de oprichting van de lokale woningbouwverenigingen 'Vereeniging tot Verbetering der Volkshuisvesting' (1909) en 'De Goede Woning' (1920). Zij lieten aan de Nieuweweg en aan de Paul Krugerlaan



Luchtfoto uit 1929 van de buurt De Linzebosch in de wijk Oosseld in aanbouw tussen de (Oude) Terborgseweg en de spoorlijn. Er staan reeds woningen aan de Asterstraat en omgeving. Ook de tracé's van de Acacialaan en de Lijsterbeslaan zijn te herkennen. Hier zou in de jaren '30 het Vijverbergkwartier verrijzen. Daar waar de Lijsterbeslaan het spoor overgaat ligt een vijver met links daarvan het voormalige Hotel De Vijverberg. Aan de rechterkant van het spoor ligt nu het Graafschapstadion.

complexen arbeiderswoningen bouwen. In 1922 ontwierp architect P. Hamers de Tuinwijk 'Kleintjeskamp' in opdracht van de

Vereeniging tot Verbetering der Volkshuisvesting. De arbeidersbuurt op de IJkenberg werd kort daarna uitgebreid met honderd extra woningen tussen de

IJkenbergerweg en de Nieuweweg (later gesloopt). Dezelfde vereniging startte in 1929 met de bouw van een sociaal woningcomplex in de wijk Oosseld, toen nog 'De Linzebosch' geheten. Het betrof in totaal 69 woningen (hoofdzakelijk twee-onder-één-kap), verspreid over de Rozenstraat, Asterstraat, Irisstraat, Anjelierstraat, Dahliastraat, Dennenweg en Papaverstraat.

Villapark De Pas

Tegelijk met de ontwikkelingen op het gebied van volkshuisvesting, werden er in Doetinchem onder aanvoering van Cornelis Misset Sr. en burgemeester van Ambt-Doetinchem W.S.J. Tenkink ook initiatieven ontplooid om de stad als aantrekkelijke woonomgeving voor welgestelde inwoners op de kaart te zetten. De verenigingen 'Gemeentebelang' en 'Ambt-Doetinchem Vooruit' voerden al in het eerste kwart van de 20^e eeuw een verwoede reclamecampagne om bemiddelde bewoners naar Doetinchem te trekken. Potentiële nieuwe inwoners hadden voor de bouw van 'een eigen landhuis' een ruime keus uit bouwterreinen aan (o.a.) de Wilhelminastraat, de Loolaan, Kruisbergseweg en op de Vijverberg.



Luchtfoto van de wijk De Pas uit 1935. Met name rond het Pasplein en aan de Wilhelminastraat, Willemstraat en Burgemeester Tenkinkstraat is de bebouwing al aardig op gang gekomen. Tussen de plantsoenen ligt centraal de Paskerk die op 23 december 1934 in gebruik werd genomen.



Advertentie uit de jaren '30 voor villabouw op diverse plaatsen in Doetinchem.

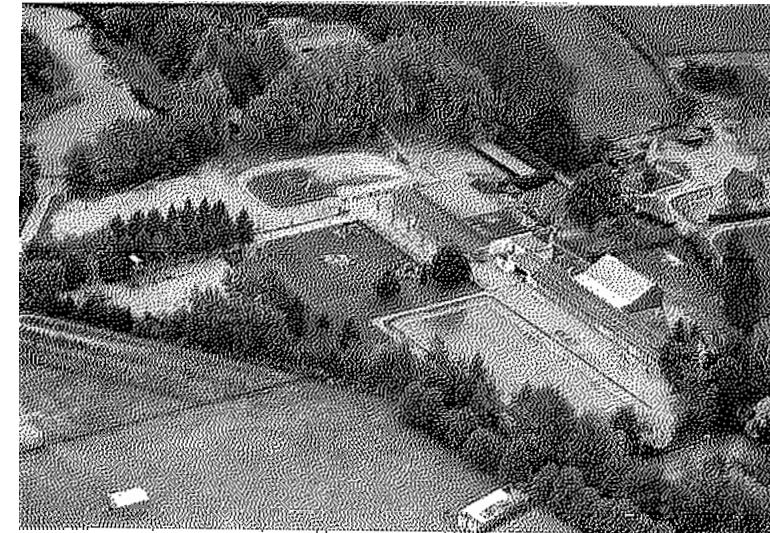
Omstreeks 1925 richtten Cornelis (Jr.) en Henk Misset een naamloze vennootschap op ter exploitatie van de zogenaamde 'Pasgronden' ten zuidoosten van de binnenstad. Rond het Julianaplein en Pasplein verrees een kleinschalig villapark. Midden in de reeks rechthoekige plantsoenen werd in 1934 de nieuwe R.K.

kerk O.L.V. ten Hemelopneming (Paskerk) gebouwd, met pastorie en zusterhuis. De bouwgronden rond de plantsoenen en in de aanloopstraten raakten bebouwd met overwegend vrijstaande woonhuizen en (twee-onder-één-kap) middenstands-woningen.

'ontspanningsoord Groenendaal' en het Vijverbergkwartier

Cornelis Misset Jr. maakte zich in de jaren '30 tevens sterk voor de aanleg van een sport- en recreatiepark van internationale allure achter de Vijverberg. Tussen de spoorlijn en de Vossenstraat (achter het huidige stadion van De Graafschap) kwam een groot complex te liggen met natuurzwembad Groenendaal, een wielerved, roei- en kanovijver, sportvelden, een tennisbaan, een speeltuin en een restaurant. Ten zuiden van de spoorlijn was op een heuvel aan de Lijsterbeslaan in 1918 reeds Hotel De Vijverberg gebouwd. Misset liet de grasvlakte achter het recreatiepark inrichten als vliegveld, dat hoofdzakelijk gebruikt werd voor zakelijke contacten en luchtclame.

In dezelfde periode kwam het Vijverbergkwartier tot stand, met woonbebouwing aan de Acacialaan, Meester



Luchtfoto uit 1954 van het zwembad Groenendaal, met onder het 50-meterbad dat gebruikt werd voor internationale wedstrijden. Linksboven is een klein stuk van de roei- en kanovijver te zien. Het zwembad is later verdwenen, evenals de nabijgelegen wielerved aan de Dennenweg en het vliegveld. In de huidige situatie bevindt zich hier een villabuurtje aan de Badweg.

Lovinklaan en zijstraten. Dit stadsdeel lag samen met De Linzebosch (Oosseld) vrij geïsoleerd, maar kreeg in 1939 via de nieuw aangelegde Frans Halsweg een directe verbinding met De Pas en de binnenstad.

In algemene zin raakte de bebouwing in de jaren '20 en '30 door uiteenlopende factoren (o.a. uitbreiding Kruisberg, bouw watertoren, vestiging van de zuivelfabriek en andere industrie) langs de uitvalswegen en secundaire verbindingswegen steeds verder

verdicht. Op topografische kaarten uit deze periode is de ontwikkeling van bebouwing aan onder meer de Kruisbergseweg, Haareweg, J.G. Heuthorststraat, Holterweg en Zuivelweg goed te volgen.

Tweede Wereldoorlog en oorlogsschade

Doetinchem kwam redelijk ongeschonden door de Tweede Wereldoorlog, tot kort voor de bevrijding het noodlot toesloeg. In maart 1945 werd de stad in vijf dagen tijd getroffen door drie bombardementen, uitgevoerd door geallieerde bommenwerpers. De binnenstad veranderde in een grote rokende puinhoop en ongeveer 170 inwoners verloren het leven. Gedurende het bombardement van



Het zuidelijk deel van de Wilhelminastraat aan de zijde van de Terborgseweg, met onder andere de Groen van Prinsterer Kweekschool, werd bij het geallieerde bombardement van 21 maart 1945 volledig verwoest.

21 maart werd ook de hoek van de Wilhelminastraat en Terborgseweg (waarschijnlijk doelbewust) door bommen getroffen. Hierbij werden de Groen van Prinsterer Kweekschool en een aantal huizen in de as gelegd. Het schoolgebouw herbergde tijdens de oorlog een laboratorium waar SS-fysicus Alfred Richard Boettcher atoomonderzoek uitvoerde. Ten tijde van het bombardement was het lab echter al ontmanteld en deed het pand dienst als noodhospitaal. Veertien mensen verloren het leven.

een ring van nieuwe woonwijken

De herbouw van de binnenstad en het herstel van de industrie hadden direct na de oorlog de hoogste prioriteit. Toen het wederopbouwplan van het centrum eenmaal op orde was, verschoof de aandacht naar de uitbreidingsplannen voor nieuwe woonwijken. Het inwoneraantal was van 17.700 in 1940 toegenomen naar 21.900 in 1950 en tijdens de Tweede Wereldoorlog waren door de bouwstop vrijwel geen extra woningen gebouwd. De behoefte aan voldoende extra huisvesting was groot en werd versterkt door de geboortegolf, met name in de periode 1945-1955. Tegelijkertijd groeide logischerwijs ook de behoefte aan bijbehorende voorzieningen als scholen,

kerken, winkels en parken en grotere capaciteit van bejaardentehuizen en ziekenhuizen.

De eerste stap was het opstellen van een Plan in Hoofdzaak in 1953. Dit plan van ir. H.W. Verschoor verving het vooroorlogse uitbreidingsplan van ir. W.F.C. Schaap. Na forse kritiek vanuit Gemeentewerken op het plan Verschoor kreeg het bureau voor architectuur en stedenbouw *Wieger Bruin, Vink & Van de Kuilen* uit Amsterdam in de jaren '50 de opdracht om zowel Uitbreidingsplannen in Onderdelen voor de afzonderlijke woonwijken als een overkoepelend Ontwerp-Structuurplan voor de hele gemeente te maken. In de jaren 1945-1965 werd Doetinchem voorzien van een halve ring van nieuwe woonwijken en -buurten rond de oude binnenstad: Het Loo, IJkenberg, Rozengaardseveld, de Muziekbuurt, Schöneveld, Oosseld en De Hoop. In enkele gevallen betrof het geen volledig nieuwe woonwijken, maar borduurde men met het uitbreidingsplan voort op vooroorlogse buurten. Ook werden er plannen gemaakt die grotendeels de vooroorlogse situatie bekrachtigden (De Pas) of waarvan het grootste deel uiteindelijk niet is uitgevoerd (Lijsterbeslaan-Rekhemseweg en Groot Hagen).



Alle Uitbreidingsplannen in Onderdelen van bureau *Wieger Bruin, Vink & Van de Kuilen* uit de jaren '50 en '60 op een recente ondergrond.

A: Het Loo, B: Happert-Leerinkstraat, C: IJkenberg, D: Rozengaardseveld (Schrijvers- en Dichtersbuurt), E: Varsseveldseweg (Muziekbuilt), F: Schöneveld en G: Vijverberg (Oosseld).



Topografische kaart van Doetinchem ca. 1945-1950.

De bouw van woningen liep vanwege de woningnood grotendeels vooruit op formele bevestiging en goedkeuring van de uitbreidingsplannen. Woningbouwcorporaties namen in nauwe samenwerking met gemeente en architecten het initiatief om al vanaf eind jaren '40 nieuwbouw te realiseren. De naoorlogse geboortegolf maakte dat er veel voor woningbehoevende jonge gezinnen gebouwd werd, met genoeg plaats voor groen en speelterreinen. In de wederopbouw wijken werden met name grote



Topografische kaart van Doetinchem ca. 1955. De buurt Happert-Leerinkstraat ten noorden van villa Ruimzicht is inmiddels bebouwd. Ook zijn de straten van het zuidelijk deel van de wijk Schöneveld aangelegd.

aantallen eengezinswoningen (laagbouw) voor de lagere klasse en de middenklasse gebouwd, gecombineerd met middelhoogbouw en flats. Het merendeel was sociale woningbouw, een uitzondering vormde de aanleg van het villabuurtje in de wijk het Loo. Met eigen voorzieningen waren de nieuwe wijken gescheiden van industrie- en ontspanningsgebieden (functiescheiding wonen, werken en recreëren). De bestaande vooroorlogse uitvalswegen zijn in de uitbreidingswijken geïncorporeerd en



Topografische kaart van Doetinchem ca. 1965. De stad is aan de noord- en oostzijde inmiddels vrijwel volledig voorzien van een ring van nieuwe uitbreidingswijken.

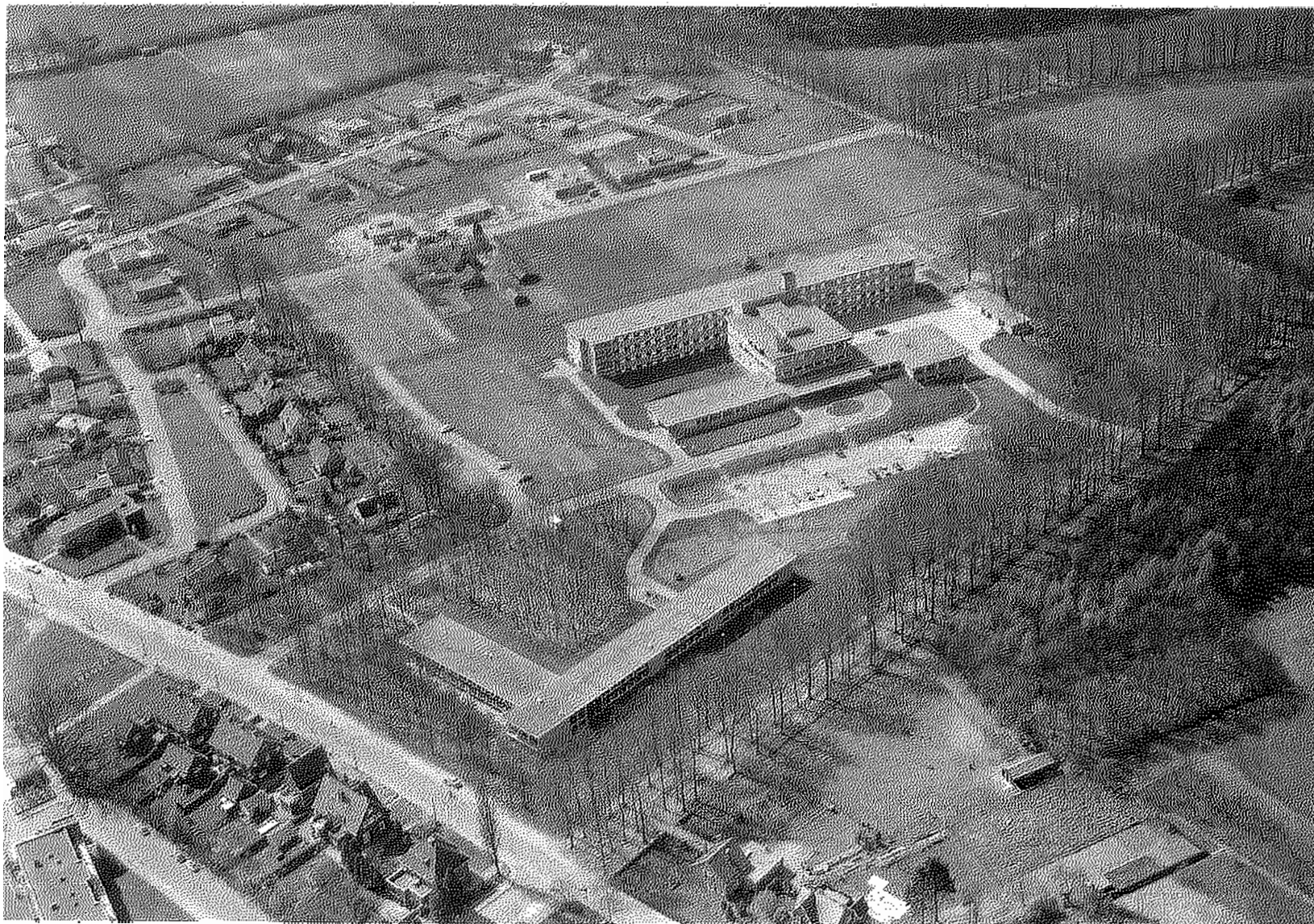
verbinden deze enerzijds met de binnenstad en anderzijds met het buitengebied en de omliggende dorpen. Aanvankelijk was het de bedoeling om de uitbreidingswijken ook onderling te verbinden door de aanleg van brede ringwegen, maar hiervan werd slechts een klein deel gerealiseerd: de J.F. Kennedylaan tussen de Ds. van Dijkweg en de Dr. Huber Noodtstraat. Deze ringweg is pas later in zuidelijke richting doorgetrokken tot de Terborgseweg, het noordwestelijke deel is nooit aangelegd.



Luchtfoto van Doetinchem vanuit het oosten uit 1963. Op de voorgrond de grote naoorlogse wijk Schöneveld (1) met drie flats aan de Van Hogendorpstraat, Verder naar boven de Muziekbuit (2) aan de Varsseveldseweg waar van de vier flats nog twee in aanbouw zijn. In westelijke richting vertoont zich als een wit raster het stratenplan van de Schrijvers- en Dichtersbuit in het Rozengaardseveld (3) waar de Heilige Geestkerk gebouwd zou worden. In de verte zijn de wijk IJkenberg (4) en de buurt Happert-Leerinkstraat zichtbaar (5).



Luchtfoto van Doetinchem vanuit het noorden uit 1950, met zicht op de wijk op de IJkenberg. Rechts van de (Oude) Rozengaardseweg de pas voltooide wethoudersbuurt in de omgeving van het Van Zadelhoffplein. Daarnaast de langgerekte lus met vooroorlogse bebouwing aan de Nieuweweg en IJkenbergerweg (2) en de vooroorlogse tuinwijk 'Kleintjeskamp' (3).



luchtfoto van de wijk Het Loo in 1967 vanuit het noordoosten, één jaar na de oplevering van het nieuwe Wilhelminaziekenhuis aan de Kruisbergseweg/ Kelderlaan. Aan de zuidzijde van het ziekenhuis ligt de villabuurt rond het plantsoen van de Edo Bergsmastraat en rond de Van Tienhovenlaan. In 1975 fuseerden het Wilhelminaziekenhuis en het St. Jozefziekenhuis (dat ter plaatse van het huidige Graafschap College stond) tot het Slingeland

stadsuitbreiding na 1965 en latere ruimtelijke ontwikkelingen

In de jaren '60 en '70 nam de bevolking van Doetinchem verder toe tot ongeveer 37.000 inwoners in 1980. Deze groei werd opgevangen door de bouw van de grootschalige woonwijken Overstegen aan

de noordoostzijde van de stad en Bezelhorst ten oosten van de Kruisberg. Met deze nieuwe uitbreidingswijken schoof de noordelijke grens van de bebouwde kom een flink stuk ten koste van het hier gelegen landelijke gebied. Het toegenomen autogebruik stelde nieuwe eisen aan de

bereikbaarheid en ontsluiting van het stadscentrum en de woonwijken. Met de opening van de nieuwe Europabrug over de Oude IJssel in 1976 en de aansluitende Europaweg in combinatie met de aanleg van een brede autoring op de Gaswal/IJsselkade/Raadhuisstraat, werd tegemoet



Topografische kaart van Doetinchem ca. 1975, met in het noordoosten de nieuwe wijk Overstegen.



Topografische kaart van Doetinchem ca. 1980, met in het noorden de nieuwe wijk Bezelhorst.



Zicht op de aanleg van het kruispunt aan de Terborgseweg in 1968. De historische structuur is destijds volledig verdwenen voor de aanleg van de Raadhuisstraat en de bouw van een nieuw gemeentehuis.

gekomen aan de eisen van de nieuwe tijd. In 1964 werd er een begin gemaakt met de sloop van de panden in het vooroorlogse buurtje tussen de Terborgseweg en Burgemeester Tenkinkstraat. Deze huizen moesten wijken voor een geheel nieuwe structuur die de bouw van een nieuw stadhuis met plein aan de Raadhuisstraat mogelijk maakte.

Sinds 1965 vonden in het deelgebied Oost nog vele andere ruimtelijke ingrepen plaats. Enkele belangrijke voorbeelden op structuurniveau zijn (geografisch geordend van noordwest naar zuidoost):



Foto van de wijk Overstegen uit 1975 met centraal de Boddens Hosangstraat, links de flats aan de Houtsmastraat en rechts de laagbouw rond de Stevinlaan en in de verte de flats aan de Caenstraat.

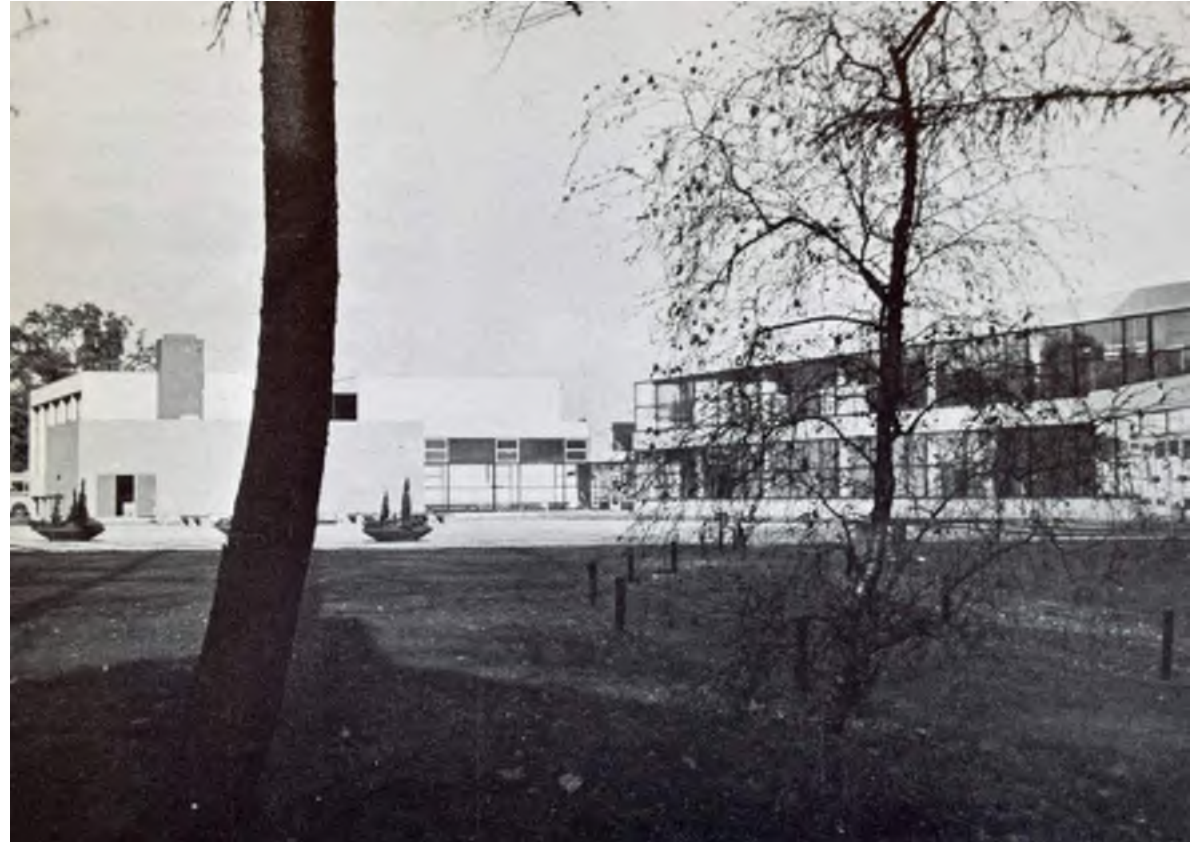
- De sloop van het grootste deel van de Philipsfabriek, de loodsen van de Gelders Tramweg Maatschappij (GTM), de gasfabriek en de houthandel van Horsting tussen de Keppelseweg en de Oude IJssel en de invulling met hoofdzakelijk woningbouw.
- De bouw van het Metzocollege op de hoek van de Energieweg en de Keppelseweg.
- De grootschalige uitbreiding van verpleeghuis 'Den Ooiman' ten noorden van de Keppelseweg.
- Het bebouwen van het zuidelijk deel van woonwijk het Loo tussen de Keppelseweg en de begraafplaats Loolaan.



Foto uit 1979 van de woningen aan de C. van der Grijnstraat in de wijk Bezelhorst.

- De aanleg van de Ruimzichtlaan en de nieuwbouw van appartementen, de bioscoop en het Amphiontheater. Het verplaatsen van het busstation (ter hoogte van voormalig emplacement van de Tramweg Maatschappij Zutphen-Emmerich) aan de Hofstraat/Ds. van Dijkweg naar de huidige locatie achter het treinstation.
- De nieuwbouw in 1968-1971 van het Rietveld Lyceum naar ontwerp van architectenbureau Rietveld, Van Dillen, Van Tricht op de onbebouwde gronden achter villa Ruimzicht.

- De bouw van een complex geschakelde woningen aan de Klootsemastraat nabij P.I. de Kruisberg.
- De sloop van het voormalige St. Jozefziekenhuis aan de Dr. Huber Noodtstraat en de vervangende grootschalige nieuwbouw van het Graafschap College.
- De sloop van de veemarkthal en de invulling van de vrijgekomen ruimte met vrijstaande woningen aan de Houtkampstraat, Kalverstraat en Markthalstraat.
- De bouw van het huidige stadion van De Graafschap op de Vijverberg, ter vervanging van de bestaande accommodatie van de in 1954 opgerichte voetbalclub.
- Het grotendeels verdwijnen van de historische aanleg van recreatiepark Groenendaal op de Vijverberg (de voormalige kanovijver is nog herkenbaar) en de realisatie van een villabuurtje aan de Badweg ter plaatse van het gesloopte zwembadcomplex.
- Het vervangen van een groot deel van de historische bebouwing van de wijk De Linzebosch (later Oosseld genoemd) door nieuwbouw.



In 1971 werd op een open terrein tussen de Kruisbergseweg en de Haareweg, aansluitend aan het park van villa Ruimzicht, het nieuwe gemeentelijke lyceum gebouwd. Architect G.Th. Rietveld was tot zijn dood in 1964 verantwoordelijk voor het ontwerp. Zijn compagnon J. van Tricht werkte daarna het ontwerp verder uit.

BRONNEN EN LITERATUUR

archieven

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
1117 Architectenbureau Ovink te
Doetinchem, 1867-1980.

literatuur

Boer, P. en K. van Dam, *Stadsrand
Doetinchem: cultuurhistorische analyse en
waardering van de buitenrand van het
stadscentrum*, ARCX en SB4, 2012.

Boogman, J.C. en S. Oosterhaven,
Geschiedenis van Doetinchem, Zutphen
1986.

Dinkla, A., en W.P. Nederkoorn jr., *Oud
Doetinchem vanuit de lucht*, Hoogeveen z.j.

Dinkla, G., *Doetinchems verdwenen
verleden in 100 nagelaten beelden*,
Doetinchem 2007.

Gelders Genootschap, *Bloemenbuurt,
Oosseld. Toelichting cultuurhistorisch
onderzoek*, Arnhem 2004.

Kisman, A.K., *Doetinchem in oude
ansichten*, Zaltbommel 1991.

Meijel, L. van, *Cultuurhistorische verkenning
woonwijken Doetinchem (1940-1965)*, Van
Meijel adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen
2010.

Meijel, L. van, *De Pas: quickscan
cultuurhistorische waarden*, Van Meijel
adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen 2010.

Meijel, L. van, *Happert Kruisberg: quickscan
cultuurhistorische waarden*, Van Meijel
adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen 2011.

Meijel, L. van, *Cultuurhistorische verkenning
Doetinchem-Overstegen (1966-1977)*, Van

Meijel adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen
2014.

Stenvert, R., *Inventarisatie industrieel
erfgoed Doetinchem*, BBA Bureau voor
Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis,
Utrecht 2009.

Staring Instituut, *Doetinchem in vervagende
beelden*, Doetinchem 2000.

Stork, G.J.B., *Doetinchem vroeger en nu*,
deel 1 en 2, Enschede 1971.

afbeeldingen

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Dinkla en Nederkoorn, *Oud Doetinchem
vanuit de lucht*
Van Meijel, Kaartenboek
Stork, *Doetinchem vroeger en nu*
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

www.topotijdreis.nl

3. ADRESSENLIJST

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
2e Loolaan 38	Doetinchem	324	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Begijnenstraat 10	Doetinchem	373	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Bezelhorstweg 81	Doetinchem	32 en 56	GM	Boerderij	n.v.t.
Bezelhorstweg 109	Doetinchem	322	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Bilderdijkstraat 1	Doetinchem	28	GM	Kerk	n.v.t.
Bizetlaan 1	Doetinchem	27	GM	Muziekschool	n.v.t.
Boddens Hosangstraat 100	Doetinchem	38	GM	Boerderij	n.v.t.
Brouwerskamp 27-83	Doetinchem	214-216	GM	Bejaardencentrum	n.v.t.
Burgemeester Tenkinkstraat 28	Doetinchem	227	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Burgemeester Tenkinkstraat 30	Doetinchem	271	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Burgemeester Tenkinkstraat 32	Doetinchem	272	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Dennenweg 6A	Doetinchem	98	GM	School	n.v.t.
Dr Huber Noodtstraat 92	Doetinchem	199	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Dr Huber Noodtstraat 94	Doetinchem	201	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Dr Huber Noodtstraat 96	Doetinchem	127	GM	Woonhuis	n.v.t.
Dr Huber Noodtstraat 105	Doetinchem	30	GM	Woonhuis	n.v.t.
Dr Huber Noodtstraat 111	Doetinchem	213	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Ds van Dijkweg 11	Doetinchem	285	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Ds van Dijkweg 13	Doetinchem	57	GM	Woonhuis	n.v.t.
Ds van Dijkweg 15	Doetinchem	316	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Ds van Dijkweg 33	Doetinchem	58	GM	Woonhuis	n.v.t.
Ds van Dijkweg 35	Doetinchem	34	GM	Woonhuis	n.v.t.
Ds van Dijkweg 37	Doetinchem	131	GM	Woonhuis	n.v.t.
Ds van Dijkweg 39	Doetinchem	37	GM	Woonhuis	n.v.t.
Ds van Dijkweg 41	Doetinchem	130	GM	Woonhuis	n.v.t.
Ds van Dijkweg 43	Doetinchem	129	GM	Woonhuis	n.v.t.
Ds van Dijkweg 45	Doetinchem	90	GM	Woonhuis	n.v.t.
Eikenlaan 10	Doetinchem	140	Geen	Kerk	Niet geselecteerd
Emmastraat 2	Doetinchem	267	Geen	Bedrijf met woonhuis	Niet geselecteerd
Emmastraat 6	Doetinchem	249	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Emmastraat 23	Doetinchem	242	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Frielingstraat 1	Doetinchem	323	Geen	School	Niet geselecteerd
Haareweg 26-30	Doetinchem	89, 96 en 97	GM	Woonhuizen	n.v.t.
Holterweg 2	Doetinchem	203	Geen	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol
Holterweg 30	Doetinchem	217	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Holterweg 40	Doetinchem	290	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Holterweg 48	Doetinchem	352	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Holterweg 50	Doetinchem	284	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Holterweg 75	Doetinchem	399	Geen	Pastorie	Niet geselecteerd
Holterweg 88	Doetinchem	174	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Holterweg 90	Doetinchem	175	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Holterweg 92	Doetinchem	159	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Holterweg 94	Doetinchem	202	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Holterweg 138	Doetinchem	132	GM	Boerderij	n.v.t.
Houtkampstraat 33	Doetinchem	64	GM	Woonhuis	n.v.t.
Houtkampstraat 33A	Doetinchem	124	GM	Veemarktterrein met stierenhuisje	n.v.t.
Houtkampstraat 86	Doetinchem	192	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Houtkampstraat 88	Doetinchem	195	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Houtkampstraat 90	Doetinchem	158	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
IJsselkade 13	Doetinchem	327	Geen	Technische school	Cultuurhistorisch waardevol
IJsselstraat 3-17 en Torenallee 1-19	Doetinchem	434	Geen	Arbeiderswoningen	Cultuurhistorisch waardevol
IJsselstraat 18	Doetinchem	92	GM	Schoorsteen en ketelhuis	n.v.t.
Julianaplein 2	Doetinchem	141	Geen	School	Niet geselecteerd
Julianaplein 3	Doetinchem	254	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 5	Doetinchem	255	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 7	Doetinchem	239	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 9	Doetinchem	257	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 10	Doetinchem	252	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 11	Doetinchem	247	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 13	Doetinchem	260	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 14	Doetinchem	266	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 16	Doetinchem	225	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 17	Doetinchem	248	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 18	Doetinchem	226	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Julianaplein 20	Doetinchem	258	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 23	Doetinchem	261	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 25	Doetinchem	262	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 27	Doetinchem	237	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 29	Doetinchem	235	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Julianaplein 31	Doetinchem	265	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 6X 01	Doetinchem	278	Geen	Trafo	Niet geselecteerd
Keppelseweg 11	Doetinchem	91	GM	GTW / GSM haltegebouw	n.v.t.
Keppelseweg 15	Doetinchem	31 en 119	GM	GTW / GSM directie en kantoorgebouw	n.v.t.
Keppelseweg 17	Doetinchem	33 en 118	GM	GTW / GSM directie en kantoorgebouw	n.v.t.
Keppelseweg 19	Doetinchem	95 en 117	GM	GTW / GSM woonhuis	n.v.t.
Keppelseweg 23	Doetinchem	355	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 25	Doetinchem	292	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 28	Doetinchem	293	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 29	Doetinchem	430	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 36	Doetinchem	291	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 38	Doetinchem	351	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 40	Doetinchem	357	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 116	Doetinchem	429	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 130	Doetinchem	294	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 133	Doetinchem	326	Geen	Dienstwoning	Cultuurhistorisch waardevol

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Keppelseweg 135	Doetinchem	354	Geen	Dienstwoning	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 137	Doetinchem	320	Geen	Dienstwoning	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 139	Doetinchem	318	Geen	Dienstwoning	Cultuurhistorisch waardevol
Klootsemastraat 1	Doetinchem	93	GM	P.I. de Kruisberg	n.v.t.
Klootsemastraat / Hogenslagweg ongenummerd	Doetinchem	435	Geen	Landbouw-werkplaats	Cultuurhistorisch waardevol
Kommedwarssteeg 49	Doetinchem	394	Geen	Technieklokale school	Niet geselecteerd
Kruisbergseweg 4	Doetinchem	121	GM	School en terrein	n.v.t.
Kruisbergseweg 5	Doetinchem	372	Geen	Bedrijf	Niet geselecteerd
Kruisbergseweg 6	Doetinchem	439	CHW	Conciërgewoning	Cultuurhistorisch waardevol
Kruisbergseweg 121	Doetinchem	61	GM	Woonhuis	n.v.t.
Kruisbergseweg 121 (bij)	Doetinchem	120	GM	Klootsemabank	n.v.t.
Kruisbergseweg 129X 01	Doetinchem	277	Geen	Trafo	Cultuurhistorisch waardevol
Kruisbergseweg 130	Doetinchem	39	GM	Dienstwoning	n.v.t.
Kruisbergseweg 132	Doetinchem	36	GM	Dienstwoning	n.v.t.
Kruisbergseweg 134	Doetinchem	94	GM	Dienstwoning	n.v.t.
Kruisbergseweg 136	Doetinchem	63	GM	Dienstwoning	n.v.t.
Kruisbergseweg 138	Doetinchem	35	GM	Dienstwoning	n.v.t.
Kruisbergseweg 140	Doetinchem	60	GM	Dienstwoning	n.v.t.
Kruisbergseweg 142	Doetinchem	105	GM	Dienstwoning	n.v.t.
Kruisbergseweg 144	Doetinchem	87	GM	Dienstwoning	n.v.t.
Kruisbergseweg 148	Doetinchem	62	GM	Dienstwoning	n.v.t.
Kruisbergseweg 150	Doetinchem		CHW	Boerderij	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Leerinkstraat 43	Doetinchem	321	CHW	Kerk	Niet geselecteerd
Lijsterbeslaan 73	Doetinchem	350	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Lijsterbeslaan 75	Doetinchem	286	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Lijsterbeslaan 77	Doetinchem	287	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Lijsterbeslaan 79	Doetinchem	288	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Lijsterbeslaan 81	Doetinchem	289	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Lohmanlaan 25	Doetinchem	353	Geen	School	Cultuurhistorisch waardevol
Lohmanlaan 33-67 / Zuivelweg 162-168	Doetinchem	431	Geen	Woonflats	Cultuurhistorisch waardevol
Loolaan 36	Doetinchem	325	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Lorentzlaan 6	Doetinchem	377	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 8	Doetinchem	378	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 10	Doetinchem	379	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 12	Doetinchem	380	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 14	Doetinchem	381	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 16	Doetinchem	382	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 18	Doetinchem	383	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 20	Doetinchem	384	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 22	Doetinchem	385	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 24	Doetinchem	386	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 26	Doetinchem	387	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 28	Doetinchem	388	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 30	Doetinchem	389	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Lorentzlaan 32	Doetinchem	390	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 34	Doetinchem	391	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 36	Doetinchem	392	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Lorentzlaan 38	Doetinchem	393	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Louise de Colignystraat 11A	Doetinchem	85	GM	Belastingkantoor	n.v.t.
Notenlaan 5	Doetinchem	212	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Oosseldstraat 8	Doetinchem	319	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Oude Terborgseweg 208	Doetinchem	9	RM	Watertoren	n.v.t.
Pasplein 1	Doetinchem	236	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Pasplein 4	Doetinchem	268	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Pasplein 5	Doetinchem	229	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Pasplein 6	Doetinchem	244	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Pasplein 7	Doetinchem	245	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Pasplein 8	Doetinchem	238	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Pasplein 9	Doetinchem	253	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Pasplein 11	Doetinchem	250	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Plantenstraat 34	Doetinchem	269	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Plantenstraat 36	Doetinchem	270	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 1	Doetinchem	275	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 2	Doetinchem	274	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 3	Doetinchem	246	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 4	Doetinchem	273	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 6	Doetinchem	240	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Prins Bernhardstraat 8	Doetinchem	241	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 10	Doetinchem	223	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 12	Doetinchem	224	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 14	Doetinchem	222	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 16	Doetinchem	256	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 18	Doetinchem	251	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Bernhardstraat 20	Doetinchem	219	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Prins Hendrikstraat 34A	Doetinchem	210	Geen	Zusterhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Prins Hendrikstraat 36	Doetinchem	2	RM	Kerk	n.v.t.
Prins Hendrikstraat 38	Doetinchem	3	RM	Pastorie	n.v.t.
Prins Hendrikstraat 40	Doetinchem	243	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Raadhuisstraat 2	Doetinchem	178	Geen	Gemeentehuis	Cultuurhistorisch waardevol
Raadhuisstraat 2 (bij)	Doetinchem	122	GM	Stadswapen	n.v.t.
Ruimzichtlaan 150	Doetinchem	19	RM	Villa Ruimzicht	n.v.t.
Ruimzichtlaan 155	Doetinchem	371	Geen	School	Niet geselecteerd
Spoorstraat 37	Doetinchem	346	Geen	Directeurswoning Zuivelfabriek	Niet geselecteerd
Swammerdamlaan 1	Doetinchem	376	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Swammerdamlaan 3	Doetinchem	375	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Swammerdamlaan 5	Doetinchem	374	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Swammerdamlaan 5A	Doetinchem	349	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Terborgseweg 63	Doetinchem	26	GM	Hotel / Café	n.v.t.
Tollenstraat 5	Doetinchem	88	GM	School	n.v.t.

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Torenallee 31	Doetinchem	317	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 1	Doetinchem	453	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 3	Doetinchem	454	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 5	Doetinchem	455	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 7	Doetinchem	456	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 9	Doetinchem	457	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 11	Doetinchem	458	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 13	Doetinchem	459	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 15	Doetinchem	460	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 17	Doetinchem	461	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 19	Doetinchem	462	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 21	Doetinchem	463	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 23	Doetinchem	464	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 25	Doetinchem	465	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 27	Doetinchem	466	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 29	Doetinchem	467	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 31	Doetinchem	468	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 33	Doetinchem	469	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van der Grijnstraat 35	Doetinchem	470	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Varsseveldseweg 106	Doetinchem	59	GM	Gemeentehuis	n.v.t.
Varsseveldseweg 234	Doetinchem	86	GM	Boerderij	n.v.t.
Varsseveldseweg 234 (bij)	Doetinchem	123	GM	Boerderij	n.v.t.
Vijverlaan 8	Doetinchem	356	Geen	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Vijverlaan e.o.	Doetinchem	428	Geen	Monument en toegangspalen	Cultuurhistorisch waardevol
Wilhelminastraat 15	Doetinchem	190	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 17	Doetinchem	188	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 19	Doetinchem	173	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 21	Doetinchem	171	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 21A	Doetinchem	160	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 23	Doetinchem	211	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 24	Doetinchem	228	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 25	Doetinchem	161	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 26	Doetinchem	259	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 27	Doetinchem	166	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 27A	Doetinchem	176	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 28	Doetinchem	162	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 29	Doetinchem	191	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 30	Doetinchem	163	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 31	Doetinchem	263	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 32	Doetinchem	164	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 33	Doetinchem	264	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 34	Doetinchem	200	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 35	Doetinchem	165	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 36	Doetinchem	198	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 37	Doetinchem	172	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Wilhelminastraat 38	Doetinchem	189	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 40	Doetinchem	170	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 42	Doetinchem	167	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 44	Doetinchem	168	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 46	Doetinchem	169	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 48	Doetinchem	187	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wilhelminastraat 50	Doetinchem	177	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Zuivelweg 64-86	Doetinchem	436	Geen	Woonflat	Cultuurhistorisch waardevol

4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 158, 192, 195, 199, 201 en 213
Adres: Dr. Huber Noodtstraat 92, 94, 111 en Houtkampstraat 86, 88 en 90
7001EC, DZ en DV Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonhuizen
Opdrachtgever: Divers
Ontwerp- en bouwjaren: 1886-1931
Architect: H.J.L. (Jan) Ovink sr., Bouwbureau De Graafschap
Datum: 29 januari 2020



inleiding

De huidige Dr. Huber Noodtstraat en Houtkampstraat vormen beide historische verbindingswegen tussen Doetinchem en Varsseveld. Het driehoekige terrein voorbij de splitsing van de twee wegen was reeds in het begin van de 19^e eeuw in gebruik als beestenmarkt. Vanaf de late 19^e eeuw ontstond aan beide wegen geleidelijk een aaneengesloten bebouwingslint in de vorm van vrijstaande villa's. Het oudste huis is Houtkampstraat 86, dat in 1886 werd gebouwd voor mr. H.J. Bennink naar ontwerp van H.J.L. (Jan) Ovink sr. In 1941 wordt het pand uitgebreid met een serre en een bergplaats en krijgt het de naam 'Huize Gelre'. Iets verder naar het westen werd in 1907 Houtkampstraat 90 gebouwd voor de bekende kunstschilder-schrijver en conector van het gymnasium Dr. W.L. Bouwmeester. In 1961 volgde een verbouwing met uitbouw aan de linkerzijde, in 1971 opnieuw gewijzigd. Dr. Huber Noodtstraat 92 werd in 1908 gebouwd voor houthandelaar F. Horsting, wederom een ontwerp van Jan Ovink sr. Hier woonden achtereenvolgens fabrieksdirecteuren van de Nemaho (P.H.K. Stork), GSTM (H. Vis) en Vulcaansoord (Schmitz). In 1962 is het pand aan de oostzijde met een verdieping verhoogd en werd aan de zuidzijde een erker toegevoegd. Aan de overzijde van de weg verrees omstreeks 1920 Dr. Huber Noodtstraat 111. Eerste bewoner was bankdirecteur J.A.M.H. van Wesseem. Later is het pand deels in gebruik genomen als dierenartsenpraktijk, waarna rechtsachter een moderne entree tot stand kwam. Nadat in 1928 een deel van de tuin van Houtkampstraat 86 werd verkocht, werd op het afgesplitste deel Houtkampstraat 88 gebouwd voor dhr. Sönchen, conector van het gymnasium. Het ontwerp was van Bouwbureau De Graafschap. Het jongste pand is Dr. Huber Noodtstraat 94, dat in 1931 is ontworpen door Bernard Ovink als pastorie voor de Nederlands Hervormde gemeente.

beschrijving

Hieronder volgt een korte beschrijving per pand.

Houtkampstraat 86

Pand gebouwd op een rechthoekige plattegrond van twee bouwlagen onder een met gesmoorde keramische pannen gedekt schilddak. Op de zijvlakken staan gemetselde schoorstenen, in het voorste dakschild een houten dakkapel met fronton. Tegen de linker zijgevel staat een serre onder een schilddak, tegen de rechter zijgevel een bergplaats onder een met een tandlijst afgesloten plat dak. De gevels zijn behoudens een gepleisterde plint en middenrisaliet uitgevoerd in schoon metselwerk in kruisverband. De voorgevel is afgesloten met een kroonlijst en symmetrisch ingedeeld met centraal in de middenrisaliet de houten voordeur met bovenlicht. Op de begane grond en verdieping T-schuifvensters onder strekken, met natuurstenen onderdorpels. De vensters zijn voorzien van houten luiken en bovenlichten met gekleurd glas-in-lood.

Houtkampstraat 88

Pand gebouwd op een rechthoekige plattegrond van twee bouwlagen onder een met riet gedekt schilddak met ingedekte houten dakkapellen. De vensters op de verdieping en in de dakkapellen hebben een roedenverdeling. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteens verband, met donker trasraam, begane grond in roodbruine steen en verdieping in bruingele steen. De oostgevel bevat de halfronde beëindigde hoofdentree in een middenrisaliet met daarboven drie smalle, hoge vensters. De noord- en westgevel zijn voorzien van driezijdige



Houtkampstraat 86



Houtkampstraat 88

erkers met gekoppelde vensters waarvan de bovenlichten gevuld zijn met kathedraalglas. Op de erker in de westgevel een balkon met houten balustrade.

Houtkampstraat 90

Pand gebouwd op een nagenoeg rechthoekige plattegrond met twee bouwlagen onder een met rode kruispannen gedekt asymmetrisch schilddak. Het dak watert af via houten baggoten op klossen. Op het dak staat een forse schoorsteen, op de nok pironen. De gevels zijn gepleisterd en voorzien van houten windveren en vensters met gebogen bovenlichten. De noordgevel springt rechts iets uit en bevat op de begane grond een erker met houten balkonhek. Het linker deel van de gevel is uitgevoerd met een Vlaamse top, in beide topgevels is een houten, klimmend fries aangebracht. Tegen de westgevel staat een deels met hout afgewerkte erker onder een met rode kruispannen gedekt afgeplat schilddak. Het dak doet dienst als balkon met houten balkonhek.

Dr. Huber Noodtstraat 92

Pand gebouwd op een rechthoekige plattegrond met twee bouwlagen onder een met gesmoorde muldenpannen gedekt zadeldak. In het oostelijk dakvlak een tussen twee schoorstenen ingeklemde dakkapel. Geprofileerde houten goten op consoles. Gevels opgetrokken in schoon metselwerk in kruisverband met gele verblendsteen boven de strekken, in de lekdorpels en in het siermetselwerk. De gevels zijn voorzien van vensters onder strekken, bovenlichten met roedenverdeling en zijn deels afsluitbaar met persiënnes. In de top van de noordgevel een klimmend houten fries. De noordgevel bevat rechts een erker met gemetselde balustrade. De westgevel heeft een uitstekend middenrisaliet met hoofdentree in houten kozijn met boven- en zijlichten. Daarboven een venster met zijlichten.

Dr. Huber Noodtstraat 94

Pand van twee bouwlagen onder een met gesmoorde keramische pannen gedekt schilddak. Op de nok staan twee gemetselde schoorstenen, het oostelijk dakvlak bevat een dakkapel met liggend zesruits venster. Tegen de noordgevel staat rechts een bergplaats onder een zadeldak. De gevels zijn opgetrokken in geelbruine baksteen in Vlaams verband. De gevels bevatten houten vensters in houten kozijnen: enkele en tweeruits vensters met zwarte keramische lekdorpels en liggende vensters (tweeruits, vierruits en zesruits) met deels opliggende en uitstekende middenroede. De topgevel van de bergplaats met vlechtingen bevat een smal hoog venster met ladderraam. Hoofdentree met houten deur in noordgevel. Erker tegen oostgevel.

Dr. Huber Noodtstraat 111

Pand van twee bouwlagen onder een met rode keramische pannen gedekt schilddak. Op het achtervlak staat een gemetselde schoorsteen, het voorste vlak bevat een dakkapel met twee vierruits ramen. Het dak watert af via houten goten op geprofileerde klossen. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in kruisverband met ruitvormig siermetselwerk in de noordgevel en een rondlopende rollaag met lijst onder de dakrand. De gevels zijn voorzien van vensters met gepleisterde onderdorpels en bovenlichten met een roedenverdeling. Het linker deel van de noordgevel kraagt iets uit en is uitgevoerd als topgevel met vlechtingen, siermetselwerk en windveren. Tegen dit deel staat een erker over twee bouwlagen onder een met rode beverstaardaktegels gedekt schilddak. Tegen de oostgevel staat een brede erker.



Houtkampstraat 90



Dr. Huber Noodtstraat 92

waardering

Dr. Huber Noodtstraat 92, 94, 111 en Houtkampstraat 86, 88, 90 zijn voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

De woonhuizen zijn als individueel en als complex van belang als voorname woonhuizen van voormalige vooraanstaande en invloedrijke Doetinchemse inwoners. De in verschillende bouwjaar tot stand gekomen woonhuizen herinneren aan de ontwikkeling van lintbebouwing langs de belangrijke uitvalsweg van Doetinchem naar Varsseveld vanaf de late 19^e eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5, II.6 en II.8)

De woonhuizen zijn van belang als representatief en voor Doetinchem zeer zeldzaam voorbeeld van aaneengesloten villabebouwing uit de late 19^e- en eerste helft van de 20^e eeuw. De verschillende bouwstijlen getuigen van de ontwikkeling in de architectuur(geschiedenis). De panden zijn als complex van belang vanwege de gelijkvormige schaal en typologie en zijn op individueel niveau in verschillende gradaties van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en vanwege de detaillering en het materiaalgebruik. De woonhuizen zijn van belang vanwege de ontwerpen van de in Doetinchem zeer bekende architect H.J.L. (Jan) Ovink sr. en het Bouwbureau De Graafschap.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

De panden vormen een zeer belangrijk en gaaf bewaard gebleven aaneengesloten ensemble van voorname woonhuizen uit de late 19^e en eerste helft van de 20^e eeuw. Het complex is van belang vanwege de herkenbaarheid van het tracé van de Houtkampstraat/Dr. Huber Noodtstraat als belangrijkste historische uitvalsweg richting Varsseveld. De panden zijn vanwege de vormgeving en situering - terugliggend ten opzichte van de weg met ruime en open voortuinen - van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.



Dr. Huber Noodtstraat 94



Dr. Huber Noodtstraat 111

Dr. Huber Noodtstraat 92, 94, 111 Houtkampstraat 86, 88, 90
Doetinchem (158, 192, 195, 199, 201,213)

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 203
Adres: Holterweg 2, 7001EL Doetinchem
Oorspronkelijke functie: boerderij
Opdrachtgever: Jan Hendrik en Wilhelmus Albertus (Peppelman) van Kampen
Ontwerp- en bouwjaren: 1895
Architect: -
Datum: 4 februari 2019



inleiding

Holterweg 2 is in 1895 in opdracht van Jan Hendrik en Wilhelmus Albertus (Peppelman) van Kampen gebouwd als kleine T-huis boerderij waarin twee woningen ondergebracht waren. In de voorgevel is een gevelsteen met het jaartal 1895 en de initialen van de beide broers en de echtgenote van Jan Hendrik, Willemina Lammerdina Masselink aangebracht.

beschrijving

De boerderij staat op een erf met aan de voorzijde een siertuin en langs de straatzijde een heg. Het pand is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en heeft de traditionele (driebeukige) opzet van het oost-Nederlandse hallehuis. De daken zijn gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. De voor- en zijgevels zijn opgetrokken in machinale bakstenen in kruisverband, met aan de onderzijde een gepleisterde plint. De voorgevel is symmetrisch ingedeeld met links en rechts van de voordeur een zesruits schuifvenster dat afgesloten kan worden met opgeklampte luiken. De voordeur is uitgevoerd als paneeldeur en heeft boven een geprofileerd half een tweeledig bovenlicht. De gevelopeningen zijn afgesloten met segmentbogen met gepleisterde aanzet- en sluitstenen. Deze zijn boven de vensters gedecoreerd met gestileerde florale motieven en boven de deur met diamantkoppen. De gevel van het voorhuis wordt aan de bovenzijde afgesloten met een breed fries met aan de bovenzijde uitkragende geprofileerde gootklossen. Op het voorste dakschild staat een dakkapel met een zadeldak en stolpramen met een roedeverdeling. In de linker zijgevel van het bedrijfsgedeelte zijn twee vensters met een stolpraam met roedeverdeling, een klein venster en een venster ter plaatse van een dichtgemetselde staldeur aangebracht. Deze gevelopeningen zijn afgesloten met strekken.

waardering

Holterweg 2 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Deze boerderij is van belang vanwege de directe relatie met de kleinschalige agrarische bedrijfsvoering zoals die oorspronkelijk op deze plek uitgeoefend werd en draagt daarmee bij aan de historische betekenis van dit erf en de herkenbaarheid van het voormalige landelijke karakter van het gebied buiten het stadscentrum van Doetinchem.

architectuurhistorische waarde (II.5 en II.6)

De boerderij is een representatief en redelijk gaaf voorbeeld van een laat 19e-eeuwse kleine boerderij die vanaf het begin aan twee gezinnen onderdak bood. Het in een traditioneel-ambachtelijke bouwstijl vormgegeven gebouw is zorgvuldig gedetailleerd en het woongedeelte straalt een zekere welstand uit door het gevolgde decoratieschema.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is vanwege de prominente situering op een splitsing van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 327
Adres: IJsselkade 13, 7001 ANDoetinchem
Oorspronkelijke functie: Technische school
Opdrachtgever: vereniging 'de ambachtschool voor Doetinchem e.o.'
Ontwerp- en bouwjaren: 1953
Architect: F.A. Bruininkweerd
Datum: 29 januari 2020



inleiding

In 1953 werd een nieuwe technische school ontworpen door F.A. Bruininkweerd. Het gebouw kwam te staan op de hoek van de IJsselkade en C. Missetstraat en werd in 1954 aan de IJsselstraat uitgebreid met een gymnastieklokaal. Een tweede grote uitbreiding volgde in 1961-1964, toen er o.a. een vleugel met sheddaken (praktijkruimtes) werd toegevoegd. Na de verhuizing van het Brewinc College naar nieuwbouw aan de Keppelseweg (Metzo College) in 2006 werd de vml. technische school herbested tot Brewinc Cultuurcluster. De vleugel met sheddaken is vrijwel volledig vernieuwd, aan de achterzijde is nieuwbouw gerealiseerd en op de overgang van de school en het gymnastieklokaal is een groot, modern en strak vormgegeven bouwvolume met entreepartij geplaatst. Verder is de vml. aula aan de zuidzijde gesloopt.

beschrijving

Technische school met gymnastiekzaal, gebouwd op een L-vormige plattegrond met twee en drie bouwlagen onder een met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekt schilddak. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in klezorenverband. De vensters zijn voorzien van raamomlijstingen van imitatie natuursteen in beton. De oorspronkelijke stalen ramen en kozijnen zijn vervangen door aluminium renovatieprofielen met behoud van de historische roedenverdeling. De vleugel aan de C. Missetstraat van drie bouwlagen bevat in de zuidgevel een groot kader van beton met vijfendertig vensterassen met gemetselde borstweringen. Geheel links drie boven elkaar geplaatste vensters. In de westelijke kopgevel eenzelfde kader met drie vensterassen. Links hiervan op de begane grond een rond venster met stalen raam. De noordgevel is voorzien van een reeks vensters onder betonlateien. De vleugel aan de IJsselstraat van twee bouwlagen ligt iets terug en heeft aan de noordzijde een uitbouw met een eigen schilddak. De westgevel is geleed door een groot kader van beton met elf vensterassen met gemetselde borstweringen. In de noordelijke kopgevel op de verdieping een gekoppeld venster. De oostgevel bevat op de verdieping een reeks vensters onder betonlateien en geheel links een hoog venster over twee bouwlagen ter plaatse van het trappenhuis.

waardering

IJsselkade 13 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de tastbare herinnering aan de geschiedenis en ontwikkeling van het technisch onderwijs in Doetinchem.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.5, II.6 en II.8)

Het pand is van belang als representatief en herkenbaar voorbeeld van een schoolgebouw met gymnastiekzaal in 'shake hands' architectuur uit de jaren '50 van de vorige eeuw. Het pand is van belang vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis en het materiaalgebruik. De vml. technische school vormt een belangrijk onderdeel van het oeuvre van de regionaal bekende architect F.A. Bruininkweerd.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.4 en III.5)

De vml. school is van grote beeldbepalende betekenis vanwege het volume en de situering, op de hoek van de C. Missetstraat en IJsselstraat aan een ruim binnenterrein. Het pand vormt een ensemble met de (grotendeels vernieuwde) vleugel met sheddaken aan de achterzijde.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 434
Adres: IJsselstraat 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, Torenallee 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 7001CP/7001CJ Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Arbeiderswoningen
Opdrachtgever: NV Houthandel voorheen G.J. Horsting en consorten
Ontwerp- en bouwjaren: Omstreeks 1923
Architect: -
Datum: 10 februari 2020



inleiding

In de nabijheid van de in 1920 achter de IJsselstraat door G.J. Horsting opgerichte fabriek voor gelijkjnde houten spanten (later NV Nemaho) werden omstreeks 1923 achttien arbeiderswoningen gebouwd. Het initiatief voor de bouw van deze als twee onder één kap gebouwde woningen werd genomen door 'N.V. Houthandel voorheen G.J. Horsting' in samenwerking met aannemer Bernard Bruil en de Vereeniging tot bevordering van de Inwendige Zending. Deze vereniging was in 1867 opgericht door Ds J. van Dijk en verbonden aan de opleiding tot predikant van de Nederlandsch Hervormde Zendingsgemeente in het internaat Ruimzicht in Doetinchem.

beschrijving

Negen blokken twee-onder-één kap woningen, gebouwd op een rechthoekige plattegrond met aan de achterzijde verdiepingloze aanbouwen. De daken zijn gedekt met gesmoorde kruispannen, behalve Torenallee 13-19, daar zijn rode kruispannen toegepast. De kapvorm varieert, aan de IJsselstraat hebben de mansardekappen van de nrs. 3-5 en 11-13 wolfeinden. Aan de Torenallee zijn afwisselend mansarde- en zadeldaken toegepast. De daken van de nrs. 5-7, 13-15 en 17-19 zijn voorzien van wolfeinden. Huisnummer 1-3 heeft een omlopend mansardedak. Van de woningen aan de IJsselstraat en de blokken Torenallee 9-11 en 17-19 is de voorgevel vormgegeven als een Vlaamse gevel met centraal een uitkragende brede dakkapel met twee vensters. De topgevels zijn afgesloten met uitkragende windveren op klossen en waterborden.

De voorgevels van de woningen zijn symmetrisch ingedeeld en worden aan de bovenzijde afgesloten met een bakgoot op klossen. Centraal is boven de voordeuren een luifel met geprofileerde boei opgehangen aan smeedijzeren schoren. De voordeuren van de huizen Torenallee 9-11, 13-15 en 17-19 zijn in ondiepe portieken geplaatst, afgesloten met segmentbogen. Aan weerszijden van de voordeuren een kruisvenster waarvan de onderramen afgesloten kunnen worden met opgeklampte buitenluiken, draaiend op gehengen. Alle vensters zijn afgesloten met strekken en hebben aan de IJsselstraat lekdorpels opgebouwd uit geglazuurde geprofileerde raamdorpelstenen. De woningen aan de Torenallee hebben gepleisterde bakstenen lekdorpels.

waardering

Het complex arbeiderswoningen aan de IJsselstraat-Torenallee is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. De woningen zijn individueel aangepast en gemoderniseerd. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen voor zover deze bewaard bleven.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

De woningen zijn van belang vanwege de bijdrage aan de volkshuisvesting in het begin van de vorige eeuw en vanwege de relatie met de ontwikkeling van de bedrijvigheid op het bedrijventerrein 'Keppelseweg'.

architectuurhistorische waarde (II.5 en II.6)

Het complex is van belang als gevarieerd vormgegeven seriematige arbeiderswoningen in een traditioneel ambachtelijke bouwstijl.

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.4 en III.5)

Het complex woningen is vanwege de historisch ruimtelijke relatie met de industriële bedrijvigheid in de directe nabijheid van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 430
Adres: Keppelseweg 29, 7001CE Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonhuis 'De Lagekamp'
Opdrachtgever: H.J. van Zadelhoff
Ontwerp- en bouwjaren: 1932
Architect: B. Ovink
Datum: 28 januari 2020



inleiding

Aan weerszijden van de Keppelseweg ontstond nabij de binnenstad vanaf de late 19^e eeuw geleidelijk aaneengesloten lintbebouwing met veelal vrijstaande villa's. Deze ontwikkeling werd ter plaatse sterk gestimuleerd door de directe nabijheid van de industrie op de noordoever van de Oude IJssel en de vestiging van de Geldersche Stoomtram-Maatschappij (GSTM). Keppelseweg 29 is in 1932 ontworpen door architect Bernard Ovink als villa met aangebouwde garage voor Hendrik Jan van Zadelhoff. Van Zadelhoff had samen met zijn broer Jacob in 1876 een slagerij gesticht in de Grutstraat. De familie bezat hier tevens een woon- en winkelpand (nr. 14 en 16). Op het achterterrein hiervan hadden de Gebr. van Zadelhoff een grote vleeswaren- en conservenfabriek (na 1977 gesloopt).

beschrijving

Woonhuis op een nagenoeg vierkante plattegrond van twee bouwlagen onder samengestelde, licht geknikte schilddaken met dakoverstekken. Rechtsachter staat een aangebouwde garage/bergplaats van één bouwlaag. De daken zijn gedekt met gesmoorde verbeterde Hollandse pannen. In het voorste dakschild staat een slanke gemetselde schoorsteen en is een drieruuts dakkapel aangebracht. De gevels zijn opgetrokken in orangerode baksteen in kettingverband en bevatten hoofdzakelijk gekoppelde vensters. De vensters zijn voorzien van zwarte keramische lekdorpels. De voorgevel is asymmetrisch ingedeeld met links in het hoger opgetrokken deel een erker over twee bouwlagen met gekoppelde vensters. Rechts een groot gekoppeld venster. Op de begane grond hebben de vensters (net als het venster in de rechter zijgevel) houten luiken. De hoofdentree bevindt zich centraal in het naar voren uitstekende deel van de rechter zijgevel. Op de verdieping enkele en gekoppelde vensters met gekleurd glas-in-lood ter plaatse van het trappenhuis. Centraal in de linker zijgevel een uitgebouwde erker met op de verdieping een balkon met stalen (?) balkonhek met houten (?) leuning. De voorgevel van de garage is voorzien van een grote gevelopening van v.m.l. garagedeuren. Aan de voorzijde van het huis ligt een open groene tuin, afgezet van de straat met een lage heg.

waardering

Keppelseweg 29 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het pand is van belang als voormalig woonhuis van de bekende Doetinchemse vleesfabrikant H.J. van Zadelhoff. De vormgeving en het volume getuigen van zijn sociale status.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang als representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een villa uit de jaren '30 van de vorige eeuw met invloeden van het expressionisme en Nieuwe Haagse School. De villa is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, de detaillering en het materiaalgebruik. Het gebouw is van belang als onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem en omgeving zeer bekende architect Bernard Ovink.

stedenbouwkundige waarde (III.2, III.5 en III.6)

Het pand speelt vanwege het volume en de situering - terugliggend ten opzichte van de weg en met een ruime open tuin - een beeldbepalende rol in het grotendeels vooroorlogse bebouwingslint (ensemble) aan de zuidzijde van de Keppelseweg.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 429
Adres: Keppelseweg 116, 7008BA Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonhuis 'De Beukenkamp'
Opdrachtgever: D.J. Veldhorst
Ontwerp- en bouwjaren: 1933
Architect: B. Ovink
Datum: 28 januari 2020



inleiding

De verenigingen 'Gemeentebelang' en 'Ambt-Doetinchem Vooruit' maakten vanaf het eerste kwart van de 20^e eeuw reclame voor ruime bouwterreinen langs o.a. de Keppelseweg richting Doesburg, waarop welgestelde inwoners 'een eigen landhuis' konden bouwen. Zo ontstond tegenover het onderstation van de PGEM, aan de noordzijde van de Keppelseweg, een aaneengesloten reeks villa's uit het interbellum in een landelijke omgeving. Keppelseweg 116 is in 1933 ontworpen door architect Bernard Ovink als villa met aangebouwde garage voor de koopman D.J. Veldhorst. Later woonde hier A. Vromen, directeur van de papierfabriek aan de Terborgseweg.

beschrijving

Vrijstaand woonhuis (twee bouwlagen) met aangebouwde garage (één bouwlaag), gebouwd op een samengestelde plattegrond. Het geheel heeft met grijs-rode keramische pannen gedekte zadeldaken. Op de nok van het dak van het woonhuis en de garage staan gemetselde schoorstenen. Het rechter dakvlak bevat twee dakkapellen. De gevels zijn uitgevoerd met trasraam en opgetrokken in schoon metselwerk. De topgevels zijn in de top afgewerkt met horizontale houten delen. De vensters zijn voorzien van keramische lekdorpels. De voorgevel is asymmetrisch ingedeeld met geheel rechts een erker met daarboven een balkon met houten balustrade onder een plat dak. Links daarvan op de begane grond een enkel venster, op de verdieping een samengesteld venster en op zolderniveau een samengesteld venster met houten luiken. Centraal op de begane grond in een risaliet de entreepartij onder een zadeldakje. De houten voordeur is iets verdiept aangebracht onder een rondboog en wordt geflankeerd door een ingemetselde brievenbus en een smal venster met glas-in-lood. Boven de voordeur het opschrift 'DE BEUKENKAMP'. Links van de entree terugliggend de zuidgevel van de garage met een samengesteld venster, een smal venster met glas-in-lood en dubbele houten garagedeuren onder een rondboog. De rechter zijgevel bevat centraal een erker met daarboven een balkon. De linker zijgevel en de linker kopgevel van de garage bevatten eenruits en meerdere gekoppelde vensters.

waardering

Keppelseweg 116 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het pand is van belang als voormalig woonhuis van invloedrijke Doetinchemse inwoners.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang als representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een landelijk gesitueerde villa uit de jaren '30 van de vorige eeuw met invloeden van het expressionisme. De villa is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, de detaillering en het materiaalgebruik. Het gebouw is van belang als onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem en omgeving zeer bekende architect Bernard Ovink.

stedenbouwkundige waarde (III.2, III.5 en III.6)

Het pand speelt vanwege het volume en de situering - terugliggend, met een ruime groene tuin en iets hoger gelegen ten opzichte van de weg - een beeldbepalende rol in het grotendeels vooroorlogse bebouwingslint (ensemble) aan de noordzijde van de Keppelseweg.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 318, 320, 326 en 354
Adres: Keppelseweg 133-135 en 137-139, 7008BA Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Dienstwoningen PGEM
Opdrachtgever: PGEM
Ontwerp- en bouwjaren: 1936-1937 en 1948-1950
Architect: G.L. van Straaten
Datum: 28 januari 2020



inleiding

Vanwege de toename van het elektriciteitsgebruik in de Achterhoek liet de Provinciale Geldersche Electriciteits-Maatschappij (PGEM) in 1936-'37 een nieuw onderstation (rijksmonument) bouwen aan de Keppelseweg in Doetinchem. Architect G.L. van Straaten uit Arnhem verzorgde het ontwerp. Het complex bestond uit een bedieningsgebouw met een openlucht-schakelinstallatie en een dubbele dienstwoning voor monteurs (nr. 137-139). Door de toenemende vraag ontstond na de Tweede Wereldoorlog behoefte aan een uitbreiding van het complex met o.a. een tweede bedieningsgebouw naar ontwerp van huisarchitect van de PGEM H. Fels. Langs de Keppelseweg verrees kort voor 1950 naast de bestaande dubbele dienstwoning een tweede dubbele woning voor personeel (nr. 133-135), wederom ontworpen door Van Straaten. De dienstwoningen zijn evenals het onderstation gebouwd in traditionalistische stijl (Delftse School). In de jaren '90 van de vorige eeuw werd een derde bedieningsgebouw toegevoegd en verkocht NUON de dienstwoningen.

beschrijving

De twee dubbele dienstwoningen zijn gebouwd op een rechthoekige plattegrond en tellen boven een kelder één bouwlaag en een zolder onder een steil zadeldak. De daken zijn gedekt met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen en wateren af via houten geprofileerde bakgoten op klossen. Op de nok staan gemetselde schoorstenen. In de voorste dakschilden zijn drie dakkapellen geplaatst (ramen gemoderniseerd), die bij nr. 137-139 door de gootlijst steken. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in Vlaams verband, het trasraam is afgesloten met een rollaag. De kopgevels zijn uitgevoerd als geschouderde topgevels met betonnen dekplaten. De rechthoekige vensteropeningen (ramen gemoderniseerd, kozijnen oorspronkelijk) zijn afgesloten met strekken en zijn voorzien van keramische lekdorpels. Bij nr. 137-139 zijn de strekken voorzien van natuurstenen aanzetstenen. De houten voordeuren met bovenlichten zijn ondergebracht in diepe ingangsportieken met voor de entree een kelderkoekoek. De deuren zijn voorzien van natuurstenen neuten en dorpels. De portieken zijn afgesloten met een rondboog met natuurstenen aanzetstenen en hoekblokken. Bij nr. 137-139 zijn tussen de portieken twee smalle vensters onder een strek met keramische lekdorpel aangebracht.

waardering

Keppelseweg 133-135 en 137-139 zijn voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

De dienstwoningen herinneren indirect aan de technische ontwikkeling van de Provinciale electriciteitsvoorziening in Doetinchem en de Achterhoek. De woningen zijn van belang als uitdrukking van de ontwikkeling en uitbreiding van het onderstation van de PGEM aan de Keppelseweg.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5, II.6 en II.8)

De woningen zijn van belang als representatieve en gaaf bewaarde voorbeelden van dienstwoningen in traditionalistische stijl (Delftse School). Ze vormen een belangrijk onderdeel van het oeuvre van architect G.L. van Straaten en zijn van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, het materiaalgebruik en de detaillering. De subtiele verschillen in de

Keppelseweg 133-135 en 137-139 Doetinchem
(318, 320, 326 en 354)



architectuur van beide dubbele woningen zijn van belang voor de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

De dienstwoningen zijn van beeldbepalende betekenis vanwege de vormgeving en de situering aan de Keppelseweg in directe nabijheid van het onderstation. De woningen vormen samen met het onderstation (rijksmonument) en het achter op het terrein gelegen bedieningsgebouw uit ca. 1950 een zeer belangrijk historisch gegroeid (industrieel) ensemble.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 435
Adres: Klootsemastraat-Hogenslagweg ongen. Doetinchem
Oorspronkelijke functie: boerderij / landbouwwerkplaats
Opdrachtgever: Departement van Justitie
Ontwerp- en bouwjaren: 1935-'36
Architect: -
Datum: 13 februari 2020



inleiding

Tussen 1866 en 2014 was op het voormalige landgoed De Kruisberg de gelijknamige penitentiaire inrichting gevestigd. Het hoofdgebouw ligt op een omgracht terrein met daar buiten een boerderij, enkele dienstwoningen en dienstgebouwen. In 1884 kreeg deze inrichting de status van Rijksopvoedingsgesticht en in 1912 werd De Kruisberg een observatie-inrichting. Gestraften konden op het land, in de groente- en bloemenkwekerij of op de boerderij werken. Op 11 maart 1935 brandde de gestichtsboerderij samen met de bijgebouwen tot de grond af. Kort daarna werd in de noord-westelijke hoek van het terrein een nieuwe boerderij gebouwd.

beschrijving

Gebouwencomplex, opgebouwd uit drie bouwvolumes. Aan de Klootsemastraat een verdiepingloos gebouw op een vierkante plattegrond met een tentdak. Aan de Hogenslagweg een grote schuur, gebouwd op een rechthoekige plattegrond die één bouwlaag telt onder een hoog zadeldak die met een tussenlid verbonden is met een grote L-vormige schuur met een schilddak. Op de nok van dit gebouw staan twee met pannen gedekte ventilatiekoekoeken. Alle daken zijn gedekt met rode verbeterde Hollandse dakpannen. De gevels van alle gebouwdelen worden afgesloten met een zinken mastgoot. De gevels zijn opgetrokken met gele bakstenen in schoon metselwerk. De gevel aan de Hogenslagweg is symmetrisch ingedeeld en uiterst links en rechts zijn hoge dubbele bedrijfsdeuren aangebracht die door de dakvoet steken. Daar tussen drie raamstroken, opgebouwd uit drieledige vensters met ramen met een roedeverdeling. In de zijgevel van de achterliggende schuur is een strook stalvensters aangebracht met halverwege een opgeklampte deur. De achtergevel bevat een hoge dubbele bedrijfsdeur die door de dakvoet steekt en een rij stalvensters. In het midden en uiterst rechts is een opgeklampte deur aangebracht. Alle vensteropeningen worden afgesloten met een rollaag en hebben lekdorpels opgebouwd uit ceramische raamdorpelstenen.

waardering

Klootsemastraat-Hogenslagweg ongenummerd is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het complex is van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling en het functioneren van Rijksopvoedingsgesticht De Kruisberg en de wijze waarop gestraften hier tewerk gesteld werden.

architectuurhistorische waarde (II.5 en II.6)

Het pand is een zeldzaam en relatief gaaf bewaard voorbeeld van een kort voor de Tweede Wereldoorlog gebouwd boerenbedrijf, dat geëxploiteerd werd met de inzet van gestraften. De gebouwen zijn op sobere en utilitaire wijze met traditionele materialen vormgegeven. Het complex is typologisch van belang vanwege de relatie met de strafinrichting.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het complex levert vanwege de karakteristieke hoofdvorm en de prominente situering op een hoek een belangrijke bijdrage aan het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 439
Adres: Kruisbergseweg 6, 7009BP Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Conciërgewoning Gemeentelijk Lyceum
Opdrachtgever: Gemeente Doetinchem
Ontwerp- en bouwjaren: 1964-1971
Architect: G. Th. Rietveld en J. van Tricht
Datum: 27 september 2021



inleiding

In 1961 gaf de gemeente Doetinchem aan het architectenbureau Rietveld Van Dillen Van Tricht opdracht om een middelbare school te ontwerpen op een terrein achter villa Ruimzicht, aan de oostzijde van de Kruisbergseweg. G. Th. Rietveld (1888-1964) was tot zijn dood in 1964 verantwoordelijk voor het ontwerp van het schoolgebouw en de iets te noorden daarvan gesitueerde conciërgewoning. Zijn compagnon J. van Tricht (1928-2008) werkte vanaf 1965 het ontwerp verder uit. De ontwerpen van de conciërgewoning van 1964 en 1966 zijn voor wat betreft het volume, de gevelindeling en de indeling van het interieur vrijwel identiek. School en conciërgewoning zijn uiteindelijk in de periode 1968-'71 gebouwd. De architectuur van de conciërgewoning vertoont duidelijke invloeden van het (naoorlogs) functionalisme of modernisme. Kenmerkend voor deze bouwstijl waren onder meer platte daken en witte (vaak gepleisterde) gevels. Met aandacht voor de oriëntatie op de zon werden open, transparante en asymmetrische gevels toegepast, om zo de binnen- en buitenruimte met elkaar te verbinden. Het Gemeentelijk Lyceum kreeg in 1996 de naam Rietveld Lyceum. De conciërgewoning is later verkocht.

beschrijving

De voormalige conciërgewoning is vrijstaand gebouwd op een vierkante plattegrond en telt één bouwlaag onder een plat dak. De woning is aan de oost-, zuid- en westzijde voorzien van een groene siertuin. De bakstenen gevels zijn asymmetrisch ingedeeld en worden aan de bovenzijde afgesloten met een houten boeiboord. De gevels zijn boven een grijs geschilderde plint rondom wit geschilderd en zijn voorzien van houten vensters met zwart geschilderde kozijnen. De noordgevel bevat rechts van het midden in een portiek een entree, bestaande uit een deur met zijlicht. De entree is afgezet met een gemetselde, L-vormige balustrade. Aan weerszijden van de entree een deur en een tweedelig, liggend venster. Een dergelijk venster is ook in de westgevel opgenomen. De zuidgevel is aan de linkerkant voorzien van een grote glazen pui, bestaande uit vijf gekoppelde kozijnen die met glas gevuld zijn. Het tweede kozijn van links bevat een glasdeur.

waardering

Kruisbergseweg 6 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het pand is van belang vanwege het historisch gebruik als conciërgewoning van het Gemeentelijk Lyceum (later Rietveld Lyceum).

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

De voormalige conciërgewoning is van architectuurhistorische waarde als gaaf bewaard gebleven en voor Doetinchem vrij zeldzaam voorbeeld van een woning in late functionalistische/modernistische stijl. De woning is van belang vanwege het ontwerp uit 1964-1966 van de landelijk zeer bekende architecten G. Th. Rietveld en J. van Tricht. Het pand is verder van belang vanwege de detaillering, het materiaalgebruik en de gaaf bewaard gebleven gevelindeling.

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.2, III.3 en III.5)

Het pand is van stedenbouwkundig belang vanwege de solitaire ligging aan de Kruisbergseweg op een ruim perceel met rondom een groene tuin. De voormalige conciërgewoning vormt een herkenbaar en waardevol historisch ensemble met het nabijgelegen lyceumbouwwerk.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 277
Adres: Kruisbergseweg 129 X 01, 7009BN Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Transformatorhuisje
Opdrachtgever: PGEM
Ontwerp- en bouwjaren: 1927
Architect: -
Datum: 4 februari 2020



inleiding

Na de oprichting in 1915 verzorgde de Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij (PGEM) op grote schaal de elektriciteitsleverantie in Gelderland. Ter verbetering en uitbreiding van het bestaande laagspanningsnet bouwde de PGEM omstreeks 1927 aan de Kruisbergseweg een transformatorhuisje van het standaardtype B3R. Architect Gerrit Versteeg sr. (1872-1938) ontwierp dit standaardtype dat meerdere malen in de provincie is toegepast.

beschrijving

Transformatorhuisje vormgegeven in een zakelijk expressionistische bouwstijl, met invloeden van de Nieuwe Haagse School. Gebouwd op een rechthoekige plattegrond op een teruggelegen plint en afgedekt met een flauw hellend tentdakje met fors overstek. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteensverband. De plint is uitgevoerd in donkere klinkers. Het onderste deel van de beide zijgevels springt licht vooruit. Onder het dakoverstek en ter afsluiting van de vooruitspringende delen van de zijgevels worden de gevels beëindigd door een rollaag van zwarte verblendsteen en daaronder een terugliggende strook met gele verblendsteen. Boven in de gevel zijn rondom smalle liggende, rechthoekige ventilatieopeningen uitgespaard. Voor de deuren ligt een enkele trede in gele baksteen.

De voorgevel is symmetrisch ingedeeld met centraal een stalen toegangsdeur naar de hoogspanningsruimte, draaiend op zware gehengen in een stalen kozijn. Boven de deur is een strook glazen bouwstenen ingemetseld. Rechts van de deur is een stalen luik geplaatst, draaiend op duimgehengen, dat toegang gaf tot een olieschakelaar. De rechter zijgevel bevat links een houten opgeklampte toegangsdeur naar de laagspanningsruimte, draaiend op zware duimgehengen.

waardering

Kruisbergseweg 129 X 01 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

Het transformatorhuisje is van belang als uitdrukking van de groei en de ontwikkeling van het provinciale elektriciteitsnet.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het transformatorhuisje is van belang als gaaf bewaard voorbeeld van een standaardontwerp van de PGEM in expressionistische bouwstijl met invloeden van de Nieuwe Haagse School-architectuur. Het pand is verder van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, de detaillering en het materiaalgebruik. Verder is het object een waardevol onderdeel van het oeuvre van de in Gelderland zeer actieve architect Gerrit Versteeg sr.

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.2, III.5 en III.6)

Het transformatorhuisje is van belang vanwege de prominente situering in de groenstrook op de hoek van de Kruisbergseweg en de Klotsemastraat en van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 353
Adres: Lohmanlaan 25, 7003DJ Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Openbare lagere school
Opdrachtgever: Gemeente Doetinchem
Ontwerp- en bouwjaren: 1955
Architect: J.G. Mensink, Doetinchem
Datum: 6 februari 2020



inleiding

Op een voor scholenbouw gereserveerd terrein tussen de Schaeapmanlaan en de Lohmanlaan ontwierp architectenbureau J.G. en P.K. Mensink in 1955 centraal in de wederopbouwwijk Schöneveld een zesklassige openbare lagere school. School Hogenkamp werd in 2002 aan de achterzijde uitgebreid.

beschrijving

Schoolgebouw met een T-vormige plattegrond van één bouwlaag onder flauw hellende zadeldaken, gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse dakpannen. De westgevel heeft een asymmetrische middenrisaliet met een topgevel. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in een onregelmatig kettingverband. De langsegevels worden aan de bovenzijde beëindigd door een zinken mastgoot op smeedijzeren gootbeugels, de topgevels hebben overstekende windveren. In de binnenhoek van het gebouw staat een met flagstones beklede klokkentoren met een smeedijzeren windwijzer. De leslokalen hebben brede symmetrisch ingedeelde vierledige vensters met tussendorpels op verschillende hoogten. Tussen en naast de lokalen liggen toiletgroepen met kleine verticale vensters met stalen kozijnen. Alle vensters zijn voorzien van keramische lekdorpels. In de eindgevel aan de Lohmanlaan is het opschrift 'School Hogenkamp' aangebracht. Aan de Lohmanlaan liggen voor de school een plein en een plantsoen, afgezet met een heg.

waardering

Lohmanlaan 25 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling van het openbare lagere onderwijs in Doetinchem na de Tweede Wereldoorlog.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.5 en II.6)

Het pand is een representatief voorbeeld van een zesklassige gangschool in een sobere traditionalistische bouwstijl. Het pand is verder van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en de bijdrage aan het oeuvre van architect Mensink.

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.3 en III.4)

Vanwege de situering op een centrale locatie in de wijk Schöneveld, is het schoolgebouw van beeldbepalende betekenis voor de ruimtelijke ontwikkeling van Doetinchem. Het schoolgebouw is samen met de omringende open terreinen van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 431
Adres: Lohmanlaan 33-67 en Zuivelweg 162-168, 7003CK en DK
Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonflats
Opdrachtgever: D.J. te Mebel
Ontwerp- en bouwjaren: 1957
Architect: P. de Vries
Datum: 29 januari 2020



inleiding

Na de Tweede Wereldoorlog maakte de gemeente Doetinchem plannen voor de bouw van nieuwe woonwijken rondom de herbouwde binnenstad. In 1957 werd door het Amsterdamse bureau Wieger Bruin, Vink & Van de Kuilen het Uitbreidingsplan in Onderdelen 'Schöneveld' opgesteld. De bouw van woningen liep vanwege de enorme woningnood grotendeels vooruit op de formele bevestiging van de plannen. De wijk Schöneveld kwam grotendeels in de jaren '50 tot stand en bestaat voor het grootste deel uit traditionele laagbouwoningen. Op de hoek van de Zuivelweg en Lohmanlaan werden in 1957 in opdracht van projectontwikkelaar D.J. te Mebel uit Warnsveld twee portiekflats van twee en drie woonlagen gebouwd. Het ontwerp was afkomstig van architect Piet de Vries uit Doetinchem. In totaal waren in de flats 22 woningen ondergebracht.

beschrijving

Twee portiekflats met boven een kelder twee en drie bouwlagen onder zadeldaken, met op de nok gemetselde schoorstenen. De grootste flat is gebouwd op een langgerekte rechthoekige plattegrond met de langsegevel evenwijdig aan de Zuivelweg. Deze flat is aan de noordzijde via een tussenlid verbonden met de kleinere flat op een rechthoekige plattegrond, die haaks op de Zuivelweg is gesitueerd. Het geheel is ruim opgezet, met aan de voor- en achterzijde groenstroken, met bomen aan de Zuivelweg. De gevels zijn grotendeels opgetrokken in geelbruine baksteen in halfsteens verband. Ter accentuatie van de balkons/wooneenheden en de verdiepingen zijn uitragende horizontale en verticale stroken in roodbruine baksteen aangebracht. Dezelfde steen is verwerkt in het trasraam en in de getrapte schouders van de topgevels. In de gevels zijn bruinrode (ruitvormige en vierkante) tegeltjes ingemetseld. In de langsegevels zijn loggia's met stalen balkonhekken aangebracht. De flats zijn voorzien van grote en kleine houten vensters met houten kozijnen, afgesloten met rollagen. De flat van drie bouwlagen is toegankelijk via drie portieken in de westgevel. De flat van twee bouwlagen is voorzien van een aan de oostzijde aangebouwd entreeportaal onder een zadeldak, met verticaal een gekoppeld venster ter plaatse van het trappenhuis.

waardering

Lohmanlaan 33-67 en Zuivelweg 162-168 zijn voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2, I.3 en I.4)

De flats zijn van belang als één van de vroegste voorbeelden van gestapelde woningbouw in Doetinchem en vanwege de typologische ontwikkeling in woningbouw gedurende de wederopbouwperiode.

architectuurhistorische waarde (II.5, II.6 en II.8)

De flats zijn van belang als representatieve en relatief gaaf bewaard voorbeelden van middelhoge portiekflats uit de jaren '50 van de vorige eeuw. Ze zijn van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en het materiaalgebruik. De flats vormen een belangrijk onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem zeer bekende en gedurende de wederopbouwperiode zeer actieve architect Piet de Vries.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

De flats zijn van grote beeldbepalende betekenis vanwege de bouwvolumes en de situering, op enige afstand van de weg en met ruime groenstroken aan de voor- en achterzijde.

Lohmanlaan 33-67 en Zuivelweg 162-168 Doetinchem (431)

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 374-393
Adres: Lorentzlaan 6-38 en Swammerdamlaan 1-5, 7002HB Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonhuizen
Opdrachtgever: S.J. van der Kemp
Ontwerp- en bouwjaren: 1973-1975
Architect: W. Davidse
Datum: 29 januari 2020



inleiding

Het Amsterdamse bureau Wieger Bruin, Vink & Van de Kuilen stelde in 1966 het Uitbreidingsplan in Onderdelen 'Overstegen' op. De bouw van de nieuwe wijk in 1968-1977 betekende een enorme schaa sprong in de naoorlogse stadsontwikkeling van Doetinchem, met een grootschalige opzet, hoge bebouwingsdichtheid en galerijflats. In 1973-1975 werden aan de Lorentzlaan en Swammerdamlaan tien dubbele splitlevel-woningen gebouwd naar ontwerp van de Haagse architect Wim Davidse in structuralistische stijl. Davidse is in Doetinchem ook bekend van zijn ontwerpen voor de vml. bibliotheek aan de Raadhuisstraat en de oude (gesloopte) Schouwburg Amphion. Aan de Lorentzlaan werden bestaande niveauverschillen en enkele oude bomen in de situering en het ontwerp geïntegreerd. De bouw van deze woningen staat in contrast met de sobere en uniforme verschijningsvorm van de vooral op kwantiteit gerichte bebouwing in de rest van de wijk. Architecten die beïnvloed waren door de structuralistische architectuurstroming zetten zich af tegen de monotonie van het functionalisme en streefden naar de terugkeer van menselijke maat in gebouwen. De speelse vormgeving van hun ontwerpen was gebaseerd op een geometrische structuur die samengesteld werd uit een verzameling van kleinere, repeterende (vooral blokvormige) eenheden. De opkomst van het structuralisme viel samen met de aandacht van de overheid voor meer variatie en kwaliteit in woningbouw en woonvormen. Dit leidde in 1968 tot het Programma Experimentele Woningbouw en de introductie van nieuwe woningtypen, zoals de patio-woning, drive-in-woning en de splitlevel-woning.

beschrijving

Tien dubbele splitlevel-woningen met aangebouwde garages, gelegen op het hoger gelegen terrein ten westen van de Zelhemsseweg. De gebogen rooilijn, de verkaveling en de oriëntatie van de getrapte voorgevels volgen het tracé van de straat. Lorentzlaan 6 / Swammerdamlaan 1 is op de hoek een stuk naar voren geschoven als 'entree' van de buurt. De panden zijn gebouwd op een asymmetrische, samengestelde plattegrond van twee bouwlagen (met verschillende vloerniveaus) onder een plat dak met forse schoorstenen. De woningen zijn opgebouwd uit meerdere in- en uitspringende blokvormige bouwvolumes. De gevels zijn opgetrokken in MBI betonsteen en bevatten staande- en L-vormige vensters van verschillende afmeting in hardhouten kozijnen. De vensters op de verdieping zijn aan de bovenzijde voorzien van een houten betimmering. Op de hoeken van de bouwvolumes zijn enkele overhoeks geplaatste vensters geplaatst. Op de daken van verschillende woningen staan nog de oorspronkelijke vierkante koekoeken met kunststof koepels. Ook zijn de woningen aan de zijanten voorzien van een dakterras, aan de straatzijde oorspronkelijk afgeschermd met een L-vormig houten raamwerk met (mat)glas. De woningen hebben zeer ruime groene achtertuinen en oplopende voortuinen. De entrees zijn toegankelijk via een trapje, afgescheiden met een getrappt muurtje van MBI betonsteen.

waardering

Het complex Lorentzlaan 6-38 en Swammerdamlaan 1-5 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.



cultuurhistorische waarde (I.1, I.2 en I.3)

De woonhuizen zijn als complex van belang vanwege de herinnering aan de totstandkoming van de grote uitbreidingswijk Overstegen en de ontwikkeling van verschillende woningtypen (splitlevel-woningen) gedurende de bouw van de wijk in de periode 1968-1977.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5, II.6 en II.7)

De woonhuizen zijn van belang als gaaf bewaard gebleven en voor Doetinchem zeer zeldzaam complex splitlevel-woningen uit de jaren '70 van de vorige eeuw in structuralistische betonarchitectuur. De woningen zijn van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en het materiaalgebruik. Het complex vormt een belangrijk onderdeel van de landelijk bekende architect Wim Davidse uit Den Haag, die in Doetinchem meerdere structuralistische gebouwen heeft ontworpen (vml. bibliotheek en Amphion).

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.2, III.3, III.5 en III.6)

De woonhuizen vormen een gaaf bewaard ensemble van splitlevel-woningen in structuralistische stijl uit 1973-1975. Het complex is van bijzondere beeldbepalende betekenis vanwege de verkaveling, de ruimtelijke kwaliteiten, de situering en de historisch-ruimtelijke relatie met de ruime tuinen, de niveaoverschillen en oude bomen.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 210
Adres: Prins Hendrikstraat 34A, 7001GL Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Zusterhuis
Opdrachtgever: Zusters van Jezus, Jozef en Maria
Ontwerp- en bouwjaren: 1935
Architect: G.J.F. Graafsma, Doetinchem
Datum: 6 februari 2020



inleiding

Op een centraal in de wijk de Pas gelegen terrein in de nabijheid van de rooms katholieke kerk O.L.V. Ten Hemelopneming ontwierp G.J.F. Graafsma in 1935 een zusterhuis voor de Zusters van Jezus, Jozef en Maria. Deze congregatie was afkomstig uit Amersfoort en was hoofdzakelijk actief in het onderwijs. Later waren de zusters ook betrokken bij de gezondheidszorg en het missiewerk. De zusters waren tot 1935 gevestigd aan de Kapoeniestraat in Doetinchem.

beschrijving

Bouwwolume met een in hoofdvorm rechthoekige plattegrond en twee bouwlagen onder een schilddak, gedekt met rode verbeterde Hollandse dakpannen met op de nok ceramische pironnen. In het voorste dakvlak is een dakkapel met drie gekoppelde vensters met een roedeverdeling en een plat dak met een overstekende geprofileerde daklijst op klossen aangebracht. De voorgevel heeft links een Vlaamse geveltop, de gevel links daarvan ligt wat terug. De gevels zijn opgetrokken als schoon metselwerk met grote handvorm bakstenen in een onregelmatig kettingverband en worden aan de bovenzijde beëindigd door een uitkragende geprofileerde goot op klossen. De topgevel heeft uitkragende windveren. De gevels zijn ingedeeld met houten kruis- en kloosterkozijnen met ramen met een roedeverdeling en gekoppelde rondboogvensters (in de achtergevel). De gevel onder de Vlaamse topgevel heeft gekoppelde verticale vensterstroken, gevuld met gekleurd glas-in-lood en aan de onderzijde een rij kleine vensters. Alle vensters worden afgesloten met rollagen en hebben natuurstenen lekdorpels. De voordeur ligt in een ondiepe portiek, afgesloten met een betonnen luifel met daar boven een rondboogvenster met roedeverdeling.

waardering

Prins Hendrikstraat 34A is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de tastbare herinnering aan de verhuizing van de Zusters van J.M.J. naar de wijk de Pas. Het voormalige zusterhuis is verder van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling van het confessionele lager onderwijs in Doetinchem in het begin van de 20^e eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.5 en II.6)

Het pand is van belang als typologisch herkenbaar voorbeeld van een zusterhuis gebouwd in traditionalistische stijl. Het pand is verder van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en de bijdrage aan het oeuvre van architect Graafsma.

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.3, III.4 en III.5)

Vanwege de situering op een centrale locatie in de wijk de Pas, is het zusterhuis van beeldbepalende betekenis voor de ruimtelijke ontwikkeling van Doetinchem. Het zusterhuis is vanwege de historisch ruimtelijke relatie met naastgelegen kerk en pastorie en de situering aan het eind van de centrale toegangsas van het terrein van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 178
Adres: Raadhuisstraat 2, 7001EW Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Gemeentehuis
Opdrachtgever: Gemeente Doetinchem
Ontwerp- en bouwjaren: 1963-1969
Architect: prof. ir. P.H. Tauber, Alkmaar
Datum: 11 februari 2020



inleiding

Vanaf 1936 werden er in Doetinchem plannen gemaakt voor een nieuw stadhuis op een stuk bouwland aan de Terborgseweg. Door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog gingen deze plannen niet door. Na de oorlog werd de nieuwbouw door materiaalschaarste, beperkte financiële middelen, discussies over de bouwlocatie en andere prioriteiten opnieuw vertraagd. In 1963 schreef het gemeentebestuur een prijsvraag uit voor een ontwerp van een nieuw stadhuis aan de Terborgseweg. De winnende inzending was van prof. ir. P.H. Tauber uit Alkmaar, die een vierkant bouwvolume situeerde achter op het terrein met een voorplein tussen het gebouw en de oude stad. Aan de achterzijde werd de ruimte ingericht voor de wekelijkse markt en aan de Tjalmastraat kwam een parkeerterrein. Het nieuwe gebouw werd op 24 september 1969 door Prins Claus geopend.

beschrijving

Op een verhoging in het terrein gesitueerd gebouw met een vierkante plattegrond met boven de onderverdieping drie bouwlagen onder een plat dak. Op het dak staat een cilindervormige dakopbouw bekleed met koperplaten en voorzien van daklichten. De gevels hebben een sterk horizontale geleiding met boven een bakstenen basement terugliggende vensterstroken en puin en met blauwgrijze leien in maasdekking beklede borstweringen. Op de begane grond staan aan de buitenzijde van de puin de ronde kolommen van het betonskelet van het gebouw. Aan de pleinzijde is tegen het gebouw een via trappen rondom toegankelijk bordes gesitueerd waarin ook de hoofdingang ondergebracht is.

waardering

Raadhuisstraat 2 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het gebouw is van belang als directe opvolger van het tijdens de Tweede Wereldoorlog verwoeste oude stadhuis dat aan de Markt stond. Het gebouw combineert een monumentale opzet met een grote toegankelijkheid en is daarmee representatief voor de democratisering van het bestuur zoals die vanaf de jaren '60 van de vorige eeuw in ons land vorm kreeg.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.5 en II.6)

Het gebouw is een zeldzaam voorbeeld van een in modernistische architectuur vormgegeven gemeentehuis waarin de openbare-, representatieve en administratieve functies gezamenlijk in één gebouw ondergebracht zijn. Het stadhuis is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en het materiaalgebruik. Het gebouw vormt een belangrijk onderdeel van het oeuvre van prof. ir. P.H. Tauber uit Alkmaar.

stedenbouwkundige waarden (III.5)

Het stadhuis is vanwege het bouwvolume en de vormgeving van beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse. De open ruimte van het voorplein vormt de historisch-functionele verbinding met de kop van de Hamburgerstraat en de oude stad.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 356
Adres: Vijverlaan 8, 7004GS Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Boerderij 'Den kleinen Holten'
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: voor 1832, latere verbouwingen
Architect: -
Datum: 28 januari 2020



inleiding

De boerderij staats reeds weergegeven op de kadastrale minuutkaart van 1832 onder de naam 'Den kleinen Holten' en dateert in de kern waarschijnlijk nog uit de 17^e- of 18^e eeuw. De huidige uiterlijke verschijningsvorm is vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw tot stand gekomen. Iets verder naar het noorden stond de boerderij 'Den grooten Holten'. De Holterweg ontsloot dit gebied en werd voorheen 'Weg naar den Holten' genoemd. Kort voor 1892 werd tegen de noordelijke zijgevel van de boerderij een stal aangebouwd. Niet lang daarna is tevens de achtergevel van het bedrijfsgedeelte vernieuwd. In 1976 vond de verbouwing tot woonboerderij plaats. Hierbij zijn de gevels van de stal en de zuidelijke zijgevel van de boerderij vernieuwd, is de indeling van het interieur aan de achterzijde gewijzigd en is de achtergevel voorzien van een moderne toegang.

beschrijving

Boerderij op een T-vormige plattegrond met aangebouwde stal van één bouwlaag onder met rode keramische pannen gedekte daken. Het pand is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en heeft de traditionele (driebeukige) opzet van het oost-Nederlandse hallehuis. Het woongedeelte van de boerderij is voorzien van een schilddak, het vml. bedrijfsgedeelte heeft een zadeldak met wolfeinden. De gevels van de boerderij zijn opgetrokken in schoon metselwerk, hoofdzakelijk in kruisverband. De voorgevel is asymmetrisch ingedeeld met drie schuif(?)vensters met roedeverdeling onder segmentbogen en rechts van het midden de voordeur. De beide zijgevels van het woongedeelte zijn op de begane grond voorzien van één venster met roedeverdeling onder een segmentboog. De achtergevel is symmetrisch ingedeeld met centraal de toegang tot de vml. deel onder een brede segmentboog, met aan weerszijden vierruits stalraampjes onder segmentbogen. Aan beide uiteinden houten staldeuren onder segmentbogen.

waardering

Vijverlaan 8 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

Het pand is in combinatie met het erf van belang vanwege de tastbare herinnering aan het hier gevoerde boerenbedrijf van 'Den kleinen Holten' en als onderdeel van het oostelijke agrarische buitengebied van Doetinchem.

architectuurhistorische waarde (II.5, II.6 en II.8)

Het pand is een representatief en herkenbaar voorbeeld van een in traditioneel-ambachtelijke stijl gebouwde boerderij met gevelbeeld uit de tweede helft van de 19^e eeuw. De (waarschijnlijk veel oudere) gebintenstructuur is potentieel van grote bouwhistorische waarde. De boerderij is van belang vanwege het herkenbare onderscheid in vormgeving tussen het voormalig woon- en bedrijfsgedeelte.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

De boerderij is van beeldbepalende betekenis vanwege de situering, op afstand van de weg, op een ruim erf met bijgebouwen.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 428
Adres: Vijverlaan e.o., Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Toegangspijlers en monument recreatiepark De Vijverberg
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: 1936 (monument)
Architect: H.J.L. Ovink & Zn (monument)
Datum: 21 januari 2020



inleiding

In 1912 werd op de Vijverberg ten noorden van de spoorlijn Doetinchem-Winterswijk een natuur- en recreatiepark gesticht. De aanleg was een gezamenlijk initiatief van burgemeester van Ambt Doetinchem W.S.J. Tenkink, B. Bruil, C. Misset sr. en H.J. Tenkink. In het park kwam een waterpartij te liggen ten zuiden van de nieuw aangelegde Vijverlaan. Het park was toegankelijk vanaf de weg van Doetinchem naar Rekkum (de huidige Lijsterbeslaan/Rekhemseweg) en werd gemarkeerd met twee toegangspijlers. De splitsing van de Lijsterbeslaan en de Vijverlaan werd later iets opgeschoven naar het oosten. In de jaren '30 werd het park op initiatief van C. Misset jr. uitgebreid tot een groot sport- en recreatiepark met natuurzwembad Groenendaal, een wielervedbaan, roei- en kanovijver, sportvelden, een hertenpark, een tennisbaan, een speeltuin en een restaurant. Misset liet de grasvlakte achter het sportpark inrichten als vliegveld. Het park kreeg nieuwe toegangen aan de westzijde van de Vijverlaan en aan de Zephirlaan. Aan de vijver ten zuiden van de Vijverlaan werd in 1936 een monument opgericht voor Burgemeester W.S.J. Tenkink, ter herinnering aan de stichting. Het ontwerp was van de hand van het architectenbureau H.J.L. Ovink & Zn. Van het voormalige sport- en recreatiepark De Vijverberg resteren enkel nog de vijver met monument aan de Vijverlaan, de kanovijver, twee toegangspijlers uit 1912 en vier toegangspijlers uit de jaren '30 van de 20^e eeuw.

beschrijving

Twee betonnen (deels gepleisterde) rechthoekige toegangspijlers nabij de kruising Vijverlaan-Lijsterbeslaan/Rekhemseweg-Dennenweg. De pijlers staan op een basement en zijn voorzien van een rijk geprofileerde bekroning met het opschrift "De Vijverberg 1912". Het opschrift was voorheen in kleur afgewerkt. Aan de voormalige 'wegzijde' is in beide pijlers een ijzeren ring ingemetseld t.b.v. de afsluiting van de toegang.

Twee bakstenen rechthoekige toegangspijlers aan de noordwestzijde van de Vijverlaan. De pijlers staan op een gemetseld basement en zijn afgedekt met een natuurstenen achtzijdige bekroning. Aan de wegzijde is in beide pijlers een ijzeren ring ingemetseld t.b.v. de afsluiting van de toegang. Twee bakstenen toegangspalen aan de Zephirlaan. De pijlers staan op een gemetseld basement en zijn afgedekt met een natuurstenen achtzijdige bekroning. Aan de wegzijde bevatten beide pijlers een smal smeedijzeren ornament.

Monument voor burgemeester W.S.J. Tenkink en ter herinnering aan het tot stand komen van het park in 1912, gelegen aan de zuidkant van de vijver aan de Vijverlaan. Het monument bestaat uit een configuratie van drie gestapelde natuursteenblokken. Het linker blok bevat aan de zijde van de vijver een bronzen plaquette met een portret van W.S.J. Tenkink, vervaardigd in 1936 door H. Meierink. In het liggende blok was een tekst gebeiteld: 'Het park De Vijverberg werd gesticht door W.S.J. Tenkink burgemeester Ambt Doetinchem in de jaren 1912 in samenwerking met B. Bruil en C. Misset en H.J. Tenkink'. Hier is recent een natuurstenen plaat met dezelfde tekst overheen geplaatst.

waardering

De objecten aan de Vijverlaan e.o. zijn voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.



cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

De objecten zijn van belang als laatste materiële restanten van het voormalige recreatie- en sportpark De Vijverberg. De toegangspijlers herinneren aan de aanleg en ontwikkeling van het recreatiepark. Het monument is van belang als gedenkteken en herinnert aan de initiatiefnemers burgemeester W.S.J. Tenkink, B. Bruil, C. Misset sr. en H.J. Tenkink.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3 en II.6)

De toegangspijlers zijn van belang vanwege de verschillende vormgeving, materiaalgebruik en detaillering en zijn representatief voor de periode van ontstaan. Als zodanig zijn zij tevens van belang voor de afleesbaarheid van de ontstaansgeschiedenis van het recreatiepark De Vijverberg. Het monument is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, het materiaalgebruik en als onderdeel van het oeuvre van het architectenbureau H.J.L. Ovink & Zn.

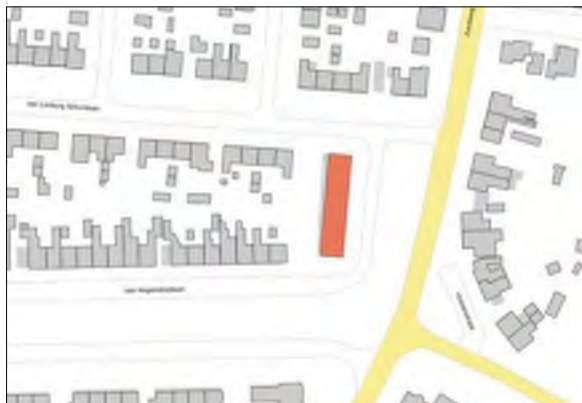
stedenbouwkundige waarden (III.1, III.2, III.5 en III.6)

De toegangspijlers vormen samen een belangrijk historisch ensemble en zijn van belang als herkenbare markering van de toegangen van het voormalige recreatiepark De Vijverberg. Het monument is vanwege de situering aan een vijver in een bosrijke omgeving van beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 436
Adres: Zuivelweg 64-86 (even), 7003CH Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonflat
Opdrachtgever: Vereniging tot Verbetering der Volkshuisvesting te Doetinchem
Ontwerp- en bouwjaren: 1958-'59
Architect: Architectenbureau H.J.L. Ovink & Zn. Doetinchem
Datum: 14 februari 2020



inleiding

Na de Tweede Wereldoorlog maakte de gemeente Doetinchem plannen voor de bouw van nieuwe woonwijken rondom de herbouwde binnenstad. In 1957 werd door het Amsterdamse bureau Wieger Bruin, Vink & Van de Kuilen het Uitbreidingsplan in Onderdelen 'Schöneveld' opgesteld. De bouw van woningen liep vanwege de enorme woningnood vooruit op de formele bevestiging van de plannen. De wijk Schöneveld kwam grotendeels in de jaren '50 tot stand en bestaat voor het grootste deel uit traditionele rijtjeswoningen. Op de hoek van de Zuivelweg en de Van Limburg Stirumlaan werd in 1959 in opdracht van de Vereniging tot Verbetering der Volkshuisvesting te Doetinchem een portiekflat van drie woonlagen met in totaal 12 woningen gebouwd. Het ontwerp was afkomstig van architectenbureau H.J.L. Ovink & Zn. uit Doetinchem.

beschrijving

Portiekflat met boven een onderverdieping drie bouwlagen met een plat dak. Het gebouw heeft een langgerekte rechthoekige plattegrond met de voorgevel evenwijdig aan de Zuivelweg. Het geheel is ruim opgezet, met aan de voor- en achterzijde groenstroken. De gevels zijn grotendeels opgetrokken in geelbruine baksteen in halfsteens verband. De symmetrisch ingedeelde voorgevel wordt afgesloten door de overstekende betonnen dakrand en heeft een verticale geleiding in de vorm van de vensterstroken van de trappenhuizen, aangebracht in een kader van sierbeton en afgezet met gemetselde pilasters. Boven de entree's is een betonnen luifel aangebracht. Ook aan weerszijden van de vrij uitkragende betonnen balkons zijn pilasters gemetseld. De balkons zijn afgezet met smeedijzeren balustrades. De flats zijn voorzien van grote en kleine vensters en vensterpuiken met houten kozijnen, afgesloten met rollagen.

De zijgevels worden afgesloten met een flauw hellende geveltop. In de onderverdieping zijn garageboxen gesitueerd, toegankelijk via een hellingbaan en afgesloten met dubbele opgeklapte strokendeuren. De woningen die grenzen aan de linker zijgevel zijn voorzien van loggia's.

waardering

Zuivelweg 64-86 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2, I.3 en I.4)

De flat is van belang als één van de vroegste voorbeelden van gestapelde woningbouw in Doetinchem en vanwege de typologische ontwikkeling in woningbouw gedurende de wederopbouwperiode.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.5 en II.6)

De flats zijn van belang als representatief en relatief gaaf bewaard voorbeeld van middelhoge portiekflats uit de jaren '50 van de vorige eeuw. Ze zijn van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp en het materiaalgebruik. De flats vormen een belangrijk onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem zeer bekende architectenbureau H.J.L. Ovink & Zn.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3, II.4 en III.5)

De flat is van grote beeldbepalende betekenis vanwege het bouwvolume en de situering en verder als ruimtelijke afsluiting van de bouwblokken aan de Van Limburg Stirumlaan en de Van Hogendorpstraat.

Bijlage 4 Doetinchem west cultuurhistorisch waardevolle panden

DOETINCHEM WEST

cultuurhistorisch waardevolle panden



BELFORT

cultuurhistorie en monumenten

colofon

Doetinchem West, cultuurhistorisch
waardevolle panden

© Belfort Cultuurhistorie en Monumenten,
Doetinchem 26 oktober 2021

Belfort Cultuurhistorie en Monumenten
Stevinlaan 28, 7002 HD Doetinchem
www.belfortcultuurhistorie.nl
www.tijdbeeld.com

i.s.m. ARCX buro voor monumentenzorg en
cultuurhistorie

opdrachtgever: gemeente Doetinchem

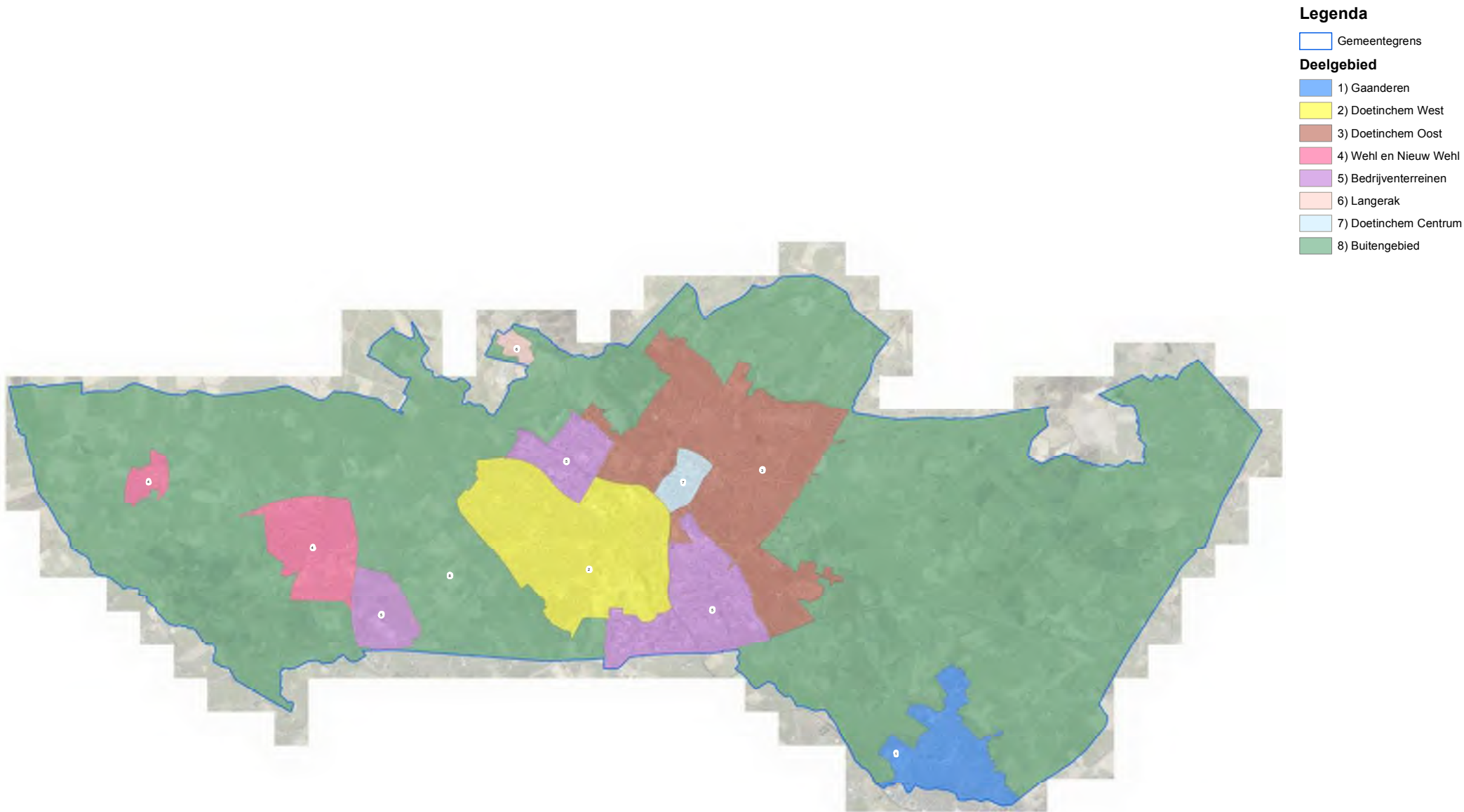
inventarisatie, fotografie en beschrijvingen:
Jacco Vromen en Peter Boer

rapportage: Jacco Vromen

Belfort heeft zijn best gedaan de rechten
met betrekking tot de illustraties te regelen
volgens de bepalingen van de Auteurswet.
Zij die desondanks menen zekere rechten te
kunnen doen gelden, worden verzocht
contact op te nemen.

INHOUD

1. INLEIDING	4
2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE	8
BRONNEN EN LITERATUUR	18
3. ADRESSENLIJST	19
4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN	22



1. INLEIDING

aanleiding

Met het oog op de totstandkoming van het omgevingsplan wordt door de gemeente Doetinchem de actualisatie van bestemmingsplannen in de kernen voorbereid. Een vast onderdeel betreft een paragraaf over de aanwezige- of te verwachten cultuurhistorische waarden in het plangebied. Panden die op dit moment geen monumentenstatus hebben, maar wel beschermenswaardig zijn, kunnen in het bestemmingsplan de functie-aanduiding 'cultuurhistorisch waardevol' krijgen. Dit betekent dat ze niet zonder vergunning mogen worden gesloopt. Om beter zicht te krijgen op potentieel cultuurhistorisch waardevolle objecten is aan *Belfort Cultuurhistorie en Monumenten* gevraagd een inventarisatie en waardering uit te voeren in de deelgebieden Doetinchem Centrum, Doetinchem Oost, Doetinchem West, Bedrijventerreinen, Langerak, Gaanderen, Wehl en Nieuw Wehl. Deze rapportage biedt een actueel overzicht van cultuurhistorisch waardevolle objecten in het deelgebied Doetinchem West en voorziet

in een beknopte waardering en beschrijving per object.

methode en werkwijze

Het onderzoek is in de periode juni 2019 t/m maart 2020 uitgevoerd in samenwerking met *ARCX buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie*. Op basis van literatuuronderzoek, bestaande cultuurhistorische rapportages, beperkt archiefonderzoek en historische kaartvergelijking is begonnen met het maken van een beknopte gebiedsanalyse van Doetinchem West. Deze analyse geeft een overzicht van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling en context van het betreffende gebied en vormt de inhoudelijke basis voor de waardering van individuele objecten. Vervolgens zijn de cultuurhistorisch waardevolle objecten in beeld gebracht door middel van een veldverkenning vanaf de openbare wegen en paden en door het raadplegen van de betreffende bouwdoSSIERS. De door de gemeente samengestelde groslijst met potentieel cultuurhistorisch waardevolle panden van 14

januari 2019 heeft als startpunt gediend voor de inventarisatie. In het algemeen is de periode tot en met de wederopbouw (ca. 1965) geïnventariseerd. In een enkel geval zijn ook panden van kort na die periode bekeken, omdat deze in de groslijst van de gemeente waren opgenomen. Alle panden die op deze lijst stonden, aangevuld met objecten die op het moment van onderzoek al de status 'cultuurhistorisch waardevol' hadden, zijn beoordeeld. Daarnaast zijn enkele panden toegevoegd die niet op de lijst stonden, maar gedurende het onderzoek wel als cultuurhistorisch waardevol zijn geselecteerd. Begraafplaatsen zijn uitgezonderd van het onderzoek. De panden die bij dit onderzoek niet als cultuurhistorisch waardevol zijn beoordeeld, zijn voorzien van het advies 'niet geselecteerd'. Tot slot zijn ook rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten binnen de kernen in de lijst opgenomen.

De rapportage bestaat uit drie onderdelen:

- de historische gebiedsanalyse
- een adressenlijst met beoordeelde objecten
- de beschrijvingen met waardering van de individuele cultuurhistorisch waardevolle objecten

selectiecriteria

Van de gebouwen die geselecteerd zijn als cultuurhistorisch waardevol is een beknopte beschrijving met waardering gemaakt. Het door de gemeente Doetinchem gehanteerde *Kader selectie en waardering cultuurhistorische objecten en gebieden*, afgeleid van onder meer de landelijke *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, heeft hierbij als leidraad gediend. De gebruikte waarderingscriteria zijn: cultuurhistorische waarden, architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige/ensemble/landschappelijke waarden. In de beschrijvingen van de cultuurhistorisch waardevolle panden wordt met nummers verwezen naar de subcriteria die bij de desbetreffende panden van toepassing zijn. Hieronder volgt een integraal overzicht van de waarderings- en selectiecriteria.

I Cultuurhistorische waarden

1. Nederzettingsgeschiedenis: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een geografische, landschappelijke, beleidsmatige en/of bestuurlijke ontwikkeling.
2. Sociaal-economische waarde: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een sociaal-historische, economische, technische of religieuze ontwikkeling.
3. Innovatieve waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege innovatieve waarde of pionierskarakter.
4. Historische waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege de bijzondere plaatselijke, regionale en/of landelijke herinneringswaarde; bekende bewoners, beroepen, bijzondere activiteiten en/of gebeurtenissen.

II Architectuurhistorische waarden

1. Ontwerper: bijzonder belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar.
2. Esthetiek: bijzonder belang van het object/complex vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

3. Detaillering: bijzonder belang van het object/complex vanwege het materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale (toegepaste) kunst.
4. Interieur: bijzonder belang van het object/complex vanwege de interieurfwerking (in samenhang met het exterieur). *Dit subcriterium speelt in dit onderzoek een ondergeschikte rol, omdat de inventarisatie vanaf de openbare weg is uitgevoerd.*
5. Bouwstijl: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant - al dan niet met plaatselijke variaties.
6. Bouwtype: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een functionele en/of typologische ontwikkeling.
7. Bouwtechniek: bijzonder belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur, bouwhistorie en/of bouwtechniek.
8. Historische gelaagdheid: bijzonder belang van het object/complex voor de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

III Stedenbouwkundige waarden, ensemblewaarden en landschappelijke waarden

1. Concept: belang van het object/complex/gebied als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, stedenbouwkundig, landschappelijk van belang is voor Doetinchem.
2. Gegroeid geheel: bijzondere beeldbepalende betekenis van het object vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van Doetinchem.
3. Verkaveling: bijzondere betekenis van het object/landschap vanwege de wijze van verkaveling/inrichting van de openbare ruimte/specifieke functies en/of de relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, wegen en/of water (vormgeving).
4. Silhouet: bijzondere betekenis van het object/complex/gebied voor het aanzicht van Doetinchem.
5. Ensemble: bijzondere betekenis van het object vanwege de situering en/of de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, park/tuin, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie.

6. Openbare ruimte: belang van het object/complex/gebied vanwege de ruimtelijke kwaliteiten.

beschrijvingen

De rapporten van de cultuurhistorisch waardevolle panden zijn zo opgezet dat de materiële, behoudenswaardige onderdelen zijn verwerkt in de beschrijving. Hieruit volgt wat de karakteristieke hoofdvorm is en welke elementen van belang zijn voor het aangezicht. Afhankelijk van de architectuur, is de ene beschrijving langer en specifiekere dan de andere. De beschrijving gaat vooral in op de hoofdvorm, de materialisatie van het exterieur en de gevelindeling. Elementen die vrij recent zijn vernieuwd of gemoderniseerd zijn niet in de beschrijving opgenomen of worden in enkele gevallen ter verduidelijking specifiek vermeld als 'modern' (bijvoorbeeld bij een vernieuwde winkelpui). Er is in de beschrijving geen sprake van hiërarchie tussen bijvoorbeeld de architectuurhistorische waarde van een deur ten opzichte van een raam, of van een dakkapel ten opzichte van een luifel. De afzonderlijke elementen bepalen samen de materiële architectuurhistorische waarde.

waardering

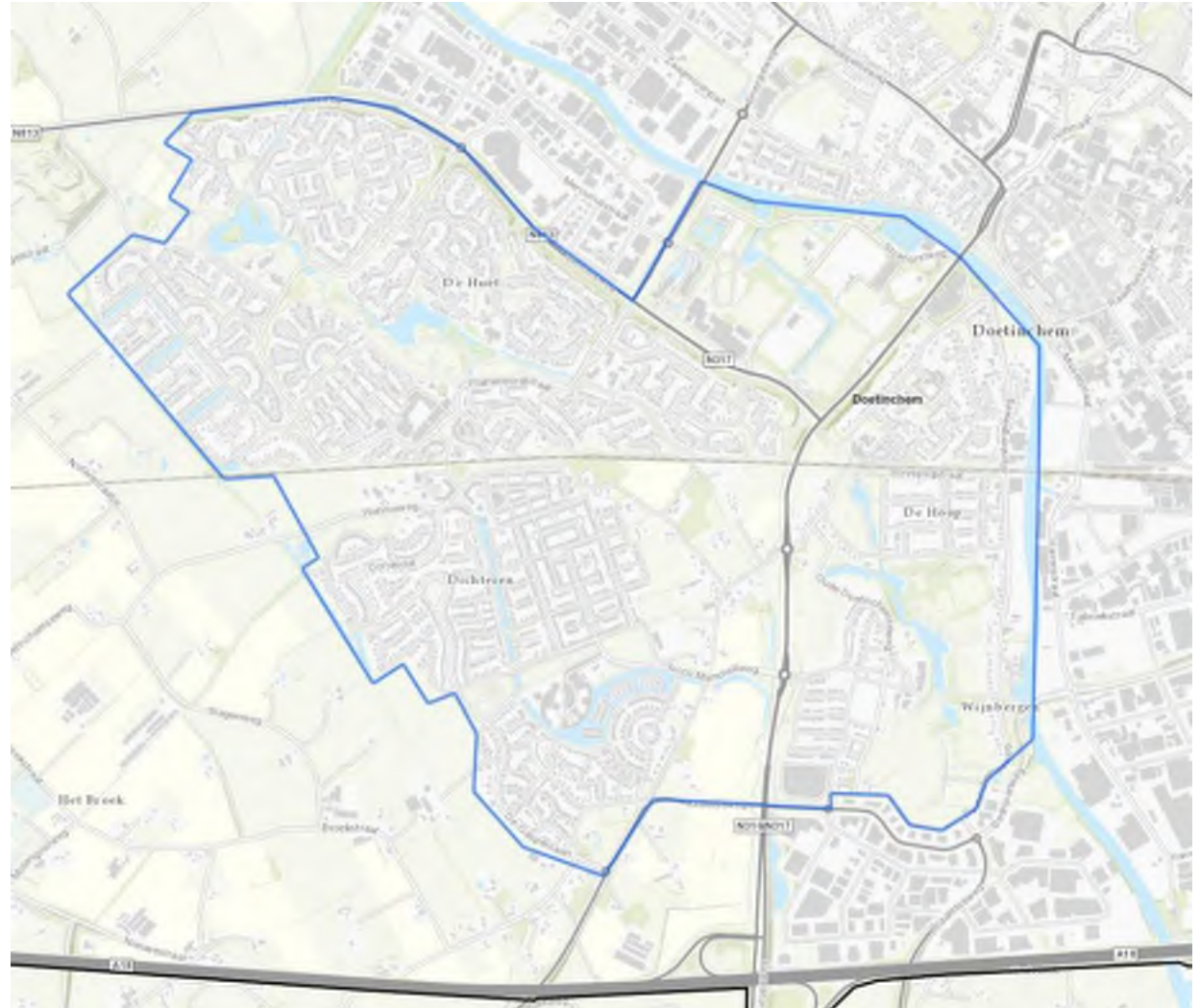
De totale cultuurhistorische waarde van individuele panden wordt bepaald door een samenspel of combinatie van de drie hoofdwaarden of hoofdcriteria. Bij de selectie heeft de betekenis van het betreffende pand als fysieke drager van een specifieke lokale herinnering, historische gebeurtenis of ontwikkeling een belangrijke rol gespeeld. Deze lokale historische context van Doetinchem, Gaanderen, Wehl en Nieuw-Wehl wordt in grote lijnen uiteengezet bij de inleiding van de rapporten en gewaardeerd onder 'cultuurhistorische waarden'.

Bij de architectuurhistorische waarde is met name gekeken naar de gaafheid (authenticiteit) en/of zeldzaamheid van de uiterlijke verschijningsvorm van het betreffende gebouw in de gemeente Doetinchem. Dit heeft er toe geleid dat enkele panden, die in het verleden bij diverse quickscans en inventarisaties als beeldbepalend of cultuurhistorisch waardevol zijn aangeduid, bij dit onderzoek (gemeentebreed) niet geselecteerd zijn. Bij een deel van deze panden is de cultuurhistorische waarde in de loop der jaren aangetast door latere verbouwingen en zijn ze daarom niet geselecteerd. Bij een

ander deel van deze panden lag de cultuurhistorische waarde hoofdzakelijk in het aanzien van een heel gebied of omvangrijk stedenbouwkundig ensemble en minder in de bijzondere architectuurhistorische waarde van het individuele object. Voorbeelden zijn de naoorlogse gevelwanden in traditionalistische architectuur (wederopbouw) aan en rond het Simonsplein in de binnenstad en het complex woningen aan de Van der Grijnstraat in Doetinchem. Voor deze categorie panden is eventuele gebiedsgerichte waardering en bescherming meer geschikt. Dit geldt ook voor andere historisch-stedenbouwkundige ensembles die op het moment van onderzoek nog geen status van 'cultuurhistorisch waardevol' bezaten. Representatieve voorbeelden zijn villawijk De Pas, het Worppelein, tuinwijk 'Kleintjeskamp' en de naoorlogse woonwijken in Doetinchem en de bijzondere ruimtelijke structuur van Gaanderen.

plangebied

Het deelgebied Doetinchem West bestaat uit de bebouwde kom van stad Doetinchem aan de zuidwestzijde van de Oude IJssel en omvat de buurtschap Wijnbergen, de wijken De Hoop, De Huet, Dichteren en sportpark



Zuid. Het plangebied wordt in het noorden begrensd door de Oude IJssel en de Liemersweg, in het oosten door de Oude IJssel, in het zuiden door de

Doetinchemseweg en in het westen door de Wehlse Beek.



Doetekum

Plattegrond van Doetinchem en omgeving door
Jacob van Deventer uit ca. 1560

2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE

stroomgebied van de Oude IJssel

Door duizenden jaren van grind- en zandafzetting door de Oude IJssel is aan weerszijden van de rivier een rivierduinlandschap ontstaan. De rivier voerde zijn water af door een zeer brede riviervlakte, waarin zich ondiepe stroomgeulen en (hoger) gelegen rivierduinen vormden. Op de noordelijke rivieroever ontstond bij de monding van de Slinge in de Oude IJssel in de middeleeuwen een nederzetting die Deutinghem, Deutekom of Doetekum werd genoemd en in het begin van de 13e eeuw stadsrechten kreeg. Aanvankelijk had de stad de beschikking over een veerverbinding over de rivier, maar reeds voor 1560 kon men via een vaste brug de Oude IJssel oversteken. Vanaf de brug doorkruisten zandwegen het landelijk gebied in de richting van Zeddam, Wehl en Kilder.

Langs de zuidzijde van de Oude IJssel werden de uiterwaarden doorsneden door oude stroomgeulen, waarvan de

restanten zich nog laten herkennen in de Kapperkolkse Waterleiding, de Wijnbergse Loopgraaf en de Dichterense Tochtsloot. De lager gelegen gronden deden eeuwenlang dienst als weidegebied voor de stedelingen, die het recht hadden op het Grutbroek en de Koppels hun vee te laten grazen. In het drassige gebied werden op kunstmatig opgeworpen heuvels enkele havezaten gebouwd. Tussen Oude IJssel en de Barlhammerweg lag de havezate Barlham en ten zuiden van Doetinchem bevindt zich bij de uitmonding van het Waalse Water in de Oude IJssel havezate de Kemnade. Beide locaties bevinden zich buiten het onderzoeksgebied.

buurschappen Dichteren en Wijnbergen

Ten zuiden van het weidegebied lagen de uitgestrekte landbouwgronden van De Hoop en de buurschappen Dichteren en Wijnbergen. De spaarzame bebouwing bestond hoofdzakelijk uit verspreid gelegen boerderijen langs de slingerende wegen en paden.

In de buurschap Dichteren, dat de huidige woonwijken Dichteren en de Huet omvatte, ontwikkelde zich een kleine bebouwingkern op de kruising van de Oude Wehlseweg en de Auroraweg. Hier kon de boerenbevolking gebruik maken van kleinschalige voorzieningen zoals een bakkerij, een smederij en een buurtcafé. Aan de linten die van deze driesprong uitgaan ligt her en der nog historische bebouwing. Vanaf de Wehlseweg loopt naar het zuiden de op oude kaarten al voorkomende Bosstraat. In 1871 werd de korenmolen Aurora gebouwd, als opvolger van de molen die op de Houtkamp stond en daar te weinig wind zou vangen. Het inwoneraantal van de buurschap schommelde gedurende de 19e eeuw tussen de 300 en 400.

De kern van de buurschap Wijnbergen ontwikkelde zich aan de weg van Zeddam naar Doetinchem (de huidige Doetinchemseweg) rond een in 1728 gebouwde rooms-katholieke schuurkerk. Sinds de reformatie was het katholieke



De lager gelegen gronden aan de zuidzijde van de Oude IJssel, het Grutbroek en De Koppels, waren tot in de 20e eeuw in gebruik als weidegronden van de stad. Een gedeelte van het Grutbroek zou later ook wel Varkensweide genoemd worden. Meer naar het zuiden lagen de bos- en landbouwgronden van De Hoop, waar na de Tweede Wereldoorlog de gelijknamige woonwijk zou verrijzen. Kadastraal minuutplan van 1832.



De kern van de buurschap Dichteren op het kadastraal minuutplan van 1832 bij de kruising van de huidige Auroraweg en Oude Wehlseweg.



De Auroraweg in 1982, met zicht op de in 1871 gebouwde korenmolen Aurora.

inwoners niet langer toegestaan hun geloof in het openbaar te belijden en waren ze voor erediensten aangewezen op schuilkerken. De 'kerk' in de buurschap Wijnbergen stond niet voor niets op de grens van het gereformeerde Doetinchem en het katholieke graafschap Bergh. De huidige St. Martinuskerk heeft haar verschijningsvorm te danken aan een ingrijpende verbouwing in 1910. De oude pastorie werd rond 1856 afgebroken en vervangen door de huidige pastorie aan de Doetinchemseweg. Op de

plaats van het gesloopte gebouw werd een begraafplaats aangelegd. Verder naar het zuiden was op de rivieroever een steenoven in gebruik. Buiten de kern stonden in de buurschap enkele boerderijen aan de Oude Doetinchemseweg. Van oudsher moesten passanten op de weg tol betalen bij boerderij de Kappe aan de Kapperskolk. Nadat de weg naar Zeddam werd verhard en 'ontdaan van haar kronkels' liet het stadsbestuur op de kruising van de Oude Doetinchemseweg en de Doetinchemseweg een tolhuis

bouwen. Nabij het reeds gesloopte tolhuisje verrees in 1881 de openbare lagere school De Tol. De voormalige school bevindt zich in de huidige situatie op het industrieterrein Wijnbergen.



De kern van de buurschap Wijnbergen omstreeks 1900, gefotografeerd vanuit het noorden. Links is het torentje van de oude schuurkerk te zien die in 1910 werd verbouwd tot de huidige St. Martinuskerk.



Kadastraal minuutplan uit 1832 met rechts de kern van Wijnbergen/De Hoop aan de huidige Doetinchemseweg (het noorden is rechts). Dwars door het grotendeels onbebouwd gebied slingert de Oude Doetinchemseweg. De grens wordt bovenin gevormd door de loop van de Wijnbergse Loopgraaf.

nieuwe transportverbindingen en industrie

Vanaf het einde van de 19e eeuw ontstond er als gevolg van de industriële ontwikkeling en verbeterde verbindingen meer bedrijvigheid ten zuiden van de Doetinchemse binnenstad. In 1885 kwam de spoorlijn Zevenaar-Winterswijk en het stationsgebouw tot stand en werd Doetinchem aangesloten op het landelijk spoorwegennet. Over de Oude IJssel kwam een spoorbrug te liggen, met aan de westzijde van de rivier de halteplaats Doetinchem-Wijnbergen. In het kielzog van het spoor volgde in 1902 de opening van een tramlijn die via Zutphen, Doetinchem en Wijnbergen naar Emmerik in Duitsland liep. De verbinding over water vormde al eeuwen een probleem vanwege verzanding van de sterk meanderende Oude IJssel. Na de installatie van een nieuw waterschap werd de rivier omstreeks 1900 in fasen gekanaliseerd en werden rivierarmen gedempt ter verbetering van de doorgaande scheepvaart tussen Doesburg, Doetinchem en Ulft.



Topografische kaart van het plangebied Doetinchem West omstreeks 1930. De in 1885 aangelegde spoorlijn doorsnijdt het landelijk gebied van Dichteren. Op de Koppels en langs de Wijnbergseweg zijn de eerste huizen gebouwd. De kern van Wijnbergen is inmiddels uitgebreid met een katholieke school met schoolmeesterswoning en een verenigingsgebouw.



Over de Oude IJssel lag vanaf de aanleg van de spoorlijn een spoorbrug in de vorm van een stalen draaibrug. Deze brug is in 1940 opgeblazen en vlak na de Tweede Wereldoorlog hersteld en vernieuwd als stalen hefbrug.

De verbeterde transportverbindingen hadden een aanzuigende werking op de vestiging van bedrijven langs de Oude IJssel, met name in de omgeving van het spoor. De eerste fabriek in het onderzoeksgebied was de conservenfabriek N.V. M.W. Blom & Zonen, gebouwd in 1904 direct ten noorden van de spoorlijn. Op de westelijke rivieroever begonnen de Erven J. Holtslag in 1913 een firma in beton- en cementwaren. In 1924 werd aan de huidige Wijnbergseweg een tweede firma in bouwmaterialen gevestigd door H.J. Tiecken. De Gebr. Agterhof startten in 1935 een timmer- en meubelfabriek en kort na de Tweede Wereldoorlog verrees langs de rivier



Het op- en overslagbedrijf van de A.B.T.B. (Algemene Boeren en Tuinders Bond) ontstond in 1950 aan de Wijnbergseweg met de bouw van een kunstmestloods, maar groeide al snel uit tot een enorme veevoederfabriek.

het omvangrijke gebouwencomplex van het Op- & Overslagbedrijf van de Handelsraad van de A.B.T.B. Behoudens de sterk gemoderniseerde gebouwen van Agterhof zijn de genoemde fabrieken allemaal gesloopt.

De vestiging van industrie langs de Oude IJssel zorgde voor groei van de kern van Wijnbergen. Ten zuiden van de kerk en pastorie werd na 1921 een katholieke school, een bijbehorende schoolmeesterswoning en een verenigingsgebouw gerealiseerd. In het tweede kwart van de 20e eeuw raakten de kernen Dichteren en Wijnbergen geleidelijk

verbonden met de Doetinchemse binnenstad via de toenemende lintbebouwing aan de Doetinchemseweg/ Wijnbergseweg en aan de Dichterseweg. Ook de woningen aan de Koppels/Worpplein dateren uit deze periode.

woonwijk De Hoop

Na de wederopbouw van de in maart 1945 door geallieerde bombardementen verwoeste binnenstad, vestigde het stadsbestuur de aandacht op het groeiende tekort aan woningen in de gemeente. Omdat de woningbouw gedurende de Tweede Wereldoorlog jarenlang stil had gelegen en de bevolking was toegenomen, was er in heel Nederland sprake van 'woningnood'. Het uitbreidingsplan uit 1953 voorzag in de aanleg van een ring van nieuwe woonwijken rond het oude centrum. Ten zuiden van de Oude IJssel werd woonwijk De Hoop gerealiseerd, de eerste stadsuitbreiding aan de overzijde van de rivier. De eerste woningen betroffen vier houten prefabhuizen uit 1947-1948 van de Geldersche Tramweg-Maatschappij aan de Winnipegstraat. Dit waren zogenaamde 'Oostenrijkse woningen', verkregen als Nachkriegshilfe van dat land. Daarna bouwde Woningbouwvereniging De Goede Woning gefaseerd rijen met bakstenen



Luchtfoto van het gebied ten zuidoosten van de binnenstad van Doetinchem in 1963. Op de voorgrond ten zuiden van de spoorlijn de naoorlogse woonwijk De Hoop met links het Canadapark en achter de dubbele bomenrij de gronden van de voormalige stadskwekerij. Direct ten noorden van het spoor staat de conservenfabriek van Blom. Rechts op de foto zijn aan de westoever van de Oude IJssel de opstallen van het op- en overslagbedrijf van de A.B.T.B. te zien, die recent zijn gesloopt.



De eerste woningen van De Hoop waren vier houten noodwoningen voor het personeel van de Gelderse Tramweg-Maatschappij uit 1947-'48. Deze 'Oostenrijkse Woningen' werden in losse prefabonderdelen vanuit Oostenrijk geleverd en konden in een paar dagen gebouwd worden. Het pad voor de woningen is nog niet bestraat.

eengezinswoningen. De wegen werden verhard met het puin uit de binnenstad. Ten westen van de woonbuurt werd het Canadapark aangelegd, met daarin een door de Canadezen achtergelaten tank. De wijk kreeg een eigen stationsgebouw ter vervanging van de verdwenen halte aan de rivier. Na de ingebruikname van het station Doetinchem-de Huet is dit station gesloten.

toenemende verstedelijking

Tot in de jaren '70 van de vorige eeuw bleef de verstedelijking aan de zuidzijde van de Oude IJssel beperkt tot woonwijk De Hoop.



Foto van de Belderstraat in de voormalige buurschap Dichteren in 1981, met op de voorgrond grazende koeien in een weiland en op de achtergrond de oprukkende bebouwing van de nieuwe woonwijk De Huet.

Vooralsnog behield het gebied lange tijd een open en agrarisch karakter. Stadsuitbreidingen vonden in deze periode vooral plaats aan de noordzijde van de binnenstad. Na het inbreidingsproject van Het Weerdje ten noorden van De Hoop in 1976 besloot het stadsbestuur tot verdere uitbreiding aan de overzijde van de rivier. Met de bouw van de nieuwe grote woonwijken De Huet (1978-1992) en Dichteren (1990-2005) werd de voormalige buurschap Dichteren grotendeels opgenomen in het stedelijk gebied van Doetinchem. Het gebied tussen de

Wijnbergse Loopgraaf en de Oude IJssel bleef langer onbebouwd. In de jaren '60 werd aan de Stokhorstweg een waterzuiveringsinstallatie van het Waterschap gevestigd. Ten oosten hiervan liet de gemeente in de jaren '70 Sportpark Zuid aanleggen.

In de buurschap Wijnbergen was vanaf de jaren '70 een vergelijkbare tendens waar te nemen. Ook hier nam de verstedelijking toe door de aanleg van de Europaweg en de snelweg A18 en de ontwikkeling van het industriegebied Wijnbergen. Dit proces wordt tot op de dag van vandaag nog voortgezet met de realisatie van de nieuwbouwwijk Wijnbergen.



Recente luchtfoto van het plangebied. Tot in de jaren '70 bestond de bebouwing buiten de kleine woonwijk De Hoop nog hoofdzakelijk uit verspreid gelegen boerderijen in een overwegend open, landelijk gebied. Tussen 1978 en 2005 is de uitgestrekte voormalige buurschap Dichteren enorm verstedelijkt met de bouw van woonwijken De Huet (met industrieterrein ten noorden van het spoor) en Dichteren (ten zuiden van het spoor). Op dit moment is men bezig met de laatste fase van de meest recente woonwijk Wijnbergen, rechtsonder in beeld.

BRONNEN EN LITERATUUR

literatuur

Boogman, J.C. en S. Oosterhaven,
Geschiedenis van Doetinchem, Zutphen
1986.

Dinkla, A., en W.P. Nederkoorn jr., *Oud
Doetinchem vanuit de lucht*, Hoogeveen z.j.

Meijel, L. van, *Cultuurhistorische verkenning
woonwijken Doetinchem (1940-1965)*, Van
Meijel adviseurs in cultuurhistorie, Nijmegen
2010.

Lemmens, M., *Notitie Cultuurhistorie
Dichteren*, tbv actualisatie bestemmingsplan
Dichteren, 10 mei 2011.

Lureman, R., 'Monumenten in Doetinchem',
in: *Kronyck* 150/31 (2013), uitgave van de
Historische Vereniging Deutekom, p. 31.

Stenvert, R., *Inventarisatie industrieel
erfgoed Doetinchem*, BBA Bureau voor
Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis,
Utrecht 2009.

Vromen, J., *Wijnbergen quickscan
cultuurhistorische waarden*, Belfort Bureau

voor Cultuurhistorie en Monumenten,
Doetinchem 2013.

afbeeldingen

Dinkla en Nederkoorn, *Oud Doetinchem
vanuit de lucht*.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Gelders Archief

Google Maps

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

www.topotijdreis.nl

3. ADRESSENLIJST

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Auroraweg 2	Doetinchem	193	CHW	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol
Auroraweg 3	Doetinchem	194	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Auroraweg 6 B	Doetinchem	18	RM	Molen	n.v.t.
Auroraweg 7	Doetinchem	156	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Auroraweg 9	Doetinchem	204	Geen	Smederij	Niet geselecteerd
Auroraweg 9 (bij)	Doetinchem	205	Geen	Smederij	Niet geselecteerd
Auroraweg 9 X	Doetinchem	343	CHW	Trafo	Cultuurhistorisch waardevol
Bosstraat 14	Doetinchem	305	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Dichterseweg 98	Doetinchem	344	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Dichterseweg 100	Doetinchem	345	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Doetinchemseweg 1	Doetinchem	230	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Doetinchemseweg 1 (bij)	Doetinchem	112	GM	Grenspaal	n.v.t.
Doetinchemseweg 9	Doetinchem	126	GM	Kerk	n.v.t.
Doetinchemseweg 11	Doetinchem	471	GM	Pastorie	n.v.t.
Doetinchemseweg 13	Doetinchem	52	GM	Woonhuis	n.v.t.
Doetinchemseweg 15	Doetinchem	53	GM	Verenigings- gebouw	n.v.t.
Doetinchemseweg 17	Doetinchem	29	GM	School	n.v.t.
Doetinchemseweg 19	Doetinchem	78	GM	Onderwijzerswoning	n.v.t.
Doetinchemseweg 26	Doetinchem	231	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Doetinchemseweg 34	Doetinchem	157	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Kilderseweg 22 A	Doetinchem	308	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Kilderseweg 22	Doetinchem	312	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Kilderseweg 25	Doetinchem	196	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Kilderseweg 25	Doetinchem	197	CHW	Schuur	Niet geselecteerd
Kilderseweg 29	Doetinchem	410	CHW	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol
Kilderseweg 31	Doetinchem	183	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Oud Kilderseweg 43	Doetinchem	408	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Oud Kilderseweg 47	Doetinchem	411	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Oude Doetinchemseweg 10	Doetinchem	232	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Oude Doetinchemseweg 12	Doetinchem	234	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Oude Doetinchemseweg 20	Doetinchem	221	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Oude Doetinchemseweg 22	Doetinchem	54	GM	Boerderij	n.v.t.
Oude Doetinchemseweg 22 (bij)	Doetinchem	181	Geen	Schuur	Niet geselecteerd
Oude Doetinchemseweg 25	Doetinchem	182	CHW	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol
Oude Wehlseweg 1	Doetinchem	315	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Oude Wehlseweg 8	Doetinchem	208	CHW	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol
Oude Wehlseweg 8 (bij)	Doetinchem	209	CHW	Bakhuisje	Cultuurhistorisch waardevol
Oude Wehlseweg 15	Doetinchem	412	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Oude Wehlseweg 18	Doetinchem	185	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Oude Wehlseweg 19	Doetinchem	311	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Oude Wehlseweg 23	Doetinchem	309	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Oude Wehlseweg 25	Doetinchem	310	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Oude Wehlseweg 26	Doetinchem	409	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Sicco Mansholtweg 25	Doetinchem	306	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Stokhorsterweg 11 (bij)	Doetinchem	369	Geen	Waterzuiveringsinst allatie	Niet geselecteerd
Torontostraat 81	Doetinchem	233	Geen	School	Niet geselecteerd
Wehlseweg 36	Doetinchem	186	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Wehlseweg 38	Doetinchem	184	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Wehlseweg 40 (bij)	Doetinchem	125	GM	Grenspaal	n.v.t.
Wielstraat 6	Doetinchem	206	Geen	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol
Wielstraat 6	Doetinchem	207	Geen	Kippenschuur	Cultuurhistorisch waardevol
Wijnbergseweg 1	Doetinchem	347	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Wijnbergseweg 51 (bij)	Doetinchem	151	Geen	Spoorbrug	Cultuurhistorisch waardevol
Wijnbergseweg 60	Doetinchem	314	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Winnipegstraat 2	Doetinchem	139	Geen	Station	Cultuurhistorisch waardevol
Winnipegstraat 45, 49, 53 en 57	Doetinchem	404	Geen	Oostenrijkse woningen	Cultuurhistorisch waardevol

4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 193
Adres: Auroraweg 2, 7007GZ Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Boerderij
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1880, mogelijk oudere restanten
Architect: -
Datum: 1 augustus 2019



inleiding

Ter plaatse van het pand stond in 1832 al een boerderij van Jan Willem Heijink, met boerenerf rond de boerderij, een grote tuin (met boomgaard) aan de voorzijde en rechts een stuk landbouwgrond. Uit kadastrale hulpkaarten blijkt dat de huidige boerderij omstreeks 1880 tot stand is gekomen, mogelijk met behoud van een oudere (gebinten)structuur. Aan weerszijden werden twee, inmiddels gesloopte, bijgebouwen opgetrokken. Rechts achter de boerderij is in de tweede helft van de 20e eeuw een schuur gebouwd. Aan weerszijden van de boerderij staan twee recente bijgebouwtjes.

beschrijving

Boerderij op een rechthoekige plattegrond van één bouwlaag onder een met gesmoorde muldenpannen gedekt zadeldak met wolfeinden. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk met handgevormde bakstenen in kruisverband. Het voorste deel van de rechter zijgevel is vernieuwd. De voorgevel is ingedeeld met vier schuifvensters met bovenlicht onder segmentbogen, voorzien van luiken. Twee vensters op zolderniveau. De rechter zijgevel van het bedrijfsgedeelte is aan de achterzijde voorzien van staldeuren onder segmentbogen en gietijzeren stalvenster(s). Ruime siertuin aan de voorzijde en open voormalige landbouwgrond aan de rechterzijde. Bomenrij ter plaatse van de oude perceelsgrenzen.

waardering

Auroraweg 2 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

Het pand is in combinatie met het erf van belang vanwege de directe verwijzing naar het hier sinds oudsher gevoerde boerenbedrijf. De boerderij herinnert aan de ruimtelijke ontwikkeling van het voormalige buitengebied van de buurschap Dichteren.

architectuurhistorische waarde (II.5 en II.6)

Het pand is een representatief en relatief gaaf bewaard voorbeeld van een in traditioneel-ambachtelijke stijl gebouwde boerderij uit het derde kwart van de 19e eeuw. De (mogelijk oudere) gebintenstructuur is van potentiële bouwhistorische waarde. Van belang vanwege het onderscheid in vormgeving tussen voormalig woon- en bedrijfsgedeelte.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

De boerderij is van beeldbepalende betekenis vanwege de situering, op afstand van de weg, op een ruim erf met ondergeschikte bijgebouwen. De oorspronkelijke inrichting van het erf met ruime tuin aan de voorzijde en voormalige landbouwgrond aan de rechterzijde bleef gaaf bewaard. De bomenrij markeert de grens van de afzonderlijke percelen van erf, tuin en landbouwgrond.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 343
Adres: Auroraweg 9 X, 7007GZ Doetinchem
Oorspronkelijke functie: transformatorhuisje
Opdrachtgever: PGEM
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1925
Architect: Gerrit Versteeg sr.
Datum: 27 augustus 2019



inleiding

Na de oprichting in 1915 verzorgde de Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij (PGEM) op grote schaal de elektriciteitsleverantie in Gelderland. Ter verbetering en uitbreiding van het bestaande laagspanningsnet bouwde de NV Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij omstreeks 1925 naast de bestaande smederij met werkplaats in de buurschap Dichteren een transformatorhuisje van het standaardtype B3R. Architect Gerrit Versteeg sr. (1872-1938) ontwierp dit standaardtype dat meerdere malen in de provincie is toegepast.

beschrijving

Transformatorhuisje vormgegeven in een zakelijk expressionistische bouwstijl, met invloeden van de Nieuwe Haagse School. Gebouwd op een rechthoekige plattegrond op een teruggelegen plint en afgedekt met een flauw hellend tentdakje met fors overstek. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteensverband. De plint is uitgevoerd in donkere klinkers. Het onderste deel van de beide zijgevels springt licht vooruit. Onder het dakoverstek en ter afsluiting van de vooruitspringende delen van de zijgevels worden de gevels beëindigd door een rollaag van zwarte verblendsteen en daaronder een terugliggende strook met gele verblendsteen. Boven in de gevel zijn rondom smalle liggende, rechthoekige ventilatieopeningen uitgespaard. De voorgevel is asymmetrisch ingedeeld met centraal een stalen opgeklampte toegangsdeur naar de hoogspanningsruimte, draaiend op zware paumelles in een stalen kozijn. Het oorspronkelijke bovenlicht in de vorm van glazen bouwstenen is niet langer aanwezig. Voor de deur ligt een enkele trede in gele verblendsteen. Links van de deur is een stalen luik geplaatst, draaiend op duimgehengen, dat toegang gaf tot een olieschakelaar. De toegangsdeur en het uitkragende metselwerk op de hoeken zijn voorzien van een verticale koppenlaag. De linker zijgevel bevat een houten opgeklampte deur naar de laagspanningsruimte, draaiend op zware duimgehengen. De rechter zijgevel is blind.

waardering

Auroraweg 9 X is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

Het transformatorhuisje is van belang als uitdrukking van de groei en de ontwikkeling van het provinciale elektriciteitsnet.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5, II.6 en II.7.)

Het transformatorhuisje is van belang als gaaf bewaard voorbeeld van een standaardontwerp van de PGEM in expressionistische bouwstijl met invloeden van de Nieuwe Haagse School-architectuur. Het pand is van architectuurhistorisch belang vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp, de detaillering en het materiaalgebruik. Verder is het object een waardevol onderdeel van het oeuvre van de in Gelderland zeer actieve architect Gerrit Versteeg sr.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 410
Adres: Kilderseweg 29, 7007GJ Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Boerderij
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1890
Architect: -
Datum: 28 september 2021



inleiding

Het huidige erf van Kilderseweg 29 was omstreeks 1832 onbebouwd. Blijkens een kadastrale hulpkaart werd kort voor 1894 op het terrein een nieuwe boerderij gebouwd. In het begin van de 20^e eeuw werd het woongedeelte van de boerderij aan de linkerzijde iets uitgebreid. Deze toevoeging is echter rond 1940 weer ongedaan gemaakt.

beschrijving

De boerderij uit ca. 1890 is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en telt één bouwlaag onder een met gesmoorde pannen gedekt zadeldak met wolfeind aan de noordzijde en dakschild aan de zuidzijde. De gevels zijn boven een donkere plint wit gepleisterd of geschilderd. De voorgevel (noord) is symmetrisch ingedeeld met centraal de voordeur, geflankeerd door vensters met luiken. Boven de deur bevindt zich op zolderniveau ook een gevelopening. Het erf is gelegen op ruime afstand van de Kilderseweg (oostzijde) en is toegankelijk via een smalle inrit. De bebouwing is niet zichtbaar vanaf de openbare weg, aan de Kilderseweg ligt een boomgaard.

waardering

Kilderseweg 29 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de directe verwijzing naar het hier sinds oudsher gevoerde boerenbedrijf. De boerderij herinnert aan de ruimtelijke ontwikkeling van het voormalige buitengebied van de buurschap Dichteren, dat hoofdzakelijk uit verspreid gelegen boerderijen bestond.

architectuurhistorische waarde (II.5 en II.6)

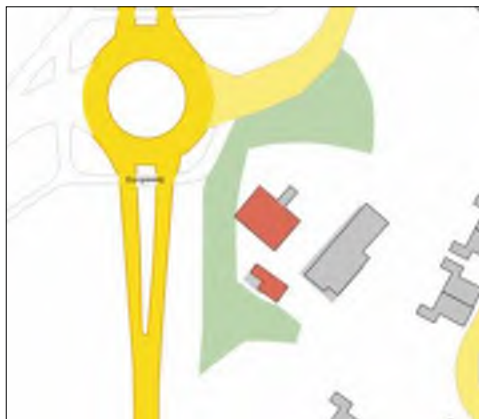
Het pand is een representatief voorbeeld van een in traditioneel-ambachtelijke stijl gebouwde hallehuis boerderij uit de late 19^e eeuw.

stedenbouwkundige waarden (III.2 en III.3)

De boerderij is van stedenbouwkundig belang vanwege de situering, gelegen op een historisch boerenerf en achter een boomgaard op ruime afstand van de weg.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 182
Adres: Oude Doetinchemseweg 25, 7007DA Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Boerderij 'Steenoven'
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1866
Architect: -
Datum: 9 maart 2019



inleiding

Op het erf stond in 1832 al een boerderij met de naam 'Steenoven'. In de directe nabijheid zal op de westoever van de Oude IJssel een steenbakkerij gestaan hebben. Uit kadastrale hulpkaarten blijkt dat de oude boerderij omstreeks 1866 gesloopt werd en de huidige boerderij werd gebouwd. Van oudsher was het erf toegankelijk via de Oude Doetinchemseweg, die ter plaatse van de boerderij oorspronkelijk doorliep en in verbinding stond met de weg van Didam naar Doetinchem (ter hoogte van Auroraweg). Op enig moment zijn in de eerste helft van de 20e eeuw de vensters in de rechter zijgevel gemoderniseerd. In de tweede helft van de 20e eeuw is de rechter zijgevel grotendeels vernieuwd.

In het begin van de 20e eeuw werd ten westen van de boerderij, aan de andere kant van de Oude Doetinchemseweg, een bakhuisje gebouwd. Dit bijgebouw is later uitgebreid met een schuurgedeelte. Kort na de Tweede Wereldoorlog verrees aan de achterzijde op het erf een kapschuur die later is verlengd.

beschrijving

Boerderij op een rechthoekige plattegrond van één bouwlaag onder een met rode muldenpannen gedekt zadeldak met wolfeind aan de achterzijde. De boerderij heeft de traditionele (driebeukige) opzet van het oost-Nederlandse hallehuis. Op de nok staat aan de voorzijde een gemetselde schoorsteen. Erf aan zuidoostzijde toegankelijk via oud tracé van de Oude Doetinchemseweg, met bomen aan weerszijden. De dakconstructie wordt onderstaand door een reeks ankerbalkgebinten. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk met handgevormde bakstenen in kruisverband. De voorgevel is ingedeeld met drie houten T-schuifvensters, afgesloten met strekken en voorzien van houten lekdorpels en opgeklampte luiken. In de kozijnstijlen is zichtbaar dat de vensters oorspronkelijk voorzien waren van ramen met een andere roedenverdeling. Linksonder op de begane grond een kelderlicht. Op zolderniveau twee houten vensters met roedenverdeling onder rollagen en boven bakstenen lekdorpels. In de top prijkt een bord met het opschrift 'STEENOVEN'. De linker zijgevel is aan de voorzijde ingedeeld met een gemoderniseerde zij-entree en drie vensters met draairamen onder rollagen. Aan de achterzijde twee stalvensters onder segmentbogen met roedenverdeling. De achtergevel is symmetrisch ingedeeld, met centraal de houten baander onder een brede segmentboog, geflankeerd door kleine hoge stalvensters onder een rondboog en twee houten staldeuren onder segmentbogen.

Bakhuisje van één bouwlaag met aangebouwde schuur op een samengestelde plattegrond. De gevels van het bakhuisje zijn gepleisterd, met in de noordgevel een opgeklampte houten deur met rechts een klein venster met roedenverdeling. De gevels van de schuur zijn opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteens verband, met in de zuidgevel sporen van dichtgezette gevelopeningen en in de oostgevel dubbele houten schuurdeuren.

waardering

Oude Doetinchemseweg 25 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1, I.2 en I.4)

Het pand is in combinatie met het erf van belang vanwege de directe verwijzing naar het hier sinds oudsher gevoerde boerenbedrijf. De boerderij herinnert aan de ruimtelijke ontwikkeling van het voormalige buitengebied van de buurschap Dichteren.



architectuurhistorische waarde (II.3, II.5, II.6 en II.7)

Het pand is een representatief en relatief gaaf bewaard voorbeeld van een traditionele hallehuis boerderij uit het derde kwart van de 19e eeuw. De bewaard gebleven gebintenstructuur is van bouwhistorische waarde. Van belang is tevens het onderscheid in vormgeving tussen het voormalige woon- en bedrijfsgedeelte.

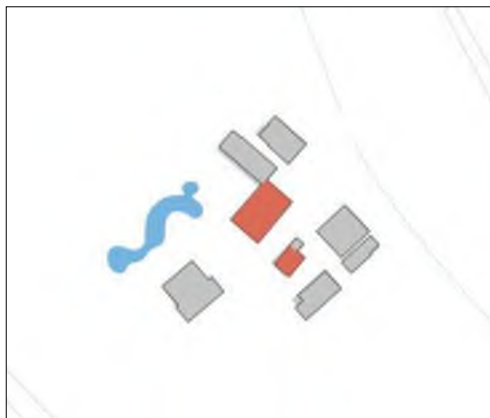
stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

De boerderij is van beeldbepalende betekenis vanwege de situering, op een ruim erf met bijgebouwen en toegankelijk via het oude tracé van de Oude Doetinchemseweg. De boerderij vormt een waardevol ensemble met het voormalige bakhuisje.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 208 en 209
Adres: Oude Wehlseweg 8, 7007GD Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Boerderij
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1899
Architect: -
Datum: 9 maart 2019



inleiding

Op het erf tussen de Oude Wehlseweg en de Tochtsloot stond in 1832 al een boerderij. Kort voor 1900 is de oude boerderij afgebrand, waarna nieuwbouw van de huidige boerderij en het bakhuisje volgde. In de boerderij zijn mogelijk onderdelen van de oude gebintenstructuur hergebruikt en bleef de oude lemen deelvloer bewaard. Kort na 1945 bouwde men tegen de linker zijgevel een schuur. Op het erf verrezen later meer bijgebouwen en een woning.

beschrijving

Boerderij op een T-vormige plattegrond van één bouwlaag onder een met gesmoorde oud-Hollandse pannen gedekt schilddak aan de voorzijde en zadeldak met wolfeind aan de achterzijde. De boerderij heeft de traditionele (driebeukige) opzet van het oost-Nederlandse hallehuis. De dakconstructie wordt onderstaand door een reeks ankerbalkgebinten. De gevels zijn boven een gepleisterde plint opgetrokken in schoon metselwerk in kruisverband. Het woongedeelte is op de begane grond voorzien van houten schuifvensters onder strekken, met houten lekdorpels en duimen van verdwenen luiken (in de rechter zijgevel vervangen door een modern raam). Op zolderniveau zijn rondom liggende houten vensters onder rollagen met houten onderdorpels aangebracht. Centraal in de voorgevel de voordeur. De linker zijgevel bevat aan de voorzijde een kelderlicht en ter plaatse van het bedrijfsgedeelte een venster met luiken, stalvensters en een houten staldeur. De rechter zijgevel bevat drie gemoderniseerde betonnen stalramen en een houten staldeur. De achtergevel is ingedeeld met centraal dubbele houten schuifdeuren, met daarachter de segmentboog van de voormalige baander. Aan weerszijden hiervan twee kleine, gietijzeren stalvensters onder rondbogen en oorspronkelijk aan beide uiteinden opgeklampte houten staldeuren onder rondbogen (links vervangen door een venster). Op zolderniveau is een opgeklampt hooiluik in een houten kozijn geplaatst.

Bakhuisje op een rechthoekige plattegrond van één bouwlaag onder een met gesmoorde muldenpannen gedekt zadeldak. Op het oostelijk dakvlak staat een gemetselde schoorsteen. Gevels zijn boven een gepleisterde plint opgetrokken in schoon metselwerk met gebruik van machinale baksteen en (hergebruikte) handgevormde steen. Rondom gietijzeren stalvensters met roedenverdeling onder segmentbogen en met bakstenen lekdorpels. In de westgevel een opgeklampte deur, in de top van de noordgevel een luikopening en in de top van de zuidgevel een rond venster met roedenverdeling.

waardering

Oude Wehlseweg 8 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1, I.2 en I.4)

Het pand is in combinatie met het erf en het bakhuisje van belang vanwege de directe verwijzing naar het hier sinds oudsher gevoerde boerenbedrijf. De boerderij herinnert aan de ruimtelijke ontwikkeling van het voormalige buitengebied van de buurschap Dichteren.

architectuurhistorische waarde (II.3, II.5, II.6 en II.7)

Het complex is een representatief en relatief gaaf bewaard voorbeeld van een in traditioneel-ambachtelijke stijl gebouwde hallehuis boerderij met bakhuisje uit de late 19e eeuw. Van belang vanwege het materiaalgebruik. De bewaard gebleven gebintenstructuur en de lemen deelvloer zijn van bouwhistorische waarde. Van belang is tevens het onderscheid in vormgeving tussen het



voormalig woon- en bedrijfsgedeelte.

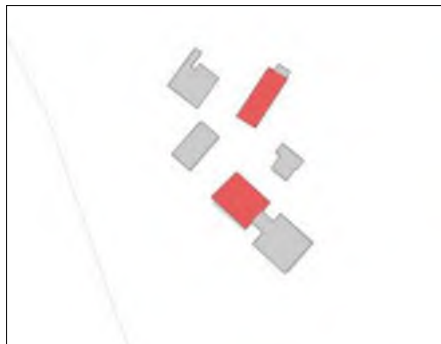
stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

De boerderij is van beeldbepalende betekenis vanwege de situering op een zeer ruim erf met bijgebouwen, begrensd door de Tochtsloot. De boerderij vormt een waardevol ensemble met het voormalige bakhuisje.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 206 en 207
Adres: Wielstraat 6, 7007GC Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Boerderij en kippenschuur
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1860 (boerderij) en ca. 1950 (kippenschuur)
Architect: -
Datum: 14 oktober 2022



inleiding

Het huidige erf van Wielstraat 6 was omstreeks 1832 nog onbebouwd. Blijkens een kadastrale hulpkaart vond kort voor 1864 de nieuwbouw van een boerderij plaats. De boerderij was ingedeeld met een woongedeelte aan de voorzijde (zuidoost) en een bedrijfs gedeelte aan de achterzijde (noordwest) met de deel en koeienstal. Midden tegen de rechter zijgevel waren twee varkenshokken ingericht. De baander en de rechter staldeur in de achtergevel zijn later (half) dichtgemetseld. Ter plaatse werden twee nieuwe stalraampjes geplaatst. De ramen van de halfronde stalvensters aan weerszijden van de baander zijn gemoderniseerd. In de linker zijgevel is later een smal staand venster toegevoegd. In 1976 werd de bestaande boerderij aan de voorzijde via een tussenlid tegen de voorgevel verbonden met een nieuwe woning.

De langgerekte kippenschuur ten noordoosten van de boerderij is in twee fasen tot stand gekomen. Waarschijnlijk is in de jaren '50 van de 20^e eeuw een bestaande kippenschuur in noordoostelijke richting verlengd.

beschrijving

De boerderij is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en telt één bouwlaag onder een met gesmoorde muldenpannen gedekt zadeldak met wolfeind aan de achterzijde. De gevels zijn boven een gepleisterde plint opgetrokken in schoon metselwerk met handgevormde bakstenen. De voorgevel is uitgevoerd als puntgevel en ingedeeld met op de begane grond aan weerszijden van het tussenlid twee houten schuifvensters met roedenverdeling onder strekken. In de top een houten venster met roedenverdeling en half rond bovenlicht onder een uitkragende rondboog. De achtergevel was oorspronkelijk symmetrisch ingedeeld met centraal de baander (deuren) onder een brede rondboog met aan weerszijden halfronde stalraampjes en twee staldeuren aan beide uiteinden onder rondbogen. Deze indeling is nog zichtbaar en deels aanwezig. In de top bevindt zich een houten hooiluik.

De linker zijgevel is ingedeeld met twee vensters met roede verdeling, een (niet oorspronkelijk) smal venster en een houten deur. De pomp tegen de zijgevel is naar verluid in de tweede helft van de 20^e eeuw geplaatst.

De rechter zijgevel is voorzien van twee gietijzeren stalraampjes, een houten mestluik, twee smalle houten staldeuren naar voormalige varkenshokken en een venster ter plaatse van het voormalige woongedeelte.

De kippenschuur is gebouwd op een langgerekte, rechthoekige plattegrond. Het gebouw heeft een met overwegend gesmoorde pannen gedekt zadeldak dat aan de westzijde is voorzien van een aankapping. De zuidgevel is in baksteen uitgevoerd en bevat links een gietijzeren venster met roede verdeling, rechts een opgeklampte houten deur op duimgehengen en in de top een klein gietijzeren venster met roede verdeling. De oostgevel is aan de linkerzijde afgewerkt met gepotdekselde houten delen en is aan de rechterzijde uitgevoerd met een houten pui op een gemetselde plint. In de gevel zijn meerdere houten vensters met roede verdeling opgenomen, met naar binnen kleppende bovenramen. De noordgevel en westgevel zijn in baksteen uitgevoerd.

De boerderij en de bijgebouwen zijn gesitueerd aan en rond een open erf dat toegankelijk is via de onverharde Wielstraat die richting het erf afbuigt.



waardering

Wielstraat 6 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

Het pand is in combinatie met het erf en de kippenschuur van belang vanwege de directe verwijzing naar het hier sinds oudsher gevoerde gemengde boerenbedrijf. De boerderij herinnert aan de ruimtelijke ontwikkeling van het voormalige buitengebied van de buurschap Dichteren, welke hoofdzakelijk uit verspreid gelegen boerderijen bestond.

architectuurhistorische waarde (II.5, II.6 en II.8)

Het complex is een representatief en relatief gaaf bewaard voorbeeld van een in traditioneel-ambachtelijke stijl gebouwde hallehuis boerderij uit het derde kwart van de 19^e eeuw met kippenschuur uit de 20^e eeuw. De gevelindeling, bouwsporen (achtergevel) en de verschillende gevelopeningen van de boerderij zijn van belang vanwege de herkenbaarheid van het onderscheid in vormgeving tussen voormalig woon- en bedrijfsgedeelte.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

De boerderij is van stedenbouwkundige waarde vanwege de situering, op afstand van de weg aan een onverharde inrit, op een ruim historisch boeren erf met daaromheen agrarische bijgebouwen. De boerderij vormt een waardevol historisch-agrarisch ensemble met de kippenschuur.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 151
Adres: Wijnbergseweg bij 51 (spoorbrug) Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Spoorbrug
Opdrachtgever: Geldersch-Overijsselsche Lokaalspoorwegmaatschappij
Ontwerp- en bouwjaren: 1884, 1946 en 1952
Architect: -
Datum: 21 september 2021



inleiding

De spoorbrug ligt over de Oude IJssel in de spoorlijn Winterswijk - Zevenaar, ten zuiden van de binnenstad en ten westen van station Doetinchem. De spoorlijn is aangelegd door de Geldersch-Overijsselsche Lokaalspoorwegmaatschappij (GOLS) en in 1884 in gebruik genomen. In maart 1945 is de oorspronkelijke draaibrug vernield en in 1946 weer in gebruik genomen. In 1952 is deze draaibrug vervangen door een hefbrug, met behoud van de bestaande aanbruggen. Waarschijnlijk zijn hierbij ook de bestaande pijlers hergebruikt. Sindsdien bestaat de spoorbrug uit een hefgedeelte met een doorvaartbreedte van 10 meter en aan beide zijden een vaste aanbrug van 20,5 meter. Vanaf 1989 is de brug op afstand bediend vanuit het stationsgebouw, maar na de sluiting daarvan is op de zuidzijde van de oostelijke pijler een kleine portakabin geplaatst.

beschrijving

De brug bestaat uit twee bakstenen landhoofden, twee bakstenen pijlers in de rivier (waarvan de oostelijke afgedekt met natuursteen), twee vaste aanbruggen en een centraal hefdeel. De beide aanbruggen zijn opgebouwd uit machinaal geklonken stalen vakwerkliggers die de rails van het enkele spoor dragen.

De hefbrug bestaat uit een val (hefgedeelte) dat door middel van kabels en contragewichten langs heftorens kan bewegen. De heftorens zijn opgebouwd uit samengestelde geklonken kolommen die bovenaan in de lengte en breedte verbonden zijn.

waardering

De spoorbrug over de Oude IJssel in de lijn Winterswijk - Zevenaar is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2, I.3 en I.4)

De spoorbrug is een belangrijke schakel in de historische infrastructuur van de regio op het kruispunt van spoorlijn en waterweg. Het heeft grote waarde voor de geschiedenis van de ontsluiting van de Achterhoek en verwijst in zijn huidige vorm nog steeds naar de herbouw kort na de Tweede Wereldoorlog.

architectuurhistorische waarde (II.2 en II.3, II.6, II.7 en II.8.)

De spoorbrug is bij uitstek een bouwwerk voor een specifieke functie waarbij doelmatigheid voorop stond. Dat gold zowel voor de bouw als de herbouw. Dit stond overigens de esthetische kwaliteit van het bouwwerk als zodanig niet in de weg. De historische gelaagdheid laat zich nog goed aflezen aan de pijlers van de oorspronkelijke brug, de aanbruggen van de herbouw en het hefdeel van de ombouw van draaibrug naar hefbrug. Wat betreft het bouwtype en de bouwtechniek is de spoorbrug van groot belang voor stad en omgeving.

stedenbouwkundige waarden (III.1, III.4 en III.5)

De spoorbrug is een goed voorbeeld van waar de infrastructuur een rivier kruist en is in die zin stedenbouwkundig van groot belang. De brug vormt met de rivier een ensemble en is tevens onderdeel van een silhouet met variërende hoogten.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 139
Adres: Winnipegstraat 2, 7007AE Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Station
Opdrachtgever: Nederlandse Spoorwegen
Ontwerp- en bouwjaren: 1959
Architect: ir. W.B. Kloos
Datum: 17 september 2021



inleiding

Aan de spoorlijn Winterswijk-Zevenaar staat aan de Winnipegstraat nabij de kruising met de Wijnbergseweg een voormalig stationsgebouw. De spoorlijn is aangelegd door de Geldersch-Overijsselsche Lokaalspoorwegmaatschappij (GOLS) en in 1884 in gebruik genomen. Het oorspronkelijke station Wijnbergen stond tot 1959 aan de oostzijde van de Wijnbergseweg. In dat jaar werd een nieuw station gebouwd naar ontwerp van ir. W.B. Kloos, dat later de naam Doetinchem West kreeg. Het station is in 1985 met de opening van station Doetinchem De Huet gesloten.

beschrijving

Het voormalige station Doetinchem West is een standaardontwerp van het type 'Vierlingsbeek' met een betonskelet en gevels die oorspronkelijk gevuld waren met stalen ramen en metselwerk in gele stengpersstenen. Alle vensteropeningen zijn later gemoderniseerd met houten kozijnen. Het betreft een verhoogd gelegen gebouw van één bouwlaag op een rechthoekige plattegrond met een fors overstekend plat dak. De constructie is opgebouwd uit betonnen portalen met uitkragende liggers die het uit prefab Kwaaitaal-elementen opgebouwde dak dragen. Aan de zuidzijde staat een brede massieve schoorsteen die door de dakrand heen steekt. Voor de zuidgevel ligt een bordes, bereikbaar via zes treden, rechts afgezet met een borstwering en links met een balustrade opgebouwd uit gemetselde kolommen met daartussen een stalen buis. Aan het bordes een vierassige gevel met drie brede drieledige vensters met bovenlichten (linker venster gewijzigd). Geheel links een blindnis gevuld met siermetselwerk. De borstweringen onder de 'gevelopeningen' zijn verlevendigd met siermetselwerk in stroken in reliëf. In de oostgevel bleven links en rechts bevinden zich gemetselde borstweringen. Van noordgevel aan het spoor ligt het rechter deel aan het voormalige perron een stuk terug. Dit deel is ingedeeld met vier vensterassen, waarvan de oorspronkelijke invulling van de borstweringen bewaard bleef. De westgevel is blind uitgevoerd.

waardering

Het voormalige station aan de Winnipegstraat 2 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2, I.3 en I.4)

Het voormalige station van Doetinchem West is van cultuurhistorisch belang als typologisch goed en herkenbaar voorbeeld van een gestandaardiseerd forensenstation van het type 'Vierlingsbeek'. Het standaardstation is representatief voor het toenmalige moderniseringsprogramma voor kleine stationsgebouwen.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5, II.6 en II.7.)

Het station is van architectuurhistorisch belang als herkenbaar voorbeeld van het type 'Vierlingsbeek' in de stijl van het naoorlogs modernisme. De ontwerp kwaliteiten komen vooral tot uitdrukking in het zakelijke verband tussen de constructie, de flexibele functionele zoning, de heldere plattegrond en het materiaalgebruik. De brede bordestrap markeert de overgang tussen de straat en het spoor. De materialisatie van de zorgvuldig ontworpen details zijn kenmerkend voor het werk van ir. W.B. Kloos (1904-1960).



stedenbouwkundige waarden (III.2, III.5 en III.6)

Het voormalige station van Doetinchem West is van stedenbouwkundige waarde als beeldbepalende markering van een belangrijk verkeersknooppunt en ensemble: station, spoorlijn en Wijnbergseweg nabij de Oude IJssel. Vanwege de solitaire ligging op een markant punt is het gebouw van bijzondere betekenis voor het stadsbeeld. De bouw van een nieuw forensenstation in 1959 herinnert aan het toenemende belang dat Doetinchem aan deze zijde van de rivier ging hechten sinds de bouw van de woonwijk De Hoop in de jaren '50.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 404
Adres: Winnipegstraat 45, 49, 53, 57, 7007AG Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woningen
Opdrachtgever: N.V. Gelderse Tramweg Maatschappij
Ontwerp- en bouwjaren: 1948
Architect: Centrale Directie v/d Volkshuisvesting
Datum: 20 oktober 2022



inleiding

In het kader van het oplossen van de naoorlogse woningnood werden door Nederland vanaf 1946 achthonderd bouwpakketten van gestandaardiseerde houten woningen uit Oostenrijk geïmporteerd. Vier van deze prefab huizen werden door de N.V. Gelderse Tramweg Maatschappij gekocht om hun personeel in Doetinchem te huisvesten. De huizen werden in 1948 gebouwd aan de toenmalige Parallelweg, de huidige Winnipegpegstraat.

beschrijving

De vier vrijstaande woningen zijn gebouwd op een rechthoekige plattegrond en hebben een begane grond, verdieping en zolder onder een zadeldak met de nok loodrecht op de straat. De daken waren oorspronkelijk gedekt met ceramische rode opnieuw verbeterde holle pannen met zinken mastgoten. Het gevelbeeld werd oorspronkelijk bepaald door een verticale houten betimmering boven een bakstenen plint, brede en vlakke houten kozijnen en ramen met een roedeverdeling.

Nummer 45 bezit nog vrijwel het oorspronkelijke exterieur, van de drie andere woningen wijzigden de gevelbekleding (kunststof), deuren, vensters en de kleurstelling. Ook werden later uitbouwen, dakkapellen en zonnepanelen aangebracht.

waardering

Het ensemble woningen Winnipegstraat 45, 49, 53 en 57 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2, I.3 en I.4)

Het ensemble van vier woningen aan de Winnipegstraat 45-57 is van lokaal cultuurhistorisch belang als herkenbaar typologisch voorbeeld van houten bouw pakket woningen uit de jaren '40. Deze houten huizen staan model voor de beginfase van de naoorlogse wederopbouw, toen de ergste noden met beperkte middelen moesten worden golenigd.

architectuurhistorische waarde (II.6 en II.7.)

Het ensemble van vier Oostenrijkse woningen is van architectuurhistorisch belang als goed en herkenbaar typologisch voorbeeld van een volwaardige 'noodvoorziening' uit het begin van de wederopbouwperiode. De met de import geïntroduceerde techniek van prefabricage en montagebouw vormde de opmaat voor de latere gestandaardiseerde bouwsystemen in de woning- en scholenbouw.

stedenbouwkundige waarden (III.5)

De woningen hebben stedenbouwkundige waarde als korte reeks (ensemble) met een karakteristiek verkavelingspatroon en ruime tuinen, gesitueerd op een zichtlocatie langs het spoor.



Bijlage 5 Gaanderen cultuurhistorisch waardevolle panden

GAANDEREN

cultuurhistorisch waardevolle panden



BELFORT
cultuurhistorie en monumenten

colofon

Gaanderen, cultuurhistorisch waardevolle
panden

© Belfort Cultuurhistorie en Monumenten,
Doetinchem 26 oktober 2021

Belfort Cultuurhistorie en Monumenten
Stevinlaan 28, 7002 HD Doetinchem
www.belfortcultuurhistorie.nl
www.tijdbeeld.com

i.s.m. ARCX buro voor monumentenzorg en
cultuurhistorie

opdrachtgever: gemeente Doetinchem

inventarisatie, fotografie en beschrijvingen:
Jacco Vromen en Peter Boer


rapportage: Jacco Vromen

Belfort heeft zijn best gedaan de rechten
met betrekking tot de illustraties te regelen
volgens de bepalingen van de Auteurswet.
Zij die desondanks menen zekere rechten te
kunnen doen gelden, worden verzocht
contact op te nemen.


INHOUD

1. INLEIDING	4
2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE	9
BRONNEN EN LITERATUUR	18
3. ADRESSENLIJST	19
4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN	21

Legenda


 Gemeentegrens


Deelgebied


 1) Gaanderen


 2) Doetinchem West


 3) Doetinchem Oost

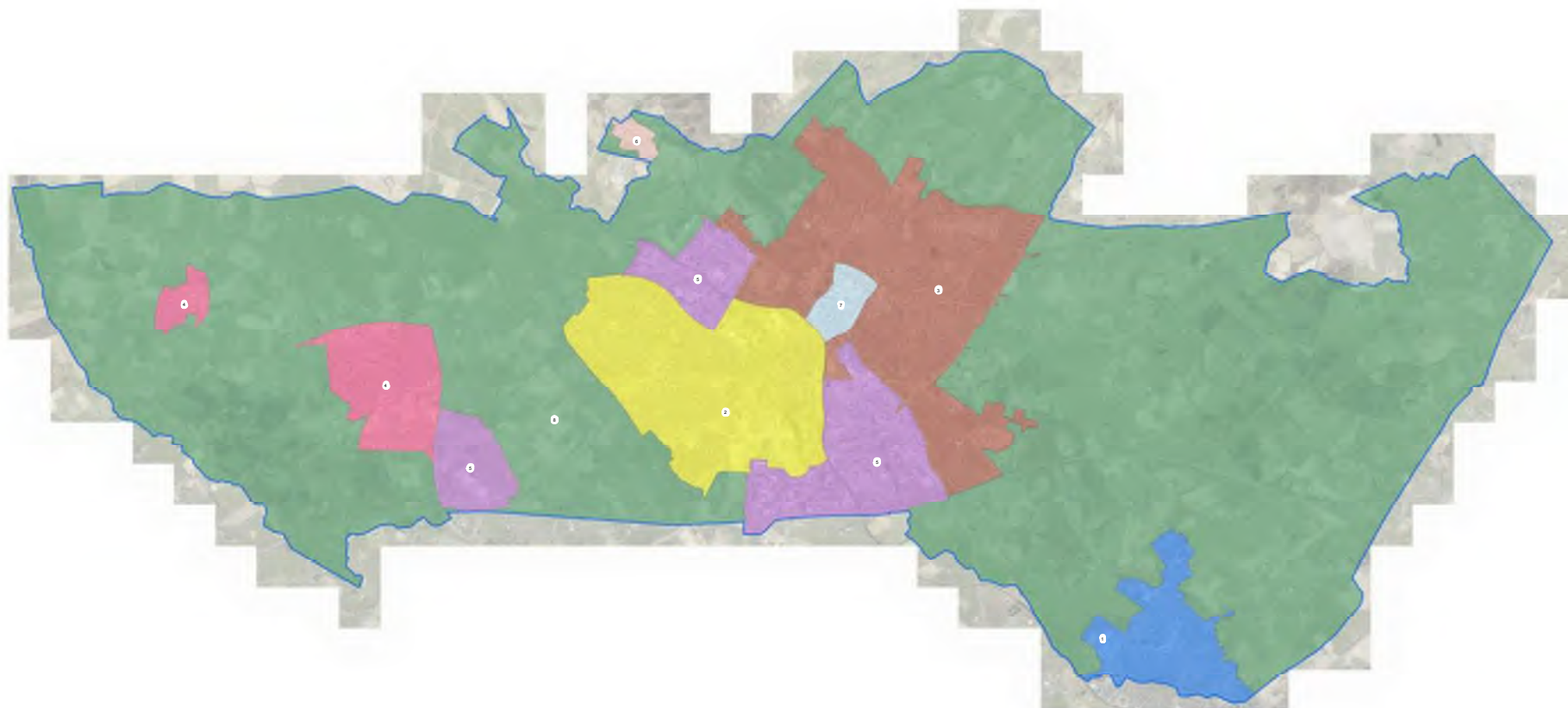
 4) Wehl en Nieuw Wehl

 5) Bedrijventerreinen

 6) Langerak

 7) Doetinchem Centrum

 8) Buitengebied



1. INLEIDING

aanleiding

Met het oog op de totstandkoming van het omgevingsplan wordt door de gemeente Doetinchem de actualisatie van bestemmingsplannen in de kernen voorbereid. Een vast onderdeel betreft een paragraaf over de aanwezige- of te verwachten cultuurhistorische waarden in het plangebied. Panden die op dit moment geen monumentenstatus hebben, maar wel beschermenswaardig zijn, kunnen in het bestemmingsplan de functie-aanduiding 'cultuurhistorisch waardevol' krijgen. Dit betekent dat ze niet zonder vergunning mogen worden gesloopt. Om beter zicht te krijgen op potentieel cultuurhistorisch waardevolle objecten is aan *Belfort Cultuurhistorie en Monumenten* gevraagd een inventarisatie en waardering uit te voeren in de deelgebieden Doetinchem Centrum, Doetinchem Oost, Doetinchem West, Bedrijventerreinen, Langerak, Gaanderen, Wehl en Nieuw Wehl. Deze rapportage biedt een actueel overzicht van cultuurhistorisch waardevolle objecten in het deelgebied Gaanderen en voorziet

in een beknopte waardering en beschrijving per object.

methode en werkwijze

Het onderzoek is in de periode juni 2019 t/m maart 2020 uitgevoerd in samenwerking met *ARCX buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie*. Op basis van literatuuronderzoek, bestaande cultuurhistorische rapportages, beperkt archiefonderzoek en historische kaartvergelijking is begonnen met het maken van een beknopte gebiedsanalyse van Gaanderen. Deze analyse geeft een overzicht van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling en context van het betreffende gebied en vormt de inhoudelijke basis voor de waardering van individuele objecten. Vervolgens zijn de cultuurhistorisch waardevolle objecten in beeld gebracht door middel van een veldverkenning vanaf de openbare wegen en paden en door het raadplegen van de betreffende bouwdoSSIERS. De door de gemeente samengestelde groslijst met potentieel cultuurhistorisch waardevolle panden van 14

januari 2019 heeft als startpunt gediend voor de inventarisatie. In het algemeen is de periode tot en met de wederopbouw (ca. 1965) geïnventariseerd. In een enkel geval zijn ook panden van kort na die periode bekeken, omdat deze in de groslijst van de gemeente waren opgenomen. Alle panden die op deze lijst stonden, aangevuld met objecten die op het moment van onderzoek al de status 'cultuurhistorisch waardevol' hadden, zijn beoordeeld. Daarnaast zijn enkele panden toegevoegd die niet op de lijst stonden, maar gedurende het onderzoek wel als cultuurhistorisch waardevol zijn geselecteerd. Begraafplaatsen zijn uitgezonderd van het onderzoek. De panden die bij dit onderzoek niet als cultuurhistorisch waardevol zijn beoordeeld, zijn voorzien van het advies 'niet geselecteerd'. Tot slot zijn ook rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten binnen de kernen in de lijst opgenomen.

De rapportage bestaat uit drie onderdelen:

- de historische gebiedsanalyse
- een adressenlijst met beoordeelde objecten
- de beschrijvingen met waardering van de individuele cultuurhistorisch waardevolle objecten

selectiecriteria

Van de gebouwen die geselecteerd zijn als cultuurhistorisch waardevol is een beknopte beschrijving met waardering gemaakt. Het door de gemeente Doetinchem gehanteerde *Kader selectie en waardering cultuurhistorische objecten en gebieden*, afgeleid van onder meer de landelijke *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, heeft hierbij als leidraad gediend. De gebruikte waarderingscriteria zijn: cultuurhistorische waarden, architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige/ensemble/landschappelijke waarden. In de beschrijvingen van de cultuurhistorisch waardevolle panden wordt met nummers verwezen naar de subcriteria die bij de desbetreffende panden van toepassing zijn. Hieronder volgt een integraal overzicht van de waarderings- en selectiecriteria.

I Cultuurhistorische waarden

1. Nederzettingsgeschiedenis: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een geografische, landschappelijke, beleidsmatige en/of bestuurlijke ontwikkeling.
2. Sociaal-economische waarde: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een sociaal-historische, economische, technische of religieuze ontwikkeling.
3. Innovatieve waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege innovatieve waarde of pionierskarakter.
4. Historische waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege de bijzondere plaatselijke, regionale en/of landelijke herinneringswaarde; bekende bewoners, beroepen, bijzondere activiteiten en/of gebeurtenissen.

II Architectuurhistorische waarden

1. Ontwerper: bijzonder belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar.
2. Esthetiek: bijzonder belang van het object/complex vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

3. Detaillering: bijzonder belang van het object/complex vanwege het materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale (toegepaste) kunst.
4. Interieur: bijzonder belang van het object/complex vanwege de interieurfwerking (in samenhang met het exterieur). *Dit subcriterium speelt in dit onderzoek een ondergeschikte rol, omdat de inventarisatie vanaf de openbare weg is uitgevoerd.*
5. Bouwstijl: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant - al dan niet met plaatselijke variaties.
6. Bouwtype: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een functionele en/of typologische ontwikkeling.
7. Bouwtechniek: bijzonder belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur, bouwhistorie en/of bouwtechniek.
8. Historische gelaagdheid: bijzonder belang van het object/complex voor de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

III Stedenbouwkundige waarden, ensemblewaarden en landschappelijke waarden

1. Concept: belang van het object/complex/gebied als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, stedenbouwkundig, landschappelijk van belang is voor Doetinchem.
2. Gegroeid geheel: bijzondere beeldbepalende betekenis van het object vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van Doetinchem.
3. Verkaveling: bijzondere betekenis van het object/landschap vanwege de wijze van verkaveling/inrichting van de openbare ruimte/specifieke functies en/of de relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, wegen en/of water (vormgeving).
4. Silhouet: bijzondere betekenis van het object/complex/gebied voor het aanzicht van Doetinchem.
5. Ensemble: bijzondere betekenis van het object vanwege de situering en/of de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, park/tuin, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie.

6. Openbare ruimte: belang van het object/complex/gebied vanwege de ruimtelijke kwaliteiten.

beschrijvingen

De rapporten van de cultuurhistorisch waardevolle panden zijn zo opgezet dat de materiële, behoudenswaardige onderdelen zijn verwerkt in de beschrijving. Hieruit volgt wat de karakteristieke hoofdvorm is en welke elementen van belang zijn voor het aangezicht. Afhankelijk van de architectuur, is de ene beschrijving langer en specifiekere dan de andere. De beschrijving gaat vooral in op de hoofdvorm, de materialisatie van het exterieur en de gevelindeling. Elementen die vrij recent zijn vernieuwd of gemoderniseerd zijn niet in de beschrijving opgenomen of worden in enkele gevallen ter verduidelijking specifiek vermeld als 'modern' (bijvoorbeeld bij een vernieuwde winkelpui). Er is in de beschrijving geen sprake van hiërarchie tussen bijvoorbeeld de architectuurhistorische waarde van een deur ten opzichte van een raam, of van een dakkapel ten opzichte van een luifel. De afzonderlijke elementen bepalen samen de materiële architectuurhistorische waarde.

waardering

De totale cultuurhistorische waarde van individuele panden wordt bepaald door een samenspel of combinatie van de drie hoofdwaarden of hoofdcriteria. Bij de selectie heeft de betekenis van het betreffende pand als fysieke drager van een specifieke lokale herinnering, historische gebeurtenis of ontwikkeling een belangrijke rol gespeeld. Deze lokale historische context van Doetinchem, Gaanderen, Wehl en Nieuw-Wehl wordt in grote lijnen uiteengezet bij de inleiding van de rapporten en gewaardeerd onder 'cultuurhistorische waarden'.

Bij de architectuurhistorische waarde is met name gekeken naar de gaafheid (authenticiteit) en/of zeldzaamheid van de uiterlijke verschijningsvorm van het betreffende gebouw in de gemeente Doetinchem. Dit heeft er toe geleid dat enkele panden, die in het verleden bij diverse quickscans en inventarisaties als beeldbepalend of cultuurhistorisch waardevol zijn aangeduid, bij dit onderzoek (gemeentebreed) niet geselecteerd zijn. Bij een deel van deze panden is de cultuurhistorische waarde in de loop der jaren aangetast door latere verbouwingen en zijn ze daarom niet geselecteerd. Bij een

ander deel van deze panden lag de cultuurhistorische waarde hoofdzakelijk in het aanzien van een heel gebied of omvangrijk stedenbouwkundig ensemble en minder in de bijzondere architectuurhistorische waarde van het individuele object. Voorbeelden zijn de naoorlogse gevelwanden in traditionalistische architectuur (wederopbouw) aan en rond het Simonsplein in de binnenstad en het complex woningen aan de Van der Grijnstraat in Doetinchem. Voor deze categorie panden is eventuele gebiedsgerichte waardering en bescherming meer geschikt. Dit geldt ook voor andere historisch-stedenbouwkundige ensembles die op het moment van onderzoek nog geen status van 'cultuurhistorisch waardevol' bezaten. Representatieve voorbeelden zijn villawijk De Pas, het Worppelein, tuinwijk 'Kleintjeskamp' en de naoorlogse woonwijken in Doetinchem en de bijzondere ruimtelijke structuur van Gaanderen.

plangebied

Het deelgebied Gaanderen bestaat uit de bebouwde kom van het dorp en wordt in het zuiden begrensd door de gemeentegrens met Terborg, in het oosten door de Rijksweg, Kerkstraat en Warnersstraat en Hoofdstraat, in het noorden door de Kerkstraat en in het westen door de Rijksweg, Watertapweg, Hamminkstraat en Bethlehemstraat.

De gele cirkels markeren de locaties van de oude kern in het noorden, de latere kernontwikkeling aan het spoor. Gestippeld de verbindingsweg tussen beide kernen: de Hoofdstraat.



De kern van 'oud-Gaanderen' in 1928



2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE

de buurschap Gander

Gaanderen is ontstaan aan de noordzijde van de Oude IJssel, in het gebied dat op natuurlijke wijze begrensd werd door de rivier, de Akkermansbeek en de Bielheimerbeek. Waarschijnlijk bevond zich op deze plek al in de 9e eeuw een nederzetting die Aldinchem werd genoemd. In de directe omgeving stond ter plaatse van huis Rekhem het in 1180 gestichte klooster Bethlehem. Na bijna vier eeuwen te hebben bestaan werd het klooster gedurende de Reformatie geplunderd en uiteindelijk tijdens de Tachtigjarige Oorlog in 1579 gesloopt. Nu herinnert alleen de naam van de hier gelegen boerderij 'Het Klooster' nog aan het voormalige complex.

Twee rijen rivierduinen domineerden het landschap en boden de boeren bescherming tegen overstroming. Het noordelijk deel van het rivierduin is nog altijd zichtbaar ten noorden van het tracé Warnersstraat-Hogeweg, het zuidelijk deel lag iets ten noorden van de Rijksweg en is in het begin

van de 20e eeuw vrijwel volledig afgegraven. Hier en daar staken de heuveltoppen van het rivierduin wel 20 tot 25 meter boven de omgeving uit. De plaatsnaam Gaanderen is niet voor niets afgeleid van het woord 'Gernere', dat spitse of pijlvormige heuvelrij betekent. In de 17e eeuw werd de nederzetting aangeduid als 'Gander', één van de vijf buurschappen van Doetinchem. De buurschap bestond omstreeks 1660 uit een twintigtal boerderijen die verspreid rond een brink gesitueerd lagen. Deze brink vormde het centrale gemeenschappelijke akkergebied en lag ingeklemd tussen de beide heuvelrijen, ter hoogte van de huidige Lange Huitinkstraat en Frans Bultstraat. De lager gelegen gebieden langs de Oude IJssel en de beken werden hoofdzakelijk benut als hooi- en weiland.

ijzergieterijen langs de Bielheimerbeek en de Akkermansbeek

Vanwege de grote hoeveelheid eenvoudig winbare ijzeroer in de bodem en de



Schets van Gaanderen tussen de noordelijke en zuidelijke heuvelrij van het rivierduin in de late middeleeuwen. Tussen de heuvels lag een centrale brink of woerd, het gemeenschappelijke akkergebied, waarop de grote boerderij Den Elshof was gevestigd.

nabijheid van stromend water en voldoende bos voor de benodigde houtskool, ontwikkelde zich in het gehele Oude IJsselgebied al vanaf de 17e eeuw een bij uitstek regionale bedrijfstak: het hoogovenbedrijf. In 1689 verrees bij Rekhem aan de Bielheimerbeek de eerste

ijzermolen van Nederland. Eind 18e eeuw werd het ijzergieten bij de 'Rekhemse hut' gestaakt en verplaatst naar Laag-Keppel. Een opvolger diende zich aan in 1821, toen bij de uitmonding van de Akkermansbeek in de Oude IJssel de ijzergieterij Vulcaansoord werd opgericht.

de oude dorpskern aan de Kerkstraat

Tot ver in de 19e eeuw was er geen sprake van een vaste dorpskern. Omstreeks 1800 ontstond op de kruising van de Steverinkstraat en de Pierikstraat weliswaar een kleine concentratie van huizen met een schooltje, maar van echte dorpsvorming kwam op deze plek uiteindelijk niets terecht. Uiteindelijk ontwikkelde het dorp Gaanderen zich aan de Kerkstraat, een bestaande weg



IJzergieterij Vulcaansoord in het begin van de 20e eeuw.



De nog onverharde Kerkstraat omstreeks 1900, met links voor de St. Martinuskerk de winkel van Wissink uit 1868.

die vernoemd werd naar de in 1857 gebouwde St. Martinuskerk. Aanvankelijk betrof het een bijkerk van Terborg, het zou tot 1864 duren voordat Gaanderen tot een zelfstandige parochie werd verheven.

Rond de St Martinuskerk verrezen al snel een pastorie (1869), een openbare lagere school (1876), café enwinkel Arts (1867), manufacturen- en kruidenierszaak Wissink (1868) en een verenigingsgebouw (ca. 1900). In 1911 werd ten zuiden van de kerk

de katholieke lagere St. Martinusschool gesticht.

Voor 1857 waren de inwoners van de overwegend katholieke buurschap aangewezen op de schuur- of schuilkerken in Wijnbergen en bij boerderij Ter Gun. In de boerderij werden na de verwoesting van klooster Bethlehem al in het geheim diensten gehouden, in 1720 bouwde men naast de boerderij een schuurkerk.



Topografische kaart van Gaanderen omstreeks 1890, met midden boven de in de tweede helft van de 19e eeuw ontwikkelde oude dorpskern aan de Kerkstraat. Het landelijke gebied ten zuiden daarvan is doorsneden door de infrastructuur van de in 1845 aangelegde Rijksweg en de in 1885 gerealiseerde spoorweg. Ijzergieterij Vulcaansoord kreeg een eigen aftakking van de langs de Rijksweg gelegen rails van de stoomtram. Ten noorden van de spoorlijn ligt nog altijd de voormalige brink met boerderij Den Elshof.

verbetering van de infrastructuur

Voor het vervoer van personen en goederen over de weg was men in Gaanderen tot het midden van de 19e eeuw aangewezen op slecht begaanbare karrensporen en zandpaden. In 1845 werd de Achterhoek met de aanleg van de 'steenweg' van Doesburg naar Gendringen aangesloten op het landelijke Rijkswegennet. Langs deze verharde Rijksweg exploiteerde de Geldersche Tramweg-Maatschappij (GTM) vanaf 1882 een stoomtramverbinding tussen Doetinchem en Terborg. Drie jaar later werd de spoorweg Zevenaar-Doetinchem-Winterswijk geopend. De buurschap Gaanderen moest aanvankelijk een halte delen met Oosseld aan de Hulleweg, maar had van 1927 tot 1934 een eigen stopplaats aan de Hoofdstraat. In dezelfde periode groeide de ijzergieterij Vulcaansoord uit tot een bedrijf van regionaal belang. De vraag naar gietijzeren producten steeg en met de bouw van een emailleerfabriek aan de noordzijde van de Akkermansbeek kwam Vulcaansoord deels op het grondgebied van Gaanderen (Ambt Doetinchem) te staan.

De groei van Vulcaansoord zorgde niet direct voor een toename van bebouwing in het dorp Gaanderen. De ijzergieterij zorgde weliswaar voor veel werkgelegenheid, maar

van de ca. 500 werknemers die er eind 19e eeuw werkten, bestond een aanzienlijk deel uit arbeiders die in omliggende plaatsen als Doetinchem, Terborg, Silvolde, Azewijn en Zeddam woonden en elke dag naar de fabriek reisden. Aan weerszijden van de Rijksweg verscheen geleidelijk wat lintbebouwing, maar het dorp Gaanderen bleef tot het begin van de 20e eeuw kleinschalig en agrarisch van aard, met nog geen 200 woningen (hoofdzakelijk boerderijen).

een nieuw dorp aan het spoor

Het beeld van Gaanderen veranderde ingrijpend in de eerste helft van de 20e eeuw. Door de stormachtige ontwikkeling van Vulcaansoord - het aantal werknemers verdubbelde van 500 rond 1900 naar 1000 omstreeks 1920 - ontstond er een groeiende behoefte aan nabijgelegen arbeiderswoningen. Het kort na 1909 vastgestelde uitbreidingsplan Ambt-Doetinchem voorzag in de uitbreiding van het dorp Gaanderen aan het spoor, ten zuiden van de oude dorpskern. De gemeente kocht de percelen van boerderij Den Elshof op de voormalige brink voor de aanleg van een tuindorp bestaande uit 27 woningen voor fabrieksarbeiders en beampten. Van de woningen, gebouwd door



Luchtfoto van Gaanderen uit 1952, met bovenaan de oude dorpskern. In de eerste helft van de 20e eeuw ontwikkelde een stuk zuidelijker 'Nieuw-Gaanderen' zich met bebouwing aan weerszijden van de spoorweg. Aan de noordzijde van de spoorweg kwam een 'tuindorp' tot stand met de in 1914 aangelegde Hoofdstraat richting de St. Martinuskerk. Aan de zuidzijde werden de emailleerfabrieken van Neerlandia en Pelgrim gebouwd, met ten westen daarvan de arbeiderswoningen aan de De Witstraat. Onderaan de lintbebouwing aan de Rijksweg. Grote delen van de huidige bebouwde kom zijn in deze periode nog onbebouwd.



De Hoofdstraat in de eerste helft van de 20e eeuw in noordelijke richting met zicht op de St. Martinuskerk.

de speciaal daarvoor opgerichte Woningbouwvereniging Ambt-Doetinchem te Gaanderen, staan nog een achttal blokken overeind aan de Lange- en Korte Huitinkstraat. Om het zo ontstane 'Nieuw-Gaanderen' te verbinden met de oude dorpskern 'Oud-Gaanderen' werd in 1914 de Hoofdstraat aangelegd tussen de Rijksweg en de Kerkstraat. Het centrum van het dorp verschoof geleidelijk in zuidelijke richting. Voor hervormde inwoners werd in 1913 aan de Hoofdstraat een Nederlands Hervormde kerk geopend, tegenwoordig bekend als het witte kerkje'.

Het succes van ijzergieterij Vulcaansoord zorgde in de jaren '20 en '30 van de 20e eeuw voor een enorme spin-off in de



De Hoofdstraat in zuidelijke richting. De rechts gelegen muzikent op de kruising met de Lange Huitinkstraat is na de Tweede Wereldoorlog afgebroken. Hier staat nu het oorlogsmonument.

metaalverwerkende industrie. In 1920 stichtte B.J. Pelgrim aan de zuidzijde van het spoor, ten oosten van de Hoofdstraat, de emailleerfabriek N.V. Neerlandia. Aan de andere kant van de Hoofdstraat verrees tussen 1920 en 1924 naast de fabriek een nieuwe arbeidersbuurt. De 118 gerealiseerde woningen aan de De Witstraat zijn in 1993 gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Aangrenzend aan het fabrieksterrein van Neerlandia werd in 1931 dochteronderneming N.V. Fabrik en Handelsmaatschappij Pelgrim opgericht. Een jaar later opende tussen de Bloemenweg en de Kerkstraat het derde grote emailleerbedrijf in Gaanderen haar deuren onder de naam N.V. Ferro. De toename van bedrijvigheid zorgde ervoor dat



De Rijksweg in de jaren '30 van de 20e eeuw. Het gebouw rechts op de foto is café Waarbroek, tevens haltegebouw van de tram. Op deze locatie bevindt zich nu winkelcentrum Ganderije.

er zich meer mensen vestigden in Gaanderen. Het dorp telde in 1920 bij de samenvoeging van Stad- en Ambt Doetinchem zo'n 2000 inwoners. Naast de genoemde arbeidersbuurten verdichtten in deze periode de bebouwingslinten aan de Rijksweg, de Hoofdstraat, de Akkerstraat en het zuidelijk deel van de Kerkstraat. Verder verscheen er spaarzame woonbebouwing ten zuiden van de Rijksweg aan de huidige Spaarenbergstraat en Vulcaanstraat en aan de noordzijde van de Akkermansbeek aan de Beekstraat en Koepeloven. Tussen de bebouwingslinten bleven grote ruimtes open en onbebouwd.



De ravage aan de Kerkstraat nadat de meerdere woningen werden getroffen door bommen van Engelse bommenwerpers op 26 maart 1943. Op de achtergrond de huizen aan de Akkerstraat.

wederopbouw en naoorlogse ontwikkelingen

Nog voordat het grootste deel van de binnenstad van Doetinchem door geallieerde bombardementen in maart 1945 werd verwoest, ondervond Gaanderen al de verwoestende kracht van de Britse bommenwerpers. Op 17 november 1940 vielen verspreid bommen in de omgeving

van de Rijksweg, waarbij drie inwoners om het leven kwamen. Op 26 maart 1943 werd het deel van de Kerkstraat tussen de spoorlijn en de Akkerstraat getroffen. De bommen maakten een einde aan het leven van nog tien mensen. Na de oorlog begon men met de wederopbouw van de verwoeste en beschadigde huizen aan de Kerkstraat.

De uitbreiding van de metaalverwerkende fabrieken en de verbeterde verbindingen zorgden ook na de Tweede Wereldoorlog voor een toename van het aantal inwoners. Het aantal parochianen van de St. Martinusparochie was dusdanig gegroeid, dat de roep om een tweede R.K. parochie steeds luider werd. In 1947 startte men daarom met de voorbereidingen voor de bouw van de St. Augustinuskerk. De kerk kwam aan de Van Damstraat te staan, aan de rand van 'Nieuw-Gaanderen'. Tegelijkertijd was er sprake van een groeiende behoefte aan extra woonhuizen. De grote open ruimtes tussen de vooroorlogse bebouwingslinten werden in de jaren '50 en '60 geleidelijk volgebouwd met woningen tussen het rivierduin aan de Warnerstraat en de Koningin Beatrixstraat, een kleine uitbreiding aan de noordzijde ter plaatse van de Hekweg en St. Martinusstraat en een grote nieuwe woonbuurt (Vogelbuurt) tussen de Rijksweg en het spoor.

De tendens tot inbreiding zette na 1965 door met woningbouw tussen de spoorlijn en de Bloemenweg. Verdere uitbreidingen vonden plaats ten westen van de oude dorpskern en

bij het nieuw ontwikkelde sportterrein De Pol en ten zuiden van de Rijksweg.

De voor ontwikkeling van Gaanderen zo belangrijke metaalverwerkende industrie is uiteindelijk vrijwel geheel uit het dorp verdwenen. Na het faillissement van Vulcaansoord werden in 1979 alle gebouwen van de oude ijzergieterij gesloopt en de fabriekscomplexen van Pelgrim en Neerlandia maakten na 2004 plaats voor een nieuwbouwwijk. Ferro bleef gevestigd in Gaanderen, maar van de historische bedrijfsbebouwing staat niets meer overeind. De vele verspreid door het dorp liggende kleinere bedrijfjes verdwenen, de industrie is sinds de jaren '70 hoofdzakelijk geconcentreerd op het industrieterrein Akkermansweide.



Luchtfoto van Gaanderen uit 1964 met in het midden de spoorlijn en links het tracé van de Rijksweg (het noorden is rechts). Links van de spoorweg is de Vogelbuurt verzezen, daarboven ligt nog altijd het na 2004 verdwenen fabrieksterrein van Pelgrim/Neerlandia. Ten noorden van de spoorweg bestaan tussen de lintbebouwing nog grote open terreinen die in loop van de 20e eeuw deels bebouwd zouden worden.

BRONNEN EN LITERATUUR

literatuur

Arentsen, M., 'Halteplaats Gaanderen Oosselt', in: *Kronyck* 152/38 (2014), 20-27.

Boogman, J.C. en S. Oosterhaven, *Geschiedenis van Doetinchem*, Zutphen 1986.

Det, H. van, *Gaanderen in oude prenten*, 1980.

Dinkla, A., en W.P. Nederkoorn jr., *Oud Doetinchem vanuit de lucht*, Hoogeveen z.j.

Hettinga, J.G., 'Historie van belangrijke Gaanderense ondernemingen', in: *Kronyck* 87/22 (1998), 2-8.

Hettinga, J.G., 'Een stroat um nooit te vergeaten', in: *Kronyck* 96/24 (2000), 27-28.

Hettinga, C., 'Eeuw geleden werd Den Elshof het "centrum van Gaanderen"', in: *Kronyck* 130/32 (2008), 17-31.

Notten, T., 'Bommen op Gaanderen: veertien inwoners gedood', in: *Kronyck* 115/29 (2005), 37-46.

Notten, T., (red.), *Gaanderen van tijd tot tijd*, uitgave van de Oudheidkundige Vereniging Gander, Gaanderen 2007.

Stenvert, R., *Inventarisatie industrieel erfgoed Doetinchem*, BBA Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis, Utrecht 2009.

afbeeldingen

Dinkla en Nederkoorn, *Oud Doetinchem vanuit de lucht*

Det, H. van, 1980

Notten, T. (red.), 2007

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

www.topotijdreis.nl

3. ADRESSENLIJST

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Bloemenweg 1	Gaanderen	49	GM	Woonhuis	n.v.t.
Frans Bultstraat 38	Gaanderen	301	Geen	Kruisgebouw	Cultuurhistorisch waardevol
Hogeweg 77	Gaanderen	406	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Hoofdstraat 62	Gaanderen	47	GM	Pastorie	n.v.t.
Hoofdstraat 64	Gaanderen	83	GM	Kerk	n.v.t.
Hoofdstraat 115	Gaanderen	307	CHW	School	Cultuurhistorisch waardevol
Kerkstraat 41	Gaanderen	304	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Kerkstraat 45	Gaanderen	24	GM	Boerderij	n.v.t.
Kerkstraat 53	Gaanderen	282	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Kerkstraat 66	Gaanderen	55	GM	Boerderij	n.v.t.
Kerkstraat 70	Gaanderen	46	GM	Kerk	n.v.t.
Kerkstraat 70	Gaanderen	106	GM	Pastorie	n.v.t.
Kerkstraat 74-76	Gaanderen	402	Geen	Winkel	Cultuurhistorisch waardevol
Kerkstraat 295	Gaanderen	407	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nachtegaalstraat 12	Gaanderen	25	GM	Loods	n.v.t.
Rijksweg 91	Gaanderen	313	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Rijksweg 112	Gaanderen	400	Geen	Winkel	Cultuurhistorisch waardevol
Rijksweg 148 A	Gaanderen	401	Geen	Werkplaats	Cultuurhistorisch waardevol
Rijksweg 233	Gaanderen	303	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Rijksweg 280	Gaanderen	405	CHW	Boerderij	Niet geselecteerd
Rijksweg 292	Gaanderen	339	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Rijksweg 294	Gaanderen	340	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Van Damstraat 15	Gaanderen	364	Geen	Pastorie	Cultuurhistorisch waardevol
Van Damstraat 17	Gaanderen	142	Geen	Kerk	Cultuurhistorisch waardevol
Vinkenstraat 40	Gaanderen	338	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Vulcaanstraat 1	Gaanderen	365	Geen	Postkantoor	Cultuurhistorisch waardevol
Westerbroekstraat 4 x01	Gaanderen	403	Geen	Trafo	Cultuurhistorisch waardevol

4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 301
Adres: Frans Bultstraat 38, 7011BB Gaanderen
Oorspronkelijke functie: Kruisgebouw met badhuis
Opdrachtgever: Bestuur Wit-Gele Kruis
Ontwerp- en bouwjaren: 1954
Architect: G.J. Graafsma
Datum: 30 juli 2019



inleiding

Het bestuur van het Wit-Gele Kruis kreeg in 1954 vergunning voor de bouw van een kruisgebouw met badhuis, magazijn en bovenwoning aan de Frans Bultstraat in Gaanderen. De Wit-Gele Kruisvereniging richtte zich op wijkzorg op rooms-katholieke grondslag. De kerntaken bestonden uit het bevorderen van de hygiëne, het bestrijden van epidemieën en het verlenen van kraamhulp en gezinszorg. Bij een verbouwing in 1990 werd het magazijn aan de achterzijde uitgebreid en wijzigde men de indeling van het kruisgebouw. Hierbij werd tevens een deel van de achtergevel van het kruisgebouw vernieuwd. De vensters in de gevels zijn gemoderniseerd.

beschrijving

Voormalig kruisgebouw (links) van twee bouwlagen en een aangebouwd badhuis (rechts) van één bouwlaag, beiden gebouwd op een rechthoekige plattegrond en voorzien van een met rode, opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekt zadeldak. Gevels opgetrokken in schoon metselwerk in kleזורverband, aan de bovenzijde afgesloten met een overstekende goot op klossen. Rechts in het kruisgebouw de met kunststenen blokken omlijste hoofdentree, met daarboven een ingemetselde gevelsteen van het Wit-Gele Kruis. Entree voor bezoekers, vierruits deur met kathedraalglas centraal in de linker zijgevel onder segmentboog. Entree van het badhuis, vierruits deur centraal in de rechter zijgevel onder rollaag. Vensteropeningen onder rollagen, voorzien van bakstenen onderdorpels. Vensters en deur van het voormalige badhuis gevuld met kathedraalglas. Voortuin begrensd door laag bakstenen muurtje met stalen hek en leuning.

waardering

Frans Bultstraat 38 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische en de architectuurhistorische waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan het voormalige gebruik als kruisgebouw van het Wit-Gele Kruis voor het overwegend katholieke dorp Gaanderen. Het pand herinnert op tastbare wijze aan de ontwikkeling van Kruisverenigingen, in het bijzonder van het Wit-Gele Kruis en aan de toenemende aandacht voor wijkzorg en hygiëne in de loop van de 20e eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.5 en II.6)

Het pand is een typologisch representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een kruisgebouw met badhuis in traditioneel-ambachtelijke bouwstijl. De voormalige indeling en routing van het kruisgebouw en badhuis zijn nog te herkennen in de afzonderlijke vormgeving en gevelindeling van beide bouwdelen. Het gebouw is een waardevol onderdeel van het oeuvre van de lokaal bekende architect G.J. Graafsma.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 307
Adres: Hoofdstraat 115, 7011AD Gaanderen
Oorspronkelijke functie: R.K. St. Martinusschool
Opdrachtgever: Gemeente Ambt Doetinchem
Ontwerp- en bouwjaren: 1911, ca. 1920
Architect: -
Datum: 31 juli 2019



inleiding

Na de realisatie van een openbare lagere school in Gaanderen omstreeks 1865 werd in 1911 een lagere R.K. school aan de Hoofdstraat gebouwd. Deze St. Martinusschool werd omstreeks 1920 uitgebreid tot tienklassige gangschool met middengang en vijf lokalen aan de voor- en achterzijde. Kamers voor het schoolhoofd, personeel en toiletten werden in de lagere aanbouwen ondergebracht. Tegelijkertijd verrees achter op het terrein een gymnastiekzaal (gesloopt). In 1963-'64 verving men de oorspronkelijke vensters in de voor- en achtergevel door de huidige en verdwenen de twee geveltoppen aan de voorzijde. Meer recent zijn de toegangen in de aanbouwen verplaatst van de voorgevel naar de zijgevel. Het schoolplein is links ingekort voor de aanleg van de Bethlehemstraat.

beschrijving

Schoolgebouw op een rechthoekige plattegrond van één bouwlaag onder een plat dak. Links en rechts twee lagere aanbouwen. Gevels opgetrokken in machinale roodbruine baksteen in kruisverband, voorzien van banden van witte (kalkzand)steen en aan voor- en achterzijde geleed door muurdammen. Aan de onderzijde afgesloten met een uitspringende plint, aan de bovenzijde beëindigd door een houten goot op geprofileerde gootklossen met daaronder een uitkragende muizentand. Smalle tweeruits vensters in de zijgevels onder strekken met kathedraalglas, met bakstenen onderdorpels. Open schoolplein aan de achterzijde.

waardering

Hoofdstraat 115 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling van het lager- en bijzonder onderwijs in Gaanderen in het eerste kwart van de 20e eeuw en de vestiging van een lagere R.K. school in de oude kern.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3 en II.6)

Het pand is een representatief voorbeeld van een tienklassige gangschool. Hoewel in materiële zin niet geheel oorspronkelijk weerspiegelt de vensterindeling i.c.m. de ordening van bouwvolumes de omstreeks 1920 ontstane indeling van de school. Het pand is verder van belang vanwege het materiaalgebruik in de gevels en de esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

stedenbouwkundige waarden (III.2, III.3 en III.5)

Vanwege de situering op een belangrijke plek in de oude kern, vlakbij de St. Martinuskerk, is het schoolgebouw van beeldbepalende betekenis voor de ruimtelijke ontwikkeling van Gaanderen. Het schoolgebouw vormt een ruimtelijk ensemble met het achtergelegen open schoolplein.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 304
Adres: Kerkstraat 41, 7011CJ Gaanderen
Oorspronkelijke functie: Onderwijzerswoning openbare lagere school
Opdrachtgever: Gemeente Ambt Doetinchem
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1919
Architect: -
Datum: 30 juli 2019



inleiding

Omstreeks 1865 werd in de oude kern van Gaanderen, op de splitsing van de Kerkstraat en de Vreeltstraat een openbare lagere school gebouwd. Pas later, in 1911, zou aan de Hoofdstraat de nog bestaande bijzondere (katholieke) lagere St. Martinusschool gebouwd worden. Na een aantal uitbreidingen verrees in ca. 1919 bij de openbare lagere school een onderwijzerswoning. Het schoolgebouw is kort voor 1991 afgebroken. Deze ruimte is vervolgens deels opgevuld met woningbouw.

beschrijving

Vrijstaande voormalige onderwijzerswoning, gebouwd op een nagenoeg rechthoekige plattegrond met één bouwlaag en een zolder onder een met gesmoorde muldenpannen samengesteld dak. Gevels zijn opgetrokken in machinale baksteen in kruisverband en zijn voorzien van banden, aanzetstenen en siermetselwerk in gele verblendsteen. Samengestelde en enkele vensters onder segmentbogen en met wit geglaazuurde raamdorpelstenen. Bovenlichten van vensters en voordeur zijn ingevuld met een roedeverdeling. De gekoppelde vensters zijn op de begane grond uitgevoerd met een schuifraam in het midden, de (zolder)verdieping bevat stolpramen. De topgevels zijn in de top met hout afgewerkt en zijn voorzien van een overstekende windveren met waterborden en een geprofileerde gevelmakelaar. Het terrein rond de woning is van de straat afgescheiden door een hekwerk, bestaande uit lage bakstenen pijlers die met stalen buizen en een bakstenen voet verbonden zijn.

waardering

Kerkstraat 41 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het pand is van belang vanwege de indirecte verwijzing naar de ontwikkeling van het lager onderwijs in Gaanderen in het eerste kwart van de 20e eeuw en de vestiging van een openbare lagere school in de oude kern.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is een representatief voorbeeld van een onderwijzerswoning met invloeden van de chaletstijl. Het pand is van belang vanwege de gaaf bewaarde voor- en zijgevels met oorspronkelijke vensterindeling, het materiaalgebruik en de esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

stedenbouwkundige waarden (III.2)

Vanwege de situering op een belangrijke plek in de oude kern op een splitsing van wegen, is het pand van beeldbepalende betekenis voor de ruimtelijke ontwikkeling van Gaanderen. Het gebouw markeert de locatie van het eind vorige eeuw afgebroken openbare lagere schoolcomplex.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 402
Adres: Kerkstraat 74-76, 7011CP Gaanderen
Oorspronkelijke functie: Manufacturen- en kruidenierszaak met woning en berging
Opdrachtgever: fam. Wissink
Ontwerp- en bouwjaren: 1926 en 1935
Architect: -
Datum: 6 augustus 2019



inleiding

Herman Wissink begon in 1868 op de hoek van de Kerkstraat en de Hoofdstraat een zaak in levensmiddelen en textiel in combinatie met een huiskamercafé. Het huidige pand werd in 1926 gebouwd en in 1935 verbouwd en uitgebreid. In de jaren '50 werd langs de Hoofdstraat een nieuw woongedeelte aangebouwd. De familie Wissink is in 1978 met de winkel gestopt.

beschrijving

Pand opgetrokken op een rechthoekige plattegrond met twee bouwlagen onder een met gesmoorde muldenpannen gedekt zadeldak. Gevels opgetrokken in schoon metselwerk aan de bovenzijde afgesloten met een fors overstekende goot op klossen. Topgevels met overstekende windveren. Afgeschuinde ingang onder een betonnen balkon op gemetselde, uitkragende consoles. Langs de Kerkstraat is de gevel op de begane grond ingevuld met een brede driedelige winkelpui met uitkragend kalf en bovenlichten.

Aan de rechter zijde is achter het hoofdhuus op een rechthoekige plattegrond in schoon metselwerk een berging aangebouwd. Dit gebouw telt één bouwlaag onder een met gesmoorde muldenpannen gedekt zadeldak. In de zijgevel gekoppelde vensters met roeeverdeling en in de geveltop siermetselwerk.

waardering

Kerkstraat 74-76 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige/situationele waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het pand is van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan het door de familie Wissink tussen 1868 en 1978 hier gevoerde winkelbedrijf.

architectuurhistorische waarde (II.5, II.6 en II.8)

Het complex Kerkstraat 74-76 is op traditionele wijze vormgegeven volgens de uitgangspunten van de baksteenarchitectuur zoals die gedurende het interbellum populair was. In typologische zin vormt het een goed voorbeeld van de uitbreiding en schaalvergroting van het winkelbedrijf in het dorp Gaanderen. Het complex is verder van belang vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

stedenbouwkundige en situationele waarde (III.2)

Vanwege de situering op een belangrijke en centrale plek in het dorp, op steenworp afstand van de kerk op een kruispunt van wegen, is het object van bijzondere beeldbepalende betekenis voor de ruimtelijke ontwikkeling van Gaanderen.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 313
Adres: Rijksweg 91, 7011DS Gaanderen
Oorspronkelijke functie: Woonhuis
Opdrachtgever: B.G. Pelgrim
Ontwerp- en bouwjaren: 1935
Architect: H.J.L. Ovink & Zn.
Datum: 30 juli 2019



inleiding

In 1935 liet Bernardus G. Pelgrim (1903-1977) aan de Rijksweg een villa met aangebouwde garage bouwen. Bernardus Jr. was directeur van de emailleerfabriek Pelgrim die in 1931 ten zuiden van het spoor werd opgericht. Zijn vader Bernardus Sr. had in 1920 de emailleerfabriek Neerlandia gesticht. Het architectenbureau van H.J.L. Ovink & Zn. was verantwoordelijk voor het ontwerp van de villa. In 1944 werd aan de rechterkant een halfronde erker aangebouwd, ontworpen door H.J.L. Ovink & Zn. en G.A.H. Clerx. De voormalige garagedeuren links in de voorgevel zijn later vervangen door een venster met roedeverdeling.

beschrijving

Vrijstaand woonhuis gebouwd op een samengestelde plattegrond van twee bouwlagen en een aangebouwde garage van één bouwlaag. Zadeldaken en schilddak (voorzijde) gedekt met gesmoorde verbeterde Hollandse pannen. Dakkapellen met vierruits venster in schilddak. Forse uitkragende goot op geprofileerde klossen. Gevels opgetrokken in machinale roodbruine baksteen in halfsteens verband. Voorgevel voorzien van groot venster op de verdieping met drie gekoppelde ramen. Vensters met zwart geglaazuurde bakstenen lekdoorpels. Halfronde erker tegen de rechter zijgevel. De villa ligt een stuk terug ten opzichte van de Rijksweg en heeft een ruime, groene voortuin.

waardering

Rijksweg 91 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het pand is van belang als voormalig woonhuis van de in Gaanderen zeer invloedrijke fabrieksdirecteur B.G. Pelgrim. De schaal en situering van de villa verwijst naar de sociale status van de fabrikant van de voormalige emailleerfabriek Pelgrim.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2 en II.6)

De villa is op traditionele wijze vormgegeven volgens de uitgangspunten van de baksteenarchitectuur zoals die gedurende het interbellum populair was. Het gebouw is van belang als onderdeel van het oeuvre van het regionaal zeer bekende architectenbureau H.J.L. Ovink & Zn.

stedenbouwkundige waarde (III.2 en III.6)

Het pand speelt vanwege het volume en de situering terugliggend ten opzichte van de weg een beeldbepalende rol in het vooroorlogse bebouwingslint aan de noordzijde van de Rijksweg.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 400
Adres: Rijksweg 112, 7011EC Gaanderen
Oorspronkelijke functie: Winkel met showroom
Opdrachtgever: D.W. Peters
Ontwerp- en bouwjaren: 1949-1950
Architect: J.F. Langenhorst
Datum: 31 juli 2019



inleiding

In 1949 vroeg D.W. Peters vergunning voor de herbouw van een winkel in manufacturen, confectie en meubelen en een woning. Zijn voormalige winkel/woning zal door oorlogsschade zijn verwoest, aangezien de nieuwbouw deels werd gefinancierd vanuit de herbouw-financiering van het Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting. Architect J.F. Langenhorst uit Dinxperlo maakte meerdere ontwerpen voor een nieuwe winkel met showroom en werkplaats. Ondanks zeer kritische opmerkingen van supervisor van de wederopbouw van Doetinchem, stedenbouwkundige Ir. J.A. Kuiper, werd het ontwerp van een moderne voorgevel met veel glas, staal en beton uiteindelijk toch uitgevoerd. Voorbijgangers hadden zo vanaf de straat optimaal zicht op de etalage en achtergelegen toonzaal.

beschrijving

Winkel met showroom, gebouwd op een rechthoekige plattegrond, met twee bouwlagen onder een met rode ceramische pannen gedekt zadeldak. Voorgevel uitgevoerd als vliesgevel met op de begane grond grote aluminium etalagevensters en op de verdieping vierledige stalen puien met bovenlichten. Twee kolommen ondersteunen het betonnen gevelkader en de verdiepingvloer. Het kader loopt aan de zijkanen taps toe. Centraal op de begane grond de dubbele stalen voordeur. Zijgevels uitgevoerd als puntgevel, opgetrokken in machinale baksteen en voorzien van betonnen deklijsten.

waardering

Rijksweg 112 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de herinnering aan de oorlogsschade en wederopbouw van Gaanderen na de Tweede Wereldoorlog. Verder is het pand van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan het door D.W. Peters hier gevoerde winkelbedrijf.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2 en II.6)

Het pand is van belang als gaaf bewaard voorbeeld van een winkelpand met voor lokale begrippen zeer modern vormgegeven voorgevel uit de periode van de vroege wederopbouw. Het winkelpand is tevens een belangrijk onderdeel van het oeuvre van architect J.F. Langenhorst.

stedenbouwkundige waarden (III.2 en III.4)

De winkel speelt vanwege het volume en de verschijningsvorm een beeldbepalende rol in het zuidelijke bebouwingslint van de Rijksweg.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 401
Adres: Rijksweg 148a, 7011ED Gaanderen
Oorspronkelijke functie: Werkplaats
Opdrachtgever: G.B.A. Centen
Ontwerp- en bouwjaren: 1948
Architect: W.A.J. Gerritsen
Datum: 1 augustus 2019



inleiding

In het begin van de 20e eeuw startte de familie Centen aan de zuidzijde van de Rijksweg een winkel in rijwielen, lampen, zink- en ijzerwaren en elektra met achtergelegen werkplaats. Gedurende de Tweede Wereldoorlog liep het bedrijf oorlogsschade op, de exacte datum, aard (mogelijk bomschade) en omvang van de schade is onbekend. Op 26 februari 1948 krijgt G.B.A. Centen van het Bureau Wederopbouw toestemming voor het herstel van zijn werkplaats op het achterterrein. Op 23 augustus van dat jaar vraagt Centen vergunning voor de herbouw van een werkplaats annex moffelinrichting (uitharden van lak en coating in een oven) van zijn rijwielen-, radio- en elektrabedrijf. In 1971 werd de werkplaats aan de linkerzijde uitgebreid naar ontwerp van W. Vrieze.

beschrijving

Achter op het terrein gelegen werkplaats uit 1948, gebouwd op een rechthoekige plattegrond. Het pand telt één bouwlaag onder een met overwegend rode muldenpannen gedekt zadeldak. Met gesmoorde muldenpannen is in het rechter dakschild 'GARAGE CENTEN' gevormd. Schoorsteen in rechter dakschild. In schoon metselwerk opgetrokken gevels in kruisverband (voorgevel is later wit geschilderd). Voor- en achtergevel uitgevoerd als puntgevel met uitkragende bakstenen lijstje onder de dakrand. Centraal in de voorgevel dubbele schuifdeuren met roedeverdeling. Rondom zesruits stalen vensters onder rollagen en met bakstenen lekdorpels. Betonnen lateien in rechter zijgevel en achtergevel ter plaatse van dichtgezette voormalige bedrijfstoegangen.

waardering

Ribesstraat 2 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het pand is van belang als tastbare herinnering aan de vanaf het begin van de 20e eeuw ontstane en toegenomen bedrijvigheid langs de Rijksweg. De werkplaats is verder van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan het tot vrij recent hier door de firma Centen gevoerde radio-, elektra- en rijwielenbedrijf.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3 en II.6)

Het pand is een representatief en gaaf voorbeeld van een utilitair vormgegeven werkplaats uit de periode van de vroege wederopbouw, als zodanig tevens van belang als onderdeel van het oeuvre van de lokaal bekende architect W.A.J. Gerritsen uit Ulft. Van belang vanwege het materiaalgebruik van vensters en deuren.

stedenbouwkundige waarden (III.2)

De werkplaats is van beeldbepalende betekenis vanwege de vormgeving en de situering, gelegen op een open bedrijfsterrein aan de zuidzijde van de Rijksweg.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 339
Adres: Rijksweg 292, 7011EH Gaanderen
Oorspronkelijke functie: Woonhuis
Opdrachtgever: A.J. Weenink
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1908
Architect: -
Datum: 1 augustus 2019



inleiding

Omstreeks 1908 werd op een onbebouwd perceel aan de zuidzijde van het oostelijk deel van de Rijksweg een vrijstaand woonhuis gebouwd voor weduwe Antonia Joanna Weenink. Zij was getrouwd met boekhouder Gerhardus Johannes Lubbers. In 1958 liet toenmalig bewoner G.J. de Jager tegen de linker zijgevel een erker bouwen, waarvoor hij zelf het ontwerp maakte.

beschrijving

Vrijstaand woonhuis bestaande uit twee haaks op elkaar geplaatste vleugels van één bouwlaag onder met gesmoorde muldenpannen gedekte zadeldaken. Topgevels met overstekende windveren en waterborden, voorzien van rijk gedecoreerd houtsnijwerk en gevelmakelaar. Goot op geprofileerde klossen. Gevels opgetrokken in machinale roodbruine baksteen in kruisverband. Banden/siermetselwerk en aanzet- en sluitstenen in grijze kalkzandsteen. Voordeur met drieruits bovenlicht onder een met gesmoorde muldenpannen gedekte luifel, deze wordt ondersteund door een geprofileerd korbeel. Op de begane grond schuifvensters met meerruits bovenramen onder segmentbogen. Geprofileerde houten kozijnen. Boogvelden gedecoreerd met floraal motief. Rechts van de voordeur een drieledig schuifvenster met bovenramen met roedeversdeling. Daarboven een stolpvenster met gebogen bovenlicht. De bovenlichten/bovenramen zijn gevuld met gekleurd kathedraalglas. Deur met bovenlicht in rechter zijgevel.

waardering

Rijksweg 229 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3 en II.5)

Het pand is een representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een villa uit het begin van de 20e eeuw met invloeden van Jugendstil en chaletstijl. Het pand is van belang vanwege het materiaalgebruik, de detaillering en de esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

stedenbouwkundige waarden (III.2)

Het vrijstaande woonhuis speelt vanwege de verschijningsvorm en de situering op een ruim perceel een beeldbepalend rol in het bebouwingslint langs de Rijksweg, dat zich grotendeels na 1900 heeft verdicht.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 364 en 142
Adres: Van Damstraat 15-17, 7011GB Gaanderen
Oorspronkelijke functie: St. Augustinuskerk en pastorie
Opdrachtgever: R.K. parochie St. Augustinus
Ontwerp- en bouwjaren: 1950-'51
Architect: Johannes Sluijmer
Datum: 6 augustus 2019



inleiding

Vanwege de bevolkingsgroei in de eerste helft van de 20e eeuw, die aangewakkerd werd door toenemende werkgelegenheid bij de grote ijzerwerkgevers in Gaanderen, Vulcaansoord en Pelgrim, ontstond na de Tweede wereldoorlog behoefte aan een tweede Rooms Katholieke parochie. Het Rooms Katholieke kerkbestuur startte in 1947 met de voorbereidingen voor de bouw van een kerk met pastorie op een terrein aan de Van Damstraat in het zuidelijke deel van het dorp. Het complex werd ontworpen door architect Johannes Sluijmer uit Enschede, die gespecialiseerd was in kerkenbouw. Aan de zuidzijde is tegen het kerkgebouw een moderne ruimte aangebouwd. De kerk was gewijd aan kerkvader Augustinus van Hippo en werd in 1952 in gebruik genomen. In 2013 is het gebouw onttrokken aan de eredienst.

beschrijving

In traditionalistische bouwstijl ontworpen complex met invloeden van de romaanse bouwkunst. Gebouwd op een L-vormige plattegrond, opgebouwd uit een oost-west georiënteerd kerkgebouw met evenwijdig aan de straat een daarmee verbonden pastorie. De tuin van kerk en pastorie is aan de straatzijde afgezet met een gemetselde voetmuur met een ezelsrug. Het kerkplein aan de westzijde van het gebouw is bestraat. In een met een lage muur afgezet plantsoen staat een beeld van St. Augustinus.

kerkgebouw

De kerk is een in schoon metselwerk opgetrokken driebeukige basiliek met een in hoofdopzet rechthoekige plattegrond. Het priesterkoor aan de oostzijde is verhoogd vormgegeven en wordt beëindigd met een driezijdige absis. De hoofdbeuk is voorzien van zadeldaken, de zijbeuken met lessenaardaken. Tegen de zijgevels zijn op de vier hoeken van het gebouw lage aanbouwen met geschouderde topgevels onder zadeldaken geplaatst. Alle daken zijn gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse dakpannen, de uitkragende dakgoten zijn uitgevoerd met zinken mastgoten op gootklossen.

Het westfront is voorzien van een aangebouwd toegangsportaal met in drie rondboognissen blank houten toegangsdeuren. In de boogtrommels siermetselwerk.

De gevels van de absis hebben een geleding in de vorm van ondiepe nissen, afgesloten met een rondboogfries. De gemetselde rondboogvensters van de kerkzaal zijn gevuld met glas-in-lood.

Op de westelijke geveltop van het verhoogde priesterkoor staat een klokkenstoel met een luiklok.

pastorie

In schoon metselwerk opgetrokken woning, gebouwd op een rechthoekige plattegrond met twee bouwlagen onder een zadeldak. Het huis is met een verdiepingloos tussenlid met een zadeldak (waarin de sacristie is ondergebracht) verbonden met de kerk. Met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekte dakvlakken, uitkragende gootconstructie met zinken mastgoot op houten klossen. Zijgevels bekroond door forse gemetselde schoorstenen. Symmetrisch ingedeelde vijfassige voorgevel met centraal in een ondiepe portiek de voordeur. Daar boven een verdiepinghoog venster, afgezet met een smeedijzeren hekwerk. De vensters - met houten kozijnen en ramen met een roedeverdeling - worden aan de bovenzijde afgesloten met strekken en hebben bakstenen lekdorpels.



waardering

Van Damstraat 15-17 is voor de gemeente Doetinchem waardevol vanwege de cultuurhistorische en de architectuurhistorische waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

Het complex is van belang als uitdrukking van de 20e eeuwse groei van de R.K. parochie in Gaanderen en vanwege de herinnering aan de grote religieuze en maatschappelijke betekenis van het R.K. geloof in de jaren '50 van de vorige eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.5 en II.6)

Het complex is een typologisch representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een kerk met pastorie in traditionalistische vormgeving. De typologische opzet van het gebouw verwijst naar een geïdealiseerde middeleeuwse bouwtraditie en traditionele waarden voor geloof en gezin. De gebouwen zijn van belang vanwege de esthetische kwaliteit. Het complex is verder van belang vanwege de betekenis voor het oeuvre van de architect Johannes Sluijmer.

stedenbouwkundige waarden (III.4 en III.6)

De zorgvuldig en sober vormgegeven kerk met pastorie vormen een waardevol stedenbouwkundig ensemble en zijn als beeldbepalend oriëntatiepunt van belang voor het aanzien van het dorp.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 365
Adres: Vulcaanstraat 1, 7011EP Gaanderen
Oorspronkelijke functie: postkantoor
Opdrachtgever: W.C.A. Bongers
Ontwerp- en bouwjaren: 1965-'66
Architect: arch. bur. Wolbert, Keijenburg
Datum: 6 augustus 2019



inleiding

Op 20 december 1965 verlenen B en W van Doetinchem bouwvergunning voor het oprichten van een nieuw woonhuis met kantoor op de hoek van de Vulcaanstraat met de Rijksweg. Het gaat om een klein postkantoor met ruimte voor postbestellers en een aangebouwde woning.

beschrijving

Op een L-vormige plattegrond in schoon metselwerk opgetrokken verdiepingloos kantoorgebouwtje onder een licht overstekend plat dak. Aan de zuidzijde verbonden met een woning, gebouwd op een rechthoekige plattegrond met één bouwlaag onder een zadeldak. De gemetselde gevels van de woning zijn afgewerkt met een stuclaag. De voorgevel van het kantoor is asymmetrisch ingedeeld met aan de linker zijde de terugliggende ingang naar de voormalige publiekshal, opgebouwd uit verdiepinghoge stalen puien, gevuld met glas. In het midden een vooruitstekend tochtportaal met een glasdeur. Voor de toegang over de volle breedte daarvan een bordes met twee gemetselde treden. In het midden van de gevel een forse gemetselde schoorsteen, het rechter deel van de gevel is blind uitgevoerd. In de linker zijgevel aan de achterzijde een verdiepinghoog venster met houten kozijn en een roedeversdeling met verspringende roeden. In het rechter deel van de gevel zijn in het metselwerk met witte steen de letters 'POST.' opgenomen.

waardering

Vulcaanstraat 1 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

Het postkantoor is van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan het hier gevestigde postkantoor en als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling van de publieke dienstverlening van de PTT.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5, II.6 en II.7.)

Het pand is een representatief en relatief gaaf bewaard voorbeeld van een in modernistische stijl aangebouwd kantoor. Het is van belang vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp en de materialisatie en detaillering van de entreepartij. Het is verder typologisch van belang vanwege de combinatie van een woning met aangebouwd kantoor met een openbare functie. Het gebouw is een waardevol onderdeel in het oeuvre van architect Wolbert.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van beeldbepalende betekenis vanwege de prominente situering op de hoek van de straat.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 403
Adres: Westerbroekstraat 4 X 01, 7011EX Gaanderen
Oorspronkelijke functie: transformatorhuisje
Opdrachtgever: PGEM
Ontwerp- en bouwjaren: omstreeks 1960
Architect: -
Datum: 6 augustus 2019



inleiding

Ter verbetering en uitbreiding van het bestaande laagspanningsnet bouwde de NV Provinciale Gelderse Electriciteits Maatschappij omstreeks 1960 aan de Westerbroekstraat een nieuw transformatorhuisje van het standaardtype met betonkapje in traditionalistische bouwstijl.

beschrijving

Eenvoudig vormgegeven trafohuisje met een rechthoekige plattegrond en afgedekt met een flauw hellend zadeldakje zonder goot dat aan alle zijden licht oversteekt. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk. De kapconstructie is opgebouwd uit prefab betonplaten, de dakbedekking bestaat uit asfalt-bitumen.

Het interieur is ingedeeld in twee ruimten, een ondiepe laagspanningsruimte met daar achter een hoogspanningsruimte.

De oostgevel is asymmetrisch ingedeeld met aan de rechter zijde een vlakke stalen toegangsdeur, draaiend op zware paumelles in een stalen kozijn. Links is op ooghoogte een vierkante lichtopening gemaakt door middel van vier glazen bouwstenen.

De zuidgevel is symmetrisch ingedeeld. Centraal in de gevel is een vlakke stalen toegangsdeur geplaatst, draaiend op zware paumelles in een stalen kozijn. Boven de deur is in een betonnen gevelsteen met sierletters het opschrift 'PGEM' aangebracht. Boven in de gevel zijn links en rechts smalle liggende rechthoekige ventilatieopeningen uitgespaard die afgedekt zijn met een plaatstalen regenkapje. Beide toegangsdeuren zijn aan de bovenzijde afgesloten met een segmentboog die gevuld is met siermetselwerk in een geometrisch patroon.

De westgevel bevat een horizontale lichtstrook opgebouwd uit vier glazen bouwstenen met daar boven twee ventilatieopeningen afgedekt met plaatstalen regenkapjes.

waardering

Westerbroekstraat 4 X 01 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

Het transformatorhuisje is van belang als uitdrukking van de groei en de ontwikkeling van het Provinciale elektriciteitsnet.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.6 en II.7.)

Het transformatorhuisje is van belang als gaaf bewaard voorbeeld van een standaardontwerp van de PGEM in traditionalistische bouwstijl.

Bijlage 6 Langerak cultuurhistorisch waardevolle panden

LANGERAK

cultuurhistorisch waardevolle panden



BELFORT
cultuurhistorie en monumenten

colofon

Langerak, cultuurhistorisch waardevolle
panden

© Belfort Cultuurhistorie en Monumenten,
Doetinchem 26 oktober 2021

Belfort Cultuurhistorie en Monumenten
Stevinlaan 28, 7002 HD Doetinchem
www.belfortcultuurhistorie.nl
www.tijdbeeld.com

i.s.m. ARCX buro voor monumentenzorg en
cultuurhistorie

opdrachtgever: gemeente Doetinchem

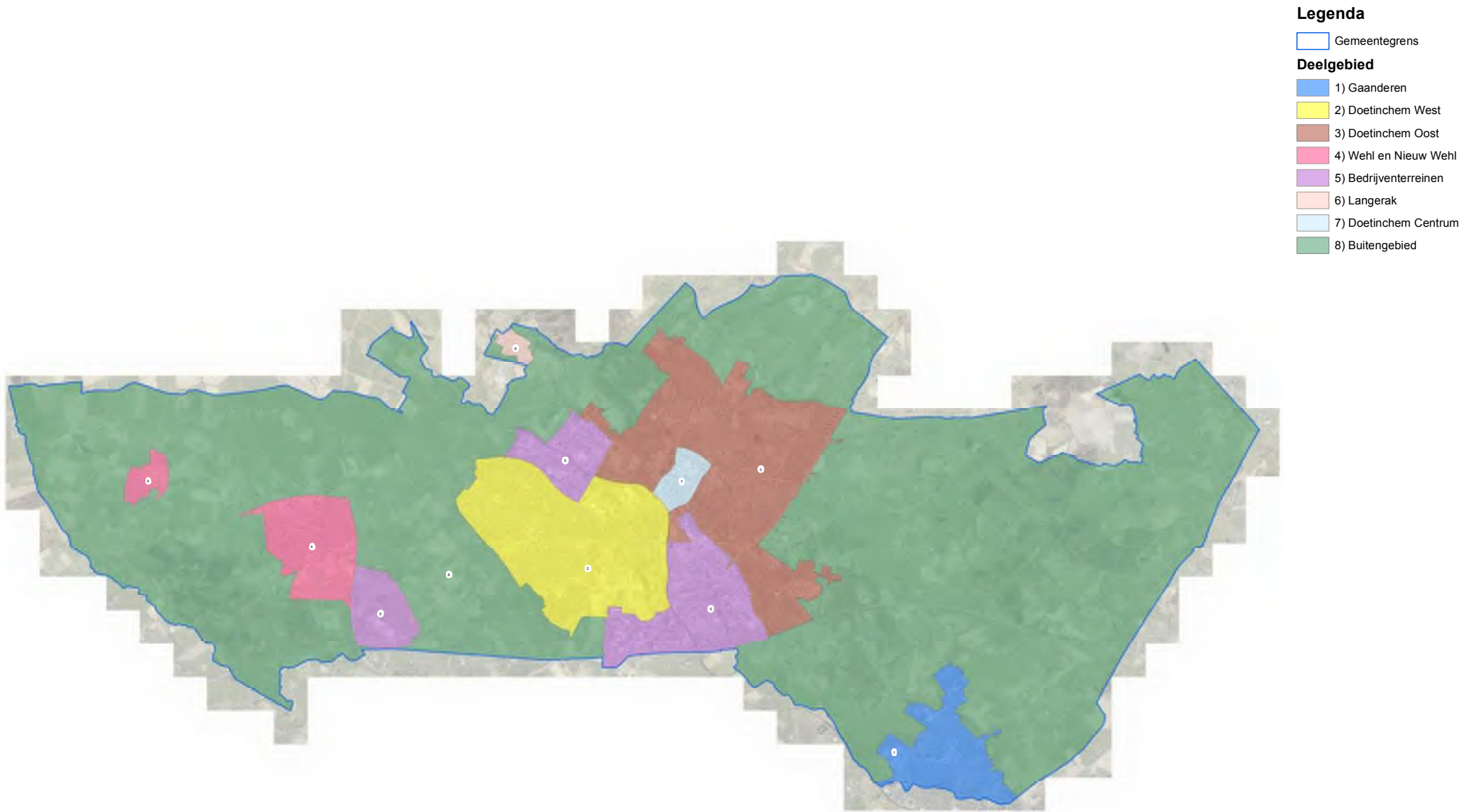
inventarisatie, fotografie en beschrijvingen:
Jacco Vromen en Peter Boer

rapportage: Jacco Vromen

Belfort heeft zijn best gedaan de rechten
met betrekking tot de illustraties te regelen
volgens de bepalingen van de Auteurswet.
Zij die desondanks menen zekere rechten te
kunnen doen gelden, worden verzocht
contact op te nemen.

INHOUD

1. INLEIDING	4
2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE	8
BRONNEN EN LITERATUUR	13
3. ADRESSENLIJST	14
4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN	15



1. INLEIDING

aanleiding

Met het oog op de totstandkoming van het omgevingsplan wordt door de gemeente Doetinchem de actualisatie van bestemmingsplannen in de kernen voorbereid. Een vast onderdeel betreft een paragraaf over de aanwezige- of te verwachten cultuurhistorische waarden in het plangebied. Panden die op dit moment geen monumentenstatus hebben, maar wel beschermenswaardig zijn, kunnen in het bestemmingsplan de functie-aanduiding 'cultuurhistorisch waardevol' krijgen. Dit betekent dat ze niet zonder vergunning mogen worden gesloopt. Om beter zicht te krijgen op potentieel cultuurhistorisch waardevolle objecten is aan *Belfort Cultuurhistorie en Monumenten* gevraagd een inventarisatie en waardering uit te voeren in de deelgebieden Doetinchem Centrum, Doetinchem Oost, Doetinchem West, Bedrijventerreinen, Langerak, Gaanderen, Wehl en Nieuw Wehl. Deze rapportage biedt een actueel overzicht van cultuurhistorisch waardevolle objecten in het deelgebied Langerak en voorziet

in een beknopte waardering en beschrijving per object.

methode en werkwijze

Het onderzoek is in de periode juni 2019 t/m maart 2020 uitgevoerd in samenwerking met *ARCX buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie*. Op basis van literatuuronderzoek, bestaande cultuurhistorische rapportages, beperkt archiefonderzoek en historische kaartvergelijking is begonnen met het maken van een beknopte gebiedsanalyse van Langerak. Deze analyse geeft een overzicht van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling en context van het betreffende gebied en vormt de inhoudelijke basis voor de waardering van individuele objecten. Vervolgens zijn de cultuurhistorisch waardevolle objecten in beeld gebracht door middel van een veldverkenning vanaf de openbare wegen en paden en door het raadplegen van de betreffende bouwdoSSIERS. De door de gemeente samengestelde groslijst met potentieel cultuurhistorisch waardevolle panden van 14

januari 2019 heeft als startpunt gediend voor de inventarisatie. In het algemeen is de periode tot en met de wederopbouw (ca. 1965) geïnventariseerd. In een enkel geval zijn ook panden van kort na die periode bekeken, omdat deze in de groslijst van de gemeente waren opgenomen. Alle panden die op deze lijst stonden, aangevuld met objecten die op het moment van onderzoek al de status 'cultuurhistorisch waardevol' hadden, zijn beoordeeld. Daarnaast zijn enkele panden toegevoegd die niet op de lijst stonden, maar gedurende het onderzoek wel als cultuurhistorisch waardevol zijn geselecteerd. Begraafplaatsen zijn uitgezonderd van het onderzoek. De panden die bij dit onderzoek niet als cultuurhistorisch waardevol zijn beoordeeld, zijn voorzien van het advies 'niet geselecteerd'. Tot slot zijn ook rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten binnen de kernen in de lijst opgenomen.

De rapportage bestaat uit drie onderdelen:

- de historische gebiedsanalyse
- een adressenlijst met beoordeelde objecten
- de beschrijvingen met waardering van de individuele cultuurhistorisch waardevolle objecten

selectiecriteria

Van de gebouwen die geselecteerd zijn als cultuurhistorisch waardevol is een beknopte beschrijving met waardering gemaakt. Het door de gemeente Doetinchem gehanteerde *Kader selectie en waardering cultuurhistorische objecten en gebieden*, afgeleid van onder meer de landelijke *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, heeft hierbij als leidraad gediend. De gebruikte waarderingscriteria zijn: cultuurhistorische waarden, architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige/ensemble/landschappelijke waarden. In de beschrijvingen van de cultuurhistorisch waardevolle panden wordt met nummers verwezen naar de subcriteria die bij de desbetreffende panden van toepassing zijn. Hieronder volgt een integraal overzicht van de waarderings- en selectiecriteria.

I Cultuurhistorische waarden

1. Nederzettingsgeschiedenis: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een geografische, landschappelijke, beleidsmatige en/of bestuurlijke ontwikkeling.
2. Sociaal-economische waarde: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een sociaal-historische, economische, technische of religieuze ontwikkeling.
3. Innovatieve waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege innovatieve waarde of pionierskarakter.
4. Historische waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege de bijzondere plaatselijke, regionale en/of landelijke herinneringswaarde; bekende bewoners, beroepen, bijzondere activiteiten en/of gebeurtenissen.

II Architectuurhistorische waarden

1. Ontwerper: bijzonder belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar.
2. Esthetiek: bijzonder belang van het object/complex vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

3. Detaillering: bijzonder belang van het object/complex vanwege het materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale (toegepaste) kunst.
4. Interieur: bijzonder belang van het object/complex vanwege de interieurfwerking (in samenhang met het exterieur). *Dit subcriterium speelt in dit onderzoek een ondergeschikte rol, omdat de inventarisatie vanaf de openbare weg is uitgevoerd.*
5. Bouwstijl: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant - al dan niet met plaatselijke variaties.
6. Bouwtype: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een functionele en/of typologische ontwikkeling.
7. Bouwtechniek: bijzonder belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur, bouwhistorie en/of bouwtechniek.
8. Historische gelaagdheid: bijzonder belang van het object/complex voor de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

III Stedenbouwkundige waarden, ensemblewaarden en landschappelijke waarden

1. Concept: belang van het object/complex/gebied als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, stedenbouwkundig, landschappelijk van belang is voor Doetinchem.
2. Gegroeid geheel: bijzondere beeldbepalende betekenis van het object vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van Doetinchem.
3. Verkaveling: bijzondere betekenis van het object/landschap vanwege de wijze van verkaveling/inrichting van de openbare ruimte/specifieke functies en/of de relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, wegen en/of water (vormgeving).
4. Silhouet: bijzondere betekenis van het object/complex/gebied voor het aanzicht van Doetinchem.
5. Ensemble: bijzondere betekenis van het object vanwege de situering en/of de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, park/tuin, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie.

6. Openbare ruimte: belang van het object/complex/gebied vanwege de ruimtelijke kwaliteiten.

beschrijvingen

De rapporten van de cultuurhistorisch waardevolle panden zijn zo opgezet dat de materiële, behoudenswaardige onderdelen zijn verwerkt in de beschrijving. Hieruit volgt wat de karakteristieke hoofdvorm is en welke elementen van belang zijn voor het aangezicht. Afhankelijk van de architectuur, is de ene beschrijving langer en specifiekere dan de andere. De beschrijving gaat vooral in op de hoofdvorm, de materialisatie van het exterieur en de gevelindeling. Elementen die vrij recent zijn vernieuwd of gemoderniseerd zijn niet in de beschrijving opgenomen of worden in enkele gevallen ter verduidelijking specifiek vermeld als 'modern' (bijvoorbeeld bij een vernieuwde winkelpui). Er is in de beschrijving geen sprake van hiërarchie tussen bijvoorbeeld de architectuurhistorische waarde van een deur ten opzichte van een raam, of van een dakkapel ten opzichte van een luifel. De afzonderlijke elementen bepalen samen de materiële architectuurhistorische waarde.

waardering

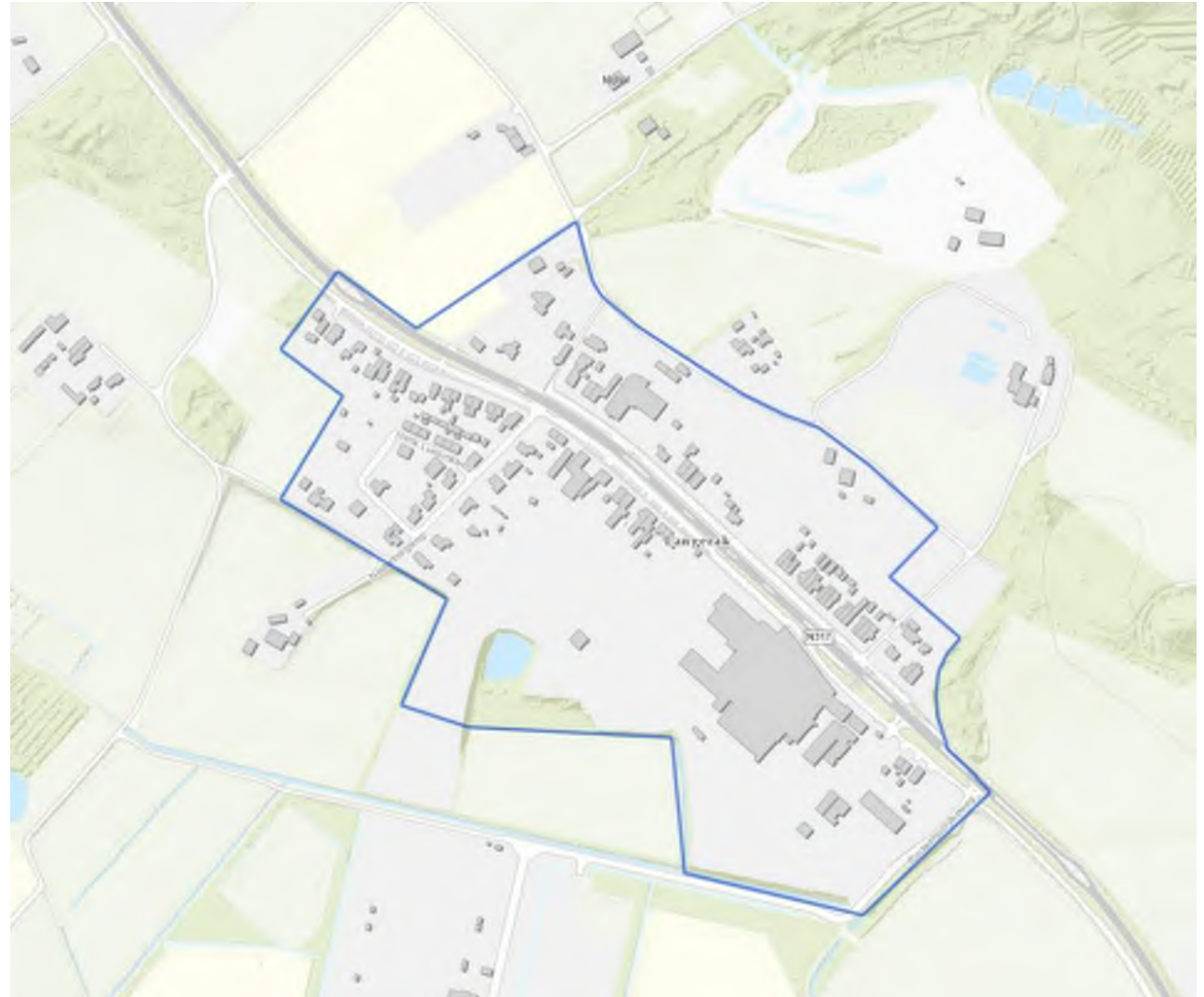
De totale cultuurhistorische waarde van individuele panden wordt bepaald door een samenspel of combinatie van de drie hoofdwaarden of hoofdcriteria. Bij de selectie heeft de betekenis van het betreffende pand als fysieke drager van een specifieke lokale herinnering, historische gebeurtenis of ontwikkeling een belangrijke rol gespeeld. Deze lokale historische context van Doetinchem, Gaanderen, Wehl en Nieuw-Wehl wordt in grote lijnen uiteengezet bij de inleiding van de rapporten en gewaardeerd onder 'cultuurhistorische waarden'.

Bij de architectuurhistorische waarde is met name gekeken naar de gaafheid (authenticiteit) en/of zeldzaamheid van de uiterlijke verschijningsvorm van het betreffende gebouw in de gemeente Doetinchem. Dit heeft er toe geleid dat enkele panden, die in het verleden bij diverse quickscans en inventarisaties als beeldbepalend of cultuurhistorisch waardevol zijn aangeduid, bij dit onderzoek (gemeentebreed) niet geselecteerd zijn. Bij een deel van deze panden is de cultuurhistorische waarde in de loop der jaren aangetast door latere verbouwingen en zijn ze daarom niet geselecteerd. Bij een

ander deel van deze panden lag de cultuurhistorische waarde hoofdzakelijk in het aanzien van een heel gebied of omvangrijk stedenbouwkundig ensemble en minder in de bijzondere architectuurhistorische waarde van het individuele object. Voorbeelden zijn de naoorlogse gevelwanden in traditionalistische architectuur (wederopbouw) aan en rond het Simonsplein in de binnenstad en het complex woningen aan de Van der Grijnstraat in Doetinchem. Voor deze categorie panden is eventuele gebiedsgerichte waardering en bescherming meer geschikt. Dit geldt ook voor andere historisch-stedenbouwkundige ensembles die op het moment van onderzoek nog geen status van 'cultuurhistorisch waardevol' bezaten. Representatieve voorbeelden zijn villawijk De Pas, het Worppelein, tuinwijk 'Kleintjeskamp' en de naoorlogse woonwijken in Doetinchem en de bijzondere ruimtelijke structuur van Gaanderen.

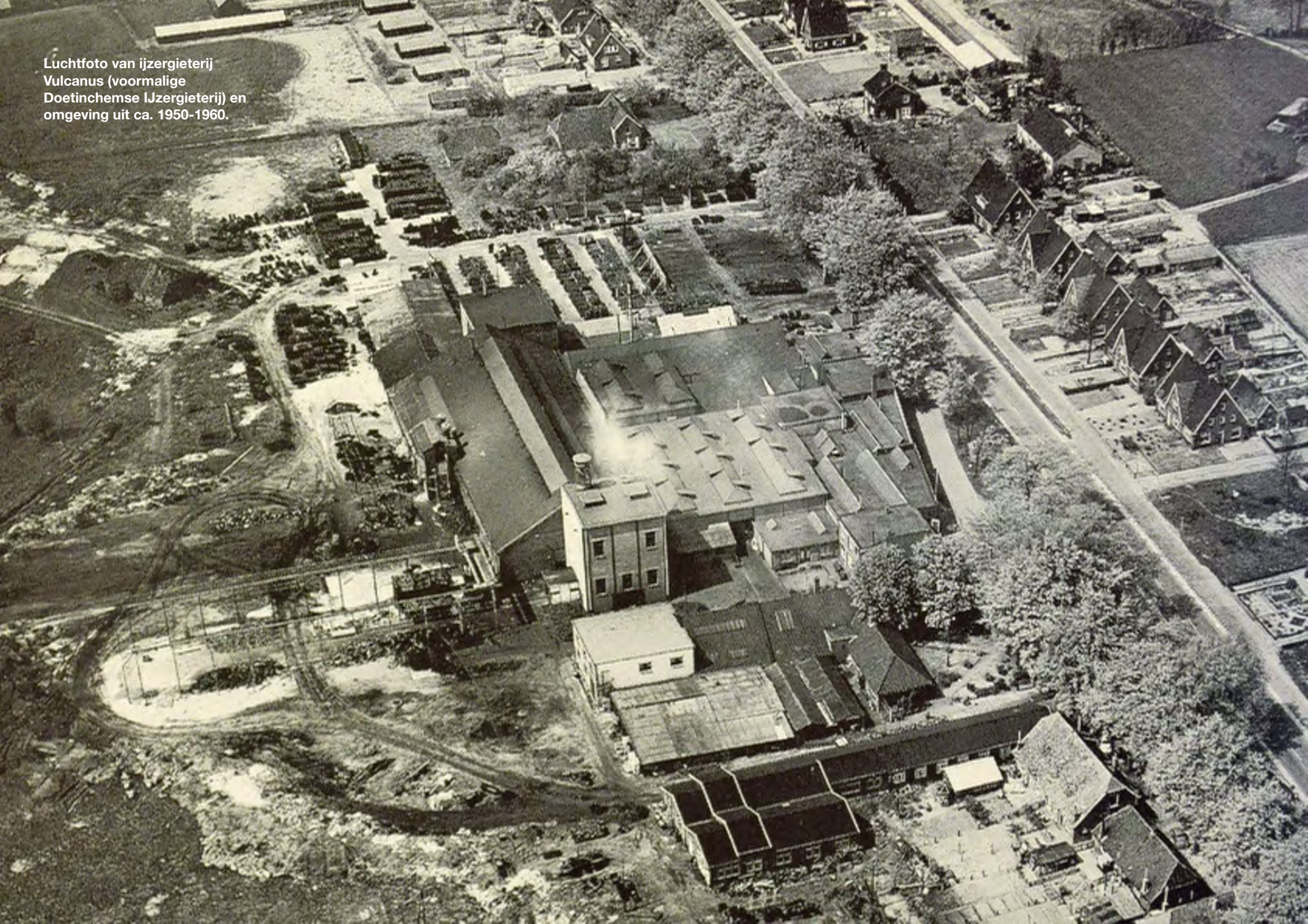
plangebied

Het deelgebied Langerak bestaat uit de bebouwing aan weerszijden van de Keppelseweg en wordt begrensd door de Keppelseweg en de Rijksweg in het noorden, de Nederbergweg in het



zuidwesten, het complex van Vulcanus in het zuidoosten en de Rouwenoordseweg in het oosten.

Luchtfoto van ijzergieterij
Vulcanus (voormalige
Doetinchemse IJzergieterij) en
omgeving uit ca. 1950-1960.



2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE

De buurtschap Langerak

Het deelgebied Langerak bevindt zich op het door stuifzanden gevormde rivierduin aan de noordzijde van de Oude IJssel. De buurtschap die al in de 14^e eeuw Langerak werd genoemd, als onderdeel van het Ambt Doetinchem, was een stuk groter dan het huidige dorp. Het besloeg het gehele gebied tussen de Oude IJssel en de Rozengaarderweg, tot vlakbij De Kruisberg.

Het deelgebied was tot ver in de 19^e eeuw vrijwel onbebouwd en werd voor een groot deel ingenomen door 'De Nederberg' en 'Velsbergen'. Deze toponiemen verwijzen naar de hier gelegen hoger gelegen gronden van een kleine dekzandrug, doorsneden door de verbindingsweg tussen Doetinchem en Doesburg (Keppelseweg). Hier en daar stond een enkele, kleine boerderij. Ten oosten van de al op 19^e-eeuwse kaarten voorkomende Rouwenoordseweg strekten langs de rivier de 'Langeraksche Heidens' zich uit. De landbouwgronden waren hoofdzakelijk in eigendom van enkele



Kadastrale minuutkaart uit 1832 van de buurtschap Langerak (noorden is rechts). Links kronkelend het tracé van de 'Rouwenoordseweg' die in het midden aansluit op de 'Grote weg van Doetinchem naar Doesburg'.

grootgrondbezitters. Zo bezat koopman Bernardus Boddendijk uit Doetinchem in 1832 vrijwel het gehele 'Schieven en Lubbersche Veld'. Al voordat er zich langs de huidige Keppelseweg een kleine kern ontwikkelde, was de weg van Doesburg naar Doetinchem en Anholt omstreeks het midden van de 19e eeuw verhard.

Doetinchemse IJzergieterij

Vanwege de grote hoeveelheid eenvoudig winbare ijzeroer in de bodem en de nabijheid van stromend water en voldoende bos voor de benodigde houtskool, ontwikkelde zich in het gehele Oude IJsselgebied al vanaf de 17^e eeuw een bij uitstek regionale bedrijfstak: het

hoogovenbedrijf. Op 18 november 1894 richtten G.M. Keijzer, J.G. Snoeck en P.J. Boon in Langerak de 'Doetinchemse ijzer-, koper- en metaalgieterij en herstelplaats voor stoom- en andere werktuigen' op. Zij kochten hiervoor een stuk bouwland van landbouwer Bernard Ratelband. De oorspronkelijke fabriek besloeg een L-vormige plattegrond en bestond uit een kantoor van twee bouwlagen met daarachter de herstelwerkplaats aan de weg en haaks hierop een vleugel waarin de gieterij met koepeloven was ondergebracht.

De ijzergieterij had vanaf de start al twintig werknemers in dienst, in 1909 was de personeelsomvang gegroeid tot vijftig arbeidskrachten. Het bedrijf legde zich toe op het maken van cilindrisch holle lichamen, waaronder gietijzeren afvoerbuizen en kon dankzij haar goede connecties met gemeenten en overheidsinstellingen rekenen op een stabiele afzetmarkt voor haar producten. De zaken gingen rond de eeuwwisseling zo goed dat de giethal/vormerij van de fabriek in korte tijd enkele keren is uitgebreid. In 1919 verrees naar ontwerp van architect A.H. Wegerif aan de voorzijde een aanbouw die werd gebruikt als bankwerkerij.



Briefhoofd uit 1899 van De Doetinchemse IJzer-, Koper- en Metaalgieterij in Langerak, opgericht in 1894.



Foto van het complex van de Doetinchemse IJzergieterij omstreeks 1935. Op de voorgrond liggen aan de noordzijde van de Rijksweg nog de rails van de stoomtram, voorheen met aftakking naar de fabriek.

In de periode van wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog nam de vraag naar gietijzeren afvoerbuizen enorm toe. In de jaren 1949-'50 werd het gebouwencomplex van de Doetinchemse IJzergieterij (DIJG) flink vergroot en investeerde men in de modernisering van de productie. De mechanisatie nam vanaf de jaren '50 verder toe en de tendens tot mechanisatie zette door. In 1970 werd de Doetinchemse IJzergieterij overgenomen door de N.V. Vulcanus uit Vaassen.



Werknemers van de ijzergieterij zijn bezig met het vormen met behulp van machines. Op de voorgrond liggen de vormkasten en tussen beide werknemers hangen tussenstukken voor pijpleidingen.

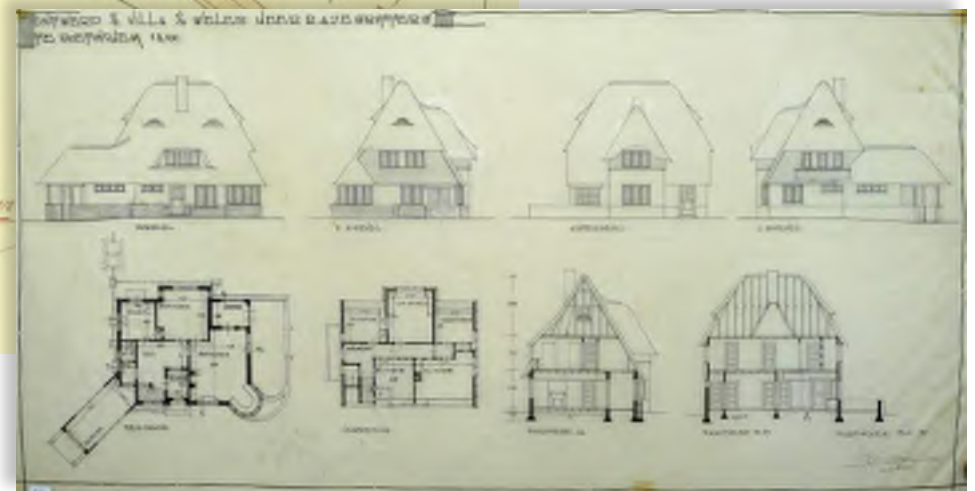
lintbebouwing aan de Keppelseweg

De groei van de Doetinchemse IJzergieterij en de toename van het personeel gaf een grote impuls aan de buurtschap Langerak. Langs de Rijksweg van Doetinchem naar Doesburg werden nabij de ijzergieterij huizen gebouwd waar vermoedelijk vooral medewerkers van de fabriek hebben gewoond. De in de eerste helft van de 20e eeuw geleidelijk ontstane lintbebouwing concentreerde zich aanvankelijk aan de zuidzijde van de weg. In 1930 liet R.A.J.E. Gritters aan de noordzijde van de weg een villa bouwen. Drie jaar later ging nieuwe



Foto van de directiekamer in de in 1919 aan de voorzijde gerealiseerde nieuwbouw. Het schoorsteenstuk verbeeldde de arbeid van de werknemers van de ijzergieterij.

directeur van de ijzergieterij, Herman Jan Tenkink (tevens zoon van de burgemeester van Doetinchem), hier wonen. Rond dezelfde tijd verrees recht tegenover de fabriek een complex van vier drie-onder-één-kap woningen. Na de Tweede Wereldoorlog heeft het bebouwingslint zich enigszins verdicht, maar vonden er behoudens de uitbreiding van de ijzergieterij geen grote ruimtelijke ontwikkelingen plaats. Rond 2008 is aan de Nederbergweg beperkt nieuwbouw gerealiseerd.



Kadastrale hulpkaart van de Doetinchemse IJzergieterij (midden) en lintbebouwing aan de huidige Keppelseweg in Langerak uit 1936. Linksboven aan de noordzijde van de weg de villa van R.A.J.E. Gritters, waar later fabrieksdirecteur H.J. Tenkink zou gaan wonen. De inzet rechts toont de bouwtekening van het pand uit 1930.

BRONNEN EN LITERATUUR

literatuur

Boogman, J.C. en S. Oosterhaven,
Geschiedenis van Doetinchem, Zutphen
1986.

Oosterhaven, S., 'Honderd jaar
Doetinchemse IJzergieterij: 1894-1994, of:
de geschiedenis van de Langerakse hut', in:
Kronyck 78 (1995), 99-102.

Smit, J. en B. van Straalen (red.),
*IJzergieterijen langs de Oude IJssel, 1689-
heden*, Utrecht 2007.

Stenvert, R., *Inventarisatie industrieel
erfgoed Doetinchem*, BBA Bureau voor
Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis,
Utrecht 2009.

Wegerif, A.H. Gzn, 'Doetinchemse
IJzergieterij', in: *Bouwkundig Weekblad* 41
(1920), nr. 25, 149-150.

afbeeldingen

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Google Maps
Kadastrale archiefviewer
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Oosterhaven, 1995
Smit en van Straalen (red.), 2007

3. ADRESSENLIJST

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Keppelseweg 347-353	Langerak (Doetinchem)	420	Geen	IJzergieterij	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 419	Langerak (Doetinchem)	361	Geen	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 432	Langerak (Doetinchem)	295	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol

4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer:	420
Adres:	Keppelseweg 347, 7008BC Doetinchem
Oorspronkelijke functie:	IJzergieterij
Opdrachtgever:	Doetinchemse ijzer-, koper- en metaalgieterij en herstelplaats voor stoom- en andere werktuigen
Ontwerp- en bouwjaren:	1894-1965
Architect:	-
Datum:	10 december 2019



inleiding

Op 18 november 1894 werd de 'Doetinchemse ijzer-, koper- en metaalgieterij en herstelplaats voor stoom- en andere werktuigen' in Langerak opgericht. Het bedrijf produceerde hoofdzakelijk gietijzeren afvoerbuizen en hulpstukken. In 1929 veranderde de naam in Doetinchemse IJzergieterij of DIJG. Een toenemende vraag naar afvoerbuizen na de Tweede Wereldoorlog leidde tot verregaande mechanisatie van het productieproces o.a. met centrifugaalgietmachines. Het bedrijf werd in 1970 overgenomen door NV Vulcanus.

beschrijving

Het complex van de voormalige DIJG is niet volgens een uniform totaalconcept gebouwd, de verschillende gebouwdelen zijn in een lange periode ontstaan en verschillend vormgegeven. De ruimtelijke ontwikkeling en verschijningsvorm daarvan tot 1966 wordt in grote lijnen beschreven. De ijzergieterij is gesitueerd op een ruim terrein ten zuiden van de Keppelseweg dat aan de zuidzijde begrensd wordt door de Rouwenoordseweg. Het terrein is aan de Keppelseweg afgezet met een hekwerk opgebouwd uit ijzeren palen met daar tussen frames gevuld met gaas. In het hek zijn twee smeedijzeren poorten opgenomen.

Het oorspronkelijke gebouw werd op een L-vormige plattegrond opgetrokken met aan de straatzijde de smederij en het kantoor en haaks daarop de gieterij. Het kantoorgedeelte bleef bewaard. Het bedrijf werd achtereenvolgens in de volgende jaren uitgebreid:

- in 1908 werd de vormerij vergroot met in dit deel ook een modelmakerij en modellenkamer.
- in 1919 bouwde men aan de straatzijde een nieuw directiekantoor, ontworpen door architect Wegerif Gzn uit Apeldoorn met een exclusief interieur dat in verschillende vakbladen gepubliceerd werd. Langs de weg werd tegelijkertijd de bankwerkerij uitgebreid.
- in 1940 werd de gieterij met een nieuwe hal vergroot en in 1946 plaatste men daarnaast een nieuwe hal voor de poetserij.
- in 1943 kwam aan de oostzijde van de gieterij een nieuwe kantine met kleed- en wasfaciliteit tot stand. Aan de zuidzijde hiervan werd later een houtwerkplaats gebouwd.
- in 1952 plaatste men aan de achterzijde van het complex een nieuwe grote giethal.
- aan het eind van de jaren '50 werd het centrale deel van de gieterij vernieuwd in combinatie met aan de noord-westzijde een nieuwe vormzandbereiding, waar later een expeditieloods tegenaan gebouwd werd.
- in 1963 werd een nieuw ovengebouw gerealiseerd. Een jaar eerder was naast de toegangspoort een nieuwe portiersloge gebouwd.

waardering

Het complex van ijzergieterij Vulcanus is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. De waardering heeft betrekking op de hierboven beschreven onderdelen van het huidige complex die voor 1966 gebouwd werden.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

De ijzergieterij is sociaal-economisch van belang vanwege de bijdrage aan de ontwikkeling en uitbreiding van de ijzerindustrie langs de Oude IJssel, de specialisatie en mechanisatie van het productieproces en de ruimtelijke ontwikkeling van de buurtschap Langerak.

architectuurhistorische waarde (II.6, II.7 en II.8.)

Het complex van de ijzergieterij is van belang vanwege de ordening en vormgeving van de verschillende gebouwdelen waarbij logistiek, functionaliteit en doelmatigheid voorop stond. Bij de



Luchtfoto van de ijzergieterij aan de Keppelseweg vanuit het zuid-oosten gemaakt omstreeks 1965.

esthetische kwaliteit van de gebouwen speelde vooral de zichtbaarheid vanaf de openbare weg en representativiteit een rol. De historische gelaagdheid laat zich nog goed aflezen aan de ordening en individuele vormgeving van de verschillende bouwdelen.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

De ijzergieterij is vanwege de dominante bijdrage aan het ruimtelijke beeld ter plaatse van groot belang voor het silhouet van Langerak en de herkenbaarheid van het dorp.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 361
Adres: Keppelseweg 419, 7008BE Doetinchem
Oorspronkelijke functie: boerderij 'Over Zande'
Opdrachtgever: Dr. J.W. Gunning
Ontwerp- en bouwjaren: 1897
Architect: -
Datum: 11 december 2019



inleiding

De boerderij Over Zande is in 1897 in opdracht van Dr. Jan Willem Gunning gebouwd, waarschijnlijk als pachtboerderij. Dr. Gunning was emeritus hoogleraar chemie aan de universiteit van Amsterdam en woonachtig op het nabijgelegen buitenhuis Groot Zande in Laag Keppel. Naast de boerderij is in 1903 een schuur gebouwd die kort daarna aan de achterzijde uitgebreid werd. In 1953 is de schuur aan de voorzijde een stukje verlengd. Ook de boerderij werd aan de achterzijde verlengd, waarschijnlijk omstreeks 1913. De boerderij was destijds in bezit van landbouwer/arbeider Christiaan Smeitink.

beschrijving

Deze boerderij staat op een erf met aan de voorzijde een gazon, afgezet met een heg en aan de westzijde een inrit. Rechts van het hoofdgebouw staat een in machinale baksteen opgetrokken schuur met een rechthoekige plattegrond en een met gesmoorde oud-Hollandse pannen gedekt zadeldak. In de gevels zijn gietijzeren stalvensters en eenvoudige schuifdeuren aangebracht.

De boerderij is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en heeft de traditionele (driebeukige) opzet van het oost-Nederlandse hallehuis. De voor- en zijgevels zijn opgetrokken in machinale bakstenen in kruisverband, met aan de onderzijde een gepleisterde plint. Het dak is gedekt met gesmoorde oud-Hollandse dakpannen, op de nok staat een gemetselde schoorsteen. Er zijn geen dakgoten. De asymmetrisch ingedeelde voorgevel heeft op de begane grond links de voordeur, uitgevoerd als eenvoudige strokendeur onder een bovenlicht met rechts daarvan twee gemoderniseerde schuiframen. Deze gevelopeningen worden afgesloten met strekken, voorzien van gepleisterde aanzet- en sluitstenen. In de geveltop een venster met stolpramen met links en rechts daarvan het opschrift 'OVER ZANDE'.

waardering

Keppelseweg 419 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het complex is van belang vanwege de directe verwijzing naar de agrarische ontwikkeling van het dorp Langerak. De bouw herinnert aan de belangrijke en invloedrijke bouwheer Dr. J.W. Gunning die woonde op het nabijgelegen Groot Zande.

architectuurhistorische waarde (II.5 en II.6)

Het pand is een representatief en relatief gaaf bewaard voorbeeld van een omstreeks 1900 gebouwde kleine traditionele hallehuis boerderij met schuur. Het complex is van belang vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp, het materiaalgebruik en de sobere detaillering en decoratie daarvan in een traditioneel-ambachtelijke bouwstijl.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is vanwege de situering en de indeling van het erf van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 295
Adres: Keppelseweg 432, 7009AE Doetinchem
Oorspronkelijke functie: Woonhuis
Opdrachtgever: R.A.J.E. Gritters
Ontwerp- en bouwjaren: 1930
Architect: B. Ovink
Datum: 10 december 2019



inleiding

In 1935 liet R.A.J.E. Gritters aan de noordzijde van de Keppelseweg in Langerak een landhuis bouwen. De bekende Doetinchemse architect Bernard Ovink was verantwoordelijk voor het ontwerp. Kort na de bouw betrok H.J. Tenkink de woning. Tenkink was de nieuwe directeur van de nabijgelegen Doetinchemse IJzergieterij en tevens zoon van de burgemeester van Doetinchem. Vrij recent is het pand op een aantal punten gewijzigd. In 1999 werd er aan de linkerzijde een nieuwe berging/garage in historiserende stijl gebouwd. In hetzelfde jaar is tevens het woonvertrek aan de achterzijde een stuk vergroot en bouwde men tegen de linker zijgevel een aanbouw. In 2003 verrees aan de noordwestzijde van de woning een tweede nieuwe aanbouw.

beschrijving

Vrijstaand met riet gedekt landhuis, gebouwd op een samengestelde plattegrond van één bouwlaag. In het voorste dakschild staat een gemetselde schoorsteen. De nokken van het dak zijn afgewerkt met rode keramische rietvorsten. Deze zijn tevens toegepast onder de schoorsteen en als lekdorpel van de ingedekte dakkapellen. Het pand is links aan de voorzijde voorzien van een schuin geplaatste, aangebouwde garage van één bouwlaag en rechts van een hoefijzervormige erker. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk en zijn voorzien van gekoppelde houten vensters (die gevuld zijn met glas-in-lood) en keramische raamdorpelstenen. Het bovenste deel van de linker- en rechter zijgevel is afgewerkt met een houten gevelbetimmering. De voorgevel bevat centraal de houten voordeur met bovenlicht, met aan weerszijden gekoppelde vensters. De erker op de hoek van de voorgevel en rechter zijgevel is rondom voorzien van gekoppelde vensters. De garage op de hoek van de voorgevel en linker zijgevel is ingedeeld met gekoppelde vensters in de zijgevels en een overkapte toegang met garagedeuren in de westelijke kopgevel.

waardering

Keppelseweg 432 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.4)

Het pand is van belang als voormalig woonhuis van H.J. Tenkink, directeur van de in Langerak gevestigde Doetinchemse IJzergieterij. De schaal, situering en vormgeving van de villa verwijst naar de sociale status van de fabrikant en burgemeesterszoon.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang als gaaf en in Doetinchem zeldzaam bewaard voorbeeld van een rietgedekt landhuis met aangebouwde garage in expressionistische stijl uit het interbellum, met duidelijke verwijzing naar de landelijke bouwkunst. Het gebouw is van belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, de detaillering en het materiaalgebruik. Het gebouw is van belang als onderdeel van het oeuvre van de in Doetinchem en omgeving zeer bekende architect Bernard Ovink.

stedenbouwkundige waarde (III.2 en III.6)

Het pand speelt vanwege het volume, de vormgeving en de situering terugliggend ten opzichte van de weg een beeldbepalende rol in het grotendeels vooroorlogse bebouwingslint aan de noordzijde van de Keppelseweg.

Bijlage 7 Wehl en Nieuw-Wehl cultuurhistorisch waardevolle panden



WEHL EN NIEUW-WEHL

cultuurhistorisch waardevolle panden



BELFORT
cultuurhistorie en monumenten

colofon

Wehl en Nieuw-Wehl, cultuurhistorisch
waardevolle panden

© Belfort Cultuurhistorie en Monumenten,
Doetinchem 26 oktober 2021

Belfort Cultuurhistorie en Monumenten
Stevinlaan 28, 7002 HD Doetinchem
www.belfortcultuurhistorie.nl
www.tijdbeeld.com

i.s.m. ARCX buro voor monumentenzorg en
cultuurhistorie

opdrachtgever: gemeente Doetinchem

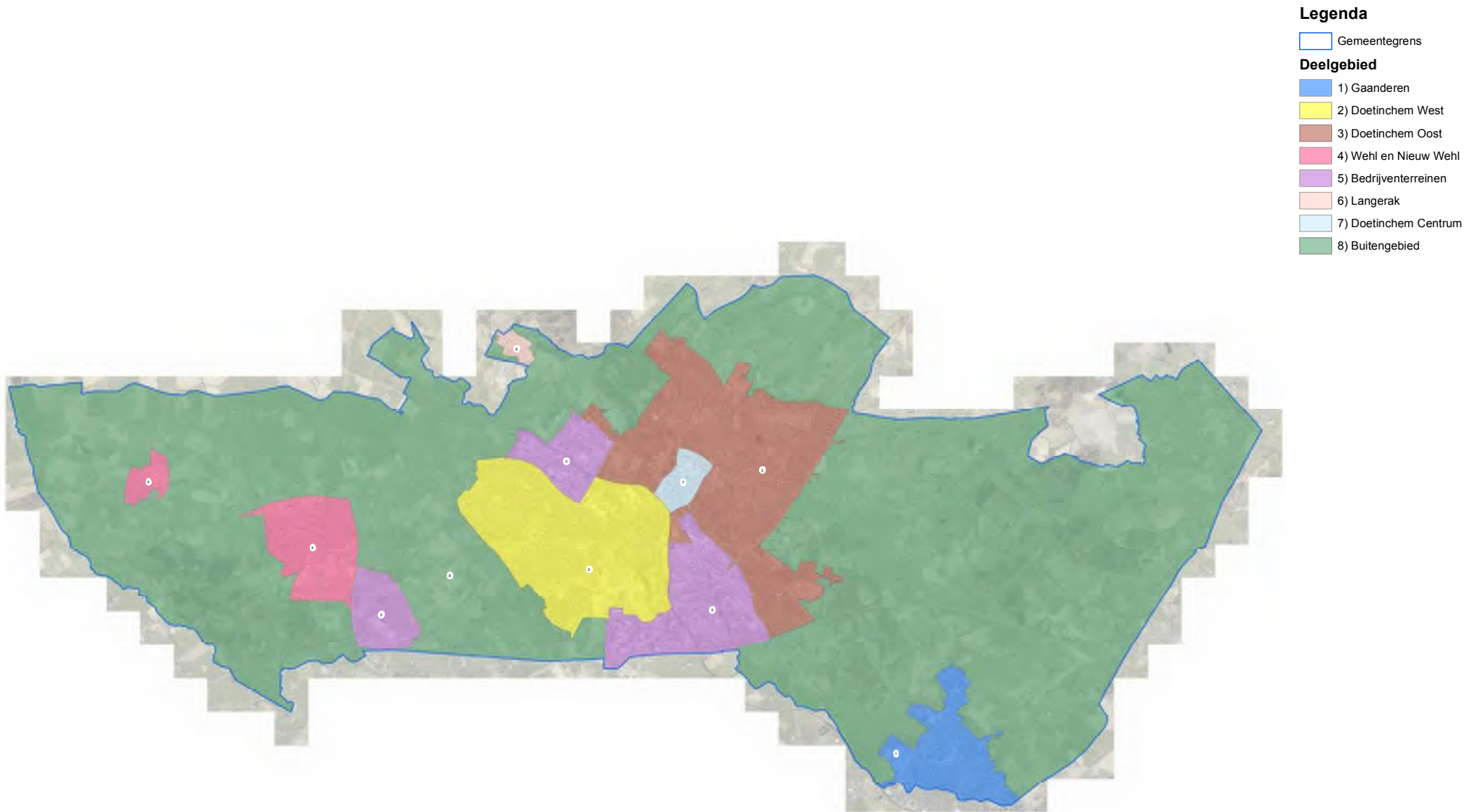
inventarisatie, fotografie en beschrijvingen:
Jacco Vromen en Peter Boer

rapportage: Jacco Vromen

Belfort heeft zijn best gedaan de rechten
met betrekking tot de illustraties te regelen
volgens de bepalingen van de Auteurswet.
Zij die desondanks menen zekere rechten te
kunnen doen gelden, worden verzocht
contact op te nemen.

INHOUD

1. INLEIDING	4
2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE	9
BRONNEN EN LITERATUUR	21
3. ADRESSENLIJST	22
4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN	25



1. INLEIDING

aanleiding

Met het oog op de totstandkoming van het omgevingsplan wordt door de gemeente Doetinchem de actualisatie van bestemmingsplannen in de kernen voorbereid. Een vast onderdeel betreft een paragraaf over de aanwezige- of te verwachten cultuurhistorische waarden in het plangebied. Panden die op dit moment geen monumentenstatus hebben, maar wel beschermenswaardig zijn, kunnen in het bestemmingsplan de functie-aanduiding 'cultuurhistorisch waardevol' krijgen. Dit betekent dat ze niet zonder vergunning mogen worden gesloopt. Om beter zicht te krijgen op potentieel cultuurhistorisch waardevolle objecten is aan *Belfort Cultuurhistorie en Monumenten* gevraagd een inventarisatie en waardering uit te voeren in de deelgebieden Doetinchem Centrum, Doetinchem Oost, Doetinchem West, Bedrijventerreinen, Langerak, Gaanderen, Wehl en Nieuw Wehl. Deze rapportage biedt een actueel overzicht van cultuurhistorisch waardevolle objecten in het deelgebied Wehl en Nieuw-Wehl en voorziet

in een beknopte waardering en beschrijving per object.

methode en werkwijze

Het onderzoek is in de periode juni 2019 t/m maart 2020 uitgevoerd in samenwerking met *ARCX buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie*. Op basis van literatuuronderzoek, bestaande cultuurhistorische rapportages, beperkt archiefonderzoek en historische kaartvergelijking is begonnen met het maken van een beknopte gebiedsanalyse van Wehl en Nieuw-Wehl. Deze analyse geeft een overzicht van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling en context van het betreffende gebied en vormt de inhoudelijke basis voor de waardering van individuele objecten. Vervolgens zijn de cultuurhistorisch waardevolle objecten in beeld gebracht door middel van een veldverkenning vanaf de openbare wegen en paden en door het raadplegen van de betreffende bouwdoSSIERS. De door de gemeente samengestelde groslijst met potentieel cultuurhistorisch waardevolle panden van 14

januari 2019 heeft als startpunt gediend voor de inventarisatie. In het algemeen is de periode tot en met de wederopbouw (ca. 1965) geïnventariseerd. In een enkel geval zijn ook panden van kort na die periode bekeken, omdat deze in de groslijst van de gemeente waren opgenomen. Alle panden die op deze lijst stonden, aangevuld met objecten die op het moment van onderzoek al de status 'cultuurhistorisch waardevol' hadden, zijn beoordeeld. Daarnaast zijn enkele panden toegevoegd die niet op de lijst stonden, maar gedurende het onderzoek wel als cultuurhistorisch waardevol zijn geselecteerd. Begraafplaatsen zijn uitgezonderd van het onderzoek. De panden die bij dit onderzoek niet als cultuurhistorisch waardevol zijn beoordeeld, zijn voorzien van het advies 'niet geselecteerd'. Tot slot zijn ook rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten binnen de kernen in de lijst opgenomen.

De rapportage bestaat uit drie onderdelen:

- de historische gebiedsanalyse
- een adressenlijst met beoordeelde objecten
- de beschrijvingen met waardering van de individuele cultuurhistorisch waardevolle objecten

selectiecriteria

Van de gebouwen die geselecteerd zijn als cultuurhistorisch waardevol is een beknopte beschrijving met waardering gemaakt. Het door de gemeente Doetinchem gehanteerde *Kader selectie en waardering cultuurhistorische objecten en gebieden*, afgeleid van onder meer de landelijke *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek*, heeft hierbij als leidraad gediend. De gebruikte waarderingscriteria zijn: cultuurhistorische waarden, architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige/ensemble/landschappelijke waarden. In de beschrijvingen van de cultuurhistorisch waardevolle panden wordt met nummers verwezen naar de subcriteria die bij de desbetreffende panden van toepassing zijn. Hieronder volgt een integraal overzicht van de waarderings- en selectiecriteria.

I Cultuurhistorische waarden

1. Nederzettingsgeschiedenis: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een geografische, landschappelijke, beleidsmatige en/of bestuurlijke ontwikkeling.
2. Sociaal-economische waarde: belang van het object/complex/gebied als bijzondere uitdrukking van een sociaal-historische, economische, technische of religieuze ontwikkeling.
3. Innovatieve waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege innovatieve waarde of pionierskarakter.
4. Historische waarde: belang van het object/complex/gebied vanwege de bijzondere plaatselijke, regionale en/of landelijke herinneringswaarde; bekende bewoners, beroepen, bijzondere activiteiten en/of gebeurtenissen.

II Architectuurhistorische waarden

1. Ontwerper: bijzonder belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar.
2. Esthetiek: bijzonder belang van het object/complex vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp.

3. Detaillering: bijzonder belang van het object/complex vanwege het materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale (toegepaste) kunst.
4. Interieur: bijzonder belang van het object/complex vanwege de interieurfwerking (in samenhang met het exterieur). *Dit subcriterium speelt in dit onderzoek een ondergeschikte rol, omdat de inventarisatie vanaf de openbare weg is uitgevoerd.*
5. Bouwstijl: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant - al dan niet met plaatselijke variaties.
6. Bouwtype: bijzonder belang van het object/complex als goed voorbeeld van een functionele en/of typologische ontwikkeling.
7. Bouwtechniek: bijzonder belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur, bouwhistorie en/of bouwtechniek.
8. Historische gelaagdheid: bijzonder belang van het object/complex voor de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

III Stedenbouwkundige waarden, ensemblewaarden en landschappelijke waarden

1. Concept: belang van het object/complex/gebied als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, stedenbouwkundig, landschappelijk van belang is voor Doetinchem.
2. Gegroeid geheel: bijzondere beeldbepalende betekenis van het object vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van Doetinchem.
3. Verkaveling: bijzondere betekenis van het object/landschap vanwege de wijze van verkaveling/inrichting van de openbare ruimte/specifieke functies en/of de relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, wegen en/of water (vormgeving).
4. Silhouet: bijzondere betekenis van het object/complex/gebied voor het aanzicht van Doetinchem.
5. Ensemble: bijzondere betekenis van het object vanwege de situering en/of de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, zoals groenvoorzieningen, park/tuin, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie.

6. Openbare ruimte: belang van het object/complex/gebied vanwege de ruimtelijke kwaliteiten.

beschrijvingen

De rapporten van de cultuurhistorisch waardevolle panden zijn zo opgezet dat de materiële, behoudenswaardige onderdelen zijn verwerkt in de beschrijving. Hieruit volgt wat de karakteristieke hoofdvorm is en welke elementen van belang zijn voor het aangezicht. Afhankelijk van de architectuur, is de ene beschrijving langer en specifiekere dan de andere. De beschrijving gaat vooral in op de hoofdvorm, de materialisatie van het exterieur en de gevelindeling. Elementen die vrij recent zijn vernieuwd of gemoderniseerd zijn niet in de beschrijving opgenomen of worden in enkele gevallen ter verduidelijking specifiek vermeld als 'modern' (bijvoorbeeld bij een vernieuwde winkelpui). Er is in de beschrijving geen sprake van hiërarchie tussen bijvoorbeeld de architectuurhistorische waarde van een deur ten opzichte van een raam, of van een dakkapel ten opzichte van een luifel. De afzonderlijke elementen bepalen samen de materiële architectuurhistorische waarde.

waardering

De totale cultuurhistorische waarde van individuele panden wordt bepaald door een samenspel of combinatie van de drie hoofdwaarden of hoofdcriteria. Bij de selectie heeft de betekenis van het betreffende pand als fysieke drager van een specifieke lokale herinnering, historische gebeurtenis of ontwikkeling een belangrijke rol gespeeld. Deze lokale historische context van Doetinchem, Gaanderen, Wehl en Nieuw-Wehl wordt in grote lijnen uiteengezet bij de inleiding van de rapporten en gewaardeerd onder 'cultuurhistorische waarden'.

Bij de architectuurhistorische waarde is met name gekeken naar de gaafheid (authenticiteit) en/of zeldzaamheid van de uiterlijke verschijningsvorm van het betreffende gebouw in de gemeente Doetinchem. Dit heeft er toe geleid dat enkele panden, die in het verleden bij diverse quickscans en inventarisaties als beeldbepalend of cultuurhistorisch waardevol zijn aangeduid, bij dit onderzoek (gemeentebreed) niet geselecteerd zijn. Bij een deel van deze panden is de cultuurhistorische waarde in de loop der jaren aangetast door latere verbouwingen en zijn ze daarom niet geselecteerd. Bij een

ander deel van deze panden lag de cultuurhistorische waarde hoofdzakelijk in het aanzien van een heel gebied of omvangrijk stedenbouwkundig ensemble en minder in de bijzondere architectuurhistorische waarde van het individuele object. Voorbeelden zijn de naoorlogse gevelwanden in traditionalistische architectuur (wederopbouw) aan en rond het Simonsplein in de binnenstad en het complex woningen aan de Van der Grijnstraat in Doetinchem. Voor deze categorie panden is eventuele gebiedsgerichte waardering en bescherming meer geschikt. Dit geldt ook voor andere historisch-stedenbouwkundige ensembles die op het moment van onderzoek nog geen status van 'cultuurhistorisch waardevol' bezaten. Representatieve voorbeelden zijn villawijk De Pas, het Worppelein, tuinwijk 'Kleintjeskamp' en de naoorlogse woonwijken in Doetinchem en de bijzondere ruimtelijke structuur van Gaanderen.

plangebied

Het deelgebied Wehl en Nieuw-Wehl bestaat uit de bebouwde kom van beide dorpen. De begrenzing wordt in Wehl gevormd door de Broekhuizerstraat, Weemstraat, Plantage Allee en het tracé van Beekseweg/Leemkuilseweg/Melkweg. De bebouwde kom in Nieuw-Wehl wordt begrensd door de Nieuwe Kerkweg, het tracé Oude Doesburgseweg/Hoekhorsterweg, Nieuw-Wehlseweg en Mgr. Hendriksenstraat.





De kern van Wehl in 1735 (kopie uit 1780 van de oorspronkelijke kaart van Guionneau)

2. HISTORISCHE GEBIEDSANALYSE

landschap en archeologie

Wehl en Nieuw-Wehl hebben zich ontwikkeld in het gebied tussen het rivierdal van de Oude IJssel en de Montferlandse stuwwal. De kern van Nieuw-Wehl ligt op het rivierduin. Wehl bevindt zich op het laagterras en kent een zeer lange bewoningsgeschiedenis. Ruim 10.000 jaar geleden lieten rondtrekkende jagers en verzamelaars vele vuurstenen werktuigen achter.

Archeologisch onderzoek heeft verder aangetoond dat hier meerdere nederzettingen waren gevestigd uit de Late Bronstijd of de Vroege IJzertijd. In de Romeinse tijd zijn er zeker vijf nederzettingen geweest, onder andere ter plaatse van het centrum en op het Hessenveld, bewoond door Germanen die handel dreven met de Romeinen ten zuiden van de Rijn. Archeologische vondsten uit het begin van de middeleeuwen, na het vertrek van de Romeinen, zijn beduidend schaarser.

Pas vanaf de 9^e eeuw kan weer gesproken worden over permanente bewoning. De oeverwallen, het dekzandgebied, rivierduin en delen van het laagterras leenden zich voor akkerbouw, waar voornamelijk rogge en haver werd geteeld. De boerderijen lagen verspreid rond de gemeenschappelijke landbouwgronden (essen).

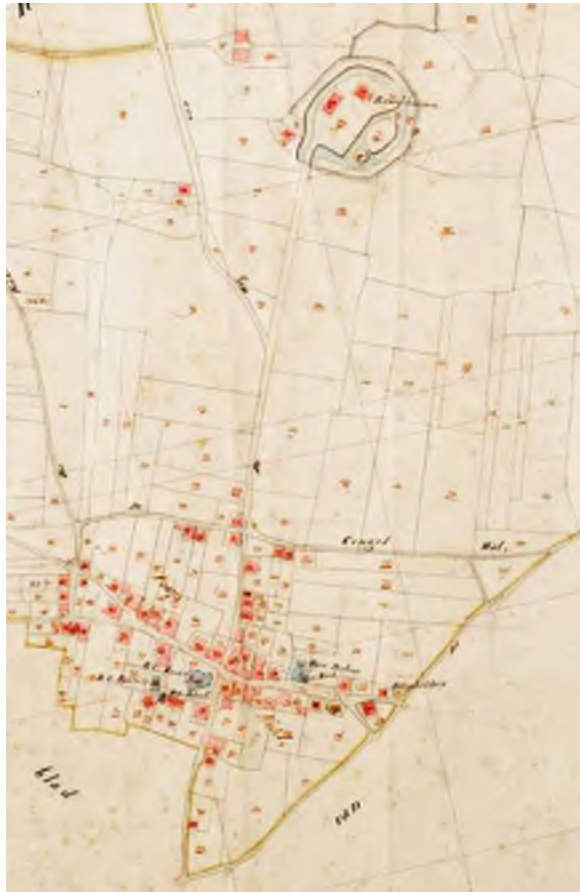
het dorp Wehl

De vroegste schriftelijke vermelding van Wehl dateert waarschijnlijk uit 1188, genoemd in een opsomming van een goederenlijst van de graaf Van Dale. Het dorp ontstond op de kruising van de (hoofd)weg van Zutphen naar Emmerich en de weg vanuit Doetinchem, die zich ter hoogte van het Beatrixplein splitste richting Zevenaar en Doesburg. Rond het Kerkplein kwam een kleine bewoningskern tot ontwikkeling. De romaanse tufstenen toren van de St. Martinuskerk stamt nog uit de 12^e eeuw.



Kaart van Wehl en het omliggende buitengebied uit 1647. De dorpsbebouwing is weergegeven als verspreid gelegen boerderijen rond de kerk. Het noorden is rechtsonder.

Wehl was vanaf enig moment een versterkt dorp, compleet met wallen en grachten. Rondom het dorp lagen verdedigbare woontorens. Een akte uit 1448 maakt melding van de 'vestenisse ind



Kern van Wehl op de kadastrale minuutkaart van 1832. De vier vorkvormige toegangswegen en de 'Cingelwal' verwijzen naar het voormalige belang als 'veste'. Boven de havezate Broekhuizen.

beschuddingh' en in 1612 is er nog sprake van de 'Weelse gracht'. Van deze verdedigingswerken bleef bovengronds niets bewaard. Wel herinneren de straatnaam Cingelwal en de vorkvormig samenkomende wegen ten oosten en westen van het Kerkplein nog aan het vroege militair-strategische belang. Dit belang moet overigens ook niet overdreven worden, tegen echte oorlogen waren de verdedigingswerken niet bestand.

De oudste gedetailleerde kaart van het dorp van landmeter J. Guionneau uit 1735 (p. 6) toont een dorpskern van zeer beperkte omvang, met grotendeels vrijstaande bebouwing (waarschijnlijk merendeels boerderijen) langs de Keppelseweg, Grotestraat en Beekseweg. Een aantal gebouwen hebben een U-vormige plattegrond, verwijzend naar de vorm van een boerderij met onderschoer. Als deze kaart vergeleken wordt met de kadastrale minuutkaart van 1832, valt op dat de bebouwing weliswaar is toegenomen, maar dat de omvang van het dorp hetzelfde is gebleven. Ondanks haar relatief gunstige ligging, ontwikkelde Wehl zich nauwelijks, waarschijnlijk afgeremd door de verlening van stadsrechten (1487) aan het nabij gelegen en sneller groeiende Zevenaar. Het

dorp behield een overwegend agrarisch karakter. Van de dorpsbebouwing van voor de 19^e eeuw is vrijwel niets bewaard gebleven. Uitslaande branden legden in 1755, 1835 en 1842 een deel van de historische bebouwing in de as. In de 19^e en eerste helft van de 20^e eeuw bestond de bebouwing voor een belangrijk deel uit vrijstaande boerderijen aan de hoofdstraten, veelal met een dwars woonhuis aan de straat en haaks daarop een achtergelegen schuur. Dit T-vormige gebouwtype is, vaak in sterk verbouwde vorm, nog altijd dominant aanwezig in het dorp.



De dorpskern van Wehl omstreeks 1900, gefotografeerd vanaf het Kempke. De toenmalige zuidelijke grens lag nog altijd direct achter de percelen ten zuiden van de kerk. Dit was tevens de locatie van de gracht, die zeker tot in de 17^e eeuw rond de kern liep.



Het kerkplein omstreeks 1915, met rechts de pastorie en centraal het voormalige parochiehuis. In 1842 woedde hier een felle brand waarbij een zevental huizen rond de kerk verwoest werden.

Kleefs gebied

Het gebied rond Wehl en Nieuw-Wehl was in de late middeleeuwen een grensgebied, waar zowel de graven van Kleef en Gelre en ook de graaf van Bergh bezittingen hadden en hun belangen verdedigden. Door oorlog, vererving en verpanding vonden voortdurend verschuivingen van de machtsverhoudingen plaats. In de 14^e eeuw breidden de Kleefse hertogen hun invloed in 'de Lymers' uit en werd Wehl samengevoegd met Kleefs gebied in Didam en Beek. Wanneer deze laatstgenoemde gebieden in de 15^e eeuw aan van de graaf van Bergh toekomen, wordt de heerlijkheid Wehl een geïsoleerde Kleefse enclave. Ook het



De huidige Grotestraat richting de R.K. kerk, met links het oude Raadhuis en rechts hier tegenover de Hervormde kerk. Deze kerk dateerde uit 1725, maar werd in 1857 vervangen door nieuwbouw.

buitengebied ter plaatse van het huidige Nieuw-Wehl behoorde in ieder geval al in de 17^e eeuw tot de heerlijkheid, dat aan de noord- en westzijde begrensd werd door de 'Weelse Wetering' (Wehlse Beek) en de 'Diemse Leijgraef'. Pas na de nederlaag van Napoleon in 1815 zou Wehl onderdeel uit gaan maken van het nieuw gevormde Koninkrijk der Nederlanden. De inwoners van het dorp bleven hierdoor overwegend katholiek, er vond geen ingrijpende reformatie plaats. Desondanks ontstond in het begin van de 18^e eeuw een kleine hervormde gemeenschap, vooral omdat hervormde landeigenaren uit Zutphen, Doesburg en Doetinchem hun land verpacht



Nadat het oude Raadhuis te bouwvallig was geworden (in 1935 werd na bouwkundig onderzoek het gebouw ontruimd), liet men in 1937-'38 een nieuw gemeentehuis bouwen aan het huidige Beatrixplein.

hadden aan hervormde boeren. In 1721 werd in Wehl een Hervormde Gemeente gesticht, waarna men kort na 1725 startte met de bouw van een Hervormde kerk aan de Grotestraat. Aan dezelfde weg stond tegenover de kerk het uit 1855 daterende Raadhuis dat in 1938 haar functie verloor na de bouw van het nieuwe Gemeentehuis in 1938 aan het huidige Beatrixplein.

grootschalige ontginning en kleinschalige bedrijvigheid

Tot in de 18^e en 19^e eeuw was Wehl omgeven door drassige en gemeenschappelijke 'woeste' gronden. In 1786 werden de broeklanden van het Grote



Het uit 1885 daterende en in 1914 met een verdieping verhoogde treinstation van Wehl. Daarachter het gebouw van de Coöp. Landbouw-Handelsvereniging, dat na de Tweede Wereldoorlog werd voorzien van een grote (araan)silo.

en Kleine Meerenbroek (ten oosten van het dorp) verkocht en ontgonnen. Hierop volgde in de eerste helft van de 19^e eeuw de verkoop en grootschalige ontginning en bebossing van de Wehlse Heide. Hier werden de landgoederen Stillwald en 't Jagershuis aangelegd.

In 1885 werd Wehl door de aanleg van de spoorlijn Zevenaar-Winterswijk aangesloten op het landelijk spoorwegennet. Aan het spoor verrees een spoorwegstation dat in 1973 zou worden gesloopt. Een andere nieuwe verbinding kwam in 1902 tot stand met de opening van de tramlijn tussen Zutphen en Emmerich via Wehl. In 1924 werd gestart met busdiensten op



Zicht op het complex van de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek op de hoek van de Catharinastraat en Stationsstraat vanaf de spoorzijde. Rechtsonder een klein deel van het dak van de in 1908 voltooide Stoomtimmerfabriek.

Doetinchem en Didam. De verbeterde verbindingen en de verkoop van het uit de beboste heide afkomstige hout leidde korte tijd tot nieuwe impulsen en een beperkte economische groei. Het aantal inwoners nam tussen 1900 en 1940 toe van 2.300

naar 3.600 personen. De toename van de bevolking zorgde ervoor dat de lintbebouwing langs de bestaande straten en de Stationsstraat verder verdicht raakte. Daadwerkelijke industrialisatie is nooit van de grond gekomen: twee steenfabrieken



Luchtfoto van Wehl uit 1929.



Boven: Didamseweg in de jaren '30 van de 20^e eeuw.
Onder: Het St. Martinusklooster uit 1933-'34 met naastgelegen St. Martinusschool aan de Didamseweg in 1947.

Boven: westelijk deel van de Grotestraat in oostelijke richting.
Onder: de Keppelseweg liep oorspronkelijk lijnrecht over in de laan naar de havezate Broekhuizen. De Keppelseweg is later deels verlegd en de laan werd omstreeks 1975 doorsneden door de Broekhuizerstraat.

Boven: de Keppelseweg met links het omstreeks 1880 gebouwde woonhuis van burgemeester Henri Baron van Lamsweerde. Hij schonk het in 1893 aan de Zusters Dominicanessen die er het St. Rosaklooster stichtten.
Onder: de Keppelseweg eind jaren '30 van de 20^e eeuw.

(1838-1848 en 1852-1871), een textielfabriek (1852-1864) en enkele meelfabrieken (tussen 1847 en 1900) waren geen lang leven beschoren. Omstreeks 1900 was de enige fabriek in de gemeente de in 1894 op de hoek van de Catharinastraat en Stationsstraat opgerichte Coöperatieve Stoom-zuivelfabriek. In de eerste helft van de 20^e eeuw nam de bedrijvigheid aan het spoor toe met onder andere de bouw van het pand van de Boerenbond van de A.B.T.B. in 1906, de Stoomtimmerfabriek in 1907-'09 en het vanaf de jaren '20 in fases tot stand gekomen gebouw van de Coöp. Landbouw-Handelsvereniging.

het dorp 'Achterwehl'

Oorspronkelijk werd het gebied 'Achterwehl' genoemd, een buurtschap die eeuwenlang enkel uit verspreid gelegen boerderijen bestond en de in 1861 gebouwde korenmolen 'Bernadette'. Van een dorpskern was lange tijd geen sprake. Het kerkdorp zou zich pas na 1900 ontwikkelen met de bouw van een lagere school met onderwijzerswoning (1914), de R.K. kerk met pastorie (1925), een parochiehuis met kleuterschool (1934) en een tweetal café's. De dorpsbebouwing concentreert zich sindsdien rond de kruising van de Nieuwe



Foto van de in 1925 gebouwde R.K. kerk met pastorie van Nieuw-Wehl.

Kerkweg en de Monseigneur Hendriksenstraat/Nieuw Wehlseweg. De verzelfstandiging van het dorp kwam in 1930 tot uiting in de oprichting van een eigen afdeling van de Boerenbond (A.B.T.B.) en de bouw van een bijbehorend pakhuis met maalinrichting. Op initiatief van pastoor Henricus van Ooijen werd in 1932 nabij de kerk een tweeklassige meisjesschool

gebouwd. Hij laat het onderwijs verzorgen door de zusters van de congregatie van Julie Postel uit Zevenaar. Twee jaar later zullen de zusters zich permanent in Nieuw-Wehl vestigen in het in 1934 voor de meisjesschool gebouwde zustershuis. Deze zorginstelling zou uitgroeien tot het latere omvangrijke Fatima-complex (het huidige Elver) en voor een belangrijk deel het



Het klooster of zustershuis van de zusters van Julie Postel, gebouwd in 1934. In 1963 kreeg het een bestemming als instituut voor de zorg voor geestelijk gehandicapten onder de naam Fatima.

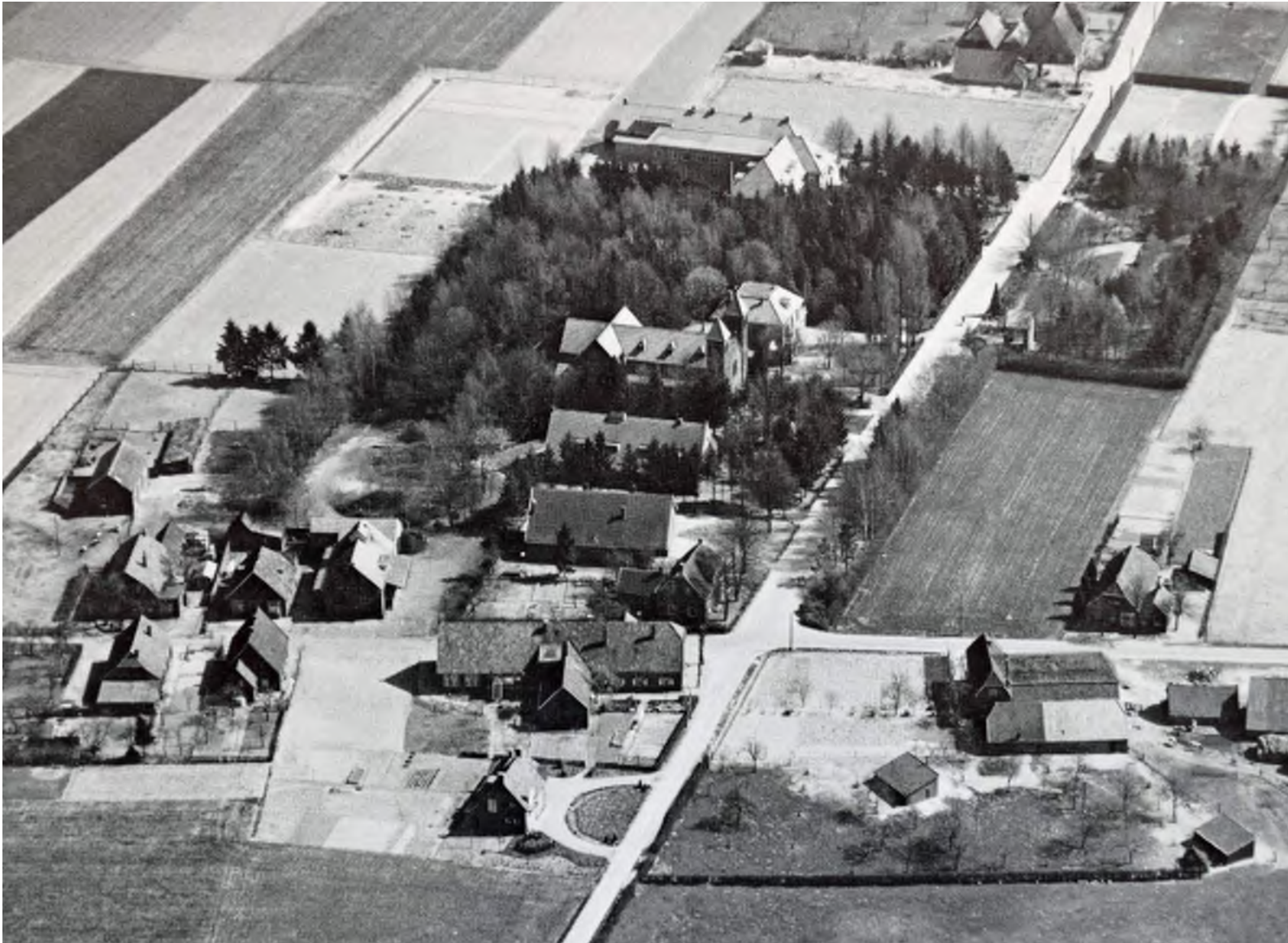


De eerste lokalen van de meisjesschool, gelegen achter het zustershuis werden gebouwd in 1932. De school werd tweemaal uitgebreid met twee extra lokalen, in 1949 en in 1953.



Noordelijk deel van de Nieuwe Kerkweg in de jaren '30 van de 20^e eeuw, met rechts het in 1930 gerealiseerde gebouw van de A.B.T.B. (boerenbond). Het pand werd in 1989 gesloopt.

ruimtelijke beeld van Nieuw-Wehl gaan bepalen. De jongens- en meisjesschool worden omstreeks 1960 samengevoegd en vanaf 1967 ondergebracht in een nieuwe lagere school: De Hoeksteen.



Luchtfoto van Nieuw-Wehl in 1953, met centraal de R.K. kerk aan de Nieuw-Wehlseweg met direct daarboven de pastorie. Een stukje verder (oostelijk) het teruggelegen zustershuis met meisjesschool, wat later uit zou groeien tot het Fatima complex (recent Elver). Onder (westelijk) van de kerk het parochiehuis, de openbare (later jongens)school en aan het kruispunt de onderwijzerswoning.

oorlogsschade en naoorlogse woningbouw

Nog voordat de binnenstad van Doetinchem in maart 1945 door geallieerde bombardementen grotendeels in de as werd gelegd, maakte Wehl al kennis met de verwoestende kracht van de Britse bommenwerpers. In september in november 1944 vielen er bommen rond het stationsgebied, waarbij het gebouw van de A.B.T.B. en het stationskoffiehuis getroffen werden. Op 24 maart 1945 volgde een tweetal bombardementen. Hierbij werden enkele panden in het dorp verwoest, waaronder de bakkerij en café van Manschot aan de Grotestraat. In het paasweekend, april 1945 werd Wehl bevrijd door Canadese soldaten.

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er door de groei van de bevolking en de tijdens de oorlog ingestelde bouwstop een tekort aan huisvesting. De woningnood werd opgevangen door het opstellen en realiseren van uitbreidingsplannen. Voor Wehl lag al in 1943 een uitbreidingsplan in hoofdzaak op tafel, maar het duurde tot 1946 voordat het plan werd uitgevoerd. In dat jaar liet de gemeente Wehl aan de Dokter Blomstraat een complex van veertien woningwetwoningen bouwen. Niet lang



Het herziende uitbreidingsplan van Wehl en Nieuw-Wehl (uitsnede) uit 1962.





Naoorlogse woningen aan Cingelwal, links het begin van de Groenestraat.



Topografische kaart van Wehl omstreeks 1980. Het dorp ontwikkelde zich na 1965 met name in (zuid)westelijke richting. Ten noordoosten is het plan Broekhuizen nog in uitvoering.

daarna, omstreeks 1950, kwam een tweede complex woningwetwoningen aan de Cingelwal tot stand. Aan de hand van de herziening van het uitbreidingsplan uit 1962 groeide Wehl uit tot een dorp van enige omvang. Het plan voorzag in de concentrische uitbreiding van geschakelde en vrijstaande woningen in bouwblokken ten zuiden, oosten en westen van de oude dorpskern. In Nieuw-Wehl had het plan betrekking op de bouw van hoofdzakelijk vrijstaande woningen langs de Monseigneur



Topografische kaart van Nieuw-Wehl omstreeks 1990. Het complex van Fatima is flink uitgebreid, ten zuiden van de Nieuw-Wehlseweg en Mgr. Hendriksenstraat zijn in de jaren '70 en jaren '90 extra woningen gebouwd.

Hendriksenstraat, de Horststraat en het zuiden van de Nieuwe Kerkweg.

De tendens tot uitbreiding zette na 1965 in Wehl door met de realisatie van nieuwe uitbreidingsplannen, waaronder Hagelkruis en Broekhuizen. Het toenemende autoverkeer werd omstreeks 1975 om het dorp heen geleid door de aanleg van de Broekhuizerstraat (N813) en Weemstraat (N815). Aan de zuidzijde ontwikkelde zich vanaf de jaren '60 langs het spoor een industrieterrein en in het dorp zelf werd het voorzieningsniveau uitgebreid met verzorgingscentrum Oldershove, openluchtzwembad De Byvoorde, het Koningin Beatrixcentrum met sporthal, een bibliotheek. Het nieuwe gemeentehuis verloor op 1 januari 2005 haar functie door opname van Wehl en Nieuw-Wehl in de gemeente Doetinchem. Meer recent kreeg Wehl er met Heideslag een nieuw woongebied bij.

In Nieuw-Wehl breidde het Fatima complex (zorg voor mensen met een verstandelijke beperking) zich uit, zag sport- en dorpsaccommodatie De Horst het licht en werd de woonbebouwing uitgebreid aan weerszijden van het zuidelijk deel van de Nieuwe Kerkweg.

BRONNEN EN LITERATUUR

literatuur

Boogman, J.C. en S. Oosterhaven,
Geschiedenis van Doetinchem, Zutphen
1986.

Graaf, G.M. van de, *Van Achterwehl naar
Nieuw-Wehl: de geschiedenis van een dorp*,
2000.

Koster, A., *Wehl in oude ansichten*,
Oudheidkundige Vereniging Wehl,
Zaltbommel 1990.

Petersen, J.W. van, *ABC van Oud-Wehl,
grepen uit de geschiedenis van heerlijkheid
en gemeente*, Wehl 1987.

Stenvert, R., *Inventarisatie industrieel
erfgoed Doetinchem*, BBA Bureau voor
Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis,
Utrecht 2009.

afbeeldingen

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Gelders Archief
Google Maps
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

www.topotijdreis.nl

3. ADRESSENLIJST

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Beatrixplein 1	Wehl	100	GM	Voormalig gemeentehuis	n.v.t.
Beatrixplein 2	Wehl	40	GM	Woonhuis	n.v.t.
Beatrixplein 5	Wehl	99	GM	Woonhuis	n.v.t.
Beatrixplein 8	Wehl	360	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Cingelwal 4	Wehl	328	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Didamseweg 1	Wehl	41	GM	Klooster	n.v.t.
Didamseweg 9-11	Wehl	413	Geen	Woonhuis en werkplaats	Cultuurhistorisch waardevol
Doesburgseweg 5	Wehl	414	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Fokkenkampseweg 3	Wehl	299	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd
Grotestraat 1-3	Wehl	415	Geen	Winkel-woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Grotestraat 10	Wehl	65	GM	Woonhuis	n.v.t.
Grotestraat 15-17-19	Wehl	102	GM	Woonhuizen	n.v.t.
Grotestraat 23	Wehl	44	GM	Pastorie N.H.	n.v.t.
Grotestraat 25	Wehl	103	GM	Kerk N.H.	n.v.t.
Hagelkruisweg 62	Wehl	17	RM	Hagelkruis	n.v.t.
Isidorusstraat 10	Wehl	298	Geen	Landbouw-school	Niet geselecteerd
Keppelseweg 2 / Grotestraat 11	Wehl	111	GM	Café met zaal	n.v.t.
Keppelseweg 6	Wehl	297	Geen	Boerderij	Niet geselecteerd

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Keppelseweg 15	Wehl	416	Geen	Woonhuis	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 20	Wehl	359	Geen	Boerderij	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 23	Wehl	336	Geen	Woonhuis	Niet geselecteerd
Keppelseweg 24	Wehl	417	Geen	Kruisgebouw	Cultuurhistorisch waardevol
Keppelseweg 26 en 26a	Wehl	42 en 104	GM	Woonhuis	n.v.t.
Keppelseweg 29	Wehl	66	GM	Woonhuis	n.v.t.
Kerkplein 1	Wehl	10	RM	Kerk R.K.	n.v.t.
Kerkplein 2	Wehl	43	GM	Woonhuis	n.v.t.
Kerkplein 4	Wehl	11	RM	Pastorie R.K.	n.v.t.
Monseigneur Hendriksenstraat 2	Nieuw-Wehl	472	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Monseigneur Hendriksenstraat 4	Nieuw-Wehl	473	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Monseigneur Hendriksenstraat 6	Nieuw-Wehl	474	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 24	Nieuw-Wehl	475	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 36	Nieuw-Wehl	476	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 37	Nieuw-Wehl	477	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 39	Nieuw-Wehl	478	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 42	Nieuw-Wehl	479	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 61	Nieuw-Wehl	480	CHW	Woonhuis	Niet geselecteerd
Nieuwe Kerkweg 61x	Nieuw-Wehl	279	CHW	Trafo	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 14	Nieuw-Wehl	296	CHW	Klooster en school	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 14k	Nieuw-Wehl	366	CHW	Werkplaats	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 16 en 18	Nieuw-Wehl	74	GM	Kerk en pastorie R.K.	n.v.t.

ADRES	WOONPLAATS	NUMMER	STATUS	FUNCTIE	ADVIES
Nieuw Wehlseweg 19 (bij)	Nieuw-Wehl	107	GM	Mariakapel	n.v.t.
Nieuw Wehlseweg 20	Nieuw-Wehl	358	CHW	Parochiehuis	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 20a	Nieuw-Wehl	300	CHW	School	Cultuurhistorisch waardevol
Nieuw Wehlseweg 22	Nieuw-Wehl	335	CHW	Onderwijzerswoning	Cultuurhistorisch waardevol
Oranjestraat 23	Wehl	329	Geen	School	Niet geselecteerd
Raphaëlstraat 1	Wehl	45	GM	Silogebouw	n.v.t.
Stationsstraat 30 en 30a	Wehl	4 en 15	RM	Stoomtimmerfabriek	n.v.t.
Stationsstraat 32	Wehl	418	Geen	Winkel-woonhuis met garage	Cultuurhistorisch waardevol

4. CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE PANDEN

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 413
Adres: Didamseweg 9-11, 7011AK Wehl
Oorspronkelijke functie: boerderij
Opdrachtgever: W. Hoopereis en Cons.
Ontwerp- en bouwjaren: 1875
Architect: -
Datum: 11 oktober 2019



inleiding

In 1875 bouwte Willem Hoopereis en Cons. aan de Didamseweg een kleine T-huis boerderij. Dit gebouw werd in 1912 een stukje naar achteren uitgebreid en aan de rechter zijde kwam een aangebouwde werkplaats. Eigenaar destijds was timmerman Antonius Johannes Eijt. In 1923 bouwde men tegen de linker zijgevel een toegangsportaal en in 1934 werd de werkplaats verlengd. De laatste verbouwing vond plaats in 1997, deze bestond uit het aan de rechter zijde verbreden van de voormalige stalruimte. Eerder waren in het linker dakvlak twee dakkapellen geplaatst.

beschrijving

Op een in hoofdvorm L-vormige plattegrond opgetrokken verdiepingloze vrijstaande woning met werkplaats. Het bouwdeel aan de weg heeft een zadeldak, gedekt met gesmoorde muldenpannen, met aansluitend aan de achterzijde een afgewolfd schilddak. De aanbouwen hebben een plat dak. De gevels van het gebouw zijn uitgevoerd in schoon metselwerk, de gevelopeningen zijn voorzien van houten kozijnen en worden afgesloten met rollagen.

De asymmetrisch ingedeelde voorgevel wordt afgesloten met een eenvoudige strook uitragende koppen en een bakgoot op geprofileerde klossen. Het linker deel van de gevel dateert uit 1875 en is ingedeeld met centraal een dichtgemetselde voordeur, geflankeerd door twee gemoderniseerde schuifvensters. Het rechter deel heeft aan de linker zijde een bedrijfstoegang met dubbele glasdeuren onder een bovenlicht met roedeverdeling. Rechts daarvan vijf vensters met onder- en bovenramen met roedeverdeling en vaste kalven.

De rechter zijgevel van de werkplaats wordt afgesloten met een windveer en is asymmetrisch ingedeeld met op de begane grond rechts een bedrijfstoegang met dubbele glasdeuren en links een venster met een onder- en bovenraam met roedeverdeling. In de geveltop een venster met een raam met roedeverdeling.

De linker zijgevel van de woning wordt afgesloten met een overkragende windveer en is symmetrisch ingedeeld met op de begane grond een schuifvenster met roedeverdeling, afgesloten door een strek. In de geveltop een drieledig venster. Op de overgang tussen voor- en achterhuis is een verdiepingloos toegangsportaal met een plat dak aangebouwd met links een glasdeur en rechts een venster met onder- en bovenraam.

waardering

Didamseweg 9-11 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

De woning met werkplaats is sociaal-economisch van belang als representatief voorbeeld van de ontwikkeling van kleinschalige ambachtelijke bedrijvigheid aan de Didamseweg.

architectuurhistorische waarde (II.6 en II.8)

Het pand is typologisch van belang vanwege de combinatie van een woning met aangebouwde werkplaats en vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

stedenbouwkundige waarden (III.2 en III.4)

Het pand is representatief voor de historische ontwikkeling van de bebouwing aan de Didamseweg en van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 414
Adres: Doesburgseweg 5, 7031AN Wehl
Oorspronkelijke functie: woning met bedrijfsruimte
Opdrachtgever: W.G. Lucassen
Ontwerp- en bouwjaar: 1953
Architect: A.Th. J. Boss
Datum: 17 oktober 2019



inleiding

In 1953 ontwerpt de Duihvense architect A.Th.J. Boss voor W.G. Lucassen aan de Doesburgseweg een woning met inpandige bedrijfsruimte in traditionalistische bouwstijl (Delftse School). De bedrijfsruimte was bestemd voor de opslag van benodigdheden en tentoonstellingsmateriaal van het Nederlandse Rundvee Stamboek (NRS) waarvoor Lucassen als inspecteur actief was. Het NRS verzorgde de inschrijvingen in het stamboek en stimuleerde met o.a. keuringen en tentoonstellingen de ontwikkeling en selectie van Nederlands melkvee.

beschrijving

Op een in hoofdvorm rechthoekige plattegrond opgetrokken vrijstaande woning met inpandige bedrijfsruimte. Het pand telt twee bouwlagen onder een overstekend zadeldak, gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Op de nok staan drie gemetselde schoorstenen met een betonnen dekplaat. De gevels van het gebouw zijn uitgevoerd in schoon metselwerk in klezorenverband met aan de onderzijde een trasraam in klinkers. De gevelopeningen zijn voorzien van houten kozijnen. Van de asymmetrisch ingedeelde voorgevel springt het linker deel een stukje terug. De dakvoet bestaat uit een zinken mastgoot op uitkragende klossen. Het linker deel is ingedeeld met op de begane grond een in het gevelvlak opgenomen groot venster onder een segmentboog met op de verdieping een venster met draairaam. Het rechter deel heeft links de entree, bestaande uit een hardhouten glasdeur met een omlijsting van prefab-beton. Rechts daarvan een klein venster en een bedrijfstoegang met dubbele strokendeuren onder een segmentboog. Op de verdieping twee kleine met ruitvormig glas-in-lood gevulde vensters en een kleine dakkapel die de dakvoet doorbreekt. De rechter zijgevel wordt afgesloten met een uitkragende windveer en is symmetrisch ingedeeld met op de begane grond vier kleine vensters en in de geveltop twee vensters. Deze vensters worden afgesloten met strekken. De linker zijgevel van de woning wordt afgesloten met een uitkragende windveer en is asymmetrisch ingedeeld met op de begane grond rechts een venster met een betonnen omkadering en op de verdieping links een venster afgesloten met een strek. Rechts daarvan een ruitvormig sieralement. De woning heeft rondom een tuin die aan de straat is afgezet met een heg.

waardering

Doesburgseweg 5 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

De woning met bedrijfsruimte is sociaal-economisch van belang vanwege de betekenis voor de vestiging en ontwikkeling van het Nederlandse Rundvee Stamboek en herinnert direct aan haar inspecteur W.G. Lucassen die in deze regio actief was.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang vanwege de betekenis voor het oeuvre van architect A.Th. J. Boss, de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp en het materiaalgebruik en de zorgvuldige detaillering daarvan. De woning is verder van belang als representatief voorbeeld van het traditionalisme. In typologisch opzicht is het huis een voorbeeld van een vrijstaande woning met inpandige bedrijfsruimte.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 415
Adres: Grotestraat 1-3, 7031AE Wehl
Oorspronkelijke functie: woning met winkel en café
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: (kort voor)1954
Architect: -
Datum: 17 oktober 2019



inleiding

Ter plaatse van de in 1945 afgebrande cafe-winkel-bakkerij van de familie Manschot, werd in 1954 of kort daarvoor aan de Grotestraat een nieuw bedrijf gesticht dat een woning, een winkel en een café-restaurant met hotelaccommodatie omvatte. De nieuwbouw werd vormgegeven in traditionalistische bouwstijl (Delfse School).

beschrijving

Op een in hoofdvorm L-vormige plattegrond opgetrokken gebouw met twee bouwlagen. Opgebouwd uit twee bouwdelen; het deel aan de straat heeft een dwars geplaatst zadeldak, gedekt met oranje opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Op de nok staan drie gemetselde schoorstenen. De achterbouw heeft een plat dak met omlopende dakschilden. De gevels van het gebouw zijn uitgevoerd in schoon metselwerk in kettingverband, de gevelopeningen zijn voorzien van houten kozijnen. De asymmetrisch ingedeelde voorgevel wordt afgesloten met een uitkragende geprofileerde bakgoot op klossen. Op de begane grond links van het midden in een met een segmentboog afgesloten portiek liggen de gescheiden toegangen tot de kamers op de verdieping, de winkel en het café. Links van deze toegang een brede etalage onder een segmentboog met een vierledig bovenlicht. Rechts van de toegang drie brede vensters onder segmentbogen met drieledige bovenlichten. Op de verdieping een vijftal vensters en boven de toegang twee smalle hoge vensters, gevuld met glas-in-lood en voorzien van smeedijzeren hekwerken. De linker en rechter zijgevel zijn vormgegeven als geschouderde tuitgevel. De rechter zijgevel heeft op de verdieping twee vensters en in de geveltop twee kleinere vensters. De linker zijgevel heeft op de begane grond een brede etalage onder een segmentboog met een vierledig bovenlicht. Op de verdieping een venster en in de geveltop twee kleinere vensters. De linker zijgevel van de achterbouw wordt afgesloten met een uitkragende geprofileerde bakgoot op klossen.

waardering

Grotestraat 1-3 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het gebouwencomplex is sociaal-economisch van belang vanwege de betekenis als ontspannings- en ontmoetingsruimte van de lokale bevolking en als verblijfsaccommodatie voor gasten en bezoekers van buiten de plaats.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp en het materiaalgebruik en de zorgvuldige detaillering. Het gebouw is verder van belang als representatief plaatselijk voorbeeld van het traditionalisme. In typologisch opzicht is het complex van belang vanwege de oorspronkelijke combinatie van een aantal gebruiksfuncties.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 416
Adres: Keppelseweg 15, 7031AR Wehl
Oorspronkelijke functie: woning met schuur
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: (kort voor)1938
Architect: -
Datum: 17 oktober 2019



inleiding

Ter plaatse van een bestaand gebouw werd in 1938 of kort daarvoor op de hoek van de Keppelseweg en de Jonkheer de Bellefroidweg een nieuwe woning met daar achter een schuur gebouwd. De nieuwbouw werd vormgegeven in een sobere baksteenarchitectuur die representatief is voor het interbellum.

beschrijving

Op een in hoofdvorm rechthoekige plattegrond opgetrokken huis dat één bouwlaag met daar boven een zolder onder een zadeldak telt. Dit dak is gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Aan de achterzijde is het huis met een tussenslid verbonden met een schuur. Deze schuur heeft een rechthoekige plattegrond en een zadeldak. Het schuurdak is gedekt met gesmoorde verbeterde Hollandse pannen.

De gevels van de woning en de schuur zijn opgetrokken in schoon metselwerk. De vensters zijn boven en onder afgesloten met rollagen.

De voorgevel is ingedeeld met op de begane grond aan de linker zijde een drieledig venster met bovenlichten en rechts daarvan de voordeur onder een luifel die rust op houten consoles. Op de verdieping twee vensters en in de geveltop een ruitvormig venster. De voor- en de achtergevel zijn langs de dakvlakken afgewerkt met een licht uitkragende rollaag. In de toppen is siermetselwerk in een geometrisch patroon aangebracht.

De rechter zijgevel wordt afgesloten met een uitkragende en omlopende uitgetimmerde goot. De gevel heeft aan de voorzijde een hoog geplaatst venster en aan de achterzijde een tweeledig venster met bovenlichten. In het dakschild staat centraal een dakkapel met een plat dak.

De straatgevel van de schuur is ingedeeld met twee vensters en in de geveltop een luik. In de zijgevel is een dubbele bedrijfsdeur aangebracht.

waardering

Keppelseweg 15 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp, het materiaalgebruik en de verzorgde detaillering. Het gebouw is verder van belang als representatief plaatselijk voorbeeld van een eenvoudige en sober vormgegeven woning. In typologisch opzicht is het complex van belang vanwege de oorspronkelijke combinatie van een woning met aangebouwde schuur.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 359
Adres: Keppelseweg 20, 7031AS Wehl
Oorspronkelijke functie: boerderij
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: (kort voor)1877
Architect: -
Datum: 17 oktober 2019



inleiding

Op een nog onbebouwde locatie werd in 1877 of kort daarvoor aan de Keppelseweg een nieuwe boerderij gebouwd. Opdrachtgever was Johanna Bles en cons., weduwe van T. Stokman. De nieuwbouw werd vormgegeven in een bouwstijl die verwant is aan de neo-renaissance.

beschrijving

Vrijstaande T-huis boerderij, opgebouwd uit een woongedeelte aan de straatzijde met daar achter een smaller bedrijfs gedeelte. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk. Het woongedeelte telt één volledige bouwlaag onder een dwarsgeplaatst zadeldak met wolfeinden. Het dak is gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. De gevels hebben een gepleisterde plint, de voorgevel wordt afgesloten met een geprofileerde omlopende kroonlijst. De zijgevels zijn voorzien van een overstek met windveren. De voor- en de zijgevels zijn symmetrisch ingedeeld met op de begane grond en in de geveltoppen vensters met stolpramen, een vast kalf en bovenramen. De vensters op de begane grond worden afgesloten met rondbogen. De gevels zijn gedecoreerd met banden, blokken, siermetselwerk in de boogtrommels en een gestileerde hoekketting in gele verblendstenen. Het dak van het bedrijfs gedeelte heeft aan de achterzijde een wolfeind. Tegen de rechter zijgevel is in 1957 een aanbouw geplaatst. De linker zijgevel wordt afgesloten met een zinken mastgoot. De voormalige dwarsdeel is toegankelijk via dubbele bedrijfsdeuren met een klein ruitvormig venster onder een segmentboog.

waardering

Keppelseweg 20 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

Het pand is van belang vanwege de directe verwijzing naar de agrarische ontwikkeling van het dorp Wehl.

architectuurhistorische waarde (II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is van belang vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp, het materiaalgebruik en de verzorgde detaillering en decoratie daarvan in een bouwstijl verwant aan de neo-renaissance. Het gebouw is verder typologisch van belang als zeldzaam plaatselijk voorbeeld van een T-huis boerderij met een dwarsdeel.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 417
Adres: Keppelseweg 24, 7031AS Wehl
Oorspronkelijke functie: kruisgebouw
Opdrachtgever: -
Ontwerp- en bouwjaren: (kort voor)1953
Architect: -
Datum: 17 oktober 2019



inleiding

Op een van een groter perceel afgesplitst stuk grond aan de straat werd in 1953 of kort daarvoor aan de Keppelseweg een nieuwe kruisgebouw opgericht. Opdrachtgever was Vereniging 'Het Wit-Gele Kruis', Vereniging voor volksgezondheid en ziekenverpleging. De Wit-Gele Kruisvereniging richtte zich op wijkzorg op rooms-katholieke grondslag. De kerntaken bestonden uit het bevorderen van de hygiëne, het bestrijden van epidemieën en het verlenen van kraamhulp en gezinszorg. Het gebouw werd vormgegeven in een sobere traditionalistische bouwstijl.

beschrijving

Vrijstaand gebouw, in schoon metselwerk opgetrokken op een L-vormige plattegrond. Het rechter deel van het gebouw telt twee bouwlagen onder een zadeldak, het linker deel telt één bouwlaag onder een zadeldak. Aan de rechter zijde is later een berging aangebouwd. De daken zijn gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Op het achterste dakschild van het linker deel staat een asymmetrische gemetselde schoorsteen, bekroond door een dunne uitkragende betonplaat ondersteund door een betonnen bol. De dakvoeten hebben een overstek bestaande uit een zinken mastgoot op geprofileerde klossen.

De vensters in voor- en zijgevel worden afgesloten door strekken. Het rechter deel van de voorgevel wordt afgesloten door het overstekende dak en heeft drie vensterassen met op de begane grond een in 1992 aangebrachte uitgebouwde ingangspartij. Boven deze ingang is met gekleurde dubbel hardgebakken tegels het beeldmerk van het Wit-Gele kruis aangebracht. In het linker deel van de voorgevel zijn drie vensters met stolpramen geplaatst.

waardering

Keppelseweg 24 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan de voormalige functie als kruisgebouw van het Wit-Gele Kruis voor het overwegend katholieke dorp Wehl. Het pand herinnert op tastbare wijze aan de ontwikkeling van Kruisverenigingen, in het bijzonder van het Wit-Gele Kruis en aan de toenemende aandacht voor wijkzorg en hygiëne in de loop van de 20^e eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.5, II.6 en II.8)

Het pand is een typologisch representatief en herkenbaar voorbeeld van een sober vormgegeven kruisgebouw in traditionalistische bouwstijl.

stedenbouwkundige waarden (III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 296
Adres: Nieuw Wehlseweg 14, 7031HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Zusterhuis en R.K. meisjesschool
Opdrachtgever: Bestuur Maria Parochie Wehl
Ontwerp- en bouwjaren: 1932, 1933 en ca. 1950-1956
Architect: C. Hardeman (1933), H. Clerx (1956)
Datum: 10 oktober 2019



inleiding

Op initiatief van pastoor Henricus van Ooijen werd in 1932 nabij de R.K. kerk en pastorie een tweeklassige R.K. meisjesschool gebouwd. Van Ooijen liet het onderwijs verzorgen door de zusters van de congregatie van Julie Postel uit Zevenaar. Een jaar later werd er voor hen een zusterhuis gebouwd naast de school, waar de eerste zusters in januari 1934 hun intrek namen. Het ontwerp van het klooster was van de hand van de katholieke architect C. Hardeman uit Oldenzaal. Het gebouw bestond uit een U-vormig bouwdeel aan de voorzijde, met rechtsachter een aangebouwde vleugel van oorspronkelijk twee bouwlagen.

In de jaren '50 van de vorige eeuw werd het zusterhuis aan de achterzijde flink uitgebreid met onder andere een recreatiezaal (1953) en een spoelplaats (1954). In 1956 verrees linksachter naar ontwerp van architect H. Clerx een uitbreiding van het klooster in de vorm van een nieuw zustergebouw van twee bouwlagen. Op de verdieping was hier een slaapzaal voor de zusters ondergebracht. De vleugel rechtsachter is in deze periode verbreed en verhoogd met een verdieping.

Naast het geven van onderwijs in Nieuw-Wehl op de kleuterschool en meisjesschool, zijn de zusters van Julie Postel ook actief geweest in de zorg voor ouderen. In 1963 werd het internaat opgeheven en richtten de zusters zich op de verzorging van geestelijk gehandicapte kinderen. Het zusterhuis ging vervolgens over naar de St. Jozefstichting (Samivoz) uit Den Bosch en kreeg de naam Fatima. De tendens tot uitbreiding en modernisering van het complex aan de achterzijde en aan het binnenterrein zette in de jaren '60 door met de bouw van een dienstkeuken met toiletten (1963), een wasserij, trafo en naaikamer en een eetzaal (1964) en het veranderen van een bestaande rijwielberging in een speelzaal met toiletten (1965). In 1968 werd de voorgevel voorzien van een balkon. Rond 1970 vertrokken de zusters van Julie Postel uit Nieuw-Wehl. Sindsdien is het terrein van Fatima (nu Elver) enorm in omvang toegenomen en schakelde men voor bewoners met een verstandelijke beperking over op losse wooneenheden in paviljoenbouw, aparte dienstgebouwen en uitgebreide voorzieningen.

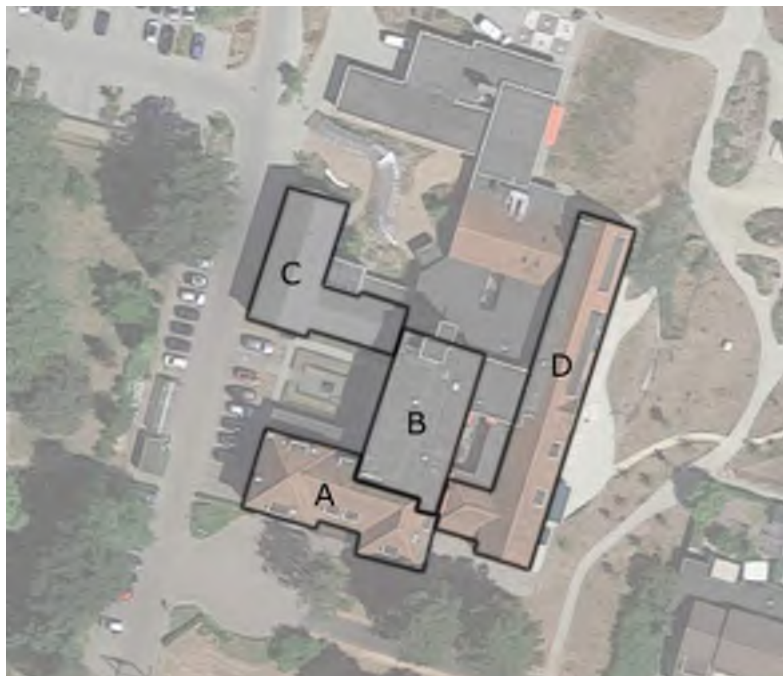
De R.K. meisjesschool werd in 1949 en 1953 aan de voorzijde verlengd en aan de achterzijde uitgebreid met extra klaslokalen. Na het samenvoegen van de R.K. jongens- en meisjesschool in 1961, verloor het gebouw in 1967 haar functie door de nieuwbouw van basisschool De Hoeksteen.

beschrijving

Voormalig zusterhuis of -klooster, bestaande uit een U-vormig bouwvolume aan de voorzijde uit 1933 (A), met een aangebouwde vleugel rechtsachter (B) dat met een tussenlid verbonden is met een vleugel linksachter uit 1956 (C). Tussen deze bouwdelen ligt een aan drie zijden ingesloten binnenterrein. Aan de rechterkant staat het zusterhuis via een tussenlid in verbinding met de voormalige R.K. meisjesschool uit 1932, uitgebreid in 1949 en 1953 (D).

A. U-vormig bouwvolume van twee bouwlagen onder een met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekt schilddak. In het dakschild linksachter staat een forse gemetselde schoorsteen. Gevels opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteens verband, plintzone afgesloten met een rollaag. Gevelindeling is grotendeels oorspronkelijk, met rondom rechthoekige, houten vensters onder doorlopende rollagen en met bakstenen lekdorpels. De voorgevel is voorzien van hoekrisalieten, beiden met een terugliggende entree onder getrappt uitkragende rondbogen. Voor de deuren ligt een bakstenen stoep met een enkele trede.

B. Rechts tegen de achtergevel van het U-vormige bouwvolume staat haaks een vleugel van drie bouwlagen onder een plat dak. Gevels opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteens verband.



Op regelmatige afstand van elkaar zijn rechthoekige, houten vensters geplaatst met bakstenen lekdorpels en afgesloten met een doorlopende rollaag.

C. Vleugel op een rechthoekige plattegrond van twee bouwlagen onder een flauw hellend zadeldak met overstek. Gevels opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteens verband. In de zuid- en noordgevel is een groot verdiept muurvlak aangebracht, beëindigd met een overhoekse muizentand. De noordgevel is op de begane grond voorzien van twee grote gekoppelde vensters, aan de bovenzijde afgesloten met een doorlopende betonnen latei. Op de verdieping centraal een klein venster met aan weerszijden wenkbrauwvormige decoratie in beton. De westgevel is asymmetrisch ingedeeld, met rechts van het midden op de begane grond een toegangsdeur met bovenlicht en zijlichten, voorzien van een kader van beton. Links van de deur drie houten zesruits vensters, rechts twee smalle tweeruits vensters. Op de verdieping elf kleine vensters ter plaatse van de voormalige slaapcellen van de zusters. Het gebouw is met een tussenlid met houten vierruits vensters verbonden met de hogere vleugel van drie bouwlagen.

D. Voormalige R.K. meisjesschool, gebouwd op een rechthoekige langgerekte plattegrond, van één bouwlaag onder een met rode verbeterde Hollandse pannen gedekt zadeldak. Gevels van het gedeelte uit 1932 opgetrokken in roodbruine baksteen, de uitbreidingen zijn opgetrokken in geelbruine steen op een trasraam. Onder de dakrand is in de langsegevel een doorlopende rollaag aangebracht. De gevels bevatten op de begane grond rechthoekige houten vensters met keramische (voorzijde) en bakstenen (achterzijde) lekdorpels. Noord- en zuidgevel zijn uitgevoerd als geschouderde puntgevel met vlechtingen, met in de top van de noordgevel een rond venster, aan de zuidzijde een rondboogvormige spaarnis met betonnen onderdorpel.

waardering

Nieuw Wehlseweg 14 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1, I.2 en I.4)

Het complex is van belang vanwege de tastbare herinnering aan de komst van de zusters van Julie Postel naar Nieuw-Wehl. Zij hebben zich ruim 35 jaar lang ingezet voor het lokale R.K. onderwijs, de zorg voor ouderen en uiteindelijk de zorg voor geestelijk gehandicapte kinderen. De opeenvolgende uitbreidingen van het complex in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw geven blijk van een enorme groei van de congregatie in die periode.

De R.K. meisjesschool is van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling van het (confessionele) lager onderwijs in Nieuw-Wehl in de 20^e eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.5, II.6 en II.8)

Het complex is van belang vanwege de relatief gaaf bewaard gebleven hoofdvolumes uit 1932 en 1933 en als typologisch herkenbaar voorbeeld van een meisjesschool met zusterhuis gebouwd in traditionalistische stijl. De vleugel uit 1956 is een gaaf bewaard voorbeeld van een zustergebouw uit de wederopbouwperiode in shake-hands architectuur. Het complex is tevens van belang vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis. Het zusterhuis en de vleugel uit 1956 zijn daarnaast van waarde als onderdeel van de oeuvres van respectievelijk de met name in Oost-Nederland bekende architect C. Hardeman en de regionaal bekende architect H. Clerx.

stedenbouwkundige waarde (III.2, III.3 en II.5)

Vanwege de situering op een ruim perceel, terugliggend t.o.v. de rooilijn in de kern van Nieuw-Wehl, is het pand van beeldbepalende betekenis voor het dorp. De voormalige R.K. meisjesschool vormt samen met het voormalige zusterhuis een belangrijk historisch gegroeid en in de loop der tijd uitgebreid ensemble. In breder verband maakt het complex onderdeel uit van het in de eerste helft van de 20^e eeuw aan de Nieuw Wehlseweg ontstane bebouwingslint van aan de R.K. kerk gelieerde gebouwen.





CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 366
Adres: Nieuw Wehlseweg 14K, 7031HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Smederij
Opdrachtgever: G. Simons
Ontwerp- en bouwjaren: 1925
Architect: -
Datum: 9 oktober 2019



inleiding

Het kerkdorp 'Achterwehl' ontwikkelde zich na 1900 met de bouw van een openbare lagere school (later R.K. jongensschool) met onderwijzerswoning in 1914 en de R.K. kerk met pastorie in 1925. Op 14 maart 1925, drie dagen voor de inwijding van de kerk, vroeg smid Gerardus Simons vergunning aan voor de bouw van een smederij naast zijn woning. De smidse kwam een stuk ten oosten van de kerk te staan, nabij de korenmolen 'Bernadette'. Later is tegen de noordgevel van de smederij een loods gebouwd. Waarschijnlijk is deze kort na de Tweede Wereldoorlog tot stand gekomen.

beschrijving

Op een rechthoekige plattegrond gebouwde smederij van één bouwlaag en een zolder onder een met rode muldenpannen gedekt mansardedak. De gevels zijn opgetrokken in roodbruine baksteen in kruisverband. De voorgevel is op de begane grond voorzien van brede houten schuifdeuren die afgehangen zijn aan een rail. Op zolderniveau bevindt zich een gevelopening met een op duimgehengen afgehangen houten luik. Daarboven twee ronde vensters met rollaag, voorzien van kruisvormige ijzeren roeden. De linker zijgevel is voorzien van drie vensters met gietijzeren ramen, afgesloten door segmentbogen en bakstenen onderdorpels. In de rechter zijgevel zit eenzelfde venster. Links in de linker zijgevel een opgeklampte houten deur onder een segmentboog, draaiend op duimgehengen.

Tegen de rechter zijgevel staat een aangebouwde loods op een rechthoekige plattegrond van één bouwlaag onder een flauw hellend zadeldak. De voorgevel bestaat uit een gemetselde borstwering met daarboven grote gekoppelde vensters met stalen ramen. Centraal is een brede bedrijfstoegang aangebracht in een groot houten kozijn met rechts een houten loopdeur met bovenlicht.

waardering

Nieuw Wehlseweg 14 K is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

De smederij met aangebouwde loods is van belang vanwege de tastbare herinnering aan de kleinschalige bedrijvigheid die tot ontwikkeling kwam na de vorming van de dorpskern van 'Achterwehl' (Nieuw-Wehl) in het eerste kwart van de 20^e eeuw.

architectuurhistorische waarde (II.3, II.5, II.6 en II.8)

Het complex is een representatief voorbeeld van een op traditionele wijze gebouwde smederij uit het eerste kwart van de 20^e eeuw met naoorlogse uitbreiding. Van belang vanwege de bewaard gebleven gevelindeling, de detaillering, het materiaalgebruik en de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

stedenbouwkundige waarde (III.2, III.5 en III.6)

De smederij met aangebouwde loods is beeldbepalend vanwege de vormgeving en de situering op een ruim perceel aan de rand van het dorp.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 358
Adres: Nieuw Wehlseweg 20, 7031HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Parochiehuis
Opdrachtgever: Maria Stichting Nieuw-Wehl
Ontwerp- en bouwjaren: 1934
Architect: J.M. Rosmüller
Datum: 8 oktober 2019



inleiding

Het kerkdorp 'Achterwehl', later Nieuw-Wehl, kreeg na 1900 vorm met de bouw van een openbare lagere school met onderwijzerswoning in 1914 en de R.K. kerk met pastorie in 1925. Op 21 juni 1934 kreeg de Maria Stichting te Nieuw-Wehl vergunning voor het bouwen van een 'zaal met concierge woning' direct ten westen van de kerk. Dit parochiehuis werd ontworpen door bouwkundige en wethouder in Wehl, J.M. Rosmüller, maar werd uiteindelijk in gewijzigde vorm uitgevoerd. Na de bouw werd in het parochiehuis tevens een kleuterschool gevestigd. Het gebouw is later voorzien van een éénlaagse aanbouw aan de achterzijde en een nieuwe entree, links in de rechter zijgevel.

beschrijving

Vrijstaand voormalig parochiehuis, gebouwd op een rechthoekige plattegrond met één bouwlaag en een zolder onder een met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekt zadeldak. In schoon metselwerk opgetrokken gevels met houten vensters onder rollagen en met bakstenen lekdorpels. De voorgevel is een symmetrisch ingedeelde, geschouderde puntgevel met op de nok een kruis. Centraal op de begane grond de voormalige hoofdentree onder een rondboog (invulling vernieuwd), met aan weerszijden brede gekoppelde vensters met bovenlichten. Op de zolderverdieping centraal een deur naar een betonnen balkon, afgezet met en stalen buishek. Aan weerszijden twee vensters. In de top een spitsboogvormige nis met betonnen sluitsteen en dorpel. Onder de dakrand is (omlopend) een rollaag aangebracht. Beide zijgevels zijn aan de voorzijde uitgebouwd, en voorzien van regelmatig geplaatste vensters met tweeruits bovenlicht. Oorspronkelijk hadden al deze vensters middenstijlen. Links in de linker zijgevel is een deur geplaatst. De achtergevel is uitgevoerd als puntgevel met centraal een rookkanaal en aan weerszijden smalle vensters met ladderramen.

waardering

Nieuw Wehlseweg 20 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

Het voormalige parochiehuis is van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling van het Rooms-Katholieke kerkdorp Nieuw-Wehl en het ontstaan van een enclave van op en rond de katholieke kerk georiënteerde scholen en dienstgebouwen.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.5, II.6 en II.8)

Het pand is een representatief voorbeeld van een parochiehuis in sobere baksteenarchitectuur en is van belang vanwege de hoofdvorm, de grotendeels oorspronkelijke vensterindeling en detaillering. Het parochiehuis vormt een waardevol onderdeel van het oeuvre van de lokaal bekende bouwkundige en wethouder J.M. Rosmüller.

stedenbouwkundige waarde (III.2, III.3 en III.5)

Vanwege de situering op een ruim perceel, terugliggend t.o.v. de rooilijn en midden in de kern van Nieuw-Wehl, is het pand van beeldbepalende betekenis voor het dorp. Het voormalige parochiehuis vormt een belangrijk historisch ensemble met de naastgelegen R.K. kerk en de naastgelegen openbare lagere school, later R.K. jongensschool. In breder verband maakt het parochiehuis onderdeel uit van het in de eerste helft van de 20e eeuw aan de Nieuw Wehlseweg ontstane bebouwingslint van aan de R.K. kerk gelieerde gebouwen.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 300
Adres: Nieuw Wehlseweg 20a, 7031HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Openbare lagere school
Opdrachtgever: Gemeente Wehl
Ontwerp- en bouwjaren: 1914
Architect: H.J.L. Ovink & Zoon
Datum: 8 oktober 2019



inleiding

De buurtschap 'Achterwehl' bestond voor 1900 uit enkele verspreid gelegen boerderijen en de in 1861 gebouwde korenmolen Bernadette. De bewoners waren voor voorzieningen als scholen aangewezen op het dorp Wehl. In het begin van de 20^e eeuw ontstond in de buurtschap geleidelijk behoefte aan eigen voorzieningen. In 1914 werd vergunning verleend en gestart met de bouw van een tweeklassige openbare lagere school met onderwijzerswoning aan een kruispunt van wegen, op de hoek van de huidige Nieuwe Kerkweg en Nieuw-Wehlseweg. Het architectenbureau van H.J.L. (Jan) Ovink & Zoon maakte het ontwerp. In januari 1915 was het schoolgebouw voltooid en werd Mathijs Hendrickx uit Gemert benoemd tot eerste schoolhoofd. De groei van het dorp en het aantal leerlingen maakte een uitbreiding van de school noodzakelijk. Kort voor 1929 werd het schoolgebouw aan de zuidzijde uitgebreid met een extra klaslokaal. Na de bouw van de R.K. meisjesschool in 1932, werd de openbare lagere school (inmiddels een gemengde R.K. school) in gebruik genomen als R.K. jongensschool. Deze school werd uiteindelijk in 1961 opgeheven en in 1967 werd een nieuwe basisschool gerealiseerd: De Hoeksteen. Het pand is daarna in gebruik genomen door de Stichting Fatima, later Elver, waarna in 2002 een verbouwing volgde. Deze had hoofdzakelijk betrekking op het wijzigen van de indeling van het interieur.

beschrijving

Vrijstaand voormalig schoolgebouw van één bouwlaag onder een met gesmoorde muldenpannen gedekt (asymmetrisch) zadeldak. Gevels opgetrokken in roodbruine baksteen in kruisverband, met toepassing van oranje verblendsteen in de top van de achtergevel en oranje (1914) en gele (uitbreiding) in de rondlopende banden. Twee dichtgezette vensteropeningen onder strekken op de begane grond in de voorgevel, in de top een luikopening. Links de teruggeplaatste entreepartij (deuren vernieuwd). Drie keer drie grote vensters onder strekken in de rechter zijgevel ter plaatse van de voormalige klaslokalen. Vensters uitgevoerd met vaste onderramen en naar binnen kleppende bovenramen met roedeverdeling. De achtergevel bevat rechts de deuropening van de voormalige achterdeur. De linker zijgevel is beperkt zichtbaar, de vensterindeling (smalle kleine en brede grotere vensters) van het deel van de gevel uit 1914 is hier nog intact.

waardering

Nieuw Wehlseweg 20a is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

Het voormalige schoolgebouw is van belang vanwege de directe verwijzing naar de ontwikkeling van het lager onderwijs in 'Achterwehl' in de eerste helft van de 20^e eeuw en de vestiging van een openbare lagere school in wat later de kern van het dorp zou worden.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.3, II.5, II.6 en II.8)

Het pand is een representatief voorbeeld van een dorpsschool uit het begin van de 20^e eeuw. Van belang vanwege de historische gelaagdheid en de grotendeels oorspronkelijke vensterindeling en detaillering. De school vormt een waardevol onderdeel van het oeuvre van het regionaal zeer bekende architectenbureau van H.J.L. (Jan) Ovink & Zoon.



stedenbouwkundige waarde (III.2, III.3 en III.5)

Vanwege de situering, terugliggend t.o.v. de rooilijn en nabij het kruispunt in de kern van Nieuw-Wehl, is het pand van beeldbepalende betekenis voor het lokale straatbeeld. De voormalige school vormt een belangrijk historisch ensemble met de naastgelegen, voormalige onderwijzerswoning. De bouw van deze panden in 1914 markeert de start van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling van het dorp 'Achterwehl'. In breder verband maakt de school onderdeel uit van het in de eerste helft van de 20e eeuw aan de Nieuw Wehlseweg ontstane bebouwingslint van aan de R.K. kerk gelieerde gebouwen.



CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 335
Adres: Nieuw Wehlseweg 22, 7031 HW Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: Onderwijzerswoning
Opdrachtgever: Gemeente Wehl
Ontwerp- en bouwjaren: 1914
Architect: H.J.L. Ovink & Zoon
Datum: 8 oktober 2019



inleiding

De buurtschap 'Achterwehl' bestond voor 1900 uit enkele verspreid gelegen boerderijen en de in 1861 gebouwde korenmolen Bernadette. De bewoners waren voor voorzieningen als scholen aangewezen op het dorp Wehl. In het begin van de 20^e eeuw ontstond in de buurtschap geleidelijk behoefte aan eigen voorzieningen. In 1914 werd vergunning verleend en gestart met de bouw van een openbare lagere school met onderwijzerswoning aan een kruispunt van wegen, op de hoek van de huidige Nieuwe Kerkweg en Nieuw-Wehlseweg. Het architectenbureau van H.J.L. (Jan) Ovink & Zoon maakte het ontwerp. In januari 1915 waren de gebouwen voltooid. Mathijs Hendrickx uit Gemert werd benoemd tot eerste schoolhoofd en betrok met zijn gezin de woning. Met de ingebruikname van de school en de onderwijzerswoning werd de eerste aanzet gegeven tot de vorming van het dorp Nieuw-Wehl. In 2006 is de oorspronkelijke aanbouw aan de achterzijde verbreed en grotendeels vernieuwd in historiserende stijl.

beschrijving

Vrijstaande voormalige onderwijzerswoning van één bouwlaag en een zolder onder een met gesmoorde muldenpannen afgewolfd zadeldak. Gevels opgetrokken in machinale baksteen in kruisverband. Siermetselwerk met dubbele tandlijst onder de dakrand en siermetselwerk in de boogvelden boven de vensters. Onder de dakrand, boven de ontlastingsbogen, in de boogvelden en in de onderdorpels van de vensters is gele verblendsteen toegepast. Ter hoogte van de wisseldorpels van de vensters is een rollaag aangebracht. De dakgoot wordt ondersteund door geprofileerde houten consoles. Vensters met luiken op de begane grond in de vorm van T-schuifvensters onder strekken, waarvan de bovenramen zijn voorzien van een roedeverdeling. Vensters op de verdieping in de kopgevels onder rondbogen en rollagen. De voorgevel is symmetrisch ingedeeld met centraal de voordeur in een portiek die afgesloten is met een rondboog. Grote gemetselde dakkapel ('Vlaamse gevel'), afgedekt met een afgewolfd zadeldakje met piron.

waardering

Nieuw Wehlseweg 22 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.1 en I.4)

De voormalige onderwijzerswoning is van belang vanwege de indirecte verwijzing naar de ontwikkeling van het lager onderwijs in 'Achterwehl' in het begin van de 20^e eeuw en de vestiging van een openbare lagere school in wat later de kern van Nieuw-Wehl zou worden.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5 en II.6)

Het pand is een representatief voorbeeld van een onderwijzerswoning uit het begin van de 20^e eeuw. Van belang vanwege de gaaf bewaarde voorgevel en zijgevels met oorspronkelijke vensterindeling, vanwege de detaillering en vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp. Tevens een waardevol onderdeel van het oeuvre van het regionaal zeer bekende architectenbureau van H.J.L. (Jan) Ovink & Zoon.

stedenbouwkundige waarde (III.2 en III.5)

Vanwege de situering aan het kruispunt in de kern van Nieuw-Wehl, is het pand van beeldbepalende betekenis voor het straatbeeld. De voormalige onderwijzerswoning vormt een belangrijk historisch ensemble met de naastgelegen voormalige openbare lagere school. De bouw van deze panden markeert de start van de historisch-ruimtelijke ontwikkeling van het dorp.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 279
Adres: Nieuwe Kerkweg 61 X, 7031 HJ Nieuw-Wehl
Oorspronkelijke functie: transformatorhuisje
Opdrachtgever: PGEM
Ontwerp- en bouwjaren: ca. 1935
Architect: -
Datum: 8 oktober 2019



inleiding

Na de oprichting in 1915 verzorgde de Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij (PGEM) op grote schaal de elektriciteitsleverantie in Gelderland. In 1931 werd Nieuw-Wehl aangesloten op het Provinciaal elektriciteitsnet. Ter verbetering en uitbreiding van het bestaande laagspanningsnet bouwde de NV Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij kort daarna aan de Nieuwe Kerkweg in Nieuw-Wehl een transformatorhuisje.

beschrijving

Zorgvuldig vormgegeven trafohuisje, waarschijnlijk naar een standaardontwerp gebouwd. Pand op een rechthoekige plattegrond op een iets uitkragende gemetselde plint en afgedekt met een plat dak. De gevels zijn opgetrokken in roodbruine baksteen in halfsteensverband. Onder de dakrand en halverwege de gevel zijn rondlopende rollagen aangebracht. Het bovenste deel van de gevel kraagt iets uit. Boven in de gevel zijn rondom ventilatieopeningen uitgespaard die afgedekt zijn met een plaatstalen regenkapje. Voor de deuren ligt een enkele trede in gele baksteen.

De voorgevel is asymmetrisch ingedeeld met centraal een stalen toegangsdeur naar de hoogspanningsruimte, draaiend op gehengen in een stalen kozijn. Boven de deur zijn vier keramische tegels met daarop de tekst 'PROVINCIALE ELECTRICITEITSWERKEN' ingemetseld. Rechts van de deur is een stalen luik geplaatst naar een olieschakelaar, draaiend op duimgehengen. De rechter zijgevel bevat links een houten opgeklampte toegangsdeur naar de laagspanningsruimte, draaiend op zware duimgehengen. Boven de deur en in de achtergevel is een smalle lichtopening met glazen bouwstenen aangebracht. De linker zijgevel is blind.

waardering

Nieuwe Kerkweg 61 X is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2)

Het transformatorhuisje is van belang als uitdrukking van de groei en de ontwikkeling van het Provinciale elektriciteitsnet.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.2, II.3, II.5, II.6 en II.7.)

Het transformatorhuisje is van belang als gaaf bewaard voorbeeld van een standaardontwerp van de PGEM uit het tweede kwart van de 20^e eeuw. Het pand is van architectuurhistorisch belang vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp, de detaillering en het materiaalgebruik.

stedenbouwkundige waarde (III.2)

Het transformatorhuisje vervult vanwege de vormgeving en situering aan de straat een positieve rol in het straatbeeld van de Nieuwe Kerkweg.

CULTUURHISTORISCHE WAARDERING

Nummer: 418
Adres: Stationsstraat 32, 7031BR Wehl
Oorspronkelijke functie: woning, garage, rijwielstalling en winkel
Opdrachtgever: A.J. Damen
Ontwerp- en bouwjaren: 1950
Architect: A. Th. J. Boss
Datum: 22 oktober 2019



inleiding

Op een locatie bij het station gaf A.J. Damen in 1950 opdracht voor de bouw van een woning met garagebedrijf. Dit deel van het dorp was destijds nog vrijwel onbebouwd. De gebouwen werden door architect A. Th. J. Boss uit Duiven ontworpen in een sobere traditionalistische bouwstijl (Delftse School). In 1959 werd het complex uitgebreid met een vleugel aan de straat waarin een winkel, garages en een grote rijwielstalling ondergebracht werden. Bij een verbouwing in 1962 werd dit deel verder uitgebreid met extra stallingsruimte op de hoek van de straat en in 1967 bouwde men tegen de achtergevel extra magazijnruimte en een kantoor.

beschrijving

Gebouwencomplex opgebouwd uit een woning aan de voorzijde, een met een tussenlid daarmee verbonden garage aan de achterzijde en een vleugel aan de straat waarin o.a. de rijwielstalling ondergebracht was.

De in schoon metselwerk opgetrokken woning is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en telt twee bouwlagen onder een zadeldak. Het dak is gedekt met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen. De zijgevels zijn vormgegeven als geschouderde tuitgevels, eindigend met een schoorsteen. De asymmetrisch ingedeelde voorgevel wordt afgesloten met een geprofileerde goot op klossen. Op de begane grond markeert links van de voordeur een erker de plaats van de voormalige winkel.

De garage is gebouwd op een rechthoekige plattegrond. Dit deel heeft geschouderde eindgevels en aan de straatzijde is een grote bedrijfsdeur aangebracht. Het dak is gedekt met mastiek. De vleugel aan de straat heeft een rechthoekige plattegrond en een flauw hellend zadeldak, rondom met een overstek op klossen en gedekt met mastiek. De voorgevel is ingedeeld met grote gevelopeningen waarin later gaspuilen en een toegangsportaal zijn aangebracht.

waardering

Stationsstraat 34 is voor de gemeente Doetinchem cultuurhistorisch waardevol vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde. Het accent van de waardering ligt op de hierboven beschreven onderdelen.

cultuurhistorische waarde (I.2 en I.4)

Het pand is van belang vanwege de plaatselijke herinneringswaarde aan de voormalige functie als garage en rijwielstalling bij het station van het dorp Wehl. Het pand herinnert op tastbare wijze aan de ontwikkeling van het dorp en de toename van de mobiliteit en forenzenverkeer. De gebouwen vervulden een rol bij aankoop, het onderhoud en de stalling van een toenemend aantal rijwielen en auto's.

architectuurhistorische waarde (II.1, II.5 en II.6)

Het complex is een typologisch representatief en herkenbaar voorbeeld van garagebedrijf/rijwielstalling met woning in een sobere traditionalistische bouwstijl dat een aantal malen uitgebreid werd.

Het gebouw is verder van belang voor het oeuvre van architect A. Th. J. Boss.

stedenbouwkundige waarden (III.2 en III.4)

Het pand is van bijzondere beeldbepalende betekenis voor het ruimtelijke beeld ter plaatse vanwege de situering aan het spoor.

Bijlage 8 Adreslijst cultuurhistorisch waardevolle objecten stedelijk gebied gemeente Doetinchem

Cultuurhistorisch waardevolle objecten in het stedelijk gebied van gemeente Doetinchem

Adressenlijst van panden of objecten in het stedelijk gebied van de gemeente Doetinchem, die als cultuurhistorisch waardevol zijn beoordeeld. Prioriteit ligt bij bescherming tegen sloop. Monumenten maken geen onderdeel uit van de lijst, deze zijn al beschermd volgens de Erfgoedwet of de Erfgoedverordening.

Adres Doetinchem	Adres Gaanderen	Adres Wehl
Ambachtstraat 10	Frans Bultstraat 38	Didamseweg 9-11
Ambachtstraat 22	Hoofdstraat 115	Doesburgseweg 5
Auroraweg 2	Kerkstraat 41	Grotestraat 1-3
Auroraweg 9 X	Kerkstraat 74-76	Keppelseweg 15
Boliestraat 38	Rijksweg 91	Keppelseweg 20
Dr. Hubernoodtstraat 1-9 (oneven)	Rijksweg 112	Keppelseweg 24
Dr. Hubernoodtstraat 92	Rijksweg 148A	Nieuw Wehlseweg 14
Dr. Hubernoodtstraat 94	Rijksweg 292	Nieuw Wehlseweg 14k
Dr. Hubernoodtstraat 111	Van Damstraat 15	Nieuw Wehlseweg 20
Grutstraat 3	Van Damstraat 17	Nieuw Wehlseweg 20A
Grutstraat 45	Vulcaanstraat 1	Nieuw Wehlseweg 22
Hamburgerstraat 12 X 01	Westerbroekstraat 4 X01	Nieuwe Kerkweg 61 X
Hamburgerstraat 4-6, Simonsplein 7-8		Stationsstraat 32
Hamburgerstraat 71		
Havenstraat 5		
Havenstraat 10		
Heezenstraat 12-14		
Holterweg 2		
Houtkampstraat 86		
Houtkampstraat 88		
Houtkampstraat 90		
Hovenstraatje 8		
IJsselkade 13		
IJsselstraat 3-17 (oneven) Torenallee 1-19 (oneven)		
Kapoeniestraat 52		
Keppelseweg 29		
Keppelseweg 116		
Keppelseweg 133		
Keppelseweg 135		
Keppelseweg 137		
Keppelseweg 139		
Keppelseweg 347 -353		
Keppelseweg 419		
Keppelseweg 432		
Kilderseweg 29		
Klootsemastraat hoek Hogenslagweg (geen nr.)		
Kruisbergseweg 6		
Kruisbergseweg 129X 01		
Lohmanlaan 25		

Lohmanlaan 33-67 (oneven)		
Zuivelweg 162-168 (even)		
Lorenzlaan 6		
Lorenzlaan 8		
Lorenzlaan 10		
Lorenzlaan 12		
Lorenzlaan 14		
Lorenzlaan 16		
Lorenzlaan 18		
Lorenzlaan 20		
Lorenzlaan 22		
Lorenzlaan 24		
Lorenzlaan 26		
Lorenzlaan 28		
Lorenzlaan 30		
Lorenzlaan 32		
Lorenzlaan 34		
Lorenzlaan 36		
Lorenzlaan 38		
Oude Doetinchemseweg 25		
Oude Wehlseweg 8		
Oude Wehlseweg 8 (bij)		
Plantsoenstraat 75		
Plantsoenstraat 81		
Plantsoenstraat 83-85		
Plantsoenstraat 87		
Plantsoenstraat 93		
Prins Hendrikstraat 34A		
Raadhuisstraat 2		
Raadhuisstraat 25		
Simonsplein 15 -17		
Spinbaan 11-17		
Stationsplein 8		
Swammerdamlaan 1		
Swammerdamlaan 3		
Swammerdamlaan 5		
Synagogestraat 3 - 7		
Terborgseweg 148		
Vijverlaan 8		
Vijverlaan e.o		
Waterstraat 11 (bij)		
Wielstraat 6		
Wijnbergseweg 51 (bij)		
Winnipegstraat 2		
Winnipegstraat 45,49, 53,57		
Zaagmolenpad 45		
Zuivelweg 64-86 (oneven)		

Bijlage 9 Nota van inspraak

**Nota van inspraak
voorontwerpbestemmingsplan
Cultuurhistorie – 2021**

Anonieme versie

Gemeente Doetinchem, afdeling ruimte

Datum: 27 januari 2021

Opsteller: J. Nieuwenhuis

Korte omschrijving bestemmingsplan

Met de bekendmaking en terinzagelegging van het voorontwerpbestemmingsplan 'Cultuurhistorie – 2021' wordt het concrete beleidsvoornemen kenbaar gemaakt om de cultuurhistorisch waardevolle objecten in het stedelijk gebied van de gemeente Doetinchem planologisch te beschermen.

Gevolgte procedure

Vanaf 4 november 2021 heeft het voorontwerpbestemmingsplan zes weken ter inzage gelegen (t/m 15 december 2021). Gedurende deze periode kon iedereen een inspraakreactie naar voren brengen.

Inloopavond

Op woensdag 10 november was er van 18.00 tot 19.30 uur een digitale inloopavond. Hiervoor kon men zich van te voren aanmelden. Hiervan is geen gebruik gemaakt.

Ontvangen inspraakreacties

Er zijn 12 inspraakreacties ingediend. Deze nota geeft een samenvatting van de ontvangen inspraakreacties en de gemeentelijke reactie daarop.

De volgende inspraakreacties zijn ingediend:

1. [brieffschrijver 1],
gedateerd op 5 december 2021, ontvangen op 5 december 2021,
zaaknummer 1677243, berichtnummer 1487115
2. [brieffschrijver 2],
gedateerd op 14 december 2021, ontvangen op 14 december 2021,

- zaaknummer 1678253 berichtnummer 1489799
3. [briefschrijver 3],
gedateerd op 14 december 2021, ontvangen op 14 december 2021,
zaaknummer 1678241 berichtnummer 1489796
 4. [briefschrijver 4],
gedateerd op 15 december 2021, ontvangen op 15 december 2021,
zaaknummer 1678402 berichtnummer 1489998
 5. [briefschrijver 5],
gedateerd op 15 december 2021, ontvangen op 15 december 2021,
zaaknummer 1678388 berichtnummer 1489991
 6. [briefschrijver 6],
gedateerd op 14 december 2021, ontvangen op 14 december 2021,
zaaknummer 1678256 berichtnummer 1489801
 7. [briefschrijver 7],
gedateerd op 15 december 2021, ontvangen op 15 december 2021,
zaaknummer 1678246 berichtnummer 1489798
 8. [briefschrijver 8],
gedateerd op 14 december 2021, ontvangen op 14 december 2021,
zaaknummer 1678238 berichtnummer 1489794
 9. [briefschrijver 9],
gedateerd op 14 december 2021, ontvangen op 14 december 2021,
zaaknummer 1678235 berichtnummer 1489791
 10. [briefschrijver 10],
gedateerd op 14 december 2021, ontvangen op 14 december 2021,
zaaknummer 1678233 berichtnummer 1489783
 11. [briefschrijver 11],
gedateerd op 14 december 2021, ontvangen op 14 december 2021,
zaaknummer 1678230 berichtnummer 1489780
 12. [briefschrijver 12],
gedateerd op 18 december 2021, ontvangen op 18 december 2021,
zaaknummer 1678836 berichtnummer 1490632

Deze inspraakreacties zijn in de nota puntsgewijs samengevat, per punt is een kader aangebracht, en is deze voorzien van een reactie van de gemeente. Aan het eind staat of de inspraakreactie gevolgen heeft voor het ontwerpbestemmingsplan dan wel leidt tot wijzigingen in dat plan. In reactie op de inspraakreactie in deze nota worden de briefschrijvers niet met de naam aangehaald, maar als 'briefschrijver'.

Wel of niet binnen de termijn?

De inspraakreacties 1 tot en met 11 zijn binnen de terinzagetermijn ingediend.

Inspraakreactie 12 is op 18 december 2021 verzonden. Deze inspraakreactie is buiten de termijn verstuurd en wordt daarom buiten beschouwing gelaten. Deze is daarom niet in deze nota samengevat en van reactie voorzien.

Samenvatting van en reactie op de inspraakreacties

Inspraakreactie 1

1-1. De briefschrijver heeft het pand dat in het voorontwerpbestemmingsplan is aangemerkt als cultuurhistorisch waardevol, in 1998 en 2007 gerenoveerd in de oorspronkelijke bouwstijl. Dit heeft geleid tot het resultaat zoals het huis er nu bij staat. Daar is de briefschrijver erg trots op. Ze zijn in bezit van een bouwtekening uit 1914 die gebruikt is om het huis in de oorspronkelijke stijl terug te brengen nadat ze het gekocht hebben in 1998. Het aanwijzen van een deel van het pand als cultuurhistorisch waardevol achten ze dan ook niet noodzakelijk en overbodig.

Uit de inspraakreactie leidt de gemeente af dat de eigenaren van het pand cultuurhistorie een warm hart toedragen. Het huidige huis is door de renovaties van de bewoners, zoals ze zelf aangeven, in originele staat hersteld. De gemeente vindt het fijn om te lezen dat de bewoners dit hebben uitgevoerd en daarbij de cultuurhistorische waarden in acht hebben genomen. Dit is wat wij graag zien en willen behouden. Vandaar ook dat het voorliggende bestemmingsplan is opgesteld. Het opnemen van het pand als cultuurhistorisch waardevol onderschrijft de aanwezige waarde voor nu en in de toekomst. De op te nemen planologische regeling, waarbij het pand niet maar zo gesloopt kan gaan worden, draagt bij aan de instandhouding van het pand. Ook als het pand bijvoorbeeld in de toekomst over gaat naar een nieuwe eigenaar, die wellicht niet zo bevlogen is met cultuurhistorie als de huidige eigenaren.

1-2. Het aanwijzen van het pand als cultuurhistorisch waardevol zou volgens de briefschrijver zorgen voor toekomstige beperkingen in mogelijkheden. Bijvoorbeeld bij het plaatsen van zonnepanelen op het dak en/of op meerkosten kunnen jagen. Dat vinden ze zeer ongewenst. Temeer ze zorgvuldig omgaan met het mooie pand en daar ook al in de afgelopen 23 jaar fors in hebben geïnvesteerd.

Door de voorgestelde juridische regeling is het niet meer mogelijk om het pand bij recht (deels) te slopen. In de toekomst zal er dan altijd een afwegingsmoment zijn, of de beoogde wijziging de cultuurhistorische waarde niet onevenredig aantast. Naar verwachting is het plaatsen van zonnepanelen op het dak, geen onevenredige aantasting van de cultuurhistorische waarde. Wel moet er voor dit soort wijzigingen aan het pand door de aanduiding vooraf een verzoek ingediend worden bij de gemeente. Als blijkt dat voor een dergelijke wijziging een omgevingsvergunning voor sloop moet worden aangevraagd, zijn hieraan legeskosten verbonden. De hoogte van

de legeskosten voor een omgevingsvergunning is gekoppeld aan de hoogte van de (ver)bouwkosten.

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 1:

- Geen.

Inspraakreactie 2

2-1. De briefschrijver heeft de inspraakreactie ingediend met betrekking op de kern van Nieuw Wehl, met name de kerk, het gebied rond de kerk en de tegenoverliggende parochiepark. Volgens de briefschrijver worden de cultuurhistorische waarden nu niet meer beschermd in het voorliggende bestemmingsplan. Hier zijn ze het niet mee eens.

De kerk en parochiehuis in Nieuw Wehl zijn gemeentelijk monument. Dit geldt ook voor de parochie-kapel in het park tegenover de kerk. In het voorliggende bestemmingsplan zijn alleen de cultuurhistorisch waardevolle objecten (panden) opgenomen die niet, zoals gemeentelijke monumenten, volgens de Erfgoedverordening beschermd zijn. Hierdoor zijn de aanwezige panden in Nieuw-Wehl, die briefschrijver bedoelt, in voldoende mate beschermd en maken geen onderdeel uit van het voorliggende bestemmingsplan.

2-2. De kerk en het park, met de parochie-kapel, en de diverse in de landschapsarchitectuur van het park gemodelleerde religieuze aspecten zijn niet alleen symbolisch voor het katholieke karakter van het dorp, maar voor veel inwoners van het dorp de belichaming van het dorp Nieuw Wehl zelf. Immers, het dorp is voor 'Achter Wehl-enaren' pas echt dorp geworden toen de kerk er kwam. Dat de kerk nu niet meer (sinds kort/enkele jaren) daadwerkelijk voor kerkelijke bijeenkomsten wordt gebruikt, doet niets af aan die symboliek.

De uitgevoerde inventarisatie uit 2019 en 2020 heeft met name betrekking gehad op cultuurhistorisch waardevolle panden. Enkele andere bijzondere bouwwerken, zoals een spoorbrug en een fietsbrug maken ook onderdeel uit van de inventarisatie. Zoals onder 2.1 aangegeven zijn de kerk, het parochiehuis en de parochie-kapel beschermd als gemeentelijk monument. De andere objecten zijn niet geïnventariseerd. Vandaar dat nu het gehele park en het gebied rondom de kerk geen onderdeel uitmaken van het voorliggende bestemmingsplan. Het niet aanduiden als cultuurhistorisch waardevol van het gehele park wil niet zeggen dat het park niet als zodanig kan blijven bestaan. Dat staat los van elkaar.

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 2:

- Geen.

Inspraakreactie 3

3-1. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.1

Zie de reactie onder 2.1

3-2. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.2.

Zie de reactie onder 2.2

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 3:

- Geen.

Inspraakreactie 4

4-1. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.1

Zie de reactie onder 2.1

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 4:

- Geen.

Inspraakreactie 5

5-1. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.1

Zie de reactie onder 2.1

5-2. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.2.

Zie de reactie onder 2.2

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 5:

- Geen.

Inspraakreactie 6

6-1. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.1

Zie de reactie onder 2.1

6-2. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.2.

Zie de reactie onder 2.2

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 6:

- Geen.

Inspraakreactie 7

7-1. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.1

Zie de reactie onder 2.1

7-2. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.2.

Zie de reactie onder 2.2

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 7:

- Geen.

Inspraakreactie 8

8-1. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.1

Zie de reactie onder 2.1

8-2. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.2.

Zie de reactie onder 2.2

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 8:

- Geen.

Inspraakreactie 9

9-1. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.1

Zie de reactie onder 2.1

9-2. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.2.

Zie de reactie onder 2.2

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 9:

- Geen.

Inspraakreactie 10

10-1. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.1

Zie de reactie onder 2.1

10-2. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.2.

Zie de reactie onder 2.2

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 10:

- Geen.

Inspraakreactie 11

11-1. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.1

Zie de reactie onder 2.1

11-2. De inspraakreactie komt overeen met inspraakreactie 2.2.

Zie de reactie onder 2.2

Gevolgen voor het plan naar aanleiding van inspraakreactie 11:

- Geen.

